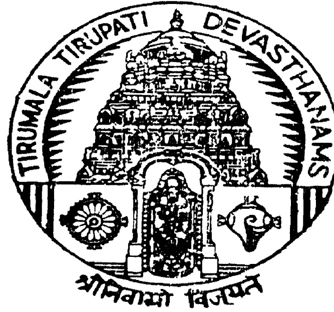
తాళ్లపాక పదసాహిత్యం - సంపుటం - 1

అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు

(తాళ్లపాక అన్నమాచార్య విరచితములు)

ప్రచురణ

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు

1998

ాళ్లపాక పదసాహిత్యం - సంపుటం - 1

అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు

(తాళ్లపాక అన్నమాచార్య విరచితములు)

పరిష్కర్త

కీ॥ శే॥ గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ

ప్రచురణ

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు

1998

ప్రథమ ముద్రణ : 1980
ద్వితీయ ముద్రణ : 1998

ప్రతులు : 2,000

ప్రచురణ :
శ్రీ M K.R వినాయక్, I.A S
కార్యనిర్వాహణాధికారి
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు
తిరుపతి.

ముద్రణ :
త్రివేణి ఆఫ్‌సెట్ ప్రింటర్స్
14/264, ఈడేపల్లి
మచిలీపట్నం - 1
ఆంధ్రప్రదేశ్

విన్నపము

ఇందరికి అభయంబు లిచ్చు చేయి
కందువగు మంచిబంగారు చేయి ॥

కలియుగ ప్రత్యక్షదైవమైన శ్రీ వేంకటేశ్వరుని వైభవాన్ని, మాహాత్మ్యాన్ని, తత్త్వాన్ని 32,000 అధ్యాత్మ, శృంగార సంకీర్తనలుగా రచించినవాడు తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు ఇందులో మనకు సుమారు 13,000 సంకీర్తనలు మాత్రమే లభించాయి. వీరి పుత్రుడు తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యులు, మనుమడు తాళ్లపాక చినతిరుమలాచార్యులు పదకవులే ! తాళ్లపాక కవులు క్రీ॥శ॥ 15-16 శతాబ్దాలకు చెందినవారు వీరి స్వస్థలం ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోని కడపజిల్లా రాజంపేట తాలూకా తాళ్లపాకగ్రామం.

క్రీ॥శ॥ 15వ శతాబ్దంలో వైష్ణవమత ప్రచారం కోసం తిరుమలను కేంద్రంగా చేసుకొని శ్రీవేంకటేశ్వరాంకితంగా వేలకొలది సంకీర్తనలను, ఇతర సాహిత్య ప్రక్రియలను రచించినవారు తాళ్లపాకకవులు శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారి సేవలో తరించిన ధన్యమూర్తులు

తాళ్లపాక పదకవిత్రయంగా కీర్తిగడించిన తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల, తాళ్లపాక పెదతిరుమలయ్య, తాళ్లపాక చినతిరుమలయ్యల సంకీర్తనల రాగిరేకులు తిరుమలలో శ్రీవారి ఆలయంలో 'తాళ్లపాక అర'లో లభించాయి

తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల భాండాగారం గూర్చిన మొదటి శాసనం క్రీ॥శ॥ 1530 సంవత్సరంలో కనిపిస్తుంది తదుపరి క్రీ॥శ॥ 1545, 1547, 1554, 1558 సంవత్సరాల నాటి శాసనాల్లోను సంకీర్తనభాండాగారం గూర్చిన ప్రస్తావన కనిపిస్తుంది ఇవి తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాల శాసనాలు.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములవారు క్రీ॥శ॥ 1922 సంవత్సరం నుండి తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల ముద్రణకు పూనుకొన్నారు. క్రీ॥శ॥ 1922 సంవత్సరం నుండి క్రీ॥శ॥ 1992 సంవత్సరం వరకు తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల సంపుటాల ముద్రణలో వివిధ దశలు కనిపిస్తాయి.

1922 సంవత్సరంలో తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాలవారు రాగిరేకుల్లోని తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలను వ్రాతప్రతుల్లో వ్రాయించటానికి పూనుకొన్నారు

1935-38 సంవత్సరాల్లో తాళ్లపాక లఘుకృతులు, తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలు సంపుటాలుకొన్ని వెలువడ్డాయి.

1947-65 సంవత్సరాల్లో తాళ్లపాక కవుల అధ్యాత్మ, శృంగార సంకీర్తనలు కొన్ని సంపుటాలు ముద్రించబడ్డాయి

1947-1965 సంవత్సరాల మధ్యకాలంలో నిరాఘాటంగా కొనసాగిన తాళ్లపాక పదకవుల సంకీర్తనల ముద్రణ తరువాత ఒక దశాబ్దంపాటు కొనసాగలేదు

1975-1986 సంవత్సరాల మధ్యకాలంలో తాళ్లపాక పదకవుల సంకీర్తనలు కొన్ని సంపుటాలు వరకు, మరియు అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు కొన్ని సంపుటాలు పునర్ముద్రింపబడ్డాయి

తదుపరి 1992 సంవత్సరంలో ఒక సంపుటం ముద్రింపబడినది.

ఇంతేకాక తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల జీవిత చరిత్ర, తాళ్లపాక కవుల ఇతర సాహిత్య ప్రక్రియలను ఈ దశల్లోనే తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ముద్రించింది.

ఈ వివిధ దశల్లో తాళ్లపాక పదకవుల సంకీర్తనలను రాగిరేకులనుండి పరిష్కరించిన మహాపండితులు కీ॥శే॥ సాధు సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి, పండిత విజయరాఘవాచార్య, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ, పి టి జగన్నాధరావు, గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ, శ్రీయుతులు ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యులుగారలు.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు 1978 సంవత్సరంలో అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్ స్థాపించినప్పటినుండి తాళ్లపాక అన్నమాచార్య సంకీర్తనలకు దేశవ్యాప్తంగా విశేషవ్యాప్తి ఏర్పడింది. తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల, ఇతర తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలు సాహితీవేత్తలకు, సంగీత విద్వాంసులకు వరకవిత్వ వాణీవీణా నినాదాలైనాయి ఈ సంకీర్తనలు భక్తులకు మోక్ష మార్గాన్ని తెలిపే విశిష్టరచనలు పరిశోధకులకు, సాహిత్యచరిత్రకారులకు కొంగుబంగారమై విలసిల్లుతున్నాయి తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలకు సంగీత, సాహిత్య, భక్తలోకంలో నేడువున్న ఆదరణ ఎనలేనిది.

ఈ ఆవశ్యకతను గుర్తించి వివిధ దశల్లో పరిష్కరింపబడి, ముద్రించబడిన తాళ్లపాకకవుల సంకీర్తనలను ఒక్కసారిగా సమగ్రరీతిలో ముద్రించడానికి తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాల యాజమాన్యం సంకల్పించింది

ప్రధమతః తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలను సమగ్రంగా 29 సంపుటాలుగా లోకానికి అందిస్తున్నాం.

తాళ్లపాక పదకవుల సంపుటాల పునర్ముద్రణ ప్రణాళిక రూపొందించుటలో సహకరించిన శ్రీ ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యులుగారికి (తాళ్లపాక వాఙ్మయపరిష్కర్త) విద్వాన్ శ్రీ సింగరాజు సచ్చిదానందం గారికి (విశ్రాంత తెలుగు అధ్యాపకులు, తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాలు) ఆచార్య కె సర్వోత్తమరావుగారికి (డీన్, హ్యూమానిటీస్ & ఎక్స్‌టెన్షన్ స్టడీస్, శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి) డా॥ ఆచార్య ఎం శ్రీమన్నారాయణమూర్తిగారికి (డైరెక్టర్, శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాసంస్థ, శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి) మరియు ఈ సంపుటాల ముద్రణలో సాహిత్యపరంగా నిర్మాణాత్మకమైన సూచనలందించిన డా॥ముదివేడు ప్రభాకరరావు M A ,Ph D గారికి, (పరిశోధకులు, శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాలయం, తిరుపతి) హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతాంజలులు అర్పిస్తున్నాము

దీని తర్వాత తాళ్లపాక కవుల లఘుకృతులు, ఇతర కావ్యాలు వెలువరించడానికి ప్రణాళిక సిద్ధంచేస్తున్నాం.

ప్రస్తుతం వెలువడుచున్న తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల సంపుటాలు శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామివారి కృపా కటాక్షంచే భక్తజనామోదం పొందగలవని విశ్వసిస్తున్నాం

M.K.R. వినాయక్
కార్యనిర్వహణాధికారి
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు

నివేదిక

క్రీ॥శ॥ 15వ శతాబ్దంలో భక్తి, ప్రపత్తి, దేహాత్మేశవిచారాదులను తెలిపే అధ్యాత్మసంకీర్తనలు, జీవాత్మ, పరమాత్మల ఐక్యాన్నిచాటే అమలిన దివ్య శృంగార సంకీర్తనలు రచించినవారు తాళ్లపాక కవులు సకల దేవతా స్వరూపమైన శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి తత్త్వాన్ని ఎన్నోవేల సంకీర్తనలద్వారా లోకవిదితంచేసి ఆత్మకల్యాణంతోపాటు లోక కల్యాణం సాధించిన వారు తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు, వీరి పుత్రుడు తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యులు, మనుమడు తాళ్లపాక చినతిరుమలాచార్యులు శ్రీ వేంకటేశ్వరుని పరతత్త్వంగా భావించి ఉభయ విభూతినాయకుడైన ఆ స్వామి కల్యాణగుణాలను ఎన్నోవేల సంకీర్తనల్లో కీర్తించారు శరణాగతి తత్త్వాన్ని ప్రబోధించారు

క్రీ॥ శ॥ 15వ శతాబ్దంలో శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారి నందకాంశ సంభూతుడుగా తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు జన్మించాడు తన పదహారవయేట శ్రీ వేంకటేశ్వరుని సాక్షాత్కారం పొంది స్వామి ఆదేశంతో సంకీర్తనరచనకు శ్రీకారం చుట్టి ఆనాటినుండి జీవితాంతంవరకు దినమునకు ఒక్క సంకీర్తనకు తక్కువ కాకుండా సంకీర్తన రచన సాగించాడు పల్లవి, చరణాలతో కూడిన సంకీర్తన రచనకితడు మార్గదర్శకుడై 'పదకవితాపితామహుడ'ని కీర్తి గడించాడు అన్నమయ్య పదాలలో సంగీతం, సాహిత్యం, భగవద్భక్తి త్రివేణీ సంగమంలా మేళవించాయి

శ్రీ వేంకటేశ్వరుని పరతత్త్వమూర్తిగానే కాకుండా వివిధ ఆగమ సంప్రదాయాల్లో వినుతుడైన వైభవమూర్తిగా కూడా అన్నమయ్య కీర్తించాడు. ఆంధ్రవాగ్గేయకారుల్లో అనేక వైష్ణవ క్షేత్రాలను సందర్శించి ఆయాక్షేత్ర మూర్తులపై వివిధ సంకీర్తనలను రచించిన ఘనత తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులదే!

అన్నమయ్య భగవత్తత్త్వాన్ని అనేక జానపద గేయరీతుల్లో రచించి సామాన్యులకు అందించే ప్రయత్నంచేశాడు అన్నమయ్య గ్రాంథిక, శిష్టవ్యావహారిక, వ్యావహారిక భాషాశైలులలో సంస్కృతాంధ్ర సంకీర్తనల్ని రచించాడు జానపదుల జీవద్భాషను సర్వతంత్ర స్వతంత్రంగా వాడి సంకీర్తనల రచనాశైలిలో తర్వాతి వాగ్గేయకారులకి మార్గదర్శకుడైనాడు

అన్నమయ్య పదాలు శ్రీ వేంకటేశ్వరముద్రాంకితాలు వీరి బాటను అనుసరించిన వారు తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యులు, తాళ్లపాక చినతిరుమలాచార్యులు

ఇహపర శ్రేయోదాయకమైన తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు, ఇతర తాళ్లపాకకవుల సంకీర్తనలను భక్తజనానికి అందించాలని తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు 1978 సంవత్సరంలో సంకల్పించి అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్ స్థాపించింది అప్పటినుండి అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్ కళాకారులచే గానంచేయబడిన తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల, ఇతర తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలు ఆంధ్ర ప్రదేశ్‌లోనే కాక, ఆంధ్రేతర రాష్ట్రాలలో కూడా బహుళ ప్రచారం, ప్రాచుర్యం పొందాయి

అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్ తాళ్లపాక అన్నమాచార్య, ఇతర తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల ప్రచారం-పరిశోధన -రికార్డింగ్ శాఖల సమన్వయంతో వివిధ కార్యక్రమాలను నిర్వహిస్తున్నది అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్ కళాకారులచే వేలకొలదిగా సంగీత సభలు, పరిశోధకులచే సాహితీసమావేశాలు నిర్వహించింది మరియు తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలను ఆడియో క్యాసెట్లుగా విడుదలచేసి బహుజనామోదం పొందింది

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానంచే 1949 సంవత్సరం నుండి ప్రతి సంవత్సరం అన్నమాచార్య వర్ధంతి ఉత్సవాలు, 1978 సంవత్సరం నుండి అన్నమాచార్య జయంతి ఉత్సవాలు జయప్రదంగా నేటికి నిర్వహింప బడుచున్నవి మరియు అన్నమాచార్య సంకీర్తనోత్సవాలు కుగ్రామ స్థాయినుండి మహానగరాలస్థాయివరకు జరుగుచున్నాయి అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్ వివిధ విశ్వవిద్యాలయాల

సమన్వయంలో తాళ్లపాక కవుల సాహితీ సదస్సులు నిర్వహిస్తున్నది తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం 1978సం॥ నుండి తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల, ఇతర తాళ్లపాక కవుల సాహిత్యంపై వివిధ విశ్వవిద్యాలయాల్లో పరిశోధన చేసేవారికి ఉపకారవేతనం ఇచ్చి ప్రోత్సహిస్తున్నది ఈ ప్రణాళిక క్రింద ఇప్పటివరకు దాదాపు 50 సిద్ధాంతవ్యాసాలు సమర్పింపబడ్డాయి

తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల, ఇతర తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలపట్ల నానాటికీ పెరుగుచున్న ప్రజాదరణ, మరియు 1935వ సంవత్సరం నుండి వివిధ దశల్లో ముద్రింపబడిన తాళ్లపాక అన్నమయ్య, తాళ్లపాక పెదతిరుమలయ్య, తాళ్లపాక చినతిరుమలయ్య సంకీర్తనల సంపుటాలు ఏనాడో చెల్లిపోయిన కారణంగా నేడు తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల సంపుటాలు సమగ్రంగా పునర్ముద్రించవలసిన ఆవశ్యకత ఏర్పడింది

పూర్వముద్రణ సంపుటాల్లోని పూర్వపరిష్కర్తల పీఠికలు యధాతథంగా ముద్రింపబడుచున్నాయి పరిష్కర్తచే పీఠికలో సూచింపబడిన సంపుటాల సంఖ్యలు పూర్వముద్రణకు సంబంధించినవి తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల సంపుటాలు మొదటిసారిగా సమగ్రంగా పునర్ముద్రితమవుతున్నందువల్ల ముద్రణ, పాఠకుల సౌకర్యార్థం క్రమపద్ధతిలో వుండాలనే వుద్దేశ్యంతో పూర్వముద్రణ సంపుటాల సంఖ్యలు మార్చబడినవి సంపుటాల సంఖ్యల మార్పులు ప్రత్యేకంగా పట్టికలో చూపబడింది

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానానికి రాగిరేకుల్లో లభించిన తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనలు మొత్తం నేడు ముద్రించబడుచున్నందువల్ల సమగ్రమనే పదం సూచికంగా వాడబడింది

భక్తిభావ విలసితాలైన తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనల సంపుటాలను సమగ్రంగా ముద్రించుటకు ఆమోదించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ధర్మకర్తృత్వమండలి అధ్యక్షులు శ్రీకలిదిండి రామచంద్రరాజుగారికి, మరియు ధర్మకర్తృత్వమండలి సభ్యులకు మా హార్దిక కృతజ్ఞతాంజలి

ఈ సంపుటాల ముద్రణకు ఆధికారికమైన ఆమోదాన్ని తెలిపిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ ఎం కె ఆర్ వినాయక్ I A S గారికి కృతజ్ఞతాంజలి

తాళ్లపాక పదకవుల సంపుటాల పునర్ముద్రణ ప్రణాళికరూపొందించుటలో సహకరించిన శ్రీ ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యులు గారికి (తాళ్లపాక వాఙ్మయపరిష్కర్త), విద్వాన్ శ్రీ సింగరాజు సచ్చిదానందంగారికి (విశ్రాంత తెలుగు అధ్యాపకులు, తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాలు) ఆచార్య కె సర్వోత్తమరావుగారికి (డీన్, హ్యుమానిటీస్ & ఎక్స్టెన్షన్ స్టడీస్, శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి) ఆచార్య ఎం శ్రీమన్నారాయణమూర్తిగారికి (డైరక్టర్, శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాసంస్థ, శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి) మరియు ఈ సంపుటాల ముద్రణలో సాహిత్యపరంగా నిర్మాణాత్మకమైన సూచనలందించిన డా॥ముదివేడు ప్రభాకరరావు M A ,Ph D గారికి, (పరిశోధకులు, శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాలయం, తిరుపతి) మా హార్దిక కృతజ్ఞతాంజలులు

ఈ సంపుటాల ముద్రణలో సాంకేతికపరమైన సహకారాన్ని అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల ముద్రణాధికారి శ్రీ ఎం లక్ష్మణరావుగారికి, వారి సిబ్బందికి, తి తి దే పౌరసంబంధ శాఖాధికారి శ్రీ పి సుభాష్‌గౌడ్ గారికి కృతాజ్ఞతాంజలులు

డా॥ మేడసాని మోహన్ M A ; Ph D
డైరక్టర్
అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు
తిరుపతి

తేది 10-2-98

తాళ్లపాక పదకవుల సంకీర్తనల సంపుటాలు

సంఖ్యా వివరణ పట్టిక - 1998

సంపుటాలు	మునుపటి సంఖ్య	ఇప్పటి సంఖ్య	సంకీర్తనాచార్యుని పేరు
అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు	1	1	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు	2	2	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు	3	3	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు	10+11(1,2భాగాలు)	4	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	12	5	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	4	6	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	13	7	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	14	8	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	15	9	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
అధ్యాత్మ, శృంగార సంకీర్తనలు	16	10	తాళ్లపాక చినతిరుమలాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	17	11	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	18	12	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	19	13	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	20	14	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు	21	15	తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	22	16	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	23	17	తాళ్లపాక పెదతిరుమలాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	24	18	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	25	19	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	26	20	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	27	21	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	28	22	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	29	23	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు

శృంగార సంకీర్తనలు	30	24	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	31	25	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
శృంగార సంకీర్తనలు	32	26	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
*శృంగార సంకీర్తనలు	33	27	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
*శృంగార సంకీర్తనలు	34	28	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు
*శృంగార సంకీర్తనలు	35	29	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు

* తాళ్లపాక పదసాహిత్యం మొదటిసారిగా సమగ్రంగా పునర్ముద్రణచేయబడుచున్నది. ఈ సందర్భంగా సంకీర్తనల సంపుటాల సంఖ్యలు క్రమపద్ధతిలో ఉండాలనే వుద్దేశ్యంతో మార్పులు చేయబడి, పై పట్టికలో చూపబడినవి. పై పట్టికలోని మునుపటి సంఖ్య వరుసలో సూచింపబడిన 33, 34, 35 సంపుటాలు ఇంతవరకు ముద్రింపబడలేదు. ఇప్పుడు ప్రథమంగా ప్రచురింపబడుతున్నాయి. అయినప్పటికి ప్రస్తుతం 1998 సం॥లో క్రొత్తగా 1వ సంపుటం నుండి ఇవ్వబడిన క్రమ సంఖ్యలు ఈ ప్రథమ ముద్రణ సంపుటాలకు చేర్చబడినవి. వివిధ దశలలో 5, 6, 7, 8, 9 సంపుటాలు ప్రస్తుతం 1, 2, 3 సంపుటాలుగా గ్రహింప వినతి. వివరములకు ఆయా సంపుటాల పీఠికలు చదువగలరు. ఈ మార్పును సహృదయ పాఠకులు గమనించగలరు.

పీఠిక

వేంకటేశపరబ్రహ్మ రసతుందిలమానసం।
అధ్యాత్మవిద్యామర్మజ్ఞం అన్నమార్యం నమామ్యహమ్॥

తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల అధ్యాత్మకీర్తనలుగల మొదటి-వంద రేకులకు సంబంధించినది యీసంపుటము. ఈవందలో 51 నుండి 60 వరకు గల 10 రేకులు, 71 నుండి 77 వరకుగల 7 రేకులు, వెరసి 17 రేకులు లేవు. కాగా 83 రేకులలోని పాటల సంపుటమిది.

ఈ 83 రేకులలో 54 రేకులలోని 331 పాటలను కీ॥ శే॥ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు 22-6-1950 నాటికి "అన్న-మాచార్యుల అధ్యాత్మకీర్తనలు" అనుపేరుతో 5 వ సంపుటముగ ప్రకటించిరి. మిగిలిన 29 రేకులలోనిపాటలు 173గా కీ॥ శే॥ రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు, తాము ప్రకటించిన 11 వ సంపుటములో 3-వ భాగముగ 30-3-1955 నాటికి ముద్రింపించి ప్రకటించిరి. వీరు ప్రకటించిన రేకులలో 69 వ సంఖ్యగల రేకునకు సంబంధించిన రెండుపాటలు వీరిముద్రణమున జారిపోయినవి. కాగా వీరు ప్రకటించిన 29 రేకులలోనివిగా వీరనినట్లు 173 మాత్రమే కాక పూర్వముద్రితములో జారిపోయిన రెండుపాటలతో కలిసి 175 పాటలు కాగలవు. ప్రభాకరశాస్త్రిగారి 331 పాటలూ, రాళ్లపల్లివారి 175 పాటలూ వెరసి 506 పాటలు ఈసంపుటమున ప్రకటింపబడినవి

అన్నమాచార్యఅధ్యాత్మకీర్తనల మొదటివందరేకులలోని-పాటలు పైతెలిపినవిధముగ అస్తవ్యస్తముగ ఎందుకు కీ॥ శే॥ శాస్త్రి

గారు కీ॥ శే॥ శర్మగారు వరుసగా 5, 11 సంపుటములలో ప్రకటింపవలసివచ్చినదో తెలుపుట నాకర్తవ్యము

ఈ రేకులలోని తాళ్ళపాకకవులసారస్వతము గడ్డకు తీసికొనివచ్చుటకు ప్రయత్నముచేసినవారలలో మొట్టమొదటివారు శ్రీ సాధు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు. పెద్దరేకులు తప్ప తక్కినరేకులలోనిపాటలన్నీ 1922-23 సంవత్సరములలో శ్రీ సాధు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు, అప్పటి అధికారులఅండతో ఎత్తివ్రాయించి పెట్టినట్లును, ఏదో కారణముగ ఆవ్రాతప్రతులు శిథిలములైనట్లును, శ్రీ సాధు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారే స్వయముగ నాతో చెప్పిరి ఇట్లు నష్టమైపోయినవ్రాతప్రతులలో హతశేషములుగా మిగిలిన కొన్నింటిని, 'The Minor works of Tallapaka Poets'' (తాళ్ళపాకకవులలఘుకృతులు)అనుపేరుతో మొదటిసంపుటముగా పండిత విజయరాఘవాచార్యుల పరిష్కరణముతో 1935 లోను, "అన్నమాచార్య అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు" అనుపేరుతో రెండవసంపుటముగా 1936 లోను "అన్నమాచార్య శృంగార సంకీర్తనలు" అనుపేరుతో మూడవ సంపుటముగా 1937 సంవత్సరమునందును కొన్ని ముద్రింపించి ప్రకటింపబడినవి. ఈ మూడుసంపుటములకు పరిష్కర్త కీ॥ శే॥ పండిత విజయరాఘవాచార్యులుగారే. ఆ తర్వాత, ముద్రణమునకు వ్రాతప్రతులు లేకపోవుటచేతనో, మరెందుచేతనో ఆముద్రణకార్యము స్తంభించినట్లున్నది.

తర్వాత కీ॥ శే॥ ప్రభాకరశాస్త్రిగారిసంబంధము ఈ రాగిరేకులసారస్వతమున కబ్బినది. పై తెల్పినమూడుసంపుటములపరిష్కారప్రకటనములు కీ॥ శే॥ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారికి రుచింపకపోవుటచేకాబోలు, ఆరేకుల నన్నిటిని కవులవారీగా, అధ్యాత్మ శృంగార సంకీర్తనలవారీగాను వింగడించుకొని, ఆసారస్వతమును వారు వరుసగా ప్రకటించుటకు పూనినట్లు 1947 న శ్రీ శాస్త్రిగారు

వెలువరించిన 4వ సంపుటముపీఠికవలన తెలియుచున్నది. వారు 4వ-సంపుటములో అన్నమాచార్యుల శృంగారసంకీర్తనములను కొన్నింటిని 1947 న ప్రకటించి, తరువాత 5 వ సంపుటములో పై తెల్పిన-విధముగా అన్నమాచార్యుల అధ్యాత్మకీర్తనలను ప్రకటించిరి విజయ రాఘవాచార్యులపరిష్కరణముతో వెలువడినసంపుటములలో రేకులసంఖ్యగాని, నేటి వ్రాతకుతగినట్లు వ్రాతమోడిగాని పాటింపబడలేదు. అందువలననే కీ॥ శే॥ శాస్త్రిగారు ఇవి-యివి ఫలానా ఫలానా వారి రేకులు అని విభజించి, పాతవారు రెండవ సంపుటముగా ప్రకటించిన అధ్యాత్మకీర్తనలలో తాము (కీ॥ శే॥ శాస్త్రిగారు) నిర్ణయించిన రేకులక్రమములో లేనివానినిమాత్రమే 5 వ-సంపుటమున పరిష్కరించి ముద్రింపించిరి. తాము నిర్ణయించిన-రేకులక్రమమునకు చెందినపాటలు రెండవ సంపుటమున ఉన్నచో, అవి పరిష్కృతములుగానే భావించి వదలిపెట్టిరి.

కీ॥ శే॥ శర్మగారు, శాస్త్రిగారిరేకులక్రమమునే పాటించుచు, శాస్త్రిగారు పరిష్కరించి 5వ సంపుటమున ప్రకటించిన రేకులను వదలి, శాస్త్రిగారిరేకులక్రమము ననుసరించి రెండవ సంపుటములో ఉన్న మొదటి వందరేకులలోని పాటలను 11 వ సంపుటములో 3-వ భాగముగా ప్రకటించిరి. దీనికి కారణముగా (శ్రీ) శర్మగారు "1936 లో తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమువారు ప్రచురించిన The works of Tallapaka poets vol-II' అను దానిలోని అన్నమాచార్యుల అధ్యాత్మకీర్తనల ముద్రణము చాలా అసడ్డగా జరిగినది. పైని రేకులను వ్రాతప్రతులను పరిశీలించి సరియైనపాఠములతో వానిని మరల పచురించుట అత్యావశ్యకమనిపించినది. అట్లు చేసి సవరించిన 173 అన్నమాచార్యుల అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు ఈ సంపుటమున మూడవభాగముగా ప్రకటింపబడినవి". (11 వ సంపుటము పీఠిక 1955) అని తెలిపిచ్చిరి

అందువలన మొదటి వంద రేకులలోని పాటలు 5, 11 సంపుటములలో శాస్త్రిగారి, శర్మగారి పరిష్కరణములతో వెలువడినవి. ఈచరిత్ర తెలియనివారికి ఇది అస్తవ్యస్తముగ కనబడునని నేనిది వ్రాయవలసివచ్చినది.

కీ॥ శే॥ శాస్త్రిగారు, శర్మగారలు ప్రకటించిన 5, 11 సంపుటములలోని రేకులవివరము: —

శాస్త్రిగారు 5-వ సంపుటములో ప్రకటించిన రేకులు		శర్మగారు 11 వ సంపుటము 3-వ భాగములో ప్రకటించిన రేకులు	
1 నుండి 10 రేకుల వరకు	10	11 నుండి 20 రేకుల వరకు	10
21 నుండి 30 ,, వరకు	10	31 నుండి 36 ,, వరకు	6
37 నుండి 50 ,, వరకు	14	61 నుండి 70 ,, వరకు	10
81 నుండి 100 ,, వరకు	20	78 నుండి 80 ,, వరకు	3
మొత్తం రేకులు	54	మొత్తం రేకులు	29

51 నుండి 60 వరకుగల 10 రేకులు, 71 నుండి 77 వరకుగల 7 రేకులు, వెరసి 17 రేకులు లేవని ముందే తెలిపియున్నాను మొదటివంద రేకులలో శాస్త్రిగారు వదలిన రేకులలోని పాటలు 2 వ సంపుటమున గలవు ఆ పాటలనే శర్మగారు 11 వ సంపుటము మూడవభాగమున ప్రకటించిరి.

సుప్రసిద్ధులగు శాస్త్రిగారు, శర్మగారు విడివిడిగ పరిష్కరించి ముద్రింపించిన అన్నమాచార్యుల అధ్యాత్మకీర్తనల మొదటివంద-రేకులలోనిపాటలు ఒకసంపుటముగ నేనిపుడు పరిష్కరింపవలసి వచ్చినది. అన్నివిధముల పెద్దలగు వారిద్దరు పరిష్కరించిన భాగములను నేను పరిష్కరింపబూనుట సాహసమే.

(శ్రీ) శాస్త్రిగారిపరిష్కరణములో కొన్ని రేకుపాఠములు స్వతంత్రముగ రూపాంతరము ధరించినవి ఈ రేకులవ్రాతలో అరసున్నలు, శకటరేఫలు పట్టువదలక వున్నప్పటికీ వ్రాయసకాండ్రమెలకువో, చెప్పి వ్రాయించినవారి మెలకువోగాని ఆ రెండును పలుతావుల పట్టుదప్పినట్లు రేకులవ్రాతలో నున్నవి. 'అందరి, ఇందరి' మొదలగు స్థలములలో పలుతావుల సాధురేఫమే కలదు. శాస్త్రిగారిపరిష్కరణములో గ్రాంథికదృష్టితోకాబోలు పెక్కుతావుల అది శకటముగా మారినది. ఇప్పుడు అవన్నియు రేకులప్రకారము సాధు రేఫములుగా మారినవి. తెనుగునకు ఈ సాధుశకట రేఫలు పెద్దతీట. 'ఎవని తరమౌను తిక్కనయే భ్రమించె' అన్నారు, తిరుపతి వేంకటకవులు. అట్లనే పదములు కొన్ని, యతిప్రాసస్థానములు కొన్ని గమనింపబడలేదు. గ్రాంథికవ్యావహారిక భాషలు పాలునీరువలె కలిసి సాగినఈవాఙ్మయములో మనము వ్యాకరింపకుండుట మంచిదేమో. అన్నిటికిని అక్కడక్కడనే పాదదీపికలో (foot notes) పూర్వముద్రితపాఠము (పూ. ము పా.), రేకుపాఠము (రేకు) ఇత్యాదిగా చూపియున్నాను.

1. రేకులో అపపాఠముండి పరిష్కర్తల పరిష్కరణములలో మంచి పాఠమెక్కియున్నచో ఆ పాఠమునట్లే నిలిపి 'రేకు' అని పాదీపికలో చూపియున్నాను.

2. రేకులోనిపాఠము వ్యావహారికముగనో, మాండలికముగనో ప్రసిద్ధార్థమైయున్నప్పుడు, పరిష్కర్తలు దానిని మార్చియున్నచో రేకుపాఠమును పైనచూపి, పూర్వముద్రితపాఠము (పూ. ము. పా.)ను పాదదీపిక (foot notes) లో చూపియున్నాను

3. రేకునందును, పరిష్కర్తలపాఠములోను కొంత వింతగా కనపడినప్పుడు మంచిగా నాకు తోచినపాఠమును పైనచూపి పాద

దీపికలో, 'పూ.ము.పా, రేకు' అని చూపియున్నాను. నా యీ-పరిష్కరణము లో ఏ పాఠముగాని తొలగింపబడలేదు. మూలపాఠమును స్వతంత్రముగ మార్పుచేయలేదని మనవి చేయుచున్నాను. నా చూసినపాఠములలో దోషము లున్నను పాఠకులు పరిశీలించి తెలిపినచో సవరించుకొనుటకు, తప్పొప్పుకొనుటకు వెనుకాడను. అసలు పాఠములను చూపక. స్వేచ్ఛగ పాఠములను మార్చుట మంచిదికాదని నేను పెద్దలవలన విన్నమాట.

శర్మగారిపరిష్కరణములో పెక్కుతావుల స్పష్టతకొరకు-కాబోలు పదాదినున్న యి, యె, వు, వూ, వొ, వో లు మొదలగునవి అచ్చులుగా మారినవి అవి ఇప్పుడు రేకులప్రకారము నిలిచి-నవి పాటను, పాఠమును, అర్థమును గమనించి పని సాగించుట వారిపద్ధతి ఈ విషయము నాకు వారిబహుకాలసాహచర్య-ముతో సుదృఢముగ తెలిసినది ఈ పరిష్కరణమున వారిపాఠ-ములన్నియు తాళపత్రాకృతిలో నున్న నిడు రేకులు (ని. రే.), కడియాలు వేసిన పెద్దరేకులు (పె. రే), పెద్దసంఖ్యలోనున్నసాధారణ రేకులు (సా. రే.) చూచి నిర్ణయింపబడినవి అందువలననే వారిపరిష్కరణ-ములో పాదదీపికలు (foot notes) ఎక్కువ అనపాయముగ పై తెల్పిన మూడువిధముల రేకులను చూచి అనితరసాధారణముగ సాగించిన వారిపాదదీపికలను తొలగింపలేక పోయితిని. మనము చేయలేకపోయినను ఒకరు చేసినదొడ్డపనిని యథారూపమున నుంచుట మంచిదని భావించితిని శాస్త్రిగారిపరిష్కరణములో అపు-రూపముగా, శర్మగారిపరిష్కరణములో విరివిగా పాదదీపికలు (Foot notes) కలవు దానికంతటికి వారుభయులు 1,2,3 మొదలగు-గుర్తులు, నక్షత్రముల (*) గుర్తును చూపియున్నారు దానికి భిన్న-ముగా నాసవరణలన్నియు ౧,౨,౩,౪ మొదలగు తెలుగుఅంకెలలో నిచ్చియున్నాను పాఠకులు గమనింపగలరు.

పరిష్కర్త బాధ్యత

వ్రాతప్రతులు మొదలగు వానిలోనున్న అక్షరములను అచ్చు-లోకి తెచ్చుటమాత్రమే పరిష్కర్తబాధ్యత కాదని పెద్ద లెఱిగినదే. సుబోధ-దుర్బోధములగు భావములను, సుగ్రహ-దుర్గ్రహములగు పదములను, దురన్వయ-దూరాన్వయములగు వాక్యములను గమ-నించి వివరించి, కామాలు (,), సెమికోలన్లు (;) etc, ఆయాసందర్భము లకు తగినవిరుపుగుర్తులను చూపి, పాఠకునిమనస్సు రసాస్వాదనము-నకు మళ్లించుటకూడ పరిష్కర్తబాధ్యతలలో ముఖ్యమైనది పాత కాలమందు సాధారణముగ ప్రతికవికి కొందరు వ్రాయసకాండ్రు ఉండుట సహజము. కవి ఉచ్చరించినదానిని లేఖకులు సరిగ గమనించి వ్రాయ వచ్చు. వ్రాయలేకపోవచ్చు. అందులోనితప్పొప్పులను గమ-నించియో, గమనింపకయో మూలగ్రంథమునండి ఎత్తివ్రాసికొన్న-వారు పలువురుందురు వారివ్యుత్పత్తిప్రకారముకూడ కొన్ని పాఠాంతరములు పుట్టుచుండును. కావున మూలప్రతియొకటి, దాని-ప్రతికలు చాలా. ఒక్కొక్కదానిలో అక్కడక్కడా పాఠభేదములు ఉండుట సహజము. మూలప్రతిలోనివ్రాత గజిబిజిగా నున్నచో దానిప్రతికలలోనిపాఠములకు కొదువే వుండదు. అందువలననే భారతాదిగ్రంథములు నేటికిని బహుపాఠసంకలితములై అచ్చగు చున్నవి. ఇట్టివారిని చూచియే అప్పకవి:—

'నన్నయముఖ్యసత్కవిజనంబులకావ్యములందు లెఖకుల్
గొన్నియుఁ,బాఠకాధములు గొన్నియుఁ బోకడఁబెట్టఁ,దక్కువై
యున్నెడఁ గాంచి జానపదు లోడకదిద్దినతప్పుత్రోవలె-
ల్ల న్నిజమంచుఁ గైకొనిన, లక్షణవేత్తలు సమ్మతింతురే.,

అప్ప. 3-202)

అని వాపోయినాడు. వ్రాయసకాండ్రుకూడ అహంకరించక తాము వ్రాసిన ప్రతికడపట:-

1. క॥ వ్రాలా శ్రభలు తప్పులు
చాలంగల వేను శబ్దసంగతు లెరుగన్
కేలింబెట్టక నవ్వక
పోలంగా దిద్దరయ్య బుధజనులారా॥

2. క॥ యతిగణనియమము లెరుగను
అతిశ్రభలు వ్రాలు చూడ నన్నియు తప్పుల్
ప్రతి చూచి వ్రాసినాడను
మతిమంతులు తప్పు దిద్ది మన్నించరయా॥

3. క. వ్రాలా శ్రభలు తప్పులు
త్సాలంగల వేను శబ్దసంగతు లెరుగన్
గేలిం బెట్టక నవ్వక
ప్రోలంగా దిద్దరయ్య బుధజనులారా॥

4 శ్లో॥ యాదృశీ పుస్తకం దృష్ట్వా తాదృశీ లిఖితం మయా
అబద్ధత్వా సుబద్ధత్వా మమ దోషో న విద్యతే॥

ఇత్యాదిగా వ్రాయుట కలదు. ౧ఈ పైన చూపిన పద్యములలోనే వ్రాయసకాండ్రవ్యుత్పత్తి తెల్లమగుచున్నది. పాతకాలములో అక్షర-రమ్యతనుమాత్రము ఆదరించి వ్యుత్పత్తిని గమనింపక వ్రాయస-కాండ్ర నుంచుకొనుట ఒకఅల వాటుగా సాగినది స్వయముగా కవులే వ్రాసినతాళపత్రప్రతులు నేటికి వ్రేళ్లమీద లెక్కింపవలసినవి-మాత్రమే కలవేమో? ఈ పద్ధతి తాళపత్రి గ్రంథములను పరిష్కరించు వారందరికి సువిదితమే.

౧ పైె తెల్పిన 1, 2, 3, 4 సంఖ్యగల పద్యములు 'వరాహపురాణము' (హరిభట్ట ప్రణీతము)ను పరిశోధించి ముద్రించిన డా॥ దేవళ్ల చిన్నికృష్ణయ్య ఎం. ఏ, ఎం లిట్., పి హెచ్ డి వారిపీఠికనుండి గ్రహించినవి

ఇట్లు పెక్కుప్రతులు గలపుస్తకములు ముద్రించుటలో కొంతసౌకర్యము కలదు. ఏదో ఒకదానిలోనైన అర్థానుకూలమగు-పాఠము కనవడవచ్చు. కాని ఒకేమాతృకకలిగినపుస్తకములను పరిష్కరింపవలసివచ్చినచో ఆ పరిష్కర్తయాతన చెప్పనక్కరలేదు

దుర్బోధములగు అపపాఠములతో నిండిన "హంస వింశతి" ని పరిష్కరించి ముద్రింపించిన కీ॥ శే॥ మద్దులపల్లి వేంకటసుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి (నంద్యాల)గారితో పాఠచర్చ చేసినప్పుడు, పూజ్యులు కీ॥ శే॥ రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారితో కలిసి 'పాండురంగ మాహాత్మ్యమును' అన్నమయ్యకీర్తనల కొన్ని సంపుటములను పరిష్కరించినపుడు నాకీశ్రమ బాగా అర్థమైనది పరిష్కర్త వ్యుత్పన్నుడై మెలకువగలిగి పాఠపరిశోధనమునందు తాను బాగా పరిశ్రమిస్తే పాఠకునకు కొంత ఊరట తప్పక కలుగును పరిష్కర్త, వ్రాతప్రతి-లోనిఅక్షరములనుమాత్రము అచ్చులోనికి తెచ్చిపెట్టుటకో, పెద్ద-వాడనిపించుకొనుటకు మూలపాఠములను చూపక యథేచ్ఛగ సవ-రించుటకో పూనుకొన్నచో పాఠకునియాతన చెప్పనలవికానిది తన-వ్యుత్పత్తితో సవరించుటకుగాని, అర్థము వింగడించుటకుగాని వలను-పడనప్పుడు తనకది అర్థముకాలేదని వ్రాయుట మర్యాద. అట్లు వ్రాసినచో తన పాండిత్యమునకు వెలితగునేమోయని కొందరు వ్రాయలేరు ఉన్న పాఠములనిచ్చి తనకు తోచినపాఠములను తెలిపి, ఇది యిట్లర్థము కావచ్చునని చూపినచో సహృదయులు దానిని మెచ్చినచో గ్రహింతురు లేకున్న దిగవిడుతురు.

ఈ తాళ్లపాకకవుల పదవాఙ్మయమునకు రేకుల పాఠ-మొక్కటే మూలప్రకృతి. ఈ వాఙ్మయమంతయు గ్రాంథిక వ్యావ-హారికభాషలతో సంకీర్ణము. వారికాలమునాడు మాండలిక

ముగ వ్యావహారికముగ నున్నపదరాశినంతటిని జంకుగొంకులేక వాడినారు మన మీవాఙ్మయమును పరిష్కరింపవలసివచ్చునప్పుడు చాల వింతవింతసమస్యలు ఎదురగుచుండును. సంధులు, సమాసములు, కారకములు ఇత్యాదులలోకూడ వీరివ్యావహారికదృష్టి పట్టువిడువలేదు.

వీరివాఙ్మయసాగరమున కొంతకాలము మునిగితేలినవ్యుత్పన్నునికిగాని దీనిలోతు తెలియుట కష్టము. మామూలు వాఙ్మయమును చూచిన దృష్టితోకాక దీనిని విశేషదృష్టితో గమనింపవలసినఅవసర మెంతైన గలదు. ఈవిషయమున నాఅల్పమతికి వెలుగుచూపినవారు కీ॥ శే॥ పూజ్యులు రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ గారు. వారిభిక్షయే ఈవిషయమున నాఆకలి తీర్చినది. సుప్రసిద్ధులైనమహాకవులరచనలలో ఒక్కొక్కదానిలో ఒక్కొక్కవింత, ఒక్కొక్కగొప్పదనము, ఒకఅభ్యాసము తప్పక కన్పట్టును. ఆకవివాఙ్మయమును తదేకధ్యానముగ పరిశీలించినవానికిగాని దానిలోనిమర్మము అంతుచిక్కదు. బహుగ్రంథపరిశీలకులందరుకు ఈవిషయము సుప్రసిద్ధమే.

పై తెల్పినరీతిగ నాస్వల్పమతికి తోచినది అక్కడక్కడ పాదదీపికలో (Foot notes) చూపుకొనియున్నాను. పూర్వముద్రిత ప్రతులలో వారుచూపిన విశేషములను నేనెక్కడా తొలగింపలేదు. వానికితోడు తెలుగుఅంకెలతో నాతెలిపినవియు గలవు. విరుపుగుర్తులు పూర్వముద్రితప్రతులలో ఎక్కడా లేవు. అవన్నీ నావే.

ఈ వాఙ్మయమున సాధారణముగ ఏపాదమున కాపాదము అన్వితమై, ఒక్కొక్కచరణమంతయు ఒక వాక్యముగ ఏర్పడి, పల్లవిలోనిసంగ్రహాభావమును పోషించుచుండును. కొన్ని కొన్ని పెద్దపాటలలో, సంగ్రహముగ రచించిన చిన్నపాటలలోను, అక్క

డక్కడ విరామచిహ్నములు (Punctuvations) లేకున్నచో అన్వయ మంతసులభముకానట్లు తోచినది. అందువలన వాక్యాన్వయమును సులభముచేయుటకై చూపిన విరామచిహ్నములన్నియు నావే.

ఈ పదవాఙ్మయమంతయు సంగీత సాహిత్యముల సమష్టి-పంటగా వెలిసినది. అందువలన సాహిత్యదృష్టితో అనవసరముగ తోచినదీర్ఘములు కొన్ని వ్రాతలలో కలవు. నేనేకాక పూర్వపరి-ష్కర్తలందురుకూడ సాహిత్యానురూపముగ ఆదీర్ఘములను అక్క-డక్కడ హ్రస్వములుచేసినపద్ధతియు గలదు. ఐతే సముచ్చయాత్మక మగు దీర్ఘమును లయకనుగుణముగ విధిగా అన్ని చరణములందు పాటింపబడిన దీర్ఘముమాత్రము నేనెక్కడా హ్రస్వము చేయలేదు.

గానమునకు అవసరమైనదీర్ఘము మనము లిపిలో చూపినను చూపకున్ననూ, సంగీతానుగుణముగ గాయకులు దీర్ఘములను చేర్చి వాడుకొనుట పరిపాటి. దానివలన లిపిలో దీర్ఘమున్నను, లేకున్నను వారిస్వాతంత్ర్యమునకు భంగము రాదు.

పరిశ్రమ

ఈ రేకులవ్రాతలో హ్రస్వదీర్ఘములకు నేటివ్రాతమాదిరి విడి విడిగ గుర్తులు లేవు. "ఆ(హల్లులపైకూడ) నూ, మీ, మూ, మో, యీ, యో, లూ, వూ" తప్ప దీర్ఘాక్షరములు కానరావు, పై చూపినవికాక తక్కిన హల్లులపై ఇ, ఈ కారములను, ఎ, ఏ కార ములను, ఒ, ఓ కారములను మనమే వింగడించుకొనవలెకాని వ్రాతలో ప్రత్యేకచిహ్నాలు లేవు. 'మో' 'యో' లుమాత్ర మంతటా దీర్ఘముగనే యుండును. 'మోగి' 'మోక్కు' 'యోక్క' ఇత్యా దులలో, కురుచ చేయుట మనపని. నేటికాలముమాదిరి, పూర్వ-కాలములందలివ్రాతలలోను విరామచిహ్నలువగైరా వుండనేవుండ-

వనుట అందరికి తెలిసినదే. దీనివలన గ్రాంథిక వ్యావహారికసంకీర్ణమైన ఈ భాషలో సందర్భానుగుణముగ మనమే పదస్వరూపమును, విరామ-చిహ్నములను గురుతించుకొనవలసియుండును. పై తెలిపిన గజిబిజితో ఒక్కొక్కప్పుడు పదవిభాగమేకూడ శ్రమసాధ్యమైయుండును. ద్విత్వ హల్లునకు ముందున్న పూర్ణానుస్వారము పూర్ణానుస్వారముగా, ద్విత్వరహితమైన హల్లునకు ముందున్న నిండుసున్న అరసున్నగా గ్రహింపవలసియున్నది ఈ అనుస్వారపద్ధతులు ఊష్మ, రేఫ సంయుక్త మహాప్రాణాక్షరములకుమాత్రము లేదు అవి మామూలుగనే జరుగుచుండును తాళపత్రములందును ఈ శ్రమ సమానమే, పరిష్కర్తలందరికీ ఇది అనుభవ నిరూఢమే. దీనివలన పలుతావుల పద వాక్య సమాస నిర్ణయములు సులభములు కావు. వ్రాతప్రతులను చూచివ్రాయుపరిష్కర్తలందరిపరిశ్రమ ఒక్కసారి అనువాదము-చేయుటమాత్రమే నాఉద్దేశము.

రేకుల గజిబిజి

23 వ సంపుటము పుట 303 to 308 లలో పెదతిరుమయ్య అధ్యాత్మకీర్తనల 98 వ రేకులోని పాటలను 527 to 532 పాటలుగా పరిష్కర్తలు ముద్రింపించినారు.

అన్నమాచార్య, పెదతిరుమలాచార్య, చినతిరుమలాచార్యుల-అధ్యాత్మ-శృంగార సంకీర్తనల రేకులలెక్కను అనాటిలెక్కప్రకా-రము తొలుత 1947 లో 4 వ సంపుటమున చూపినవారు కీ॥ శే॥ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు. వీరి లెక్కలో అన్నమాచార్య-అధ్యాత్మకీర్తనల రేకుల మొదటి వందలో 51—60 వరకు (10). 71 నుండి 77 వరకు (7). వెరసి 17 రేకులు లేవు అట్లే పెదతిరుమలా-చార్యుల అధ్యాత్మకీర్తనల మొదటివంద రేకులలో 11, 30 సంఖ్యగల

రేకులు (2). 78 నుండి 100 దాకగల (23) రేకులు, వెరసి 25 రేకులు లేవు. కాని పెదతిరుమలాచార్యుల అధ్యాత్మసంకీర్తనల రేకులలో 98 సంఖ్యగల రేకు ఒకటి కలదని నా భావము. అధ్యాత్మసంకీర్తనల రేకులపైన 'అ', శృంగారసంకీర్తనల రేకులపైన '(శ్రీ)' గుర్తుంచుట పద్ధతి. ఈ గుర్తులుగల రేకులలో అధ్యాత్మకీర్తనల రేకులలో శృంగారకీర్తనలు, శృంగారకీర్తనల రేకులలో అధ్యాత్మకీర్తనలు ఒకటి రెండు చెదురుముదురుగా అక్కడక్కడ కన్పించుచున్నవి నాపరిష్కరించిన శృంగారసంకీర్తనల సంపుటములలో పై విధముగ దొరలినఅధ్యాత్మకీర్తనలను గురుతించియున్నాను. కాని పెదతిరుమలాచార్యుల శృంగారసంకీర్తనల వంద రేకులలో 98 వ రేకుపై పై చెప్పినట్లు '(శ్రీ)' వున్నది. కాని ఆ రేకులోని ఆరు పాటలు అధ్యాత్మకీర్తనలే. రేకంతా అధ్యాత్మకీర్తనలుండి, రేకుపైన '(శ్రీ)' అని వ్రాయుట వ్రాయసకానిపొరపాటని భావింపవచ్చు. 23 వ సంపుటమును పరిష్కరించినవారు ఈవిషయమును పేర్కొనియున్న బాగుండెడిది.

'(శ్రీ)' 98 అను రేకులోని అధ్యాత్మకీర్తనలను గుర్తించి,రచనాశైలినిబట్టి అవి పెదతిరుమలయ్యవిగా ఉండవచ్చునని భావించి '(శ్రీ)' పొరపాటుగా దానిపైన పడినదని తలచి, 1974 లో ఈ రేకులను పర్వరచునపుడు, పై '(శ్రీ)' 98 ని పెదతిరుమలయ్య అధ్యాత్మకీర్తనరేకులలో చేర్చి 'అ' 98 అను రేకును అన్నమాచార్యుల అధ్యాత్మకీర్తనలరేకులలో చేర్చి, రేకులగణన చూపునప్పుడు 98 '(శ్రీ)' అను రేకు పెదతిరులాచార్యుల శృంగార సంకీర్తనరేకులలో పొరపాటుగా చేరియుండవచ్చునని వ్రాసితిని. '(శ్రీ)' 98 రేకులోని అధ్యాత్మకీర్తనలను ఈ సంపుటము కడపట విడిగా ముద్రించి తెలుపుకొనుచున్నాను. పై నా భావము సరియైనది. కానిది రసికు లూహింపగలరు. ఆ రేకుపై '(శ్రీ)' పొరపాటుగ బడినదని యే ఇప్పటికిని నా

భావము. 1974 లో రేకుల గణనపట్టిక క్రింద ఈవిషయ మియ్యాదలచి గుర్తించుకొంటినిగాని, 1975 అన్నమాచార్యవర్ధంతిఉత్సవమునకు 22వ సంపుటము వెలువరించుపనితొందరలో ఆసంపుటము పీఠికలో ఈ విషయము వ్రాయుటకు మరచితిని.

రేకులపైనున్న 'అ' '(శ్రీ)' అను సంకేతాక్షరములను, సంఖ్యను మాత్రము గుర్తించి పాటలలోని విషయమును, రచనా పద్ధతిని, గమనింపనికారణముగ ఈ ప్రమాదము జరిగియుండవచ్చునని తలచుచున్నాను. రేకులపైనున్న సంకేతాక్షరములు(అ, (శ్రీ)) లతోనే ఇవి అధ్యాత్మకీర్తనలు, ఇవి శృంగారకీర్తనలు అని నిర్ణయింప వలసివచ్చినచో, ఏ గుర్తులేని 89, 90 సంఖ్యలుగలరేకులు, అన్నమాచార్యుల అధ్యాత్మకీర్తనలలో చేర్చియుండుట వింత కాగలదు. ఆపని తొలుత కీ॥ శే॥ శాస్త్రిగారు చేసినారు. తరువాత వచ్చిన పరిష్కర్త లందరకు శాస్త్రిగారి రేకులలెక్కయే మూలాధారము. 1974న నా-పరిష్కరించిన 22వ సంపుటములో ఈరేకుల గజిబిజిని గూర్చి కొంత వ్రాసియున్నాను. ఏగుర్తులేని 89, 90 రేకుల పాటలరచనాపద్ధతిని, పాటలలోనివిషయమునుబట్టి అవి అన్నమాచార్యుల అధ్యాత్మ-కీర్తనరేకులు కాగా, '(శ్రీ)' గుర్తుగల 98 రేకు పెదతిరుమలాచార్యుల అధ్యాత్మ కీర్తనలరేకుగా, విషయమునుబట్టి ఏల నిర్ధరింప-రాదు? రేకులను వ్రాయించినవారు, వ్రాసినవారు కూడా మానవులే. మానవసహజములైన భ్రమప్రమాదములు వారికీ వుండవచ్చు. ఇంత పెద్దవాఙ్మయమును మోసిన ఈ రేకులు రెండుమూడింటిలో ప్రమాదవశమున సంకేతాక్షరములు లేకుండుట, మారుట సంభవింప కూడదా? దానిని మనము గుర్తింపవలసిన అవసరమున్నదని మాత్రమే నామాట. మనమూ ప్రమాదము పడకూడదా అన్నచో అదీ సహజమే.

కీ॥ శే॥ శాస్త్రిగారిచ్చిన రేకులలెక్క, వారిచ్చిన కొలతల ప్రకారమేకూడ తడబడుచున్నదని 22వ సంపుటముననే తెలుపు

కొన్నాను. కాని శాస్త్రిగారు ఆమాత్రముశ్రమ తీసికొనకుండినచో రేకులవిషయమున ఈపాటినిర్ధారణగూడ నేటికిని కుదిరియుండదు. వారి జాగ్రత్త చాల మెచ్చుకొనదగినది. ఆయా రేకులను ఫలానా ఫలానా వారివి అని తెల్పుటకు రేకులోని–"పాటల మొదళ్లు" అని కూడ 5 వ సంపుటమున వారిపీఠికలో గురుతించియున్నారు.

ఒక పెద్దవారు నిశ్చయించినదానిని హేత్వాభాసములతో తారుమారు చేయుట మంచిసంప్రదాయము కాదు. అన్నమయ్య కీర్తనలుగలకొన్ని రేకులలో అన్నమయ్యను అన్నమయ్యయే స్తుతించుకొన్నట్లు కొన్నిపాటలు గలవు. ఇదంతా చూస్తే మొదలు వ్రాసిపెట్టినకీర్తనలను, రేకులకెక్కించుసందర్భములో కొంత ప్రమాదము జరిగి యుండవచ్చుననక తప్పదు. ఇంత పెద్ద వాఙ్మయము ఒకేవంశమునకుచెందినకవులరచనలను, ఇంతగొప్పశ్రద్ధతో శాశ్వ-తముగ నుండునట్లు రేకులకెక్కించునట్టి దొడ్డపరిశ్రమలో ఆమాత్రముతడబాటు తోయరానిదే. అంతమాత్రమున వారిశ్రద్ధను కార్యదీక్షను తక్కువ చేయరాదు. అది మహాపచారము కాగలదు.

ఈ ప్రమాదము ఈ దొడ్డపనికి పూనుకొన్న పెద్దలదైనా కావచ్చు. లేక ఈ వాఙ్మయమును రేకులపై చెక్కిన పోగరపనివారిదైనా కావచ్చు.

అన్నమయ్య వేదాంతము

అన్నమయ్య, తత్పుత్ర పౌత్రులు రచించిన సంకీర్తనల రాశి-నంతటిని అధ్యాత్మకీర్తనలని, శృంగార కీర్తనలని రెండువిధములుగ విభజించియున్నారు. ఈ విభజనము కవులదే. రేకులందే ఫలానా వారు విన్నపముచేసిన 'అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు', 'శృంగారసంకీర్తనలు' అని కలదు. వేదాంతమునకు, భక్తికి, లోకనిందకు (సంసార

నిందకు) ఇత్యాదులకు సంబంధించినకీర్తనలు అధ్యాత్మకీర్తనలని, దూతి, నాయికా-నాయక, సపత్నీ వ్యవహారములతో నిండి, విభావానుభావ సంచారిభావములతో పండి, ఉభయవిధ (సంయోగ-వియోగ) శృంగారములు పరిమళించుకీర్తనలు శృంగారసంకీర్తనలని వీరినిశ్చయము.

క॥ పదములు శృంగార వధూ
మృదుమధురమనోజ్ఞవాక్యమిశ్రములైనన్
విదితార్థగ్రామ్యోక్తులు
పదిలముగాఁ బొంకమెఱిఁగి పలుకఁగఁజెల్లున్ —56

క॥ పల్లవనారీమ్లేచ్ఛా
ద్యుల్లాప మనోజ్ఞ బంధురోక్తులు చవియై
చెల్లును గ్రామ్యములైనను
హల్లీసకముఖ్యనాటకాదికఫణితిన్ —58

క॥ దేహాత్మేశవివేకో-
త్సాహంబును లోకవేదధర్మాధర్మా-
ద్యూహాపోహంబులఁగల-
యాహరిసంకీర్తనంబు లధ్యాత్మంబుల్ —61

—సంకీర్తన లక్షణము—56, 58, 61 చినతిరుమలాచార్యులు.

పై తెల్పిన 61 వ పద్యము ప్రకారము దేహము, ఆత్మ (జీవాత్మ) ఈశ (పరమాత్మ) ఈమూడింటి విభాగమునందును, లోకమునందు, వేదమునందు కానవచ్చెడి ధర్మాధర్మముల బలాబలములు మొదలగునవి గలిగినహరిసంకీర్తనములు అధ్యాత్మసంకీర్తనములని తెలియుచున్నది.

అన్నమయ్యకు గలిగిన ఈభక్తి, ఈపాండిత్యము, ఈరచనాశక్తి ఇవన్నియు జన్మసిద్ధములే. పెద్దగ గురువులవద్ద చదివి సంపాదించినవి

కావు. అందువలననే భాషాప్రయోగమునందు ఈత డతిస్వతం-త్రుడుగ కనపడుచుండును. ఈతనికి గురూపదేశము నిమిత్తము మాత్రమే. జన్మసిద్ధమై వెలికి ఉబుకపోవుచు గట్టులోరచుకొను చున్న శక్తి, జ్ఞాన ప్రవాహములకు ఆగురూపదేశము అడ్డుకట్ట మాత్రము తొలగించినది. విద్యలన్నియు

"తాం హంసమాలాః శరదీవ గంగాం మహౌషధిం నక్తమివాత్మభాసః।
స్థిరోపదేశాముపదేశకాలే ప్రపేదిరే ప్రాక్తనజన్మవిద్యాః॥

(కుమారసంభవము 1-30)

అన్నట్లు కాలము కాచుకొనియుండి, గురూపదేశము నెపముగా తమకుతామే లోకముపై విసరుకొని వచ్చినవి. క్రొత్తగా ఈతని ఆత్మలో జ్ఞాన ముత్పాదింపబడలేదు. ఈతనికి గురువైనమహాత్ముడు ధన్యుడు. అల్పపరిశ్రమతో అనల్పమైనఫలమును సాధింపగలిగి-నాడు. అదే మనకు లభించినఈసంకీర్తనల రాశి.

శరీర జీవాత్మపరమాత్మలచర్చయే ప్రధానముగ వేదాంత మునకు సంబంధించినది. తక్కిన లోకనింద మొదలైనవి, తనకున్న విరక్తికి సూచకములుగా, హేతువులుగా మాత్రమే ఉపయోగపడు చుండును. జన్మము (దానికి సంబంధించిన శరీర సంసారచింత), మరణము (దానికి సంబంధించిన రోగనరక పునర్జన్మములు), జ్ఞానము (దానిని పొందుటకు దగిన జ్ఞాన-ధ్యాన-భక్తి-యోగ సంకీర్తనాది క్రమము) ఇవన్నీ అన్నమయ్యకీర్తనలలో విపులముగ చర్చింపబడినవి. ఈ దేహాత్మేశచర్చ అన్ని వేదాంతములకు సమమైనన్, ముక్తి స్వరూ-పము, దానికి సంబంధించినసాధనసంపత్తిమాత్రము ప్రతిమతము-నందును భిన్న భిన్నముగ మారుచుండును మతము లెన్నియో పుట్టినవి పుట్టు చున్నవి. చచ్చినవి చచ్చుచున్నవి. కాని శ్రుతి స్మృతి ప్రమాణ బలముతో నిలిచిన మతములు ద్వైతాద్వైత విశిష్టాద్వై-తములు మూడే

జీవాత్మ పరమాత్మలు శాశ్వతముగ వేరు వేరని చెప్పినది ద్వైతము. జీవాత్మ పరమాత్మలకు దశాభేదమే కాని వస్తువు ఒక్కటే అనునది అద్వైతము. జీవాత్మ పరమాత్మలు ఒక్కటే అయినను వాటి-సంబంధము శరీరశరీరిభావముతో కూడినది. శరీరి ప్రధానము శరీరమప్రధానము. శరీరము శరీరిని ఆశ్రయించియుండునది అని చెప్పునది విశిష్టాద్వైతసిద్ధాంతము. ఇదియే అన్నమయ్యామతము.

శ్రీరాగం

దేహము దా నస్థిరమట దేహి చిరంతనుఁడౌనట
దేహపుమోహపునేఁతలు తీరుట లెన్నఁడొకో ॥ పల్లవి ॥

కన్నులఁ బుట్టినకాంక్షలు కప్పికదా దుర్భోధల
కన్నులు మనసునుఁ దనియక గాసిఁబడిరి జనులు
తన్నిఁక నెరుఁగుట లెన్నఁడు తలఁపులు దొలఁగుట లెన్నఁడు
తిన్ననిపరవశములచేఁ దిరుగుట లెన్నఁడొకో ॥ దేహ ॥

సిగ్గులుదొలఁగనియాశలఁ జిక్కికదా దుర్మానపు-
సిగ్గులయెగ్గులచేతను చిక్కువడిరి జనులు
సిగ్గులు దొలఁగుట యెన్నఁడు చిత్తములో నాపెన్నఁడు
తగ్గులమొగ్గులనేఁతలు తలఁగుట లెన్నఁడొకో ॥ దేహ ॥

మనసునబుట్టినయాతఁడు మనసునఁ బెనగొని తిరుగఁగ
మనసే తానగుదైవము మరచిరి యందరును
అనయము తిరువేంకటపతి యాత్మఁ దలఁచి సుఖింపుచు
ఘనమగు పరమానందము కలుగుట లెన్నఁడొకో ॥ దేహ ॥

(ఈసంపుటము పాట 136)

దీనినే వైష్ణవ సిద్ధాంతమనికూడ చెప్పుచుందురు. విష్ణువు తప్ప మిగతా ప్రపంచమంతా (సర్వదేవతలతో సహా) ఈమతమున అప్రధానమే. ఇతరదేవతారాధనము అపచారముగనే భావింపబడుచున్నది

బౌళి

అన్నిటా నీ వంతర్యామివిఅవుట ధర్మమే అయినాను
యెన్నఁగ నీవొక్కఁడవేగతియని యెంచికొలుచుటే ప్రపన్న
సంగతి ॥ పల్లవి ॥

యేకాంతంబున నుండినపతిని యెనసిరమించుటే సతిధర్మంబు
లోకమురచ్చలోనుండినపతి లోఁగొని పైకొవి(న?) రానట్లు;
యీకొలఁదులనే సర్వదేవతలయిన్ని రూపులై నీవున్నప్పుడు
కైకొని నిను బహుముఖములఁ గొలుచుట గాదు పతివ్రత
ధర్మంబు ॥ అన్ని ॥

పూనినబ్రాహ్మణులలోపలనే వినుఁ బూజించుట వేదోక్తధర్మము
శ్వానకుక్కుటాదులలోపల విను సరిఁ బూజించఁగరానట్లు,
యీనియమములనె ప్రాకృతజనులను యీశ్వర నీశరణాగత
జనులను
కానక, వొక్కట సరిగాఁజూచుట కాద(ది?) వివేకధర్మంబు
॥ అన్ని ॥

శ్రీవేంకటపతి గురువనుమతినే సేవే నాకును శిష్యధర్మము
ఆవలనీవల నితరమార్గములు యాత్మలోన రుచిగానట్లు.
భావింపఁగ సకలప్రపంచమును బ్రహ్మం సత్య జ్ఞాన మనంతము
కైవశమై యిన్నిటా వెనుతగులు కాద(ది?)వివేకధర్మంబు
॥ అన్ని ॥

(ఈసంపుటము. పాట 386)

వీరికి అన్నిటికంటె హరిభక్తిమిన్న, అన్నిటికంటె వైష్ణవము మిన్న.

సామంతం

సులభమా మనుజులకు హరిభక్తి
వలనొంది మరికదా వైష్ణవుఁడౌట ॥ పల్లవి ॥

కొదలేనితపములు కోటానఁగోటులు-
నదన నాచరించి యటమీఁద
పదిలమైనకర్మబంధములన్నియు
వదలించుకొనికదా వైష్ణవుఁ డట ॥ సుల ॥

తనివోవియోగతంత్రములు లక్షలసంఖ్య
అవఘుఁడై చేసినయటమీఁద
జననములన్నిట జనయించి పరమపా-
వనుఁడై మరికదా వైష్ణవుఁడౌట ॥ సుల ॥

తిరిగితిరిగి పెక్కుతీర్థములన్నియు-
నరలేక సేవించినటమీఁద
తిరువేంకటాచలాధిపుఁడై నకరిరాజ-
వరదునికృపఁగదా వైష్ణవుఁడౌట ॥ సుల ॥

(ఈ సంపుటము. పాట 144)

వైష్ణవమునకు తానూహించిన లక్షణములను ఈ క్రింది విధముగ అన్నమయ్య పాడొనినాడు

ఆహిరి

మదమత్సరము లేక మనసుపేదై పో
పదరినయాసలవాఁడువో వైష్ణవుఁడు ॥ పల్లవి ॥

ఇట్టునట్టుఁ దిరిగాడి యేమైనాఁ జెడనాడి
పెట్టరంటాఁ బోయరంటాఁ బెక్కులాడి
యెట్టివారినైనా దూరి యెవ్వరినైనఁ జేరి
వట్టియాసలఁబడనివాఁడువో వైష్ణవుఁడు ॥ మద ॥

గడనకొఱకుఁ జిక్కి కాముకవిద్యలఁ జొక్కి
నిడిపి నేమైనాఁ గని నిక్కినిక్కి
వొడలిగుణముతోడ వుడుటువిద్యలఁ జాల
వడదాఁకి బడలనివాఁడువో వైష్ణవుఁడు ॥ మద ॥

ఆవల వొరులఁ జెడనాడఁగ వినివిని
చేవమీరి యెవ్వరినిఁ జెడనాడక
కోవిదు శ్రీవేంకటేశుఁ గొలిచి పెద్దలకృప
వావివర్తనగలవాఁడువో వైష్ణవుఁడు ॥ మద ॥

(ఈసంపుటము. పాట 59)

...లక్షణము ఇంచుమించు అధ్యాత్మికిని సంబంధించినదే.

వేదాంతులకు సహజమైనసంసారనింద ఈతని అధ్యాత్మ-...ర్తనలలో విశిష్టమైనస్థానము నాక్రమించియున్నది ఈతని సంసార-...రూపణమును వినినచో మహాభోగికూడ విరక్తుఁడుకాక తప్పదు. దీని ...రమేనేమో కవికర్ణరసాయనములోని ఈ క్రిందిపద్యము.

గీ॥ యతి విటుఁడు గాకపోవు పెట్టిస్మదీయ-
కావ్యశృంగారవర్ణనాకర్ణనమున
విటుఁడు యతిగాక పోరాదు వెస మదీయ-
కావ్యవైరాగ్యవర్ణనాకర్ణనమున

(కవికర్ణరసాయనము. పీఠిక - 22.)

అన్నమయ్యకు తన గురువులవలన వచ్చిన వైష్ణవమతభక్తి. ...గాని వలన తాను సాధించినసుగతి, చాలగొప్పగా తెలియుచున్నది. మతదీక్ష తనను ఎంతవానిగా జేసినదో

శ్రీరాగం

అదిగాక నిజమతం బదిగాక యాజకం-
బదిగాక హృదయసుఖ మదిగాక పరము ॥ పల్లవి ॥

అమలమగువిజ్ఞానమనుమహాధ్వరమునకు-
నమరినది సంకల్పమనుమహాపశువు
ప్రమదమనుయూపగంబమున విశసింపించి
విమలేందు(ద్రి?)యాహుతులు వేల్వంగవలదా ॥ అది ॥

అరయ నిర్మమకార మాచార్యుఁడై చెలఁగ
వరుసతో ధర్మదేవత బ్రహ్మగాఁగ
దొరకొన్న శమదమాదులు దానధైర్యభా-
స్వరగుణాదులు విప్రసమితిగావలదా ॥ అది ॥

తిరువేంకటాచలాధిపునిజధ్యానంబు
నరులకును సోమపానంబు గావలదా
పరగ నాతనికృపాపరిపూర్ణజలధిలో
నరుహులై యవబృథం బాడంగవలదా ॥ అది ॥

(ఈసంపుటము. పాట 40)

అనుపాటవలన తెలియుచున్నది. ఇందులో పేర్కొన్నవిషయము-లన్నియు యోగవాసిష్ఠాదులలో తపస్వి లక్షణములుగా చెప్పబడినవి. విశిష్టాద్వైతమతదీక్ష లోకోత్తరమగుతపమే అని అన్నమయ్యా-విశ్వాసము. ఇందు జ్ఞానము, సంకల్పము, ఆనందము, ఇంద్రియములు, నిర్మమకారము, ధర్మదేవత, శమదమాదులు, వేంకటేశ్వరుని ధ్యానము యివన్నియు యజ్ఞమునకు వలసినసర్వాంగములుగా రూపింపబడి, ఆయావస్తువులకు తగినక్రియలతో పరిపుష్టములై యజ్ఞపరి-సమాప్తిలో జరుగుఅవబృథస్నానము తీర్థముగా, స్వామికృప పరి

పూర్ణజలధిగా పర్యవసించినది ఇంతటి మహాయాగము జరిగి, ఈ-యవభృథము ముగిసినవెనుక ఈ యజ్ఞఫలముగా సిద్ధించునది శుద్ధ-కైవల్యమే. దానికై అన్నమయ్య అఱ్ఱులుసాచి సంకీర్తనాత్మకమైన-తపము చేసినాడు

ఈతడు సంసారముతో ఎంతబాధపడినాడోకాని దానిపై ఈతని కేర్పడినవిరక్తి, దానిని దూషించుటకై యితడు ప్రయోగించిన వబంధము, ఏ మాత్రము విజ్ఞానమున్నవానికైన దాని-వలన కలిగెడి సదుపదేశసిద్ధి, ఇవన్నీ కలసి యీతనిలోకమర్మజ్ఞతను చాటుచున్నవి.సంసారనింద

భైరవి

సడిఁబెట్టెఁ గటకటా సంసారము। చూడ -
జడధిలోపలియీఁత సంసారము ॥ పల్లవి ॥

జమునోరిలో బ్రదుకు సంసారము। చూడ
చమురుదీసినదివ్వె సంసారము
సమయించఁబెను దెవులు సంసారము చూడ
సమరంబులో నునికి సంసారము ॥ సడి ॥

సందిగట్టినతాడు సంసారము చూడ
సందికంతలతోవ సంసారము
చందురునిజీవనము సంసారము చూడ
చందమేవలెనుండు సంసారము ॥ సడి ॥

చలువలోపలివేఁడి సంసారము చూడ
జలపూఁతబంగారు సంసారము
యిలలోనఁ దిరువేంకటేశ నీదాసులకు
చలువలకుఁ గడుఁజలువ సంసారము ॥ సడి ॥

(ఈ సంపుటము - పాట 199)

శ్రీరాగం

ఇదివో సంసార మెంతసుఖమోకాని
తుదలేనిదుఃఖమనుతొడవు గడియించె ॥ పల్లవి ॥

పంచేంద్రియంబులనుపాతకులు దనుఁదెచ్చి
కొంచెపుసుఖంబునకుఁ గూర్పఁగాను
మించి కామంబనెడిమేఁటితనయుండు జని-
యించి దురితధనమెల్ల గడియించె ॥ ఇది ॥

పాయమనియెడిమహాపాతకుఁడు తనుఁ దెచ్చి
మాయంపుసుఖమునకు మరుపఁగాను
పోయగపుమోహమనుసుతుఁ దేచి గుణమెల్లఁ
బోయి యీనరకమనుపురము గడియించె ॥ ఇది ॥

అతిశయుండగువేంకటాద్రీశుఁడనుమహా-
హితుఁడు చిత్తములోన నెనయఁగాను
మతిలోపల విరక్తిమగువ జనియించి య-
ప్రతియయి మోక్షసంపదలు గడియించె ॥ ఇది ॥

(ఈ సంపుటము - పాట 308)

అన్నమయ్యకు శ్రీ వేంకటేశ్వరుఁడు ఆరాధ్యదైవమైనను అరమరలేనినెచ్చెలికాడుగాఁగూడ చెల్లినట్లు ఆతనిఅధ్యాత్మశృంగారసంకీర్తనలవలన తెలియుచున్నది. అందువలననే శృంగారసంకీర్తనలందు ఆతనితో పచ్చిపచ్చిమాటలసంభాషణమునకుగూడ వెనుదీయఁడు. అట్లనే అధ్యాత్మమునందు వ్యాజనిందగనో, వ్యాజస్తుతిగనో ఆతనిని ఎత్తిపొడుచుటకు, తన పరోక్ష దైన్యమును చూపుటకు ఇంతవర కెవ్వరు చవిచూడనిరీతిలో తిట్లు దీవనలు సాగించుచుండును. తిట్లతో దీవనలు సాగించినది :—

ముఖారి

సేవింతురా యితనిఁ జెలఁగి పరు; లిట్లనే
కావించె మమ్ము నెక్కడిదైవ మితఁడు ॥ పల్లవి ॥

పాలచవి యితఁడెఱుఁగు పాలఁ బవళించ గో-
పాలుఁడని నేమితని భజియించఁగా
పాలుపడి తల్లిచనుఁబాలుసహితంబు నే-
కాలమునుఁ బాపె నెక్కడిదైవ మితఁడు ॥ సేవిం ॥

పుట్టింపఁ దానె మఱి పురుషోత్తముఁడు మంచి-
పుట్టువొసగీననుచుఁ బూజించఁగా
పట్టుకొని మముఁ దెచ్చి బలిమిఁ బుట్టువులెల్లఁ
గట్టిపెట్టించె నెక్కడిదైవ మితఁడు ॥ సేవిం ॥

కర్మకర్తారుఁడని కడలేనిపుణ్యముల-
కర్మఫలములు దనకుఁ గైకొలుపఁగా
కర్మగతిఁ దెచ్చి వేంకటవిభుఁడు మావుభయ-
కర్మములఁ జెరిచె నెక్కడిదైవ మితఁడు ॥ సేవిం ॥

(ఈ సంపుటము పాట - 283)

చనవుబలముకొలది స్వామిని నిలదీసి అడిగిన ఖండితవాది తత్వమునకు :—

ధన్నాసి

సామాన్యమా పూర్వసంగ్రహంబగుఫలము
నేమమునఁ బెనగొనియె నేఁడు నీవనక ॥ పల్లవి ॥

జగతిఁ బ్రాణులకెల్ల సంసారబంధంబు
తగుల బంధించుదురితంపుఁగర్మమున
మగుడ మారుకుమారు మగువ నీవురముపై
తెగికట్టి రెవ్వరో దేవుండవనక ॥ సామా ॥

పనిలేక జీవులను భవసాగరంబులో
మునుఁగ లేవఁగఁజేయు మోహదోషమున
పనిపూని జలధిలోఁ బండఁబెట్టిరి నిన్ను
వెన కెవ్వరో మొదలివేలుపనక ॥ సామా ॥

వుండనియ్యక జీవనోపాయమున మమ్ము
కొండలను గొబల తతిగొని తిప్పుఫలము
కొండలను నెలకొన్నకోనేటిపతివనఁగ—
నుండవలసెను నీకు నోపలేననక ॥ సామా ॥

(ఈ సంపుటము = పాట 200)

సాళంగనాట

ఎట్టివారికినెల్ల నిట్టికర్మములు మా-
యెట్టివారికి నింక నేది తోవయ్య ॥ పల్లవి ॥

పాముఁ జంపినయట్టిపాతకమునఁ బెద్ద-
పాముమీఁద నీకుఁ బవళించవలసె
కోమలిఁ జంపినకొఱఁతవల్ల నొక్క—
కోమలి నెదఁబెట్టుకొని యుండవలసె ॥ ఎట్టి ॥

బండి విఱిచినట్టిపాతకమునఁ బెద్ద-
బండిబోయఁడవై పనిసేయవలసె
కొండవెఱికినట్టిగుణమునఁ దిరుమల-
కొండమీఁద నీకుఁ గూచుండవలసె ॥ ఎట్టి ॥

(ఈ సంపుటము - పాట 277)

ఈ పాటలలోనిదుచి నేను వెరుగా పండితులకు వినతిచేయవలసిన పనిలేదు. అందులో 298 వ పాటలోని వ్యాజనింద, 200 వ పాట లోని పరోక్షదైన్యము, 277 వ పాటలోని కర్మఫలము తోయరాం-కుంటయు స్పష్టముగ తెలియుచున్నది. ఈ పాటలలో ఎగతాళి తొంగిచూచుచున్నను, కల్పనముమాత్రము అచుంబితముగా కనబడుచున్నది.

అన్నమయ్యాది చదివినేర్చిన వేదాంతము కాదని, భగవద్భక్తమై జన్మసిద్ధమైనదేనని, గురూపదేశము దానికి మెరుగుమాత్రమేయని తెలియుచున్నది అధ్యాత్మ సంకీర్తనములకుగాని, శృంగారసంకీర్తనములకుగాని ఈయనరచనలో ఉపక్రమ-క్రమవృద్ధి-ఉపసంహారములు మొదలగు ప్రతిపాదసహజలక్షణములు ఎక్కడా కానరావు. ఏ వేళకు ఏ భావము ఎట్లు తోచితే అట్లు దానిని స్వతంత్రముగ నడిపించినాడు.

కొన్నిపట్టులందు పరమతదూషణము, స్వమతభూషణము రెండును కనబడుచున్నవి. అందులోను ఇతరమతములకంటె అద్వైతమునే అక్కడక్కడ తాకి ఖండించినట్లు తోచుచున్నది.

మలహరి

సహజాచారములెల్లా సర్వేశ్వరునియాజ్ఞే
అహమించి నమ్మకుండు టదియే పాషండము ॥ పల్లవి ॥

నిద్ధిరించువానిచేతినిమ్మపంటివలెనే
చద్దికర్మములు తానే జారితే జారె
పొద్దువొద్దు తనలోన భోగకాంక్షలుండఁగాను
అద్దలించి కర్మ మొల్లననుటే పాషండము ॥ సహ ॥

కలగన్నవాఁడు మేలుకవినటువలెనే
తలఁగి ప్రపంచ మెందో దాఁగితే దాఁగె
యిల నీదేహము మోఁచి యింతాఁ గల్లలనుచు
పలికి తప్పనడచేభావమే పాషండము ॥ సహ ॥

ధర నద్దముచూచేటితనరూపమువలె
గరిమతోఁ దనయాత్మ కంటేఁ గనె
సరుస శ్రీవేంకటేశుసాకార మటు గవి
కరఁగి భజించలేవికష్టమే పాషండము ॥ సహ ॥

(ఈ సంపుటము - పాట 431)

ఇందు 3-వ చరణమున, ఆత్మదర్శనమైనను వేంకటేశ్వరుని సాకారదర్శనము ఒల్లననుట మహాపాతకముగ పాషండపద్ధతిగ కీర్తింపబడినట్లున్నది. పాట అంతా ఈ ధోరణిలోనే నడచినదనుట స్పష్టమే. అట్లనే వైష్ణవమును, శరణాగతిని, దాసభక్తిని పెద్దగా కొండాడినపట్టులు దండిగ గలవు. మచ్చునకు ఒకటి రెండు. మొదటిది వైష్ణవ సిద్ధాంత భక్తికి, రెండవది శరణాగతికి- దాసభక్తికి గురుతుగా ఇవ్వబడినవి.

మలహరి

వలెననువారిదె వైష్ణవము యిది
వలపుఁదేనెవో వైష్ణవము ॥ పల్లవి ॥

కోరిక లుడుగుచు గుటి నిన్నిటిపై
వైరాగ్యమెపో వైష్ణవము
సారెకుఁ గోపముఁ జలమునుఁ దనలో
వారించుటవో వైష్ణవము ॥ వలె ॥

సుడిగొను దేహపుసుఖదుఃఖములో
వడిఁ జొరనిదెపో వైష్ణవము
ముడివడి యింద్రియములకింకరుఁడై
వడఁబడనిదెపో వైష్ణవము ॥ వలె ॥

వుదుటునఁ దనసకలోపాయంబులు
వదలుటపో నిజవైష్ణవము
యెదుటను శ్రీవేంకటేశ్వరునామము
వదనము చేర్చుట వైష్ణవము ॥ వలె ॥

(ఈ సంపుటము పాట 405)

గుండక్రియ

మఱగి వీరెపో మాదైవంబులు
కెరలినహరిసంకీర్తనపరులు ॥ పల్లవి ॥

వినియెడివీనులు విష్ణుకథలకే
పనిగొందురు మాప్రపన్నులు
కనియెడికన్నులు కమలాక్షునియం-
దనువుపరతు రటు హరిసేవకులు ॥ మరి ॥

పలికెడిపలుకులు పరమాత్మునికై
యలవరతురు శరణాగతులు
తలఁచేటితలఁపులు ధరణీధరుపై
నిలకొలుపుదు రాదియ్యులు ॥ మరి ॥

కరముల శ్రీపతికైంకర్యములే
మురియుచుఁ జేతురు ముముక్షులు
యిరవుగ శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడె మే
సిరుల నమ్ముదురు శ్రీవైష్ణవులు ॥ మరి ॥

(ఈ సంపుటము పాట 402)

ఇప్పటికి అన్నమయ్య వేదాంతస్వరూపమును సంగ్రహముగ చూపితిని. తక్కినదంతయు సహృదయులు గ్రంథముతో తెలిసికొనగలరు.

అద్వైతవాసన

అన్నమయ్య నందవరీకవంశమునకు చెందినస్మార్త-బ్రాహ్మణుడు కావున, ఆతడు కులానుగతముగా అద్వైతి. అది తనపుట్టుకతో గట్టి వైష్ణవముగా మారినది. కాని కొన్ని పట్టులందు వంశక్రమముగా వచ్చినఅద్వైతవాసనజిడ్డు ఈతనిని వదలలేదని తోచుచున్నది.

అద్వైతులు, మాయవలన కనపడే ప్రపంచమంతా అసత్యమనీ, ప్రకృతి అంతటిలో బయటికి కనబడనిపరమాత్మతత్వమే సత్యమనీ చెప్పుచున్నారు అందువలననే ఇతరమతస్థులు అద్వైతులను మాయావాదులని నిందించుటయు గలదు.

అజోఽపి సన్నవ్యయాత్మా భూతానా మీశ్వరోఽపి సన్।
ప్రకృతిం స్వామధిష్ఠాయ సంభవామ్యాత్మమాయయా॥
(భగ - అ 4 - శ్లో 6)

దైవీ హ్యేషా గుణమయీ మమ మాయా దురత్యయా।
మామేవ యే ప్రపద్యన్తే మాయామేతాం తరన్తి తే॥
(భగ - అ 7 - శ్లో 14)

ఇత్యాదిస్థలములందు మాయాశబ్దార్థవిషయమున ఆయామతములందు వ్యాఖ్యానములు భిన్నముగ నుండుటయు స్పష్టమే.

అన్నమయ్య అక్కడక్కడ మాయను ప్రస్తావించుటవలన, ప్రపంచమును అనిత్యముగ చెప్పుటవలన, దశావతారములందు

బుద్ధావతారమును పలుతావుల కీర్తించుటవలనను, 465వ పాటలో జీవన్ముక్తావస్థను కొండాడుటవలన ఇతనికి జన్మాంతరాద్వైతవాసన ఇంకను పూర్తిగా వదలలేదేమో అనిపించుచున్నది.

సాళంగం

పుట్టుమాలినబరుబోఁకిపి నన్నుఁ
దిట్టే వదేమోసి దిమ్మరిమాయ ॥ పల్లవి ॥

ఒరపులాడక పోవె వోసి మాయ నాతోఁ
దొరలేవు నిను ముట్ట దోసము
వెరపించే వేమోసి విష్ణుభక్తినంటా-
నెరఁగనటే నీయేతు లిన్నియును ॥ పుట్టు ॥

పుడుటు చెల్లదు పోపో వోసి మాయ నా-
యెదుర మాఁటలు నీకు నేఁకనేలే,
వదరేవు హరిభక్తివనిత, తెలియరు, నే-
నిదురవుచ్చినవారు నీవు నా కెదురా ॥ పుట్టు ॥

వొల్లవటే జీవ మోసిమాయ నీ-
కల్లలిన్నియును లోక మెఱుఁగును,
నల్లనివిభునిమన్ననభక్తినంటా,
జెల్లఁబో పాపపుచేఁదు మేయకువే ॥ పుట్టు ॥

పూరకుండవుగా వోసిమాయ నిన్నుఁ
బేరఁ బిలుపము గుంపెనలాడేవు,
నారాయణభక్తినాతి, నన్నును నిన్నుఁ
గోరి యిందరు నెఱుఁగుదు రేల పోవే ॥ పుట్టు ॥

వోవవు ననుఁజూచి వోసి మాయ నా-
తోవ వచ్చినను నొత్తువు నీవు
శ్రీవేంకటగిరిదేవునిభక్తి నా-
హావళికే నిన్ను నలమి రిందరును ||పుట్టు||

(ఈ సంపుటము పాట – 107)

ఈ కీర్తనము మాయా, విష్ణుభక్తిసంవాదముగా నడచినది. ఇది ప్రబోధచంద్రోదయ, సంకల్పసూర్యోదయనాటకములపరిశీలనఫలితముగా తోచుచున్నది.

కేదారగౌళ

పరమాత్ముని నోరఁ బాడుచును యిరు-
దరులు గూడఁగఁ ద్రోసి దంచీ మాయ ||పల్లవి||

కొలఁదిబ్రహ్మాండపుకుందెనలోన
కలికి జీవులనుకొలుచు నించి
కలికిదుర్మోహపురోఁకలి వేసి
తలఁచి జనవులను దంచీ మాయ ||పర||

తొంగలిరెప్పలు రాత్రులుఁ బగలును
సంగడికనుఁగవ పైఁదిప్పుచు
చెంగలించి వెసఁ జేతులు విసరుచు
దంగుడుబియ్యముగా దంచీ మాయ ||పర||

అనయముఁ దిరువేంకటాధీశ్వరుని
పనుపడి తనలోఁ బాడుచును
పొనరి విన్నాణిజీవులనెడిబియ్యము
ఘనర నాతనికియ్యా దంచీ మాయ ||పర||

(ఈ సంపుటము పాట 130)

ఇందు మాయాకార్యములు స్పష్టముగ వింగడింపబడినవి. తుదకు ఆ-మాయ శుద్ధవిద్యగా మారి, ప్రాణులను విజ్ఞానులుగా చేసి, స్వామికి సమర్పించుచున్నట్లు వర్ణింపబడినది.

ఇదిగాక నరసింహావతారవర్ణనముగల 259 వ పాటలో "నమకచమకహిత నారసింహా" అని వర్ణించుటచే, స్మార్త సంప్ర-దాయ మింకను ఈతనిలో మాసినట్లు గనపడదు. స్మార్తు లీనాటికి నృసింహపూజయందు నమకచమకములను వేదమంత్రములతో అభి-షేకించుట కలదు. మంత్రశాస్త్రమునందు, అద్వైతసంప్రదాయ-మునందును నరసింహమూర్తి హరిహరావతారము. "ఆ కంఠం విష్ణు రూపాయ అత ఊర్ధ్వం శివరూపిణే" అని కలదు. శృంగారకీర్తన-లందు పెండ్లిని వర్ణించుసందర్భములో తలంబ్రాలు, నాగవల్లి, ఐరేని-కుండలు మొదలైన సంప్రదాయములు ఈతని కీర్తనములలో కొల్లలు. అవి నేటి దాక్షిణాత్య వైష్ణవులందు కానరావు,

నవ నారసింహులు

అన్నమయ్యకు వేంకటేశ్వరస్వామివలెనే బాగా మనసుపట్టిన-దైవము అహోబలనరసింహస్వామి. అన్నమయ్య వేదాంతవిద్యా-భ్యాసము అహోబలములోనే జరిగినట్లు చెప్పుచున్నారు. అందుచే నవనారసింహులుగా ప్రసిద్ధిచెందినమూర్తులన్నింటిని ఒక్కపాటలో పేర్కొన్నాడు.

పాట

నవనారసింహా నమో నమో
భవనాశితీర యహోబలనారసింహా ॥ పల్లవి ॥

సతతప్రతాప రౌద్రజ్వాలానారసింహా
వితతవీరసింహవిదారణా
అతిశయకరుణ యోగానంద నరసింహా
మతిశాంతపుకానుగుమానినారసింహా ॥ నవ ॥

మరలి బీభత్సపుమట్టెమళ్లనరసింహా
నరహరి భార్గోటినారసింహా
పరిపూర్ణశృంగార ప్రహ్లాదనరసింహా
సిరుల నద్భుతపులక్ష్మీనారసింహా ॥ నవ ॥

వదనభయానకపువరాహనరసింహా
చెదరనివై భవాలశ్రీనరసింహా
ఆదన శ్రీవేంకటేశ అందు నిందు నిరవైతి
పదివేలురూపములబహునారసింహా ॥ నవ ॥

(ఈ సంపుటము —పాట 459)

ఈ నవనారసింహులను గూర్చి

"జ్వాలాఒ హోబిల మాలోల క్రోడ కారంజ భార్గవాః
యోగానంద చ్ఛత్రవట పావనా నవమూర్తయః

అని పెద్దలు కీర్తించియున్నారు. ఈతని వాఙ్మయమునందు నరసింహ-స్వామివర్ణన పెక్కుతావుల కనపడుచుండుటయు ఈతని నృసింహ-భక్తి కొకతార్కాణము. ఏ మూర్తిని వర్ణించినా వేంకటేశ్వరునితో అభేదాధ్యవసాయము చేయుట ఈతనికి పరిపాటి.

దశావతారములు

ఈతడు అధ్యాత్మ శృంగార సంకీర్తనలన్నింటియందును దశావతారములను చిత్రచిత్ర పదబంధములతో, వింత వింతఅర్థసంద-

దర్భములతో, అలంకారసంపదతో వర్ణించియున్నాడు. అధ్యాత్మ-కీర్తనల మొదటివంద రేకులలోని 31 వ రేకులో మాత్రము 'అవతా-రాలు' అను శీర్షిక క్రింద దశావతారములు వర్ణింపబడినవి. తక్కిన స్థలములందంతటా శబ్దచమత్కార, అర్థచమత్కారములనుబట్టి మనమే ఊహించుకొనవలసినదే. ఆయాపట్టులందు పాదదీపిక (Foot Notes) లందు 'ఇందు దశావతార సమన్వయము కలదు' ఇత్యాదిగా సూచించియున్నాను.

తునుకతునుక తేటతెలుగుపదములతో ఈ క్రిందిపాటలో ఎంత చక్కగా దశావతారములను వర్ణించియున్నాడో చూడవచ్చు.

అవతారాలు - సామంతం

తానే కాకెవ్వరు మాకు దాతయు దైవము; తన-
లోనఁ బెట్టుకొని మాకు లోనైనవాఁడు ॥ పల్లవి ॥

చదివించి, కూడువెట్టి, జారకుండ నిల్లుగట్టి,
బెదురులేనిబుద్ధి పిన్ననాఁడే చెప్పి,
యెదిరి నడిగి. ద్రవ్యమిది గొమ్మనుచు నిచ్చి,
పదిలమై తమ్ముఁ బాలించువాఁడు ॥ తానే ॥

మోహవియోగమ్ము, మోహానురాగమ్ము,
దేహవిభాగంబు దెలిపిన కలికి
ఐహికమున వేంకటాధీశుఁడై సర్వ-
దేహరక్షకుఁడై తిరుగుచున్నాఁడు ॥ తానే ॥

(ఈ సంపుటము పాట - 182)

ఇందు

"మత్స్యః కూర్మోవరాహశ్చ నారసింహశ్చ వామనః !
రామో రామశ్చ రామశ్చ బుద్ధః కల్కిరేవచ ॥"

అను దశావతారక్రమము పాటింపబడినవిధానము, భాషా-పాండిత్యమునకు—సంగ్రహశక్తికి-ప్రతిభాసంపదకు- ఆలోచనాసరళికి తార్కాణము కావచ్చు.

శబ్ద-అర్ధ-వ్యాకరణ చర్చ

1 అగ్నీకరణ : పాట - 281

ఈపదము అనన్వితముగా ఉన్నదని కాబోలు పూర్వ-ముద్రణమునందు 'అగ్నౌకరణ' గా సవరింపబడియున్నది. అన్ని హోమములను 'అగ్నౌకరణ' మనుటలేదు. శ్రాద్ధమునందు పితృ-దేవతా తృప్తికై చేయు హోమము మాత్రమే అగ్నౌకరణము అది వైదికపరిభాష. దానిలో తప్పొప్పులచర్చ మనది గాదు. 'అగ్నీకరణ' అన్న రేకుపాఠమునకు నాకుతోచిన అర్థమును ఈ పాట-పాదదీపికలో చూపియున్నాను.

2 ఆలజాలము : పాటలు 218, 321.

ఈపదము నిఘంటువులలో కానరాలేదు. ఆలజాలంబు= నీరు దండిగా నిండినపుడు, దానిపై మూతిదగ్గర తోకదగ్గర రెండు రెండు పొడవైనవెంట్రుకలు కలిగి సన్ననిశరీరముతో (సాలెపురుగువలె) ఈదులాడెడు జలచరమా? అనిపించుచున్నది ఈఅర్థము పాటలోనిప్రకరణమునుబట్టిమాత్రమే నిర్ణయింపబడి-నది. నీటిప్రవాహమునందు కోలాహలముగ తిరుగులాడు ఈజల-జంతువులఆటయే కాబోలు నేటికిని, చాలా ఉత్సాహముతో చెల-రేగిన కార్యక్రమమును చెప్పునప్పుడు 'ఆలజాలంగా వుంది' అని వ్యవహారములో కలదు.

3 గడిచీటి : పాటలు 118; 280.

గడి= సీమ, పొలిమేర, సరిహద్దు ఇత్యాదిగా-సూ.ని. ఈ పదముతో కూడినసమాసమే 'గడిచీటి'. ఒకహద్దు పూర్తి అయినదని తెలిపెడి చీటి. ఇంచుమించు Retairment Notice కావచ్చు. ఈ-పాట (280) పల్లవిలో, 'పరుసము సోకినరాగి మొదలగు నాణె-ములు వెండిగనో, బంగారుగనో మారి తన పూర్వరూపమును కోల్పోవుచున్నవి అవి మరల పూర్వరూపము నందుటలేదు. అట్లే వేంకటేశ్వరుని కొలిచినవారు మరల కర్మబంధములపాలు కావలసిన పనిలేదు.' అని తెలిపినాడు. దాని విస్తృతప్రతిపాదనమే మొదటిచరణములోనికడపటిపాదమగు " గడిచీటిచ్చియు నింకఁ గడమున్నదా' =నీవు పాటింపవలసిన హద్దు పూర్తియైనదని చీటి (certificate) పొందినతర్వాత, మిగత విషయములు (ముందు కార్యమునకు సంబంధించినవి) మరలా ఎందుకు?'' అని అర్థమగుచున్నది. ఈ పాదము పూర్వముద్రణమున ''గడియించి తెచ్చియు నింకఁ గడమున్నదా'' అని మారినది. కారణము తెలియదు.

4 దంగుడు : పాట 130

ఈ పదము గ్రంథములందును నిఘంటువులందునుమాత్రము కానవచ్చుచున్నది ఈ నాటికి తెలంగాణాలో కొంతప్రాంతమున 'బియ్యము దంగినాం' ఇత్యాది వ్యవహారమున్నట్లు వినికిడి. దంచు, అను ప్రేరణచున్నర్థాంతమునకు ఇదియే మూలరూపము కావచ్చు.. 'దంగు' 'ఎంచు' వలె సకర్మకచున్నర్థాంతములు చాలభాగము ప్రేరణచున్నర్థాంతములుగనే భావింపవచ్చు.

5 వట్టిఁగట్లా : పాట 280

ఇది పై తెలిపినపాటలో రెండవచరణములోనిది వట్టిఁగట్లా=బ్రహ్మచర్యమా? అనునర్థములో అశ్లీలపదము ప్రయో-

గించినట్లు కానవచ్చుచున్నది. ఈతరగతికవులకు విషయప్రతిపాదన-తీవ్రతలో శ్లీలాశ్లీలములు అంత లెక్కకు రావు. వ్యాసుడే దీనికి ప్రథమోదాహరణము.

వట్టన్ + కట్లా (కట్టులా) అని పదవిభాగమేమో? లేకున్న అరసున్న చింత్యము.

6 సంతపాకలంజ : పాట 282

సంతపాకలంజ = సంతలోనో, సంతప్రక్కనో పాకవేసుకొని వచ్చేపొయ్యేవారికి ఉపయోగపడేవ్యక్తి కావచ్చు. ఇట్టిమాటలు **భాణములలో** సుప్రసిద్ధములు. "అయి రతిప్రపే" అని ఒక భాణమున సంబోధన. విషయమును స్పష్టముగ చెప్పదలచినపుడు అన్నమయ్య శ్లీల, అశ్లీల మర్యాదకు తావివ్వడనుటకు ఇదియొక **ఉదాహరణము.**

సాగబ్రహ్మమయాఖ్యుని : పాట 141

'సాగబ్రహ్మమయాఖ్యుని' ఈ క్రీగీతగల భాగము స్పష్టముగా అర్థమగుటలేదు. యతిప్రాసల నిర్బంధముతో ఇట్లుండవచ్చునని సూచించుటకును వీలులేదు.

సాసముఖా : పాట 12

ఈ శబ్దముయొక్క అర్థము కొంత విచారింపవలసియున్నది. కొందరుపండితులు 'సహస్రముఖా' కావచ్చునని సూచించిరి. అది ప్రకరణమునకు అతుకునట్లు లేదు, ప్రకరణమునుబట్టి ఈ శబ్దము-యొక్క అర్థమును విచారింతము.

అట స్వామికి మజ్జనసమయము, అన్నిలోకములలోనివారు గుంపుగకూడి స్వామితో వినోదసంభాషణము సాగించుచున్న-

ట్లున్నది. కాలమునకు తగిన కార్యములను నెరవేర్చుటకు కొందరు నియోగింపబడియుందురు. ఆవెండిగుదెలవారు వచ్చి గుమికూడిన-గుంపును హెచ్చరింపుచు, స్వామికిది మజ్జన సమయమని తెలియ-జేయుచున్నారు. ఇప్పుడును స్వామివారి నివేదన మజ్జనసమయ-ములందు సన్నిధి! సన్నిధి! అని అరచుటకలదు. అనగా స్వామి వారివద్దకు వమ్ము పోనిండు, త్రోవవిడువుడు అనిఅర్థము. ఈ సన్నిధి పదమే అన్నమయ్యనాడు సముఖ (సముఖము) పదముగా నుండిన-దేమో? సన్నిధి! సన్నిధి! అని రెండుసార్లు ఉచ్చరించినట్లే ఆనాడు సముఖము సముఖము (సము ఖ సముఖ) అని ఉచ్చరించు చుండిరేమో? ఆ ద్విరుక్తపదమునే అన్నమయ్య 'సముఖ సముఖకు' బదులు 'సాస ముఖా' అని ఆమ్రేడిత సంధి చేసి యుండవచ్చు. ఇట్టి ప్రక్రియలలో అన్నమయ్య చాల స్వతంత్రుడు. 'వావాదము' వంటిప్రయోగములు ఈతనిలో కలవు. పై విధముగ ఊహించి నేనీపాటక్రింద శబ్దస్వరూ-పమును పాదదీపిక (Foot notes) లో చూపియున్నాను ఈ పాటలో తరువాత ఆయాకార్యములందు దేవతలు, సూర్యచంద్రులు, ఆది-శేషుడు నియోగింపబడుటచే ఇది సహస్రముఖశబ్దభవము కాదేమో అనిపించుచున్నది. గుంపును తొలగించునపుడు పో! పో! పో! అని ఏకవచనముగా కాని, పోండి! పోండి!పోండి! అని బహువచనముగా కాని వాడుట సంప్రదాయము. అందువలన 'సందడి విడువుము' లోనిఏకవచనము బాధకము కాదు.

ఇదే శబ్దము అన్నమయ్య ఇట్టిసందర్భముగల మరియొక-పాటలో వాడియున్నాడు అదికూడ నాఊహకు కారణమే.

బౌళి

సాసముఖా ౦నదె సాసముఖా
ఆసలపరివారము అవధారు దేవా ॥ పల్లవి ॥

మత్తిలి జీవుఁడనేటిమహిమగలుగురాజు
చిత్తమనియెడిపెద్దసింహాసనంబెక్కి
బత్తితోఁ బంచేంద్రియపుపరివారము గొలువ
చిత్తజుపారుపత్యము సేసీ నిదివో ॥ సాస ॥

కడుమదించి నహంకారమనెయేనుగపై
యెడనెడ నెక్కి తోలీ నిదె జీవుఁడనురాజు
బడిబడిఁ గర్మముల పౌఁజులు దీర్చరో
వెడమాయపట్టణపువీధుల నేఁగీని ॥ సాస ॥

మించినసంసారమనేమేడలో నేకాంతమున
పొంచి జీవుఁడనేరాజు భోగము భోగించఁగా
అంచెల శ్రీవేంకటేశుఁడనేదేవుఁడు వచ్చి
మంచితనమునఁ దానె మన్నించె నదివో ॥ సాస ॥

(సంపు - 9 - పాట 97)

ఇక్కడగూడ స్వామిసన్నిధికి త్రోవవిడువుమని చెప్పుటయే అర్థముగా కనపడుచున్నది. ఇక్కడ 'దేవా అవధారు' అని విన్నపముకూడ తెలియుచున్నది. ఈపాటలో సంబోధ్యుడు-మన్నించుక్రియలో కర్త కూడ శ్రీవేంకటేశుడే. చాల చక్కగ సాగిన సావయవరూపకము ఈ పాట పూర్వముద్రణమునందు 'నదె' అను పాఠము ఎట్లుపడినదో చెప్పలేము. రేకులో 'నడె' అనియే కలదు. అది సముఖము! సముఖము నడునడు అనుఅర్థముతో నాఊహ కింకను దగ్గరైనది.

మచ్చుకు కొన్నిమాత్రము పీఠికలో చర్చించితిని. అన్నిపాఠ-ములను పాదదీపికలో చూపియున్నాను. గమనింపగలరు.

౧. 'నదె' పూ.ము.పా.

ఇట్టి వాఙ్మయమున శబ్దచర్చ ఒక ప్రత్యేకవ్యాసంగముగా సాగింపవలసియున్నది.

నరసింహాకవి

కవికర్ణరసాయనకర్తయగు సంకుసాల నరసింహాకవి అన్నమాచార్యుల ప్రథమ భార్యాపుత్రుడు కావచ్చునని, కీ॥ శే॥ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ఊహించిరి.౧ ఈ విషయమునే ఎ. వి. శ్రీనివాసాచార్యులుగారు, "అన్నమయ్యకు తిమ్మక్కవలన నరసింహాకవి జన్మించెను. నరసింహాకవి 'పాడను వర్ణపద్ధతి జెప్పను, నీడుజోడు లేడని సభలో వాదించి జయించినవాఁ'డని అష్టమహిషీ కల్యాణమున గలదు. ఇతడే కవికర్ణగసాయనమును రచించిన- సంకుసాల నరసింహాకవి౨", అని గట్టిగ నిర్ణయించి, ఆపుటలోనే పై వాక్యములకు క్రింద "తిరుమలమ్మకుమారుఁడైన నరసింగన్న తన తల్లి మరణానంతరము అక్కలమ్మ తనకు సవతితల్లియగుట, ఆమెకు నీతనికి గిట్టకపోవుట కారణములుగా తాతగారిల్లైన సుంకేసుల (కడపజిల్లా పులివెందుల తాలూకా) చేరియుండును! లేదా సాళ్వ నరసరాయలకు అన్నమయ్యకు గిట్టనిదినములలో సుంకేసుల చేరి- యుండనచ్చును. అచటనుండి యతఁడహోబలము చేరి ఒమమత- గురువులప్రోత్సాహముతో శ్రీరంగము చేరినట్లున్నాడు! ఈ కారణములచే నతఁడు తాను రచించిన కవికర్ణరసాయనమున తన తల్లిదండ్రులను పేర్కొనలేదేమో!

సుంకేసులలోని నరసింహస్వామి కృపాకటాక్షమున కలిగిన వాఁడగుటచేతనే యతనికి అన్నమాచార్యుల తండ్రి, తాత, ముత్తాతల

---

౧. అన్నమాచార్య చరిత్ర పీఠిక. పుట 76.

౨ 16 వ సంపుటము పుట 9. 'అధ్యాత్మ శృంగార సంకీర్తనలు చి. తి. లాచార్యులవి.

పేళ్లలో ఒకదానిని పెట్టక నరసింహుఁడని యతనికి పేరుపెట్టి-నట్లున్నాఁడు.

కవికర్ణరసాయనపుతాళపత్త్రప్రతులలో దేనియందుఁగాని యవతారికలోను నాశ్వాసాంతగద్యలలోను సుంకేసుల యనికాని సంకుసాల యనికాని లేదు. అది యా తరువాత నెప్పుడు చేరినదో!" ౧ అని వ్రాయుచు తన సందేహమును స్పష్టముగ వెలిబుచ్చిరి. ఈ క్రింది వ్రాతనుబట్టి పైనిర్ణయముగూడ సందేహాస్పదమేనేమో.

తరువాత ఈ విషయమునే శ్రీ వేటూరి ఆనందమూర్తిగారు "తాళ్లపాకకవులకృతులు-వివిధ సాహితీప్రక్రియలు" అను గ్రంథమున 'నరసింహకవి' అను శీర్షికక్రింద, "పదకవితాపితామహుఁడగు అన్నమాచార్యునకును, విదుషీమణియగు తిమ్మక్కకును కల్గిన సుపుత్రుడే నంసింగన్న నిరుపమాన. సుకవితానిర్వాహకుఁడగు తెనాలి రామకృష్ణ-కవి తన-సమీపకాలమువారగు తాళ్లపాకకవుల నిట్లు-సన్నుతించెను

క॥ చిన్నన్న ద్విపద కెఱఁగును
పన్నుగఁ బెదతిరుమలయ్య పదమున కెఱఁగున్
మిన్నంది మొరసె నరసిం
గన్నకవిత్వంబు పద్యగద్యశ్రేణిన్

అతఁ డీపద్యమున తనకు సమకాలికుఁడుగా వర్తిల్లిన చిన్నన్నను, అతని తండ్రియగు పెదతిరుమలాచార్యుని, అతని యన్నయగు నరసింగన్నను మెచ్చినాఁడు. 'ద్విపదమునకు చిన్నన్న వ్రాలును. పదములకు పెదతిరుమలయ్య వ్రాలును. పద్యగద్య(ని)శ్రేణిని నరసింగన్న మిన్నందె మ్రోగును అని దీని యర్థమనుకొందును' అని శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు వివరించి, వృద్ధానుశ్రుతిని బట్టి కవికర్ణ-రసాయనకర్తయగునరసింగన్నయే తాళ్లపాకనరసింగన్న కాఁ

౧ 16 వ సంపుటము, పుట 9, అధ్యాత్మ శృంగారసంకీర్తనలు.(చి. తి. లాచార్యులవి)

గూడుననునభిప్రాయము బలపరచిరి ౧" అని నిర్ణయించి, అదే పుస్తకము 111 వ పేజీలో "కవికర్ణరసాయనకర్త యాతఁడే యగు-నేని పుత్ర వ్యామోహమున యువనాశ్వుఁడు పరితపించుచుండినట్లా-తనిచేత చెప్పింపబడిన పద్యములైదారును నరసింగన్నకు సంతానము మీఁదిమమకారమును సూచించునవే కాఁగలవు" అని సందేహ మును గూడ వెలిబుచ్చిరి. కీ॥ శే॥ రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు నేను కలిసి పనిచేయునప్పుడు, ఈ విషయమై కీ॥ శే॥ నారునాగ నార్యునిద్వారా ఈ విషయము తేల్పవలెనని కొంత ప్రయత్నించి తిమి. అదిగూడా అంతంతమాత్రముననే నిలిచిపోయినది. శర్మ గారును కవికర్ణరసాయనమునందలి వైష్ణవ శ్రద్ధను విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంత ప్రశంసనుబట్టి, ఈతఁడు వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ఊహించినట్లు అన్నమాచార్యునిపుత్రుఁడే కావచ్చునేమో యను చుండిరి. కవులచరిత్రమును వ్రాసిన వారెవ్వరు ఈవిషయ మును అంతగాప్రస్తావించలేదు. నరసింగన్న దేశకాలములనుగూర్చి మాత్రమే చర్చించి, రాయల పుత్రికయగు మోహనాంగి కథను విశ్వసింపక కొందరు, విశ్వసించి కొందరు ఖండనమండనములు సాగించినారు

ఈ సంపుటమును పరిష్కరించునపుడు పై వారి సందేహము లన్నిటిని నిశ్చయములుగా మార్చుటకు తగినట్లు ఒకపాట నామతికి తట్టినది.

శ్రీరాగం

బయలు వందిలి వెట్టి పరగఁ జిత్తము గలిగె
దయమాలి తిరుగ నాత్మజుఁ డొకఁడు గలిగె ॥ పల్లవి ॥

---

౧. చూ. పుట. 110. తాళ్లపాక కవులకృతులు వివిధ సాహితీ ప్రక్రియలు.

కనుచూపువలన నుడుగనికోరికలు గలిగె
తనుకాంక్షవలనఁ బరితాపంబు గలిగె
అనుభవనవలన మోహాంధకారము గలిగె
తనివిదీరమివలన తలపోఁత గలిగె ॥ బయ ॥

అడియాసవలన పాయనిచలంబునుఁ గలిగె
కడుమమతవలన చీఁకటి దవ్వఁగలిగె
కడలేనితమకమునఁ గాఁతాళమునుఁ గలిగె
నడుమ నంతటికి మానవిప్రేమ గలిగె ॥ బయ ॥

తరితీపువలన చిత్తభ్రాంతి తగఁ గలిగె
విరహంబువలన పురవేదనలుఁ గలిగె
తిరువేంకటాచలాధిపునికరుణామృతము
పరిపూర్ణమైనయాపద నీఁదఁ గలిగె ॥ బయ ॥

(ఈ సంపుటము - పాట 129)

ఈఅన్నమయ్య పాటలోనిదయమాలినకొడుకు నరసింగన్న యేనా? అని సందేహింపవలసివచ్చుచున్నది. తన కాలము లందలి దురాచారములను, రాజుల ఔద్ధత్యమును, సదసత్సంతానము, సత్పురుషుల బాధలు వగైరా విషయములను అన్నమయ్య సందర్భానుగుణముగ ఒక్కొక్కసారి చెప్పుట కలదు. కావున నేనిట్లు సందేహించితిని.

పై తెల్పినఅందరిసందేహములతోపాటు ఈ క్రొత్త కారణ-ముతో నా సందేహమూ ఒక్కటి. ఈ పాట పల్లవిలోనిక్రీగీతలో చూపినదితప్ప, మిగిలినపాటలోని, భావమంతయు ఆవిషయమునే గూర్చి చెప్పినట్లు వ్యాఖ్యానించుటకు అంతగా తావులేదు. కాదనుట కును వీలులేదు, కాదంటే పల్లవి చరణముల అర్థములు భిన్నములు కావలసివచ్చును. ఇట్టి హేత్వాభాసములలో మన మీచిక్కుసమస్యను విడదీయలేము. కేవలజనశ్రుతులు గట్టిగా విశ్వసించుటకు చాలవు.

ప కొందరివిషయమో తప్ప కవులచరిత్రములన్నియు ఇట్లే సందేహా-
సంరతకములు. ఈవిషయమున ఆత డన్నమాచార్యునిపుత్రుడే
అనుటకు తగిన ఆధారములు ఎంతగట్టివో, కాదనుటకును అంతకంటె
గట్టి కారణములు కనబడుచున్నవి.

1. అంతటిగ్రంథకర్త, అంతసంస్కారిఅయినకవికర్త రసా-
యనకర్త నిజముగా అన్నమాచార్యపుత్రుడై య్యున్నచో, పరమ-
భాగవతుడు, పదకవితాపితామహుడు, సుప్రసిద్ధమహాకవి, తనకు
దేహమిచ్చినవాడుఅగుతండ్రిని, తనవంశమును పేర్కొనకుండునా?

2. "దయమాలి తిరుగ నాత్మజుఁడొకఁడు గలిగె" అని అన్న
మాచార్యుడన్నట్లు వారికుటుంబకలహములేవో వున్నచో తండ్రి
పేరు చెప్పుకొనకపోయినను వంశముపేరైన చెప్పుకొనియుండడా?

3 తుదకు తనగోత్రమునైన చెప్పుకొనియుండడా?

4 తాళ్లపాకయను తనఇంటిపేరు, సంకుసాలగా మారుటకు
కారణమేమి మేనమామలైన చెప్పరా? పోనీ వారిపేరైనా చెప్పడా?

5. అతడు తనఇంటిపేరు వాడుకొనకపోయినను ఎవరో
పరిష్కర్తలు ఆతనిపేరుకుముందు సంకుసాల అను పదమును తగిలించిరే
యనుకొన్నచో, అది సంకుసాలయే కావలెనా?

6. తెనాలి రామకృష్ణకవిచాటువు తాళ్లపాకకవుల—
వరుసనే చెప్పినదా, లేక పరస్పర సంబంధములేక తనకాలమున
ప్రసిద్ధిగన్న కవుల నెవ్వరినైన చెప్పినదా? అనియు సందేహింపవచ్చు.
ఆ పద్యములోని చిన్నన్న, పెదతిరుమలయ్య లిద్దరు ఒకవంశము
వారుగా నుండుటచే, ఈ నరసింగన్న కూడ ఆవంశమువాడే
కావచ్చునని ఊహింపవచ్చుగాని, విధిగా కావలెననునిర్బంధము లేదు
కదా.

7. సుంకేసుల సంకుసాలగా ఎట్లు మారినది? సుంకేసుల పేరుతో కడప, కర్నూలు మండలములలో నేటికిని గ్రామములు కలవు. మధ్యకాలములో మాత్రము అది సంకుసాలగా నుండినదా? కావున, కవి కర్ణరసాయనకర్త నరసింగన్న అన్నమాచార్య పుత్రుడే అనే వాదములు, గట్టివెన్నెముకలేనిఊహాలు. ఇంతకూ కవికర్ణరసాయనకర్తనుగూర్చి ఒలమైనవ్యాసంగము చేసి, దానిపై సారస్వత పట్టభద్రు (పి. హెచ్. డి.) లైన మిత్రులు శ్రీ చలపతిగారు ఈ క్రింది విధముగ పేర్కొనియున్నారు.

"ప్రభాకరశాస్త్రిగారు రామకృష్ణుని చాటువును అష్టమహిషీ కల్యాణపీఠికను ఆధారము చేసికొని సంకుసాల నరసింహకవి అన్నమయ్యపుత్రుడని అభిప్రాయపడిరి. సుంకసాల తిరుమలకవి తన 'భాగవతవైభవము' అనుద్విపదగ్రంథమున తాను నరసింహకవి మనుమడనని,

'సుంకసాలకులాబ్ధిసోమ నిష్కామ
పంకజోదరపాదభక్త్యేకధామ
సమితవిద్వజ్జననరసింహప్రా౦
ర౦ణీయగుణగణ రఘునాథపుత్ర
తిరుమలశుభనామధేయప్రణీత —
వరరావ్యమగుభాగవతవైభవమున'

అనుద్విపదపంక్తులలో చెప్పుకొనెను. ఇందు పేర్కొనబడిన నరసింహులెవరు? 'సుంకసాల' అని తిరుమలకవి పేర్కొనియుండుటచే ఇతడే సంకుసాల నరసింహకవియని చెప్పవచ్చును. నరసింగన్నకు నారాయణుడు. ఎప్పలార్యుడు, అన్నమార్యుడు అను ముగ్గురు కొడుకులున్నట్లు అష్టమహిషీకల్యాణపీఠికలో కలదు కాని 'భాగవతవైభవ' పీఠికలో రఘునాథుడొక్కడే కొడుకున్నట్లు చెప్ప-

బడినది దీనినిబట్టి అన్నమాచార్యునికుమారుడు నరసింగన్న. సంకుసాల నరసింహకవి వేర్వేరని తేలుచున్నది"[1]

సంకుసాలకు దగ్గరైన 'సుంకసాల' అను ఇంటిపేరు, ఆ యింటిపేరుతో ప్రసిద్ధుడైన ఒకకవి, అతనిపుత్రపౌత్రపారంపర్యము పై ఉదాహరించిన నాగినా వైభవముతో తెలియుచున్నది. ఈ చరిత్ర బయల్పడుటవలన ఈ కవివిషయము ఇంకను చిక్కులో పడినది. అందువలన కవికర్ణరసాయనకర్త అన్నమాచార్యులపుత్రుడే అని నిర్ధరించుటమాత్రము సాహసమే కాగలదు.

నరసింహకవి, నరసింగన్న, నరసింహాచార్యులు, ఇత్యాది-నామములతో అన్నమాచార్యులకు పెద్దభార్యయందు ఒక పుత్రుడు కలిగినట్లును, అతనిశ్రాద్ధదినకైంకర్యమునకై చిన్నన్న ఒక దాన-శాసనమును నిర్మించినట్లును చరిత్ర చెప్పుచున్నది. ఆ నరసింగన్నయే కవికర్ణరసాయనకర్తయా? అనుటమాత్రమే సందేహింపదగిన — విషయము. అష్టమహిషీకల్యాణములో చిన్నన్న,

"తిమ్మాంబకు నాత్మసంభవుఁడు
పాడఁజెప్పఁగ వర్ణపద్ధతి నీడు—
జోడు లేఁడని సభఁజొచ్చి వాదించి
పొంగినధీశాలి ప్రతివాదిదైత్య
నరసింహుండనఁ గల్గె నరసింహగురుఁడు"[2]

పేర్కొన్నట్లు, ఆతడుద్దండపండితుడై, కవికర్ణరసాయనము కాక మరి యేవైనకృతులు రచియించినాడేమో? ఈనాటివరకవి బయటికి రాలేదేమో? లేక కొన్ని మహాగ్రంథములవలె అవియు కాలగర్భమున కలిసిపోయినవో? లేకున్నచో చిన్నన్నయే 'కవికర్ణరసాయనము'ను పేరుతో ఏల చెప్పలేదు. 'అష్టమహిషీ

1. కవికర్ణరసాయనకావ్యానుశీలనము పుట 6 శ్రీ జి. చలపతి.
2. అష్టమహిషీకల్యాణముపీఠిక చిన్నన్న

కల్యాణమునాటికి, కవికర్ణరసాయనము పుట్టలేదనుట అసంభావ్యము. ఈ విషయ మింకను కాలము నిర్ణయింపవలసినదే.

దేవస్థానమువారికృషి — కృతజ్ఞతలు

మా తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానము వారు ఈ తాళ్లపాక కవుల వాఙ్మయము వెలికి తెచ్చుటకు 1922-23 సంవత్సరములనుండి కృషి చేయుచునేయున్నారు. 'శ్రేయాంసి బహువిఘ్నాని' అన్నట్లు ఈపని తాబేటినడకగనే సాగుచున్నది. ఈనడుమ కొంతతొందరగా నడచుచున్నది. ఈ వేగముతో పని నడచినట్లయితే ఈసంకీర్తనరాశి-నంతటిని (అముద్రితమయినదానిని) రెండు లేక మూడేండ్లలో పూర్తిగా ప్రకటింపవచ్చు. అచ్చుపని త్వరత్వరగ సాగించుటకు నత్త నడకను గుఱ్ఱపుస్వారీగా మార్చి, తగిన పర్పాట్లుచేసి ఆయవ్యయము-లను గణింపక పని సాగించుచున్న తి. తి దే. కమిటీ చేర్మన్ శ్రీ డా॥ ఎన్. రమేశన్, ఐ.ఏ.ఎస్., గారికి, ఎంతపనినైన సంకల్పబలముతో సులభసాధ్యముగ చేయగలనేర్పునిండిన తి. తి దే. కార్యనిర్వహణాధి-కారులు శ్రీ పి. వి. ఆర్. కె. ప్రసాద్, ఐ ఏ.ఎస్., గారికిని నాకృతజ్ఞ-తాభివాదములు. ముద్రణకార్యమునందు మా చేతికి నిండుపని కల్పించుచు మాకు తోడ్పడుచున్న ప్రెస్ మేనేజరు శ్రీ ఎమ్. విజయకుమారరెడ్డిగారికి, ఈపనులలో తాము పైచూపువారైనను మెలకువవదలని తి. తి. దే. పౌరసంబంధశాఖాధికారి శ్రీ రావుల సూర్యనారాయణమూర్తి, ఎమ్.ఏ., గారికి, అనుక్షణము మాపను-లలో వలసినట్లు తోడ్పడుచున్న తి. తి. దే. 'సప్తగిరి' సంపాదకులు శ్రీ కె సుబ్బారావు, ఎమ్.ఏ., గారికిని నా కృతజ్ఞతాంజలులు. ఈ పరిష్కరణకార్యములో నాకన్నివిధముల నిండుసహాకారమిచ్చు-చున్న చి॥ జె. బాలసుబ్రహ్మణ్యమ్. ఎమ్.ఏ., కు నా మంగళాశాసన ములు. వేగముగ సాగుఅచ్చుపనిలో కూడ మెలకువపడలనిఅచ్చు-

కూర్పరులను నిండుమనసుతో దీవించుట తప్ప నేను వారికి చేయు ఉపకార మేమున్నది? సుప్రసిద్ధ పరిష్కరణములను మరల పరిష్కరించుటలో నావలన ఏర్పడిన గుణదోషములను సహృదయులు గమనించి తెలిపినచో, కృతజ్ఞతతో స్వీకరించి తప్పులను సవరించుకొనగలను.

శ్లో॥ విశిష్టాద్వైతసిద్ధాన్తవీథీసతతసంచరం।
అన్నమప్రతిరూపం తం రాళ్లపల్లిగురుం స్తువే॥

విధేయుడు,

గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ,

స్పెషల్ ఆఫీసరు

తిరుపతి

22-11-79

తాళ్లపాక వాఙ్మయ పరిష్కరణశాఖ,

అన్నమాచార్యప్రాజెక్టు.

*

ఉపోద్ఘాతము

* * * *

శ్రీ తాళ్లపాక సంకీర్తనలయోగ్యతను లోకము గుర్తించునట్లు అన్నమాచార్యోత్సవమును వెలయించి ఉత్తమ సంకీర్తనము లను కొన్నింటిని గ్రంథముగా నుద్ధరించి ప్రకటింపించి వానిని లోకమున విరివిగా పంచిపెట్టి, సంకీర్తనముల పోటీ పరీక్షలుపెట్టి అందు గెలుపొందినవారికి, పాడినవారికి, బహుమానములు, సత్కారములు జరగించి గొప్ప ప్రచారము కావించుచున్న శ్రీ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన ప్రధానాధికారుల భాషాభిరుచికి, భక్తి తత్పరతకు జోహారులు. పలువురు గాయకులును, అలిండియా రేడియో మదరాసు, విజయవాడవారును పాడి, పాడించి అన్నమాచార్య సంకీర్తనములకు వన్నె తెచ్చుచున్నారు. పై వారందరు మాపరిశ్రమను సఫలీకరించుచున్నందుకు సంతోషించుచున్నాము. ఇంతకు పూర్వము అన్నమాచార్య శృంగార సంకీర్తనములను 565-ని. అధ్యాత్మ సంకీర్తనములను 180-ని ప్రకటించుటయినది. క్రొత్తగా ఈ సంపుటములో అధ్యాత్మసంకీర్తనములు 331 ప్రకటించుటయినది. ఇంకను అధ్యాత్మ సంకీర్తనములు 1746, శృంగార సంకీర్తనములు 11406, ప్రకటింపవలసియున్నవి. నిరంతరముగా వీనిని ప్రకటించుట సాగినను నన్నింటిని ప్రకటించుట కెంత తక్కువయినను పదియేండ్లగును ఈశ్వరసంకల్ప మెటులున్నదో!

2.వ సంపుటము-అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు

రాగిరేకులలో తాళ్లపాక అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనల రేకలు 30, పెదతిరుమలాచార్యులవి 39 రేకులుమాత్రమే ప్రకటి

తములయినవి. ఆ ప్రకటనముకూడ కలగపులగముగా, అపక్రమముగా, నివి యన్నమాచార్యుల రచనములు, ఇవి పెద తిరుమలాచార్యుల రచనములుఅని వేర్పాటులేక యున్నది ఉపక్రమమున మాత్ర మన్నియు నన్నమాచార్యుల రచనములే యగునట్టున్నది.

౧—కీ॥శే॥ వేటూరి—ప్రభాకరశాస్త్రిగారు, 5 వ సంపుటమునకు 1950 లో వ్రాసిన ఉపోద్ఘాతమిది. యథారూపముగ ప్రకటింపబడినది పాటలకు చూపినపుటలు 2,5 సంపుటములకు చెందినవి.

అన్నమాచార్యుల అధ్యాత్మ సంకీర్తనల రేకులు.

పెదతిరుమలాచార్యుల అధ్యాత్మసంకీర్తనల రేకులు.

౧ ఈ సంపుటములో ముద్రితములైన అన్నమాచార్యుల అధ్యాత్మ సంకీర్తనల రేకులు.

౧. పాత ఐదవ సంపుటము,

రాగిరేకులను సరిగాఁజదివి అచ్చులిపిరీతితోఁ దీర్చి దిద్ది వ్రాయుచు యచ్చుచిత్తులను దిద్దుచు సందిగ్ధములగు పట్టుల మూలము రేకులను, వేసంగి సెలవులలోఁగూడఁ దెచ్చి నాతోఁగూడ సరిచూచుచు వడివడిగా అచ్చు నిర్వహించుటలో నాకుఁ గుడిభుజమై తోడ్పడిన దేవస్థానపు లైబ్రరి తెల్గుపండితుని చిరంజీవి ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యుని మదీయుని సంభావించుచున్నాను.

శ్రీవేంకటేశ్వర ప్రాచ్యవిద్యా పరిశోధనాలయము,
తిరుపతి.
22—6—50

వే. ప్రభాకరశాస్త్రి.

శుభమస్తు

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీ తాళ్లపాక

అన్నమాచార్యుల అధ్యాత్మ సంకీర్తనలు

స్వస్తి శ్రీ జయాభ్యుదయ శాలివాహనశకవరుషంబులు ౧౩౪౬ అగునేఁటి క్రోధిసంవత్సరమందు, తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు అవతరించినపదారుయేండ్లకు తిరువేంగళనాథుండు ప్రత్యక్షమై తేను, అదిమొదలుగాను శాలివాహనశకవరుషంబులు ౧౪౨౪ అగు నేఁటిదుందుభిసంవత్సరఫాల్గుణ బ ౧౨ నిరుధానకు[౧] (నిరోధానకు? తిరోధానానకు!) తిరువేంగళనాథునిమీఁదను అంకితముగాను తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు విన్నపముచేసిన అధ్యాత్మసంకీర్తనలు.

శ్రీ వేంకటేశాయ నమః

సామంతం

వలచి పైకొనఁగరాదు వలదని తొలఁగరాదు
కలికిమరుఁడు సేసినాజ్ఞ కడవఁగరాదురా ॥ పల్లవి ॥

అంగడికెత్తినట్టిదివ్వె లంగనముఖాంబుజములు
ముంగిటిపసిఁడికుంభములును ముద్దులకుచయుగంబులు
యెంగిలి సేసినట్టితేనె లితవులైన మెఱుఁగుమోవులు
లింగములేనిదేహారములు లెక్కలేనిప్రియములు ॥ వలచి ॥

---

౧. ఈశబ్దము 'నిరోధ' 'విరుద్ధ' శబ్దములకు వ్యావహారికరూపముగా గావచ్చుచున్నది. అడ్డగింపు, అవధి అని యర్థము. ఆనాఁడు కడపటిదివమని తాత్పర్యము. కీ॥ శే॥ ప్రభాకర శాస్త్రిగారూహించిన "సరియగు" అనునర్థము తాత్పర్యార్థము గావచ్చును 'అవధి' అను నర్థములో "ఈ విరుద్ధమునకుఁ గుశలంబు మాకు" అను తరిగొండ వెంగమాంబగారి ప్రయోగము దీనికి సహాయపడుచున్నది. సాహిత్య అకాడమివారి విష్ణుపారిజాతము" 55 వ పుట. వే-పీప్రయోగమివ్వగా శ్రీమాన్ రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు, "నిఱుత్తం" అను అరవపదము కూడ 'నిలుపు' అను నర్థముతో దీనికి సహాయపడునవిరి.

కంచములోని వేఁడికూరలు గరువంబులుఁ బొలయలుకలు
యెంచఁగ నెండలోనీడలు యెడనెడకూటములు
తెంచఁగరాని ౦ వలెతాళ్లు తెలివిపడనిలేఁతనవ్వులు
మంచితనములోనినొప్పులు మాటలలోనిమాటలు ॥ వలచి ॥

నిప్పులమీఁదఁజల్లిననూనెలు నిగిడి తనివిలేనియాసలు
దప్పికి నేయిదాగినట్లు తమకములోనితాలిమి
చెప్పఁగరానిమేలు గనుట శ్రీవేంకటపతిఁ గనుటలు
అప్పనికరుణగలిగి మనుట అబ్బురమైన సుఖములు ॥ వలచి ॥ 1

దేసాక్షి

వేదవేద్యులు వెదకేటిమందు
ఆదినంత్యములేనిఆమందు ॥ పల్లవి ॥

అడవిమందులుఁ గషాయములు నెల్లవారు
కడగానక కొనఁగాను
తొడిఁబడ నొకమందు దొరకె మాకు భువి-
నడియాలమైనట్టిఆమందు ॥ వేద ॥

లలితరసములుఁ దైలములు నెల్లవారు
కలకాలము గొనఁగాను
చెలువైన దొకమందు చేరె మాకు భువి-
నలవిమీఱినయట్టియామందు ॥ వేద ॥

కదిసినజన్మరోగముల నెల్లవారు
కదలలేక వుండఁగాను
అదన శ్రీతిరువేంకటాద్రిమీఁదిమందు
అదివో మాగురుఁడిచ్చె నామందు ॥ వేద ॥ 2

౦ 'వల' కావచ్చు.

దేసాళి

హీనదశలఁబొంది యిట్ల నుండుటకంటె
నానావిధులను నున్ననాఁడే మేలు ॥ పల్లవి ॥

అరుదైనక్రిమికీటకాదులందుఁ బుట్టి
పరిభవములనెల్లఁ బడితిఁగాని
యిరవైనచింత నాఁడింతలేదు యీ
నరజన్మముకంటె నాఁడే మేలు ॥ హీన ॥

తొలఁగక హేయజంతువులయందుఁ బుట్టి
పలువేదనలనెల్లఁ బడితిఁగాని
కలిమియు లేమియుఁ గాన నేఁడెఱిఁగి
నలఁగి తిరుగుకంటె నాఁడే మేలు ॥ హీన ॥

కూపనరకమునఁ గుంగి వెనకకు నేఁ
బాపవిధులనెల్లఁ బడితిఁగాని
యేపునఁ దిరువేంకటేశ నా కిటువలె
నాపాలఁగలిగిననాఁడే మేలు ॥ హీన ॥ 3

సామంతం

ఏవం శ్రుతిమత మిదమేవ త—
ద్భావయితు మతఃపరం నాస్తి ॥ పల్లవి ॥

అతులజన్మభోగాసక్తానాం
హితవైభవసుఖ మిదమేవ
సతతం శ్రీహరిసంకీర్తనం త—
ద్వ్యతిరిక్తసుఖం వక్తుం నాస్తి ॥ ఏవం ॥

ఐహికమరణపరిభవచిత్తానా-
మిహపరసాధన మిదమేవ
అహిశయనమనోహరసేవా త-
ద్విహరణం వినా విధిరపి నాస్తి ॥ ఏవం ॥

సంసారదురితజాడ్యపరాణాం
హింసావిరహిత మిదమేవ
కంసాంతకవేంకటగిరిపతేః ప్ర-
శంసైవా° పశ్చా దిహ నాస్తి ॥ ఏవం ॥ 4

పాడి

వేదం బెవ్వని వెదకెడిని
ఆదేవునిఁ గొనియాడుఁడీ ॥ పల్లవి ॥

అలరిన చైతన్యాత్మకుఁ డెవ్వఁడు
కలఁ డెవ్వఁ డెచటఁ గలఁడనిన
తలఁతు రెవ్వనినిఁ దనువియోగదశ
యిల నాతని భజియించుఁడీ ॥ వేదం ॥

కడఁగి సకలరక్షకుఁ డిం దెవ్వఁడు
వడి నింతయు నెవ్వనిమయము,
పిడికిట తృప్తులు పితరు లెవ్వనినిఁ
దడవిన, ఘనుఁ డాతనిఁ గనుఁడీ ॥ వేదం ॥

కదిసి సకలలోకంబులవారలు
యిదివో కొలిచెద రెవ్వనిని
త్రిదశవంద్యుఁ డగుతిరువేంకటపతి
వెదకి వెదకి సేవించుఁడీ ॥ వేదం ॥ 5

° "వా" దీర్ఘము సంగీతసంబంధి కావచ్చు.

గుండక్రియ

మానుషము గాదు మఱి దైవికము గాని
రానున్నా అది రాకుమన్నఁ బోదు ॥ పల్లవి ॥

అనుభవనకుఁ బ్రాప్తమైనది
తనకుఁదానె వచ్చి తగిలికాని పోదు ॥ మాను ॥

తిరువేంకటగిరిదేవుని -
* కరుణచేతఁ గాని కలుష మింతయుఁబోదు ॥ మాను ॥ 6

2 రేకు శుద్ధవసంతం

సదా సకలము ౧సంపదలే
తుద దెలియఁగవలెఁ దొలఁగఁగవలయు ॥ పల్లవి ॥

అహర్నిశమును నాపదలే
సహించిన నవి సౌఖ్యములే
యిహామున నవి ౨యిందఱికిని
మహిమ దెలియవలె మానఁగవలెను ॥ సదా ॥

దురంతము లివి దోషములే
పరంపర లివి బంధములు
విరసములౌ నరవిభవములౌ-
సిరులే మరులౌ చిరసుఖ మవును ॥ సదా ॥

గతి యలమేల్ మంగ ౩నాంచారికిఁ
బతియగువేంకటపతిఁ దలఁచి
రతు ౪లెఱుఁగగవలె రవణము వలెను
హిత ౫మెఱుఁగఁగవలె నిదె తనకు ॥ సదా ॥ 7

* ఈయాఱు సంకీర్తనలు II సంపుటములో మొదట ముద్రితమయినవి.
౧. సంపదలే; పూ ము.పా. యతిభంగము ౨) యందఱికి పూ.ము.పా. యతిభంగము.
౩. నాచారికి అనిరేకు; ౪,౫. (లె)(మె)ఱుఁగఁగ అని రేకు.ఇదియే వారిసహజప్రయోగము.

శుద్ధవసంతం

ఇందిరానామ మిందరికి
    కుందనపుముద్ద వోగోవింద ॥ పల్లవి ॥

అచ్యుతనామము అనంతనామము
    ఇచ్చినసంపద లిందరికి
    నచ్చినసిరులు నాలుకతుదలు
    కొచ్చికొచ్చి నోగోవిందా ॥ ఇంది ॥

వైకుంఠనామము వరదనామము
    ఈకడనాకడ నిందరికి
    వాకుఁదెరవులు వన్నెలు లోకాలఁ
    గూకులు వత్తులు నోగోవిందా ॥ ఇంది ॥

పుండరినామము పరమనామము
    ఎండలువాపెడి దిందరికి
    నిండునిధానమై నిలిచినపేరు
    కొండలకోనేటివోగోవిందా ॥ ఇంది ॥ 8

బౌళి

ఎవ్వరిఁ గాదన్న ౧నిది నిన్నుఁ గాదంట
    యెవ్వరిఁ గొలిచిన౨ నిది నీకొలువు ॥ పల్లవి ॥

అవయవములలో నదిగా దిది గా-
    దవి మే లివి మే లన నేలా
    భువియుఁ బాతాళము దివియు నందలిజంతు-
    నివహ మింతయునూ నీదేహమేకాన ॥ ఎవ్వ ॥

౧. ౨. "వది" అని పూ. ము. పా. "అది" అనిరేకు. యతిభంగము.

పు లేనిచోటు నిజముగఁ దెలిసిన
ఆవల నది గా దనవచ్చును
శ్రీవేంకటగిరిం శ్రీనాథ సకలము
భావింప నీవే పరిపూర్ణుఁడవుగాన ॥ ఎవ్వ ॥ 9

సామంతం

హజవైష్ణవాచారవర్తనుల-
సహవాసమే మాసంధ్య ॥ పల్లవి ॥

ిశయమగుశ్రీహరిసంకీర్తన
సతతంబును మాసంధ్య
మతి రామానుజమతమే మాకును
చతురతమెఱసినసంధ్య. ॥ సహ ॥

రమభాగవతపదసేవనమే
సరవి నెన్న మాసంధ్య
సిరివరుమహిమలు చెలువొందఁగ వే-
సరక వినుటె మాసంధ్య. ॥ సహ ॥

ంతుకెక్క తిరుమంత్రపఠనమే
సంతతమును మాసంధ్య
కంతుగురుఁడు వేంకటగిరిరాయని-
సంతర్పణమే మాసంధ్య. ॥ సహ ॥ 10

మాళవిశ్రీ

ందుకొఱకె యిందరును నిట్లయిరి
కిందుపడి మఱికాని గెలుపెఱఁగరాదు. ॥ పల్లవి ॥

ం. 'శ్రీనాథ' అని రేకు

అటమటపువేడుకల నలయించి మఱికదా
ఘటియించుఁ బరము తటుకన దైవము
ఇటు సేయ నీశ్వరున కీసు గలదా? లేదు.
కుటిలమతిఁ గని కాని గుణిఁ గానరాదు. ॥ ఇందు ॥

బెండుపడ నవగతులఁ బెనఁగించి మఱికదా
కొం డనుచుఁ బర మొసంగును దైవము
బండుసేయఁగ హరికిఁ బంతమా? యటుగాదు.
యెండదాఁకక నీడహిత వెఱఁగరాదు. ॥ ఇందు ॥

మునుప వేల్పులకెల్ల మ్రొక్కించి మఱికదా
తనభక్తి యొసఁగు నంతట దైవము
ఘనవేంకటేశునకుఁ గపటమా? అటుగాదు.
తినక చేఁదునుఁ దీపు తెలియనేరాదు. ॥ ఇందు ॥ 11

ధన్నాసి

సందడి విడువుము ౧సాసముఖా
మంధరధరునకు మజ్జనవేళా ॥ పల్లవి ॥

అమరాధిపు లిడుఁ డాలవట్టములు
కమలజ పట్టును ౨కాళాంజి
జమలిచామరలు చంద్రుఁడ సూర్యుఁడ
అమర నిడుఁడు పరమాత్మునకు. ॥ సంద ॥

అణిమాదిసిరులనలరెడు శేషుఁడ
మణిపాదుక లిడు మతి చెలఁగా
ప్రణుతింపు కదిసి భారతీరమణ
గుణాధిపు మరుగురు బలుమరును. ॥ సంద ॥

---

౧. సముఖము + సముఖము (సముఖ + సముఖ) అను పరాకువచనమునకు అన్నమయ్య చేసిన తెలుగు ఆమ్రేడితసంధిరూపముగా తోచుచున్నది.
౨. 'కాఁళాజి' అని రేకు.

వేదఘోషణము విడువక సేయుఁడు
ఆదిమునులు నిత్యాధికులు
శ్రీదేవుండగుశ్రీవేంకటపతి
ఆదరమున సిరు లందీ వాఁడె ॥ సంద ॥ 12

శంకరాభరణం

మలసీఁ జూడరో మగసింహము
అలవిమీఱినమాయలసింహము ॥ పల్లవి ॥

అదివో చూడరో ఆదిమపురుషుని
పెదయౌభళముమీఁదిపెనుసింహము
వెదకి బ్రహ్మాదులు వేదాంతతతులు
కదిసి కానఁగలేనిఘనసింహము ॥ మల ॥

మెచ్చిమెచ్చి చూడరో మితిమీఱినయట్టి
చిచ్చఱకంటితోడిజిగిసింహము
తచ్చినవారిధిలోనతరుణిఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి
వచ్చినగోళ్ల శ్రీనరసింహము ॥ మల ॥

బింకమునఁ జూడరో పిరితియ్యక నేఁడు
అంకపుదనుజసంహారసింహము
వేంకటనగముపై వేదాచలముపై
కింక లేక వడిఁ బెరిగినసింహము ॥ మల ॥ 13

3 రేకు కన్నడగౌళ

గాలినే పోయఁ గలకాలము
తాలిమికిఁ గొంతయుఁ బొద్దు లేదు. ॥ పల్లవి ॥

అపరాధ:తకోట్లయినవి వొక్క-
నెపమున నను(గావనేరవా
అపరిమితదురితాలైనవి యే-
ఉపమచేత నన్నునుద్ధరించెదవయ్య ॥ నీవే ॥

అతిశయముగ(గర్మినైతిని నీ-
మతము నాకొకయింత మరపవా
ఇతరకర్మారంభహితు(డను
గతి మోక్ష మెటువలె(గల్పించెదవయ్య ॥ నీవే ॥

తిరువేంకటాచలాధీశ్వరా నీ-
శరణాగతుల(బ్రోవ(జాలవా
పరమదయానందపరు(డవు యే-
వెరవున భవములు వెడల(ద్రోచెదవయ్య ॥ నీవే ॥ 17

గుండక్రియ

తెలియ(జీ(కటికి దీపమెత్తక పెద్ద-
వెలు(గులోపలికి వెలు(గేలా ॥ పల్లవి ॥

అరయ నాపన్నుని కభయ మీవలె(గాక
ఇరవైనసుఖి(గావనేలా
వఱత(బోయెడివాని వడి(దీయవలె(గాక
దరివాని(దివియంగ(దానేలా ॥ తెలి ॥

ఘనకర్మారంభునికట్లు విడవలె(గాక
యొనసి మునక్తుని(గావనేలా
అనయము దుర్బలుని కన్నమిడవలె(గాక
తనిసినవానికి(దానేలా ॥ తెలి ॥

మితిలేనిపాపకర్మికిఁ దా వలెఁగాక
హితవెఱుఁగుపుణ్యుని కేలా
ధృతిహీనుఁ గృపఁజూచి తిరువేంకటేశ్వరుఁడు
తతిఁ గావకుండినఁ దానేలా ॥ తెలి ॥ 18

ముఖారి

చిత్తములో నిన్నుఁ జింతించనేరక
మత్తుఁడనై పులుమానిసినైతి ॥ పల్లవి ॥

అరుత లింగము గట్టి యది నమ్మఁజాలక
పరువతమేఁగినబత్తుఁడ నైతి
సరుస మేఁకపిల్లఁ జంకఁబెట్టుక [1]నూఁత-
నరయుగొల్లనిరీతి నజ్ఞాని నైతి ॥ చిత్త ॥

ముడుపు కొంగునఁగట్టి మూలమూలలవెదకే-
వెడమతినై నే [2]వెర్తుడ నైతి
విడువ కిక్కడ శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ డుండ
పొడగానక మందబుద్ధి నే నైతి ॥ చిత్త ॥ 19

శ్రీరాగం

అన్నియును నతనికృత్యములే
ఎన్నియైనా నవు నతఁ డేమిసేసినను ॥ పల్లవి ॥

అణురేణుపరిపూర్ణుఁ డవలిమోమైతేను
అణువౌను కమలభవాండమైన
ఫణిశయనునికృపాపరిపూర్ణ మైతే
తృణమైన మేరువౌ స్థిరముగా నపుడే ॥ అన్ని ॥

---

1 ఈ ందరమున్న చింత్యము 2 'వ్యర్థ' శబ్దభవము కావచ్చు.

పురుషోత్తమునిభక్తి పొరపొచ్చమైతే
ఎరవులౌ నిజసిరులు ఎన్నైనను
హరిమీఁదిచింత పాయక నిజంబైతే
నిరతిఁ బట్టినవెల్లా నిధానములే ॥ అన్ని ॥

మదనగురునిసేవ మదికి వెగ్గళైతేను
పదివేలుపుణ్యములు పాపంబులే
పదిలమై వేంకటపతిభక్తి గలితేను
తుదిపదంబునకెల్లఁ దొడవవు నపుడే ॥ అన్ని ॥ 20

రేకు 4 శుద్ధవసంతం

౧దురితదేహులే తొల్లియును శ్రీ-
హరి భజించి నిత్యాధికులైరి ॥ పల్లవి ॥

అనంతకోటి ౨మహామునులు ఈ-
సనకాదులు నిశ్చలయశులు
ఇనశశినయనుని నితనిని మును
గని భజించి గతకల్మషులైరి ॥ దురి ॥

అతిశయమతులు మహామహులు సుఖ-
రతివిముఖులును చిరంతనులు
హితవిచారమతి నితనిని సం-
తతమును భజించి ధన్యులైరి ॥ దురి ॥

దేవతాధిపులు దివ్యులును కడుఁ—
౩బావనులును తగఁ బరహితులు
యీవేంకటపతి నితనిని
సేవించి సుఖాంచితమతులైరి ॥ దురి ॥ 21

౧. 'దురితా' అని రేకు. ౨) 'మహామునులు' అని రేకు.
౩. 'బావనలు' అని రేకు.

శ్రీరాగం

ఇందిర వడ్డించ నింపుగను
చిందక యిట్లే భుజించవో స్వామి— ॥పల్లవి॥

అక్కాళపాళాలు నప్పాలు వడలు
పెక్కైనసయిఁదంపుపేణులును
సక్కెరరాసులు సద్యోఘృతములు
కిక్కిరియ నారగించవో స్వామీ ॥ఇంది॥

మీరినకెళంగు మిరియపుఁదాళింపుఁ—
గూరలు కమ్మనికూరలును
సారంపుఁబచ్చళ్ళు చవులుగ నిట్టే
కూరిమితోఁ జేకొనవో స్వామీ ॥ఇంది॥

పిండివంటలునుఁ బెరుగులుఁ బాలు
మెండైన ౦ పాళాలు మెచ్చి మెచ్చి,
కొండలవొడవు కోరి దివ్యాన్నాలు
వెండియు మెచ్చవే వేంకటస్వామీ ॥ఇంది॥ 22

శ్రీరాగం

అదివో ౨ అల్లదివో హరివాసము
౩ పదివేలుశేషులపడగలమయము ॥పల్లవి॥

అదె వేంకటాచల ౪ మఖిలవున్నతము
అదివో బ్రహ్మాదుల కపురూపము
అదివో నిత్యనివాస మఖిలమునులకు—
నదె చూడుఁ డదె మొక్కుఁ డానందమయము ॥అది॥

౧. ఇది 'పాయస' శబ్దమువకు వ్యావహారికరూపము కావచ్చు.
౨. 'అల్లదిహెూ' పూ ము. పా.
౩. 'పదివేల' కావచ్చు ౪) 'అఖిలోవ్నతము' పూ ము పా

చెంగట నల్లదివో శేషాచలము
నింగినున్న దేవతలనిజవాసము
ముంగిట నల్లదివో మూలనున్నధనము
బంగారుశిఖరాల బహ్మబ్రహ్మమయము ॥ అది ॥

కైవల్యపదము వేంకటనగ మదివో
శ్రీవేంకటపతికి సిరులైనది
భావింప సకలసంపదరూప మదివో
పావనములకెల్లఁ బావనమయము ॥ అది ॥ 23

ఆహిరి

వననిధిఁ గురిసినవాన లివి మతి-
పనిలేనిపనులభారములు ॥ పల్లవి ॥

అడవులవెన్నెల లారిడిబదుకులు
తడతాఁకులపరితాపములు
వొడలొసఁగినహరి నొల్లక యితరుల
బడిబడిఁ దిరిగినబంధములు ॥ వన ॥

కొండలనునుపులు కొనకొనమమతలు
అండలకేఁగిన నడవడలు
పండినపంటలు పరమాత్మ విడి -
బండయితిరిగినబడలికలు ॥ వన ॥

బచ్చనరూపులు పచ్చలకొలపులు
నిచ్చలనిచ్చల నెయ్యములు
రచ్చలవేంకటరమణుని(గొలువక
చచ్చియుఁ జావనిజన్మములు ॥ వన ॥ 24

శ్రీరాగం

నిత్యానంద ౦ధరణీధర ధరారమణ
కాత్యాయనీస్తోత్రకామ కమలాక్ష ॥ పల్లవి ॥

అరవిందనాభ జగదాధార భవదూర
పురుషోత్తమ నమో భువనేశ
కరుణాసమగ్ర రాక్షసలోకసంహార-
కరణ కమలాధీశ కరిరాజవరద ॥ నిత్యా ॥

భోగీంద్రశయన పరిపూర్ణ పూర్ణానంద
సాగరనిజావాస సకలాధిప
నాగారిగమన నానావర్ణనిజదేహ
భాగీరథీజనక పరమ పరమాత్మ ॥ నిత్యా ॥

పావన పరాత్పర శుభప్రద పరాతీత
కైవల్యకాంత శృంగారరమణ
శ్రీవేంకటేశ దాక్షిణ్యగుణనిధి నమో
దేవతారాధ్య సుస్థిరకృపాభరణ! ॥ నిత్యా ॥ 25

ముఖారి

అనుమానపుబదు కది రోఁతా తన-
మనసెనయనికూటమి మరి రోఁతా ॥ పల్లవి ॥

అపకీర్తులఁబడి ఆడికెలోనై
అపవాదియౌట అది రోఁత
వుపమ ౨గెలిచేనని వారుఁ జెరుచుటలు
విపరీతపుగుణవిధ మొకరోఁతా ॥ అను ॥

౧. 'ధరణి' అని పూ. ము పా. ౨. 'గెలిచె' అని పూ. ము. పా.

తనగుట్టెల్లా నెరిఁగినవారలముందట
తనయెమ్మెలు చెప్పుకొనుట రోఁత
వనితలముందట వదరుచు వదరుచు
కనుఁగవఁ గాననిగర్వము రోఁత ॥ అను ॥

భువి హరి గతియని బుద్ధిఁదలంచని-
యవమానపుమన సది రోఁత
భవసంహారుఁడై పరగువేంకటపతి-
నవిరళముగఁ గొలువని దది రోఁత ॥ అను ॥ 26

దేసాక్షి

నిన్నుఁ ౧దలఁచి నీపేరు ౨దలఁచి
నన్నుఁ గరుణించితే నెన్నికగాక ॥ పల్లవి ॥

అధికునిఁ గాచు టేమరుదు నన్ను-
నధమునిఁ గాచుట యరుదుగాక నీకు
మధురమౌ టేమరుదు మధురమూ, చేఁదు
మధురమౌటే మహిలో నరుదుగాక ॥ నిన్నుఁ ॥

అనఘునిఁ గరుణింప నరుదుగాదు నీకు
ఘనపాపుని నన్నుఁ గాచు టరుదుగాక
కనకము గనకము గానేల, యినుము
కనకమవుటే కడు నరుదుగాక ॥ నిన్నుఁ ॥

నెలకొన్నభీతితో నిన్నుఁ జెనకితిఁగాక
తలకొన్నసుఖినైనఁ దలఁచనేల నిన్ను
యెలమితోఁ దిరువేంగళేశుఁడ నాపాలఁ
గలిగి నీకృప గలుగఁజేతువుగాక ॥ నిన్నుఁ ॥ 27

౧, ౨ 'దలంచి' అని పూ.ము పా

పాడి

పాపపుణ్యములరూపము దేహ మిది దీని-
దీపనం బణఁగింపఁ దెరు వెందు లేదు ॥ పల్లవి ॥

అతిశయంబైనదేహాభిమానము దీర
[1] గతిఁగాని పుణ్యసంగతిఁ బొందరాదు
మతికోసిదేహాభిమానంబు విడుచుటకు
రతి [2] పరాఙ్ముఖుఁడు గాక రపణంబు లేదు ॥ పాప ॥

సరిలేనిమమకారజలధి దాఁటినఁగాని
అరుదైననిజసౌఖ్య మది వొందరాదు
తిరువేంకటాచలాధిపునిఁ గొలిచినఁగాని
పరగుబ్రహ్మానందపరుఁడుఁ దాఁ గాఁడు ॥ పాప ॥ 28

5 రేకు ఆహిరి

పెంచఁబెంచ మీఁదఁ బెరిగేటిచెలిమి
ఇంచుకంత తాలిముల కెడలేనిచెలిమి ॥ పల్లవి ॥

అంటుముట్టులేక మనసులంటుకొన్నచెలిమి
కంటఁగంట నవ్వించేఘనమైనచెలిమి
వెంటవెంటఁ దిరిగాడువెట్టిగొన్నచెలిమి
యింటివారిచిత్తములకు నెడరైనచెలిమి ॥ పెంచ ॥

చెక్కుచెమటపెక్కు [3] వలనే చిక్కనైనచెలిమి
యెక్కుడౌటా తమ్ముఁదమ్మ [4] నెఱఁగనీనిచెలిమి
చక్కఁదనమే చిక్కు మేనుచిక్కినట్టిచెలిమి
లెక్కలేనియాసలెల్లా లేఁతలయినచెలిమి ॥ పెంచ ॥

---

౧. 'గతిగాని' అని వుండవచ్చు. ౨. 'పర ఙ్ముఖుఁడు' అని రేకు.
౩. 'వలెనే' పూ-ము-పా. వెఁ ౪. 'నెఱుఁగని వీచెలిమి' పూ-ము-పా.

అంకురించినట్టితలఁపు లధికమయినచెలిమి
లంకెలయినయాసలెల్లా లావుకొన్నచెలిమి
వేంకటాద్రివిభునిఁ గూడి వేడుకయినచెలిమి
పంకజాననలకెల్లఁ బాయరానిచెలిమి ॥ వెంచ ॥ 29

ఆహిరి

ఆలాగుపొందులును నటువంటికూటములు
యీలాగులౌట నేఁ డిదె చూడనయితి ॥ పల్లవి ॥

అడియాసచూపులకు నాసగించితిఁగాని
°వెడమాయలని లోను వెదకలేనైతి
కడువేడుకలఁ దగిలి గాసిఁబొందితిఁగాని
యెడలేనిపరితాప మెఱఁగలేనైతి ॥ ఆలా ॥

చిరునగవుమాటలకుఁ జిత్తగించితిఁగాని
తరితీపులని లోనుఁ దలఁపలేనైతి
వరుస మోహపుఁబసలవలలఁ జిక్కితిఁగాని
గరువంపుఁబొలయలుక గానలేనైతి ॥ ఆలా ॥

శ్రీవేంకటేశ్వరునిఁ జింతసేసితిఁగాని
దేవోత్తమునిలాగుఁ దెలియలేనైతి
యీవైభవముపై విచ్చగించితిఁగాని
యీవైభవానంద మిది పొందనైతి ॥ ఆలా ॥ 30

గౌళ

ఎన్ని లేవు నా కిటువంటివి
కన్నులెదుట నిన్నుఁ గనుగొనలేనైతి ॥ పల్లవి ॥

° 'వెడమాయ లనిలోను' అని పూ. ము. పాఠపదవిభాగము.

అరయ నేఁజేసినయపరాధములు చూచి
కరుణించి పొకడై నాఁ గాచునా
కరచరణాదులు కలిగించిననిన్నుఁ
బరికించి నీసేవాపరుఁడఁ గాలేనైతి ॥ ఎన్ని ॥

యేతపినై నే నెఱఁగి సేసినయట్టి-
పాతక మొకఁడైనాఁ బాపునా
ఆతుమలోనుండి యలరి నీవొసఁగిన-
చేతనమున నిన్నుఁ జెలఁగి చేరనైతి ॥ ఎన్ని ॥

శ్రీవేంకటేశ నేఁ జేసినయితరుల-
సేవ కొకఁడు దయ సేయునా
౧ నీవే యిచ్చినయట్టి నే నీఃరీరముతోడ
నీవాఁడ ననుబుద్ధి నిలుపనేరనైతి ॥ ఎన్ని ॥ 31

గుండక్రియ

ఎంతటివారలు నెవ్వరును హరిఁ
జింతించక నిశ్చింతులు గారు ॥ పల్లవి ॥

అతిజితేంద్రియులు ననశనవ్రతులు-
నతులతపోధనులగువారు
చతురాననగురుస్మరణము దొరకక
తతి నూరక పుణ్యతములు గారు ॥ ఎంత ॥

౧ 'నీవేయిచ్చినయట్టియీశరీరముతోడ' అను వమానమధ్యమున 'వే' శబ్దఘటనము వింత లేక 'అట్టి' కి 'నే' లో అన్వయమా ? యతినిర్బంధముకాబోలు.

అనఘులు శాంతులు నధ్యాత్మతతులు-
ననుపమపుణ్యులు యాజకులు
వనజోదరు ననవరతముఁ దలఁచక
వినుతిస్మృతికిని విబుధులు గారు ॥ ఎంత ॥

దురితవిదూరులు దుర్మతిహీనులు
నిరతానందులు నిత్యులును
తిరువేంకటగిరిదేవుని గొలువక
పరమార్గమునకు బ్రహ్మలు గారు ॥ ఎంత ॥ 32

సామంతం

పరమపాతకుఁడ భవబంధుఁడ శ్రీ-
హరి నినుఁ దలఁచ నే నరుహుఁడనా ॥ పల్లవి ॥

అపవిత్రుఁడ నే నమంగళుఁడఁ గడు-
నపగతపుణ్యుఁడ[1] నలసుఁడను
కపటకలుషపరికరహృదయుఁడ నే-
నపవర్గమునకు నరుహుఁడనా ॥ పర ॥

అతిదుష్టుఁడ నే నధికదూషితుఁడ
హతవివేకమతి[2] నదయుఁడను
[3]పతిలేనిరమాపతి మిముఁ దలఁచలే-
నతులగతికి నే నరుహుఁడనా ॥ పర ॥

అనుపమవిషయపరాధీనుఁడ నే-
ననంతమోహభయాతురుఁడ
వినుతింపఁగఁ దిరువేంకటేశ ఘను-
లనఘులుగాక నే నరుహుఁడనా ॥ పర ॥ 33

౧ 'నలముఁడను' } అని హూ. ము. పా
౨. నదయుఁడను }
3. "పతి" ప్రతిశబ్దభవము కావచ్చు

నాదరామక్రియ

ఇన్నియుఁ గలుగు నేజన్మమునసైనఁ
జెన్నలర హరిసేవ సిద్ధించుకొరకు ॥ పల్లవి ॥

అరయ వేదాధ్యయన మది బ్రహ్మశుద్ధికొర-
కిరవైనశాస్త్రంబు లెరుకకొరకు
తరి యజ్ఞములు రుణోత్తారమయ్యెడికొరకు
సరిలేనిదానములు జన్మములకొరకు ॥ ఇన్ని ॥

మమకారదూరంబు మనసు గెలుచుటకొరకు
సమవివేకంబు శాంతములకొరకు
అమర శ్రీతిరువేంకటాద్రీశుమనసుం[౧] నీ-
జము గెలుచుబ్రహ్మవిజ్ఞానంబుకొరకు ॥ ఇన్ని ॥ 34

సామంతం

ఏ నిన్ను దూరక నెవ్వరి దూరుదు నీ-
వాని[౨] నన్నొకయింత వదలక[౩] నను నేలవలదా ॥ పల్లవి ॥

అపరాధిఁగనక నన్నరసి కావుమని
అపరిమితపుభయ మంది నీకు శరణంటిఁగాక
నెపములేక నన్ను నీకుఁ గావఁగనేల
అపవర్గరూప దయాంబుధి తిరువేంకటాధిపా ॥ ఏని ॥

ఘనపాపిఁగనక నీకరుణఁ గోరి నీ-
వనవరతము నాయాతుమ విహరించుమంటిఁగాక
యెనసి నన్నుఁ గాచు నేమి యరుదు నీకు-
ననఘుఁడ పరమతత్త్వానంద తిరువేంకటాధిప ॥ ఏని ॥ 35

---

౧ 'నిజము గెలుచ బ్రహ్మవిజ్ఞానంబు కొఱకు' అ పూ ము పా
౨, ౩ పునరుక్తి ఇట్టి వక్కడక్కడ గలవు.

6 రేకు ధన్నాసి

వైష్ణవులుగానివార లెవ్వరు లేరు
విష్ణుప్రభావ మీవిశ్వమంతయుఁ గాన ॥ పల్లవి ॥

అంతయు విష్ణు[౧]మయం బట మరి దేవ-
తాంతరములు గలవననేలా
భ్రాంతిఁ బొంది[౨]యీ భావము భావించి-
నంతనే పుణ్యులవుట దప్పదుగాన ॥ వైష్ణ ॥

యెవ్వరిఁ గొలిచిన నేమిగొరఁత మరి
యెవ్వరిఁ దలఁచిన నేమి
అవ్వలివ్వల శ్రీహరిరూపుగానివా-
రెవ్వరు లే రని యెరుకదోచినఁ జాలు ॥ వైష్ణ ॥

అతిచంచలంబైనయాతుమ గలిగించు-
కతమున బహుచిత్తగతులై
యితరులఁ గొలిచిన యెడయక యనాథ-
పతితిరువేంకటపతి చేకొనుఁగాక ॥ వైష్ణ ॥ 36

శ్రీరాగం

మనసిజగురుఁ డితఁడో మఱియుఁ గలఁడో వేద-
వినుతుఁ డితఁడుగాక వేరొకఁడు గలఁడో ॥ పల్లవి ॥

అందరికి నితఁడెపో అంతరాత్ముఁ డనుచు-
నందు రితఁడో మఱియు నవల నొకఁడో
నందకధరుఁడు జగన్నాథుఁ డచ్యుతుఁడు గో-
విందుఁ డితఁడుగాక వేరొకఁడు గలఁడో ॥ మన ॥

---

౧. 'మయఁబట' అని రేకు ౨. 'యేభావ' పూ ము. పా. రేకు.

తనర నిందరికిఁ ౧జైతన్యమొసఁగినయాతఁ-
డొనర నితఁడో మఱియు నొకఁడు గలఁడో
దినకరశతతేజుఁడగు దేవదేవుఁడు, త-
ద్వినుతుఁ డితఁడుగాక వేఱొకఁడు గలఁడో ॥ మన ॥

పంకజభవాదులకుఁ బరదైవ మీతఁడని
అంకింతు రితఁడో అధికుఁడొకఁడో
శాంకరీస్తోత్రములు సతతమునుఁ గైకొనెడి-
వేంకటవిభుఁడో కాక వేరొకఁడు గలఁడో ॥ మన ॥ 37

భూపాళం

ఇప్పు డిటు కలగంటి నెల్లలోకములకు -
నప్పఁడగుతిరువేంకటాద్రీశుఁ గంటి ॥ పల్లవి ॥

౨అతిశయంబైన శేషాద్రిశిఖరము గంటి
ప్రతిలేనిగోపురప్రభలు గంటి
శతకోటిసూర్యతేజములు వెలుఁగఁగఁ గంటి
చతురాస్యుఁ బొడగంటి చయ్యన మేలుకంటి ॥ ఇప్పు ॥

కనకరత్నకవాటకాంతు లిరుగడఁ గంటి
ఘనమైనదీపసంఘములు గంటి
అనుపమమణిమయమగుకిరీటము గంటి
కనకాంబరము గంటి గక్కన మేలుకంటి ॥ ఇప్పు ॥

అరుదైనశంఖచక్రాదు లిరుగడఁ గంటి
సరిలేనిఅభయహస్త౩ము గంటిని
తిరువేంకటాచలాధిపునిఁ జూడఁగఁ గంటి
హరిఁ గంటి గురుఁ గంటి నంతట మేలుకంటి ॥ ఇప్పు ॥ 38

౧ 'జైతన్య' అని రేకు ౨ 'అతిశయఁబైన' అని రేకు.
౩ 'స్తమును గంటి' అని యుండవచ్చు. మొదటినుండి అనుక్రమ మట్లే యున్నది

బౌళి

తీపనుచు చేఁదు తెగఁదిని వెనకఁ బడరాని -
ఆపదలచేతఁ బొరలాడేము౧ గాన ॥ పల్లవి ॥

అప్పుదీరినదాఁకా నలవోకకైనవా -
రెప్పుడునుఁ దమవార లేలౌదురు
అప్పటప్పటికిఁ బ్రియ మనుభవింపుచు మమత
చెప్పినటువలెఁ దాము సేయవలెఁగాక ॥ తీప ॥

పొందైనవారమని పొద్దు౨ వోకకుఁ దిరుగు -
యిందరునుఁ దమవార లేలౌదురు
కందువగుతమకార్యగతులు దీరినదాఁక
సందడింపుచుఁ బ్రియము జరపవలెఁగాక ॥ తీప ॥

తెగనికర్మము దమ్ముఁ దిప్పుకొని తిరిగాడ
అగడుకోరిచి పెక్కులాడ నేమిటికి
తగు వేంకటేశ్వరునిఁ దలఁచి యిన్నిటాఁ దాము
విగతభయులయి భ్రాంతి విడువవలెఁగాక. ॥ తీప ॥ 39

శ్రీరాగం

అదిగాక నిజమతం బదిగాక యాజకం -
బదిగాక హృదయసుఖ మదిగాక పరము ॥ పల్లవి ॥

అమలమగువిజ్ఞానమనుమహాధ్వరమునకు -
నమరినది సంకల్పమనుమహాపశువు
ప్రమదమనుయూపగంబమున విశసింపించి
౩విమలేందు(ద్రి?)యాహుతులు వేల్పంగవలదా ॥ అది ॥

౧. 'గాక' కావచ్చు. ౨ 'పోఁదైవ' అనిరేకు – ౩ పూము. పరిష్కర్తలు వివరణములందింతట ఇట్లు చూపియుండిన చాలబాగుండెడిది.

అరయ నిర్మమకార మాచార్యుఁడై చెలఁగ
వరుసతో ధర్మదేవత బ్రహ్మ గాఁగ
దొరకొన్న శమదమాదులు దానధైర్యభా –
స్వరగుణాదులు విప్రసమితి గావలదా ॥ అది ॥

తిరువేంకటాచలాధిపునిజధ్యానంబు
నరులకును సోమపానంబు గావలదా
పరగ నాతనికృపాపరిపూర్ణజలధిలో
నరుహులై యవబృథం[౧] బాడంగవలదా ॥ అది ॥ 40

శంకరాభరణం

తలపోఁత [౨]బాఁతె తలఁపులకుఁ దమ –
కొలఁ దెఱంగనిమతి గోడాడఁగా ॥ పల్లవి ॥

ఆపదలు బాఁతె అందరికినిఁ దమ –
చాపలపుసంపదలు సడిఁబెట్టఁగా
పాపములు బాఁతె ప్రాణులకును మతిఁ
బాపరానియాస దమ్ముఁ బాధించఁగా ॥ తల ॥

జగడాలు బాఁతె జనులకునుఁ దమ –
పగలైనకోపాలు పైకొనఁగా
వగలు బాఁతె వలలఁబెట్టెడి తమ్ముఁ ॥ తల ॥
దగిలించు మమత వేదనముసేయఁగా

భయములు బాఁతె పరులకును తమ–
దయలేక అలయించుధనముండఁగా
జయములు బాఁతె సతతమును యింత –
నయగారివేంకటనాధుఁ డుండఁగాను ॥ తల ॥ 41

౧. 'బాడఁగ,' అనిరేకు ౨ '(బ్రాఁతె' అని పూ ము. పా రేకువందంతటా 'బాఁతే' గలదు. ఈ వాఙ్మయమునందంతటను ఈవద మిటే రేకులలో నున్నది.

7 రేకు ధన్నాసి

పుట్టుగు లమ్మి భువిఁ గొనరో
జట్టికిని హింసలే మీధనము ॥ పల్లవి ॥

ఆపద లంగడి నమ్మిఁ గొనరో
పాపాత్ములు పైపయిఁ బడకా
కైపులఁ బుణ్యులఁగని కోపించే —
చూపులు మీ కివి సులభపుధనము ॥ పుట్టు ॥

కడుఁగుంభీపాతకంబులు గొనరో
బడిబడి నమ్మిఁ బాలిండ్ల
తొడరుఁ బరస్త్రీద్రోహపుధనములె
ఒడవుపె మీ కివి దాఁచినధనము ॥ పుట్టు ॥

లంపుల చండాలత్వము గొనరో
గంపలనమ్మిఁ గలియుగము
రంపపువేంకటరమణునికథ విన —
నింపగు వారికి ° ని దేధనము ॥ పుట్టు ॥ 42

లలిత

అప్పుడువో నినుఁ గొలువఁగ నరుహము గలుగుట ప్రాణికి
కప్పినదియుఁ గప్పనిదియుఁ గనుఁగొనఁగలనాఁడు ॥పల్లవి॥

ఆపదలకు సంపదలకు నడ్డముచెప్పనినాఁడు
పాపములకు పుణ్యములకుఁ బనిదొలఁగినవాఁడు
కోపములకు శాంతములకుఁ గూటమి మానిననాఁడు
లోపల వెలుపల తనమతిలోఁ దెలిసిననాఁడు ॥ అప్ప ॥

° ఇది + ఏధనము

తనవారలఁ బెరవారలఁ దాఁ దెలిసిననాఁడు
మనసునఁ జైతన్యంబును మఱపందిననాఁడు
పనివడి తిరువేంకటగిరిపతి నీదాసులదాసులఁ
గనఁగొని నీభావముగాఁ గనువిచ్చిననాఁడు ॥ అప్పు ॥ 43

సామంతం

కొలువుఁడీ భక్తిఁ గొండలకోనేటి-
నిలయుని శ్రీనిధి యైనవాని ॥ పల్లవి ॥

ఆదిదేవుని నభవుని సామ-
వేదనాదవినోదుని నెర-
వాది జితప్రియు నిర్మలతత్త్వ-
వాదులజీవనమైనవాని ॥ కొలు ॥

దేవదేవుఁడైనదివ్యుని సర్వ-
భావాతీతస్వభావుని
శ్రీవేంకటగిరిదేవుఁడైనపర-
దేవుని భూదేవతత్పరుని ॥ కొలు ॥ 44

లలిత

మంచిదివో సంసారము మదమత్సరములు మానిన
కంచునుఁ బెంచును నొకసరిం గాఁ దా చూచినను ॥ పల్లవి ॥

ఆపదలకు సంపదలకు నభిమానింపకయుండిన
పాపముఁ బుణ్యము సంకల్పములని తెలిసినను
కోపము శాంతము తమతమగుణములుగా భావించిన
తాపము శైత్యమునకుఁ దాఁ దడఁబడకుండినను ॥ మంచి ॥

ం ''గాదా చూచినను" అని రేకు

వెలియును లోపలయును నొకవిధమై హృదయం బుండిన
పలుకునుఁబంతము దా నొక భావన దోఁచినను
తలఁపునఁ దిరువేంకటగిరిదైవము నెలకొనియుండిన
సొలపక యిన్నిటికినిఁ దా ౧సోఁకోరుచెనైనా ॥మంచి॥ 45

లలిత

మంగళము గోవిందునకు జయమంగళము గరుడధ్వజునకును
మంగళము సర్వాత్మునకు ధర్మస్వరూపునకూ, జయజయ ॥పల్లవి॥

ఆదికినినాదైనదేవున కచ్యుతున కంభోజనాభున-
కాదికూర్మంబైనజగదాధారమూర్తికిని
వేదరక్షకునకును సంతతవేదమార్గవిహారునకు బలి-
భేదికిని సామాదిగానప్రియవిహారునకు ॥మంగ॥

హరికిఁ బరమేశ్వరునకును శ్రీధరునకును గాలాంతకునకును
పరమపురుషోత్తమునకును బహుబంధదూరునకు
సురమునిస్తోత్రునకు దేవాసురగణశ్రేష్ఠునకు కరుణా-
కరునకునుఁ గాత్యాయనీనుతకలితనామునకు ॥మంగ॥

పంకజాసనవరదునకు భవపంకవిచ్ఛేదునకు భవునకు
శంకరున కవ్యక్తునకు నాశ్చర్యరూపునకు
వేంకటాచలవల్లభునకును విశ్వమూర్తికి నీశ్వరునకును
పంకజాకుచకుంభకుంకుమపంకలోలునకు ॥మంగ॥ 46

సామంతం

పాయని ౨కర్మంబులె కడుబలవంతము లనినప్పుడె
కాయమునకు జీవునకునుఁ ౩గర్తృత్వము లేదు ॥పల్లవి॥

౧. సోఁకు ఓరుచుటచేతనైనా అని అర్థము కాబోలు. ౨. 'కర్మంబులె' అని రేకు, కర్మములే' అని పూ ము. పా ౩ 'గర్తత్వము' అని రేకు

ఆతుమ సకలవ్యాపకమని తలపోసినపిమ్మట
జాతియుఁ గులాభిమానముఁ జర్చింపనెరాదు
ధాతువికారములన్నియుఁ బురుషోత్తముఁ డనినప్పుడు
పాతకములుపుణ్యంబులపని తనకే లేదు ॥ పాయ ॥

పదిలంబుగ సర్వాత్మకభావము దలఁచినపిమ్మట
ముదమున నెవ్వరిఁ జూచినఁ మొక్కకపోరాదు
కదిసినయిప్పటిసుఖములె కడుదుఃఖములని తెలిసిన
చెదరక సంసారమునకుఁ జేసాఁపనెరాదు ॥ పాయ ॥

పరిపూర్ణుఁడు తిరువేంకటపతియనఁగా వినినప్పుడు
యెరవులహీనాధికములు యెగ్గులు మరి లేవు
పరమాత్ముండగునీతనిభక్తులం దలఁచినయప్పుడు
తిరముగ నీతనికంటెను దేవుఁడు మరి లేఁడు ॥ పాయ ॥ 47

బౌళి

ఏడ౧సుజ్ఞాన మేడ తెలివి నాకు
బూడిదిలో హోమమై పోయఁ గాలము. ॥ పల్లవి ॥

ఇదె మేలయ్యేడి నా కదె మేలయ్యేడి నని
కదిసినయాసచేఁ గడవలేక
యెదురుచూచి చూచి ౨యెలయించి యెలయించి
పొదచాటుమృగమై పోయఁ గాలము ॥ ఏడ ॥

ఇంతటఁ దీరెడి దుఃఖ మంతటఁ దీరెడినని
వింతవింతవగలచే వేఁగివేఁగి
చింతయు వేదనలఁ జిక్కువడుచు నగ్ని–
పొంతనున్నవెన్నయై పోయఁ గాలము ॥ ఏడ ॥

---

౧ 'సుగ్నావ' అనిరేకు ౨. 'యెలఇంచి యెలఇంచి' అనిరేకు.

యిక్కడ సుఖము నా కక్కడ సుఖంబని
యెక్కడికైనా నూర కేఁగియేఁగి
గక్కన శ్రీతిరువేంకటపతిఁ గానక
పుక్కిటిపురాణమయి పోయఁ గాలము ॥ఏడ॥ 48

8 రేకు గుండక్రియ

కొనుట వెగ్గళము దాఁ దినుట యల్పము, మీఁదు-
ంగనుట వినుట లేక దా కడచన్నభవము ॥పల్లవి॥

ఆపద వడ్డికినిచ్చి అనుభవింపఁబోయిన
యేపున నెవ్వరికి నిం దేమిగలదు
పాపపుపైరువిత్తినపండినపంటలలోన
రూపింపఁగ నిందు రుచి యేమిగలదూ ॥కొను॥

ఘనుఁడైనతిరువేంకటనాథుఁ డిన్నిటికి-
యును భోక్తయుఁ గర్మియును నైనవాఁడు
పనిలేదు నిష్ఠూరపరుఁడు దానై వుండు
తనకుఁదానె కర్తతనమౌటఁ గాన ॥కొను॥ 49

ఆహిరి

జీవాతుమై యుండుచిలుకా నీ-
వావలికి అ పరమాత్ముఁడై యుండుచిలుకా ॥పల్లవి॥

ఆతుమపంజరములోన నయమున నుండి నా-
చేతనే పెరిగినచిలుకా
జాతిగాఁ గర్మపుసంకెళ్లఁబడి కాలఁ
జేతఁ బేదైతివే చిలుకా ॥జీవా॥

ం 'గనుట వినుటలే కదా' అని పూ ము పా అ. 'వావలికిఁ బర' అని పూ.ము.పా

ఖాతిగాఁ జదువులు పగలురేలును నా -
చేత నేరిచినట్టిచిలుకా
రీతిగా దేహంపురెక్కలచాటున నుండి
సీతుకోరువలేనిచిలుకా ॥ జీవా ॥

బెదరి ౧అయిదుగురికిని భీతిఁబొందచుఁ గడుఁ-
౨జెదరఁగఁ జూతువే చిలుకా
అదయు౩లయ్యెనశత్రులారుగురికిఁగాక
అడిచిపడుదువే నీవు చిలుకా

వదల కిటు ౪యాహారవాంఛ నటు పదివేలు-
వదరులు వదరేటిచిలుకా
తుదలేనిమమతలు తోరమ్ము సేసి నా-
తోఁగూడి మెలగినచిలుకా ॥ జీవా ॥

నీవన నెవ్వరు నేనన నెవ్వరు
నీవే నేనై యుండుఁ జిలుకా
శ్రీవేంకటాద్రిపై చిత్తములో నుండి
సేవించు ౫కొని గట్టిచిలుకా

దైవమానుషములు తలఁపించి యెపుడు నా -
తలఁపునఁబాయనిచిలుకా
యేవియును నిజముగా వివి యేఁటికవి నాకు
నెఱిఁగించి నటువంటి చిలుకా౬ ॥ జీవా ॥ 50

౧. యైదుగురికిని' అని పూ ము పా
౨. 'జెదరంగ' అని పూ ముపా
౩. 'శైవ' పూ.ము.పా
౪. 'లాహార' అని పూ. ము. పా. ౫ 'కొను' లేక 'కొమవట్టి' కావచ్చు.
౬. ఇది పెద్దపాట. దీనిలో ప్రతిచరణము రెండువంక్తులకొకపాదముగ గుర్తింపవలెను. తొలిచరణము నాలుగువంక్తులకే 'జీవా' అను వల్లవి గ్రహణము పొరపాటుగ పడినది.

ముఖారి

నదులొల్లవు నాస్నానము కడు-
సదరము నా కీస్నానము ॥ పల్లవి ॥

ఇరువంకల ౧నీయేచినముద్రలు
ధరియించుటె నాస్నానము
ధరపై నీనిజదాసులదాసుల-
చరణధూళి నాస్నానము ॥ నదు ॥

తలఁపులోన నినుఁదలఁచినవారలఁ
దలఁచుటే నాస్నానము
వలనుగ నినుఁగనువారలశ్రీపాద-
జలములే నాస్నానము ॥ నదు ॥

పరమభాగవతపాదాంబుజముల-
దరుశనమే నాస్నానము
తిరువేంకటగిరిదేవ నీకథా -
స్మరణమే నాస్నానము ॥ నదు ॥ 51

శ్రీరాగం

చాలదా హరినామసౌఖ్యామృతము దమకు
చాలదా హితవైనచవులెల్ల నొసఁగ ॥ పల్లవి ॥

ఇది యొకటి హరినామ మింతైనఁ జాలదా
చెదర కీజన్మములచెఱలువిడిపించ
మదిఁ నొకటె హరినామమంత్ర మది చాలఁదా
పదివేలునరకకూపముల నెడలించ ॥ చాల ॥

---

౧. 'నీవేచిన' అని పూ ము. పా.

కలదొకటి హరినామకనకాద్రి చాలదా
తొలఁగుమని దారిద్ర్యదోషంబు చెఱుప
తెలివొకటి హరినామదీప మది చాలదా
౧కలుషంపుకరినచీఁకటి పాఱఁద్రోల ॥ చాల ॥

తగువేంకటేశుకీర్తన మొకటి చాలదా
జగములో కల్పభూజంబువలెనుండ
సొగిసి యీవిభునిదాసులకరుణ చాలదా
నగవుఁజూపులను నున్నత మెపుడుఁ జూప ॥ చాల ॥ 52

శ్రీరాగం

వందే వాసుదేవం
బృందారకాధీశవందితపదాబ్జం ॥ పల్లవి ॥

ఇందీవరశ్యామ మిందిరాకుచతటీ-
చందనాంకితలసచ్చారుదేహం
మందారమాలికామకుటసంశోభితం
కందర్పజనక మరవిందనాభం ॥ వందే ॥

ధగధగితకౌస్తుభా౨ధరణ౩వక్షస్థలం
ఖగరాజవాహనం కమలనయనం
౪నిగమాధిసేవితం నిజరూపశేషప-
న్నగరాజశాయినం ౫ఘననివాసం ॥ వందే ॥

౧. కలుషంపుఁ గరిన, చివ్వరిలో గటిక? అని పూ.ము.పా. 'కరినచీఁకటి'కి, 'కటికచీఁకటి' అనుసరింపు మంచిదే. కరినచీఁకటివంటివిరుద్ధసమాసములు వింతపదప్రయోగములు, ఈ వాఙ్మయమునకు క్రొత్తలుకావు. ౨. 'దరణి' కావచ్చు. ౩. వక్షస్స్థలం అని పూ.ము.పా. ౪. 'నిగమాదిసేవితం' కావచ్చు. ఆదిశబ్దముచేత ఉపనిషచ్ఛాస్త్రపురాణములు సేవించినట్లు. ౫. 'నగ' కావచ్చు. కానిచో యతిభంగమగునేమో.?

[1] కరిపురనాథసంరక్షణే తత్పరం
కరిరాజవరదసంగతకరాబ్జం
సరసీరుహాననం చక్రవిభ్రాజితం
తిరువేంకటాచలా[2]దేవం భజే ॥ వందే ॥ 53

భూపాళం

నీకథామృతము నిరతసేవన నాకు
చేకొనుట సకలసంసేవనం బటుగాన ॥ పల్లవి ॥

ఇదియె మంత్రరాజము నాకు నేప్రొద్దు-
నిదియె వేదసంహితపాఠము
యిదియెబహుశాస్త్రమెల్లఁ జదువుట నాకు -
నిదియె సంధ్య నా కిదియ జప మటుగాన ॥ నీక ॥

యిదియె బ్రహ్మవిద్యోపదేశము నాకు-
నిదియె దుఃఖవిరహితమార్గము
యిదియె భవరోగహితభేషజము నాకు-
నిదియె వుపనిషద్వాక్యపద్ధతిగాన ॥ నీక ॥

యిదియె దానఫల మీఁజాలినది నాకు
యిదియె తలఁపఁ బరహితకర్మము
యిదియె తిరువేంకటేశ నీసంస్మరణ-
మిదియె యిదియె ఇన్నియును నటుగాన ॥ నీక ॥ 54

9 రేకు సామంతం

[3]ఏమి సేయవచ్చుఁ గర్మమిచ్చినంతేకాని లేదు
తాము నేసినంత[4]వట్టు తమకుఁ బోరాదు ॥ పల్లవి ॥

[1] కృష్ణరాయబారము ఉద్దేశింపబడినదా? లేక 'కరిపురనాథ' శబ్దముతో అర్జునడో పాండవులో ఉద్దేశింపబడిరా? [2]. 'ధీశం' కావచ్చు. [3]. ఇందు దశావతార వమన్వయము కలదు. [4]. వట్టుఁ దమకు అవి పూ ము-పా.

ఇట్టునట్టు మిట్టిపడ్డ యించుకంతా లేదు, వీఁపు
బట్టగట్ట మోపు మోఁచి పాటువడ్డా లేదు
తట్టువడ లోకమెల్లఁ ౧దవ్వుకొనినా లేదు
తెట్టఁదెరువున నోరుదెరచినా లేదు ॥ఏమి॥

అడిగి పరులబదు కాసపడ్డా లేదు, భీతి
విడిచి నెత్తుటఁదోఁగి వీరుఁడైనా లేదు
అడవులెల్లాఁ దిరిగి అలమటించిన లేదు
యిడుమపాటుకుఁ జొచ్చి యియ్యకొన్నా లేదు

వచ్చివచ్చి వనితల వలపించుకొన్నా లేదు
మెచ్చులగుఱ్ఱము నెక్కి మెరసినా లేదు
యెచ్చరికఁ దిరువేంకటేశుఁ గొలువక వుంటే
ఇచ్చటనచ్చట సుఖ మించుకంతా లేదు ॥ఏమి॥ 55

ముఖారి

౨నగుఁబాట్లఁబడేనాజిహ్వ
పగటున నిదివో పావనమాయ ॥పల్లవి॥

ఇల నిందరి నుతియించి పెంచువలె
నలినలియైవది నాజిహ్వ
నలినోదరుశ్రీనామము దలఁచిన-
ఫలమున కిదివో పావనమాయ ॥నగు॥

భ్రమఁబడి మాయపుపడఁతులతమ్మలు
నమలి చవులుగొనె నాజిహ్వ
అమరవంద్యుఁడగుహరి నుతియించఁగ
ప్రమదము చవిగొని పావనమాయ ॥నగు॥

౧ 'దవ్వ' అని వ్రా ము పా. ౨ 'నగుఁబాట్లఁ బడెవా జిహ్వ' అని వ్రా ము.పా.

నెలఁతలఁ[1]పలుయోనిద్రవనదులను
నలుగడఁ నీఁదెను నాజిహ్వ
అలసి వేంకటనగాధిపయనుచును
పలికినయంతనె పావనమాయ ॥ నగ ॥ 56

శ్రీరాగం, యేకతాళి

విడుమనవో రోలు విడుమనవో వేగ
విడుమనవో తల్లి వెఱచీ[2] నీబాలుడు ॥ పల్లవి ॥

యెన్నఁడు గొల్లెతలయిండ్లు వేమాఱుఁ జొచ్చి
వెన్నలుఁ బాలును [3]వెఱఁజఁడు
వన్నెలనీకోప మింత వద్దు నీకు [4]నీయాన
కన్నులనవ్వుల ముద్దుగారీ నీబాలుడు ॥ విడు ॥

సారెకు పెరుగులచాడెలూ నేఁడు మొదలూ
గోరయ్యె కోలలఁ బగులమొత్తఁడు
కూరిమిలేక నీవు కోపగించఁగాఁ గన్నీరు
జా[illegible]నా రాలఁగా నిన్నే చూచీ నీబాలుఁడు ॥ విడు ॥

చాలు నీకోప మిది సరిలేనిముద్దులివి
రోలనే[5]యిట్లను విరుగఁద్రోయఁడు
మేలిమివేంకటపతి మేఁటినీకొమారుఁ డిదె
కేలెత్తి నీకు మ్రొక్కెడి నిదె బాలుఁడు ॥ విడు ॥ 57

౧. 'వింతెమ' అని పూ. ము. పా. ౨. 'వెఱచీని + ఈబాలుఁ'డు' అంతటా ఇంతే.
౩. 'వెఱఁజంఉ' అని పూ. ము. పా.
౪. 'నియ్యాన'రేకు. 'నీ + ఆన' ఇదియొక వింతత్రిక సంధి. ఈ వాఙ్మయమున అక్కడక్కడ గలదు. ౫. 'నీట్లను' కావచ్చు.

భైరవి-రచ్చెతాళం

పట్టవసముగానిబాలుఁడా పెనుఁ-
బట్టపుబలువుఁడ బాలుఁడా ॥ పల్లవి ॥

ఇరుగడ బ్రహ్మయు నీశ్వరుఁడును నిన్ను
సరుస నుతింప జఠరమున
అరుదుగ నుండి ప్రియంబున వెడలిన-
పరమమూర్తివా బాలుఁడా ॥ పట్ట ॥

తల్లియుఁ దండ్రియుఁ దనియనిముదమున
వెల్లిగ లోలో వెఱవఁగను
కల్లనిదురతోఁ గనుమూసుక రే-
పల్లెలోఁబెరిగినబాలుఁడా ॥ పట్ట ॥

యేదెసఁ జూచిన నిందరిభయముల-
నేదలఁ దేఱఁగఁ జెలఁగుచును
వేదపల్లవపువేంకటగిరిపై
పాదముమోపినబాలుఁడా ॥ పట్ట ॥ 58

ఆహిరి

మదమత్సరము లేక మనసుపేదై పో
౦పదరినయాసలవాఁడువో వైష్ణవుఁడు ॥ పల్లవి ॥

ఇట్టునట్టుఁ దిరిగాడి యేమైనాఁ జెడనాడి
పెట్టరంటాఁ బోయరంటాఁ బెక్కులాడి
యెట్టివారినైనా దూరి యెవ్వరినైనఁ జేరి
వట్టియాసలఁబడనివాఁడువో వైష్ణవుఁడు ॥ మద ॥

---

౦. 'వదలిన' కావచ్చు. అక్షరములు సందిగ్ధముగనున్నవి.

గడనకొరకుఁ జిక్కి కాముకవిద్యలఁ జొక్కి
నిడివి నేమైనాఁ గని నిక్కినిక్కి
వొడలిగుణముతోడ వుదుటువిద్యలఁ జాల
వడదాఁకి బడలనివాఁడువో వైష్ణవుఁడు ॥ మద ॥

ఆవల వొరులఁ జెడనాడఁగ వినివిని
౦చేవమీరి యెవ్వరినిఁ జెడనాడక
కోవిదు శ్రీవేంకటేశుఁ గొలిచి పెద్దలకృప
వావివర్తనగలవాఁడువో వైష్ణవుఁడు ॥ మద ॥ 59

సామంతం

ఏది చూచినా నీవే యిన్నియును మఱి నీవే
వేదవిరహితులకు వెలుతు మటుగాన ॥ పల్లవి ॥

ఇరవుకొని రూపంబులిన్నిటానుఁ గలనిన్నుఁ
బరికించవలెఁగాని భజియింపరాదు
గరిమచెడి ౨సత్సమాగంబు విడిచిన నీ-
స్మరణవిజ్ఞానవాసన గాదుగాన ॥ ఏది ॥

యిహదేవతాప్రభలనెల్ల వెలుఁగుట నీకు
సహజమనవలెఁగాని సరిఁ గొలువరాదు
అహిమాంశుకిరణంబు లన్నిచోట్లఁ బరగు
గ్రహియింపరా దవగ్రాహములుగాన ॥ ఏది ॥

యింతయునుఁ దిరువేంకటేశ నీవునికిఁ దగఁ
జింతింపవలెఁగాని సేవింపరాదు
అంతయు ౩నసరుహమును నరుహంబనఁగరాదు
అంతవానికిఁ బరుల కలవడదుగాన ॥ ఏది ॥ 60

---

౧. 'చావ' అనిరేకు యతిభంగము ౨ 'సత్సమాగమము' అని పూ. ము పా
౩. 'అనర్హ', 'అర్హ' అని. పూ. ము. పా

10 రేకు శంకరాభరణం

పదిలము కోట పగవారు
అదనఁ గాచుకొందు రాఱుగురు ॥ పల్లవి ॥

ఇమ్మైఁ జెప్ప యిందరిచేత
తొమ్మిదినెల్లఁ దోఁగినది
కొమ్మతీరునఁ గుదురైనకోట
దొమ్మికాండ్లేడుగు రుందురు ॥ పది ॥

వొంటికాఁడు రాజు వుడుగక తమలోన
౦వొంటనీనిమంత్రు లొకయిద్దరు
దంటతనంబునఁ దమయిచ్చఁ దిరిగాడు-
బంటు లేడుగురు బలవంతులు ॥ పది ॥

కలవు తొమ్మిది ‡కనుమల తంత్రము
నిలుపఁగలిగినట్టినెరవాదులు
తెలిసి కోనేటితిమ్మనాయఁడు చొచ్చె
బలిసె యీకోట భయమేల ॥ పది ॥ 61

సామంతం

ఎంతచదివిన నేమివినిన తన-
చింత యేల మాను సిరులేల కలుగు ॥పల్లవి॥

ఇతరదూషణములు యెడసినఁగాక
అతికాముకుఁడుగానియప్పుడు గాక
మతిచంచలము గొంత మానినఁగాక
గతి యేల కలుగు దుర్గతులేల మాను ॥ ఎంత ॥

౦ 'ఒంటరి నీమంత్రు' అని పూ. మ. పా. ‡ 'కనుమలు' తంత్రము — కావచ్చునేమో? నెరవాదులు కనుమలకు విశేషణము?

పరధనములయాస పాసినఁగాక
అరిదినిందలులేనియప్పుడు గాక
విరసవర్తనము విడిచినఁగాక
పరమేల కలుగు నాపదలేల మాను ॥ ఎంత ॥

వేంకటపతి నాత్మ వెదకినఁగాక
కింక మనసునఁ దొలఁగినఁగాక
బొంకుమాట లెడసిపోయినఁగాక
శంక [1]యాల మాను జయమేల కలుగు ॥ ఎంత ॥ 62

సామంతం

కాలవిశేషమో లోకముగతియో సన్మార్గంబుల -
కీలు వదలె సౌజన్యము కిందయిపోయినది ॥ పల్లవి ॥

ఇందెక్కడిసంసారం, బేదెసఁ జూచిన ధర్మము
కందయినది, విజ్ఞానము కడకుఁ దొలంగినది,
గొందులు [2]దరిఁబడె, శాంతము కొంచెంబాయ, వివేకము
మందుకు వెదకినఁ గానము మంచితనంపుఁబనులు ॥ కాల ॥

మఱి యిఁక నేఁటివిచారము, మాలిన్యంబై పోయిన-
[3]వెఱుకలు, సంతోషమునకు నెడమే లేదాయ,
కొఱమాలెను నిజమంతయు, కొండలకేఁగెను సత్యము,
మఱఁగైపోయను వినుకులు, మతిమాలెను తెలివి ॥ కాల ॥

తమకిఁక నెక్కడిబ్రదుకులు, తడఁబడె నాచారంబులు,
సమమైపోయిన వప్పుడె జాతివిడంబములు,
తిమిరంబింతయుఁ బాపఁగఁ దిరువేంకటగిరిలక్ష్మీ -
రమణుఁడు గతిదప్పను కలరచనేమియు లేదు ॥ కాల ॥ 63

1. 'యేల' అని పూ. ము. పా. 2. 'దరెఁబడె' అనిరేకు. 3. 'వెఱుకలు' అని పూ. ము. పా. యతిభంగము

శ్రీరాగం

ఈ విశ్వాసంబు యెవ్వరికిఁ దోఁప దిది
పావనులహృదయమునఁ బ్రభవించుఁగానివి ॥ పల్లవి ॥

ఇమ్మయినపాపంబు లెన్నివలసినఁ బ్రాణి
సమ్మతంబునఁ జేయఁజాలుఁగాకేమి
కుమ్మరికి నొకయేఁడు గుదియ కొకనాఁడవును
నమ్మితలఁచినవిష్ణునామంబుచేత ॥ ఈవి ॥

కొదలేనిదురితములు ౧కొండలునుఁ గోట్లును
చెదర కెప్పుడుఁ బ్రాణి చేయుఁగాకేమి
పొదరి గొరియలలోన పులిచొచ్చినట్లౌను
హృదయంబు హరిమీఁద నుండినంతటను ॥ ఈవి ॥

సరిలేనిదుష్కర్మసంఘములు రాసులై
పెరుగఁజేయుచు ప్రాణి పెంచుఁగాకేమి ?
బెరసి కొండలమీఁదఁ బిడుగువడ్డట్లౌను
తిరువేంకటాచలాధిపునిఁ దలఁచినను ॥ ఈవి ॥ ౯4

కన్నడ గౌళ

తనకర్మవశం బింతుక, దైవకృతం బొకయింతుక,
మనసువికారం బింతుక, మానదు ప్రాణులకు ॥ పల్లవి ॥

ఈదైన్యము లీహైన్యము లీచిత్తవికారంబులు
యీదురవస్థలు గతులును యీలంపటములును
యీదాహము లీదేహము లీయనుబంధంబులు మరి
యీదేహముగలకాలము యెడయవు ప్రాణులకు ॥ తన ॥

---

౧. 'కొండలుఁగోట్లును' అని పూ. ము. పా.

యీచూపులు యీతీపులు నీనగవులు నీతగవులు-
నీచొక్కులు నీపొక్కులు నీవెడయలుకలును
యీచెలుములు నీబలువులు నీచనవులు నీఘనతలు-
నీచిత్తముగలకాలము యెడయవు ప్రాణులకు ॥ తన ॥

యీవెరవులు నీయెరుకలు యీతలఁపులు నీతెలువులు,,
దైవశిఖామణితిరుమలదేవునిమన్ననలు
దైవికమున కిటువగవక తనతలఁ పగ్గలమైనను
దైవము తానౌ తానే దైవంబవుఁగాన ॥ తన ॥ 65

శ్రీరాగం

ఈపాదమేకదా యిలయెల్లఁ గొలచినది
యీపాదమేకదా ఇందిరాహస్తముల కితవైనది ॥ పల్లవి ॥

ఈపాదా మేకదా ఇందరును మ్రొక్కెడిది
యీపాదమేకదా యీగగనగంగ పుట్టినది
యీపాదమేకదా యెలమిఁ బెంపొందినది
యీపాదమేకదా యిన్నిటికి నెక్కుడైనది ॥ ఈపా ॥

యీపాదమేకదా యిభరాజు దలఁచినది
యీపాదమేకదా యింద్రాదులెల్ల వెదకినది
యీపాదమేకదా యీబ్రహ్మ గడిగినది
యీపాదమేగదా యెగసి బ్రహ్మాండమంటినది ॥ ఈపా ॥

యీపాదమేకదా యిహపరము లొసగెడిది
యీపాదమేకదా ఇల నహల్యకుఁ గోరికైనది
యీపాటమేకదా యీక్షింప దుర్లభము
యీపాదమేకదా యీవేంకటాద్రిపై నిరవైనది ॥ ఈపా ॥ 66

11 రేకు ఆహిరి

అలరఁ జంచలమైనఆత్మలందుండ నీ-
యలవాటు సేసె నీవుయ్యాల
పలుమారు [1]నుచ్ఛ్వాసపవనమందుండ నీ-
భావంబు దెలిపె నీవుయ్యాల ॥ పల్లవి ॥

ఉదయాస్త శైలంబు లొనరఁ గంభములైన-
వుడుమండలము మోఁచె నుయ్యాల
అదన నాకాశపద మడ్డదూలంబైన
అఖిలంబు నిండె నీవుయ్యాల
పదిలముగ వేదములు బంగారుచేరులై
పట్టవెరపై తోఁచె నుయ్యాల
వదలకిటు ధర్మదేవతపీఠమై మిగుల
వర్ణింప నరుదాయ నుయ్యాల ॥ అల ॥

మేలుకట్లయి మీకు మేఘమండలమెల్ల
మెఱుఁగునకు మెఱుఁగాయ నుయ్యాల
నీలశైలమువంటినీమేనికాంతికిని
నిజమైనతొడవాయ నుయ్యాల
పాలిండ్లు గదలఁగాఁ బయ్యెదలు రాఁపాడ
భామినులు వడినూఁచు నుయ్యాల
వోలి బ్రహ్మాండములు వొరగునోయని భీతి-
నొయ్యనొయ్యన వూఁచి రుయ్యాల ॥ అల ॥

కమలకును భూసతికి కదలుకదలుకు మిమ్ముఁ
గాఁగిలింపఁగఁజేసె నుయ్యాల

౧ 'నుశ్వాస' అని రేకు 'ఉస్యాల' పదము రేకు నందంతటా 'ఉస్యాలా' అనియే వున్నది.

అమరాంగనలకు నీహావభావవిలాస
మందంద చూపె నీవుయ్యాల
కమలాసనాదులకుఁ గన్నులకు పండుగై
గణుతింప నరుదాయ నుయ్యాల
౦కమనీయమూర్తి వేంకటశైలపతి నీకు
కడువేడుకై వుండె నుయ్యాల ॥ అల ॥ 67

నాఁట

ఘోరవిదారణ నారసింహా నీ-
వీరూపముతో నెట్లుండితివో ॥ పల్లవి ॥

ఉడికెడికోపపుటూర్పులఁ గొండలు
పొడివొడియై నభమునకెగయ
బెడిదపురవమున పిడుగులు దొరుగఁగ
యెడనెడ నీ వపుదెట్లుండితివో. ॥ ఘోర ॥

కాలానలములు గక్కుచు నయన-
జ్వాలల నిప్పులు చల్లుచును
ఖాలాతుముతో బ్రహ్మాండకోట్ల-
కేలికవై నీ వెట్లుం[1]డితివో. ॥ ఘోర ॥

గుటగుటరవములు కుత్తికఁ గులుకుచు
గిటగిటఁ బండ్లు గీఁటుచును
తటతటఁ బెదవులు దవడలు వణఁకఁగ
ఇటువలె నీ వపుదెట్లుండితివో ॥ ఘోర ॥

---

౦. 'కమనియ్య' అనిరేకు. నిడురేకు 11 లోని పాఠము. 1, నాఁడెట్లుండి.

గోళ్ళమెఱుఁగుల కొంకులపెదపెద-
వేళ్ళ దిక్కులు వెదకుచును
నీళ్ళతీగెలు [2]నిగుడఁగ [౧]నోర ను-
చ్చిళ్ళ గమ్మఁగ [3]నెట్లుండితివో ॥ ఘోర ॥

హిరణ్యకశిపుని నేపడఁచి భయం-
కరరూపముతోఁ గడుమెరసి
తిరువేంకటగిరిదేవుఁడ [4]నీవిఁక
యిరవుకొన్ననాఁ డెట్లుండితివో ॥ ఘోర ॥ 68

గౌళ

నేల మిన్ను నొక్కటైననీబంటు వొక్క-
వేలనే యక్షునిఁ దెగవేసెఁగా నీ బంటు. ॥ పల్లవి ॥

ఉంగరమెగరవేసి యుదధిలోఁ బడకుండ
నింగికిఁ జెయిచాఁచె నీబంటు
[౨]చంగున జలధిదాఁటి జంబుమాలి నిలమీఁద
కుంగఁదొక్కి పదములఁ గుమ్మెఁగా నీబంటు ॥ నేల ॥

వెటగా రావణు రొమ్ము విరుగఁ జేతనే గుద్దె
నిట్టతాడుపంటివాఁడు నీబంటు
దిట్టయై మందులకొండ తేజమున నడురేయి
పట్టపగలుగఁ దెచ్చె బాపురే నీబంటు ॥ నేల ॥

నిడురేకు 11 లోనిపాఠములు 2 నిగిడి నోర. 3. గారఁగ. 4. దవ్వై యిందిరవుకొంటి.
ఇందు 2'3 చరణములు వ్యత్యస్తముగాఁ గలవు. దీనిరాగము 'అహిరి' గా ఇందున్నది.
౧. 'నోరనుచ్చిళ్ళ' అని పూ. ము. పా ౨. 'చంగవ' అని రేకు

అలర నన్ని యుఁ జేసి అజునిపట్టానకు
విలుచున్నాఁ డదివో నీబంటు
బలు వేంకటేశ ఈ [1]పవననందనుఁడు
కలిగి లోకములెల్లఁ గాచెఁగా నీబంటు ॥ నేల ॥ 69

దేవగాంధారి

తలఁచినవిన్ని యుఁ దనకొరకేఁ వెలిఁ
దెలియుట దనలోఁ దెలియుటకొరకే ॥ పల్లవి ॥

ఉదయమందుట భవముడుగుటకొరకే
చదువుట మేలువిచారించుకొరకే
బ్రదుకుట పురుషార్థపరుఁడౌటకొరకే
యెదిరిఁ గనుట తన్నెఱుఁగుటకొరకే ॥ తలఁ ॥

తగులుట విడివడఁదలఁచుటకొరకే
నొగులుట కర్మమనుభవించుకొరకే
చిగురౌట కొమ్మయి చెలఁగుటకొరకే
బెగడుట దురితము పెడఁబాయుకొరకే ॥ తలఁ ॥

యీవలఁ జేయుట ఆవలికొరకే
ఆవలనుండుట యీవలికొరకే
యీవలనావల నెనయఁ దిరుగుటెల్ల
శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ జేరుటకొరకే ॥ తలఁ ॥ 70

కన్నడగౌళ

ఎంత సేసినా నెడయకే పోయ
ముంతలోనినీట మునిఁగిలేచుట ॥ పల్లవి ॥

పెదరేకు 2. 1. వీపవం

ఉట్టిపై చెరలాట మూరఁబొత్తులకూడు
పట్టుచాలనికొమ్మ(మ్మ?) బహునాయకము
వెట్టిమోపరిలాగు వెట్టివోయినపోక
నట్టింటివైరంబు నగుఁబాటుబ్రదుకు ॥ ఎంత ॥

రాకపోకలచేఁత ౯ఁగినపెనుఁబుంత
వాకులేనివరము వలవనివలపు
యేకాలము వేంకటేశునికృపలేక
ఆకడీకడ నడయాడెడినడపు ॥ ఎంత ॥ 71

12 రేకు బౌళి

పరదేశిపట్టణమున పదుగురునేగురుఁ గూడుక
పరగఁగ వరి చెడ నూదర బలిసినయట్లాయ. ॥ పల్లవి ॥

ఊరేలెడియతఁ డలసత నూరకయుండఁగ నడుముల-
వారలు నిక్కపుఁగర్తలవలె నుండినగతిని
ధీరత చెడి తను జీవుఁడు దెలియఁగనేరక [1] యుండిన
ధారుణిలోపల దొంగలధర్మాసనమాయ ॥ పర ॥

వొడలంతంతకుఁ జిక్కఁగ నుబ్బినరోగము సుఖమున-
కెడమియ్యక నానాఁటికి నేఁచినచందమున
తడఁబడువిజ్ఞానము గతిదప్పఁగ బలుపగుపట్నము
కడుఁజెడఁగా, మాలవాడ ఘనమైనట్లాయ ॥ పర ॥

పొసఁగఁగ నిది గని యధికుఁడు పుక్కటి[2]కాండ్ల నందరిఁ
బసమారిచి [3] మొదలికర్తఁ బాలించినగతిని
పసగలతిరువేంకటగిరిపతి నా ఁహపుఁబురి నీ-
వసమై వెన్న(న్ను?)కుఁ బండ్లు వచ్చినయట్లాయ ॥ పర ॥ 72

విడురేకు 86 1. యుండఁగ 2. పుక్కటి. 3. మారిచి.
౧. 'విజ్ఞానము' అని రేకు.

వరాళి

పోరా పోరా యమ్మలాల బొమ్మలాటవారము
యీరసాన మమ్ము నిట్టే యేమి సేసేరు ॥ పల్లవి ॥

ఊరులేనిపొలమేర వొడలుమోచుకొని నేము
తేరదేహ మెక్కుకొని తిరిగేము
వారువీరనుచు వట్టివావులు నేసుక లేని-
పేరుపెట్టుకొని లోలోఁ బిరువీకులయ్యేము ॥ పోరా ॥

బుద్ధిలేనిబుద్ధితోడ పొందునేసుకొని వట్టి-
యెద్దుబండికంటి౧సంది నీఁగేము
నిద్దురలో తెలివంటా నీడలోని ౨యెండంటా
వుద్దువుద్దులై లేనివొద్దిక నున్నారము ॥ పోరా ॥

మాటులేనిమాటు దెచ్చి మఱఁగువెట్టుక వట్టి-
మేటానమేట్లవలె మెరసేము
గాటమైనతిరువేంకటగిరినిలయుని-
నాటకమే నిజమని నమ్మిక నున్నారము ॥ పోరా ॥ 73

రామక్రియ

ఎవ్వఁడో కాని యెఱఁగరాదు కడు-[1]
దవ్వులనే వుండు తలఁపులోనుండు ॥ పల్లవి ॥

ఎడయువు తనరెక్క లెగసిపోలేఁడు
కడు దాఁగుఁగాని దొంగయుఁ గాఁడు
వడిఁ గిందుపడును సేవకుఁడునుఁ గాఁడు
వెడఁగుగోళ్ళు వెంచు విటుఁడునుఁ గాఁడు ॥ ఎవ్వఁ ॥

విడురేకు 43. 1. కదుఁగడు. ౧. 'సంది' ఇది పూ. ము. న తప్పినది. రేకులో నున్నది.
౨. 'యండ' అని రేకు. ౩. ఇందు దశావతారపమన్వయము కలదు.

మిగులాఁ బొట్టివాఁడు మింటికినిఁ బొడవు
జగడాలు తపసివేషములును
మగువకై పోరాడు మరి విరక్తుఁడును
తగుఁగాఁపుఁబనులు నెంతయుఁ దెల్లఁదనము. ॥ ఎవ్వఁ ॥

తరుణుల వలపించు తగిలి పైకొనఁడు
తురగముఁ దోలు రౌతునుఁ గాఁడు
తిరువేంకటాద్రిపైఁ దిరుగు నెప్పుడును
పరమమూర్తియై పరగు నీఘనుఁడు. ॥ ఎవ్వఁ ॥ 74

శ్రీరాగం

నిత్యాత్ముఁడై యుండి నిత్యుఁడై వెలుఁగొందు
సత్యాత్ముఁడై యుండి సత్యమై తానుండు
ప్రత్యక్షమై యుండి బ్రహ్మమై యుండు సం-
స్తుత్యుఁ డీతిరువేంకటాద్రివిభుఁడు ॥ పల్లవి ॥

ఏమూర్తి లోకంబులెల్ల నేలెడునాతఁ-
డేమూర్తి బ్రహ్మాదులెల్ల వెదకెడునాతఁ-
డేమూర్తి నిజమోక్షమియ్యఁజాలెడునాతఁ-
డేమూర్తి లోకైకహితుఁడు
యేమూర్తి నిజమూర్తి యేమూర్తియునుఁ గాఁడు
యేమూర్తి త్రైమూర్తు లేకమైనయాతఁ-
డేమూర్తి సర్వాత్ముఁ డేమూర్తి పరమాత్ముఁ-
డామూర్తి తిరువేంకటాద్రివిభుఁడు ॥ నిత్యా ॥

యేదేవుదేహమున నిన్నియును జన్మించె
నేదేవుదేహమున [1] నిన్నియును నణఁగె మరి
యేదేవువిగ్రహం బీసకల మింతయును
యేదేవునేత్రంబు లినచంద్రులు

పెద్దరేకు 2. 1. మేనిలో;

ఆహిరి

అతిదుష్టుఁడ నే నలసుఁడను
యితరవివేకం బిఁకనేది ॥ పల్లవి ॥

ఎక్కడ[౧] నెన్నిట యేమి సేసితినో
నిక్కపుఁదప్పులు నేరములు
గక్కన నిన్నిట కలిగిననీవే
దిక్కుగాక మరి దిక్కేది ॥ అతి ॥

ఘోరపుఁబాపము కోట్లసంఖ్యలు
చేరువ నివె నాచేసినవి
నీరసునకు నిటు నీకృప నాకిఁక
కూరిమి నా[౩] యెడ గుణమేది ॥ అతి ॥

యెఱిఁగి చేసినది యెఱఁగక చేసిన-
కొఱతలు నా[౪] యెడఁ గోటు లివే
వెఱపు దీర్చి శ్రీవేంకటేశ[1] కావు
మఱవక నాగతి మరి యేది ॥ అతి ॥ 78

కన్నడగౌళ

దైవకృతంబట చేఁతట తనకర్మాధీనంబట
కావలసినసౌఖ్యంబులు గలుగ కమానీనా ॥పల్లవి॥

ఎక్కడిదుఃఖపరంపర లెక్కడిసంసారంబులు
యెక్కడిజన్మము ప్రాణులకేలా కలిగినది
యెక్కడిమోహవిడంబన యెక్కడియాశాబద్ద(ంధ?)ము
యెక్కడి కెక్కడ నిజమై యివి దానుండీనా ॥దైవ॥

విడు రేకు. 29. 1. వేంకట కావుము.

౧. 'నిన్నిట' అని రేకు. ౩, ౪. 'యడ' అని రేకు

యీకాంతలు నీద్రవ్యము లీకన్నులవెడయాసలు
యీకోరికె లీతలఁపులు యిట్టే వుండీనా
యీకాయం బస్థిరమన కీదుర్దశలకు లోనై
యీకల్మషములఁ బొరలఁగ నివి గడతేరీనా ॥దైవ॥

దేవశిఖామణితిరుమలదేవునికృపగలచిత్తము
పావనమై దురితంబులఁ బాయక మానీనా
అవిభుకరుణారసమున నతఁడే తను మన్నించిన
ఆవేడుక లీవేడుక లాసలు నేసీనా ॥దైవ॥ 79

శంకరాభరణం[1]

ఆదిమపూరుషుఁ డచ్యుతుఁ డచలుఁ డనంతుం° డమలుఁడు
ఆదేవుఁ డీతఁడేపో హరి వేంకటవిభుఁడు ॥పల్లవి॥

ఏకార్ణవమై ఉదకములేచినబ్రహ్మాండములోఁ
బై కొనియుండఁగ నొకవటపత్రములోపలను
చేకొని పవళింపుచు నొకశిశువై వడిఁ దేలాడిన—
శ్రీకాంతుఁ డీతఁడేపో శ్రీవేంకటవిభుఁడు ॥ఆది॥

అరుదుగ బలిమద మడఁపఁగ నాకసమంటినరూపము
సరుగన భూమింతయు నొకచరణంబున గొలచి
పరగినపాదాంగుటమున బ్రహ్మాండము నగిలించిన
పరమాత్ముఁ డీతఁడేపో పతివేంకటవిభుఁడు ॥ఆది॥

క్షీరపయోనిధిలోపల శేషుఁడు పర్యంకముగా
ధారుణియును సిరియునుఁ బాదము లొత్తఁగను[2]
చేరువఁ దను బ్రహ్మాదులు సేవింపఁగఁ జెలుఁవొందెడి[3]
నారాయణుఁ డితఁడే వున్నతవేంకటవిభుఁడు ॥ఆది॥ 80

1. పెద్దరేకులో దీనిరాగము సామంతము. ౦. 'అనంతుఁడమలుఁడు' అని రేకు. విడురేకు 11. 2. పాదంబులు గుద్దగను 3. వెలుఁగొందెడి

దేసాళం

అప్పులవారే అందరును
కప్పఁగఁ దిప్పఁగఁ గర్తలు వేరీ ॥ పల్లవి ॥

ఎక్కడ చూచిన నీప్రపంచమునఁ
జిక్కులు సిలుగులుఁ జింతలునే
దిక్కెవ్వరు యీతీదీపులలోఁ
దిక్కుముక్కులకు దేవుఁడెకాక ॥ అప్పు ॥

యేదిం దలంచిన నేకాలంబును[1]
సూదులమూఁటలసుఖము లివి
కాదన నౌనసఁ గడ గనిపించఁగ[2]
పోదికాఁడు తలఁపునఁ గలఁ డొకఁడే ॥ అప్పు ॥

యెన్నఁడు వీడీ [3]నెప్పుడు వాసీఁ
బన్నినతమతముబంధములు
వున్నతి సేయఁగ వొప్పులు నెరపఁగ
వెన్నుఁడు వేంకటవిభుఁడే కలఁడు[4] ॥ అప్పు ॥ 81

శంకరాభరణం

పాపములే సంబళమెపుడూ యీ-
యాపదఁబడి నే నలసేనా ॥ పల్లవి ॥

ఎన్నిపురాణము లెటువలె విన్నా
మన్నమనువు దిమ్మరితనమే
నన్ను నేనే కానఁగలేనట నా-
విన్నవినుకులకు వెఱచేనా ॥ పాప ॥

నిడురేకు 11లో 1. ఏదిచూచినను ఇటువలెనేపో 2. నౌనసఁ గర్తలు వేరీ 3. ఎన్నడు దీరీ 4. దేకాక. ౧. 'దలఁచిన' అని రేకు.

యెందరుపెద్దల నెట్లఁ గొలిచినా
నిందల నామతి నిలిచీనా
కందువెఱఁగి చీఁకటికిఁ దొలఁగనట
అందపుఁబరమిఁక నందేనా ॥ పాప ॥

తిరువేంకటగిరిదేవుఁడే పరమని
దరి గని తెలివిఁక దాఁగీనా
తిరముగ నినుఁ జింతించినచింతే
నిరతము ముక్తికి నిధిగాదా ॥ పాప ॥ 82

14 రేకు ముఖారి

ఎందుఁ బొడమితిమో యెఱఁగము మా-
కందువ శ్రీహరికరుణేకాక ॥ పల్లవి ॥

ఏఁటిజన్మమో యెఱఁగము పర-
మేఁటిదో నే మెఱఁగము
గాఁటపుకమలజుఁ గాఁచినయీ-
నాఁటకుఁడే మానమ్మినవిభుఁడు ॥ ఎందుఁ ॥

యెవ్వరు వేల్పులో యెఱఁగము సుర-
లెవ్వరో నే మెఱఁగము
రవ్వగుశ్రీసతిరమణుఁడు మా-
కవ్వనజోదరుఁ డంతరియామి ॥ ఎందుఁ ॥

యింకానేఁటిదో యెఱఁగము యీ-
యంకెలబాముల నలయము
ఱంకెల దనుజులఁ జదిపినతిరు-
వేంకటేశుఁడు మావిడువనివిభుఁడు ॥ ఎందుఁ ॥ 83

రామక్రియ

వెలయునిన్నియును౧ వృథా వృథా
తలఁపున శ్రీహరిఁ దడసినను ॥ పల్లవి ॥

ఎడయనిపుణ్యము లెన్నియైనా
విడువక సేయుట వృథా వృథా
బడిబడి నే శ్రీపతి నాత్మలోఁ
దడవక యితరము దడవినను ॥ వెల ॥

యెరవులతపముల నెంతైనా
విరవిరవీఁగుట వృథా వృథా
హరినచ్యుతుఁ బరమాత్మునిని
మరిగి తలఁచక మఱచినను ॥ వెల ॥

దైవము నెఱఁగక తమకమున
వేవేలైన వృథావృథా
శ్రీవేంకటగిరిచెలువునిని
సేవించక మతిఁ జెదరినను ॥ వెల ॥ 84

నాఁట

ఇలయును నభమును నేకరూపమై
జలజల గోళ్ళు జళిపించితివి ॥ పల్లవి ॥

ఎడసిన నలముక హిరణ్యకశిపునిఁ
దొడికిపట్టి చేతుల బిగిసి
కెడపి తొడలపై గిరిగొన నదుముక
కడుపు చించి కహకహ నవ్వితివి ॥ ఇల ॥

౧. 'వ్రిథావ్రిథా' అని యంతటా రేకు.

రొప్పుల నూర్పుల రొచ్చుల కసరులు
గుప్పుచు లాలలు గురియుచును
కప్పినబెబ్బులికసరుహుంకృతుల
దెప్పరపసురలం ధృతి[1] యణఁచితివి ॥ ఇల ॥

పెళపెళనార్చుచుఁ బెడబొబ్బలిడుచు
థళథళ మెఱవఁగ దంతములు
ఫళఫళ వీరవిభవరసరుధిరము
గుళగుళ దిక్కుల గురియించితివి ॥ ఇల ॥

చాతినప్రేవులజన్నిదములతో
వాతెరసింహపువదనముతో
చేతులువేయిటఁ జెలఁగి దితిసుతుని
పోతర మణఁపుచు భువి మెరసితివి ॥ ఇల ॥

అహోబలమున నతిరౌద్రముతో
మహామహిమల మలయుచును
తహతహ మెదుపు[2]చుఁ దగువేంకటపతి
యిహముఁ బరము మా కిపు దొసఁగితివి ॥ ఇల ॥ 85

సామంతం

ఇతరము లిన్నియు నేమిటికి
మతిచంచలమే మానుట పరము ॥ పల్లవి ॥

ఎక్కడిసురపుర మెక్కడివైభవ-
మెక్కడి విన్నియు నేమిటికి
యిక్కడనే పరహితమునుఁ బుణ్యము
గక్కునఁ జేయఁగఁ గల దిహ పరము. ॥ ఇత ॥

విడురేకు. 10. 1. దిటమణ. 2. తెడపుచు.
౧. 'ధ్రితి' అని రేకు.

యెవ్వరు చుట్టము లెవ్వరు బంధువు-
లెవ్వ రిందరును నేమిటికి
రవ్వగులక్ష్మీరమణునిఁ దలఁచుచు
యివ్వలఁ దాఁ సుఖియించుట పరము. ॥ ఇత ॥

యెందరు దైవము లెందరు వేల్పులు
యెంద రిందురును నేమిటికి
కందు వెఱఁగి వేంకటగిరిరమణుని
చిందులేక కొలిచిన దిహపరము ॥ ఇత ॥ 86

భూపాళం

పారితెంచి మెత్తివేసి పారవెళ్ళితిని(వి?)
నీరసపుటెద్దవైననీకు నే ముద్దా ॥ పల్లవి ॥

ఎద్దవై నన్నేల తొక్కి యేమిగట్టుకొంటివి
వొద్దనైన వచ్చి వూరకుండవైతివి
వొద్దిక భూమెత్తినయాయెద్దుకు నే ముద్దుగాక
నిద్దురచిత్తముతోడినీకు నే ముద్దా ॥ పారి ॥

కాఁపురపుఁబాపపునాకర్మమును ౧ధరించి
వీఁపువగులఁగ౨దాఁకి విఱ్ఱవీఁగితి
ఆఁపఁగ నెద్దేమెఱుఁగు నడుకులచవి మూట-
మోపరివి నీకు నాముదము ముద్దా ॥ పారి ॥

ఉచ్చరించి అల్లనాఁడు మాలవాఁడు కాలఁదన్ని
తెచ్చినయప్పటిధర్మదేవతవు
యెచ్చరించి తిరువేంకటేశుదాసుఁడని నన్ను
మెచ్చి తాఁకితివి నామేను నీకు ముద్దా ॥ పారి ॥ 87

౧. 'సుద్ధరించి' అని పూ. ము. పా. ౨. 'వగుల దాఁకి' అని పూ. ము. పా.

శ్రీరాగం

ఎందాఁక నేచిత్త మేతలఁపో
ముందుముందు వేసారితి సులిగి వేసరితి ॥ పల్లవి ॥

ఏమిసేతు నేడచొత్తు నేమని బోధింతును
నామాఁట విన దిదే నావిహారము
౧యేమరినాఁ దలఁపించీ నేమైనా గడించీ
సాముసేసి వేసారితి జడిసి వేసారితి ॥ ఎందాఁ ॥

యేడ చుట్టా లేడ బంధు లేడ పొందు లెవ్వరూ
తోడైనవారుఁ గారు దొంగలుఁ గారు
కూడుచీరగానిచోటై కొరగానిపాటై
వాడివాడి వేసారితి వడిలి వేసారతి ॥ ఎందాఁ ॥

యెందునున్నాఁ డేమిసేసీ నెక్కడ భోగించీని
విందులకువిందయినవేంకటేశుఁడు
యిందరిహృదయములో నిరవై యున్నాఁ డతఁడూ
చెంది నన్నుఁ గాచుఁగాక చెనకి వేసారితి ॥ ఎందాఁ ॥ 88

15 రేకు ఆహిరి

ఊరికిఁ బోయెడి౨వోతఁడ కడు-
చేరువతెరు వేఁగి చెలఁగుమీ ॥ పల్లవి ॥

ఎడమతెరువువంక కేఁగిన దొంగలు
తొడిఁబడఁ గోకలు దోఁచేరు
కుడితెరువున కేఁగి కొట్టువడక మంచి-
నడిమితెరువుననే నడవుమీ ॥ ఊరి ॥

౧ 'ఏమరిన' అని రేకు. ౨. 'ఓ + అతఁడ' = ఓమవిషీ.

అడ్డపుఁదెరువుల నటునిటుఁ జుట్టాలు
వెడ్డువెట్టుచు నిన్ను వేఁచేరు
గొడ్డేరేచిన్నదిడ్డితెరువు వోక
దొడ్డతెరువువంక తొలఁగుమీ ॥ ఊరి ॥

కొండతెరువు కేఁగి కొంచపుసుఖముల
బందై తిరుగుచు బడలేవు
అండనుండెడిపరమాత్ముని తిరుమల-
కొండతెరువు తేఁకువ నేఁగుమీ ॥ ఊరి ॥ 89

ఆహిరి

అక్కడ నాపాట్లువడి యిక్కడ నీపాటు పడి
కుక్కనోరికళాసమై కొల్లఁబోయ బతుకు ॥ పల్లవి ॥

ఎండచేత నీడచేత నెల్లవాఁడు నిట్లానే
బందుబందై యెందుఁ గడపల గానక
వుండగిలి నరకాల నుడుకబోయెద మింక
వండఁదరిగినకూరవలెనాయ బతుకు ॥ అక్క ॥

పంచమహాపాతకాలబారిఁ బడి భవములఁ
దెంచి తెంచి ముడివేయఁ దీదీపులై
పొంచినయాసలవెంటఁ బొరలఁబోయెద మింక
దంచనున్నరోలిపిండితలఁపాయ బతుకు ॥ అక్క ॥

యీదచేత వానచేత నెల్లనాఁడుఁ బాయని-
బాదచేత మేలెల్ల బట్టబయలై
గాదిలివేంకటపతిఁ గానఁగఁబోయెద మింక
బీదగాగచినబూరెప్రియమాయ బ్రదుకు ॥ అక్క ॥ 90

సామంతం

నాఁటికి నాఁడే నాచదువు
మాటలాడుచును మఱచేటిచదువు ॥ పల్లవి ॥

ఎనయ నీతని నెఱుఁగుటకే పో
వెనకవారు చదివినచదువు
మనసున నీతని మఱచుటకే పో
పనివడి యిప్పటిప్రౌఢలచదువు ॥ నాఁటి ॥

తెలిసి యితనినే తెలియుటకే పో
తొలుతఁ గృతయుగాదులచదువు
కలిగినయీతనిఁ గాదననే పో
కలియుగంబులోఁ గలిగినచదువు ॥ నాఁటి ॥

పరమని వేంకటపతిఁ గనుటకే పో
దొరలగుబ్రహ్మాదులచదువు
సిరుల నితని మఱచెడికొరకే పో
విరసపుజీవులవిద్యలచదువు ॥ నాఁటి ॥ 91

నాట

ఇటు గరుడని నీ వెక్కినను
పటపట దిక్కులు బగ్గనఁ బగిలె ॥ పల్లవి ॥

ఎగసినగరుడని యేపున 'ధా'యని
జిగిదొలఁక చబుకుచేసినను
నిగమాంతంబులు నిగమసంఘములు
గగనము జగములు గడగడ వడఁకె ॥ ఇటు ॥

బిరుసుగ గరుడని పేరెము దోలుచు
    బెరసి నీవు గోపించినను
సరుస నఖిలములు జర్జరితములై
    తిరుపున నలుగడ దిరదిరఁ దిరిగె ॥ ఇటు ॥

పల్లించిననీపసిఁడిగరుడనిని
    కెల్లున నీ వెక్కినయపుడు
ఝల్లనె రాక్షససమితి నీమహిమ-
    వెల్లి మునుఁగుదురు వేంకటరమణా ॥ ఇటు ॥ 92

నాదరామక్రియ

ఈసుర లీమును లీచరాచరములు
    ౧యీసకలమంతయు నిది యెవ్వరు ॥ పల్లవి ॥

ఎన్నిక నామము లిటు నీవై యుండఁగ
    యిన్నినామములవా రిది యెవ్వరు
వున్నచోటనే నీవు వుండుచుండఁగ మరి
    యిన్నిటాఁ దిరుగువా రిది యెవ్వరు ॥ ఈసు ॥

వొక్కరూపై నీవు వుండుచుండఁగ మరి ౹రి
    తక్కిన యీరూపములు తా మెవ్వరు
యిక్కడనక్కడ నీవు యిటు ఆత్మలలోనుండ
    మక్కువ నుండువారు మరి యెవ్వరు ॥ ఈసు ॥

శ్రీవేంకటాద్రిపై చెలఁగి నీ వుండఁగా
    దైవంబులనువారు తా మెవ్వరు
కావలసినచోట కలిగి నీ వుండఁగ
    యీవిశ్వపరిపూర్ణు లిది యెవ్వరు ॥ ఈసు ॥ 93

---

౧. 'యీసకళ' అని రేకు.

లలిత

తాప లేక మీఁద లెక్కఁ దలఁచేము
యేపులేనిచిత్తముతో యీహీహీ నేము ॥ పల్లవి ॥

ఎఱుకమాలినబుద్ధి యె(నె?)వ్వరైనాఁ బతులంటా
తెఱఁగెఱఁగక వీధిఁ దిరిగేము
పఱచైనజవరాలు పరులెల్లా మగలంటా
వొఱపునిలిపిన ట్లోహోహో నేము ॥ తాప ॥

యిందరును హితులంటా యెందైనా సుఖమంటా
పొందలేనిబాధఁ బొరలేము
మందమతివాఁడు యెండమావులు చెరువులంటా
అందునిందుఁ దిరిగిన ట్లాహాహా నేము ॥ తాప ॥

మేటివేంకటేశుఁ బాసి మీఁదమీఁదఁ జవులంటా
నాటకపుతెరువుల నడిచేము
గూటిలో దవ్వులవాఁడు కొండలెల్ల నునుపంటా
యేటవెట్టి యేఁగిన ట్లీహీహీ నేము ॥ తాప ॥ 94

16 రేకు శ్రీరాగం

ఏది చూచినఁ దమకు యిన్నియును నిటువలెనె
వేదువిడిచినకూడు వెదకినను లేదు ॥ పల్లవి ॥

ఏకాంతసౌఖ్యంబు లెక్కడివి ప్రాణులకు
పైకొన్నదుఃఖముల పాలుపడెఁ(డి?)గాక
యేకమగుపుణ్యంబు లేదఁగల విందరికి
కైకొన్నదురితములు కలపాటిగాక ॥ ఏది ॥

హితవైనమమకార మెందుఁగల దిందరికి
 ప్రతిలేనివిరహతాపముకొలఁదిగాక
 మతిలోనివేడుకలు మరియేవి మనుజులకు
 జితమైనదైవమిచ్చినపాటిగాక ॥ ఏది ॥

యిరవైనదైవకృప యేల దొరకునుఁ దమకు
 పరమైనకర్మంబు పరిపాటిగాక
 యెరవైనపెనుబంధ మేల వీడెడు నాత్మఁ
 దిరువేంకటేశుకృప తిరమైనఁగాక ॥ ఏది ॥ 95

బౌళి

చూడరెవ్వరు దీనిసోద్యంబు పరికించి
 చూడఁజూడఁగఁ గాని సుఖ మెఱఁగరాదు ॥ పల్లవి ॥

౧ ఎడతెగనిమమత వేయఁగరానిపెనుమోపు
 కడలేనియాస చీఁకటిదవ్వుకొనట
 నిడివైనకనుచూపు నీడనుండిన ౨యెండ
 వడిచెడనితమకంబు వట్టితాపంబు ॥ చూడ ॥

బుద్ధిమానినచింత పోనియూరికిఁ దెరువు
 పొద్దువోవనివలపు పొట్టపొంకంబు
 యెద్దుఁబట్టినసివం బెఱుకమాలినప్రియము-
 ౩లొద్దికవిహారంబు లుబ్బుఁగవణంబు ॥ చూడ ॥

తీపులోపలితీపు తిరువేంకటేశ్వరుని-
 చూపు, దనుఁబొడగననిచూపు లోచూపు,
 ఆపదలువాయునెయ్యపుఁదలఁపు లీ(లో?)తలఁపు
 రూపైనరుచిలోనిరుచి వివేకంబు ॥ చూడ ॥ 96

౧. 'ఎడ' ను, 'యడ' గ భావించిరేమో? కాకున్న యతిభంగము.
౨. 'యండ' అనిరేకు. ౩ 'ఒద్దిక, పూ. ము. పా.

నాట

ఎవ్వరెవ్వరివాడో యీ జీవుఁడు చూడ-
నెవ్వరికి నేమౌనో యీజీవుఁడు ॥ పల్లవి ॥

ఎందరికిఁ గొడుకుగాఁ డీజీవుఁడు వెనక-
కెందరికిఁ దోఁబుట్టఁ డీజీవుఁడు
యెందరిని భ్రమయించఁ డీజీవుఁడు దుఃఖ-
మెందరికిఁ గావింపఁ డీజీవుఁడు ॥ ఎవ్వ ॥

యెక్కడె °క్కడఁ దిరుగఁ డీజీవుఁడు వెనక-
కెక్కడో తనజన్మ మీజీవుఁడు
యెక్కడిచుట్టము దనకు నీజీవుఁడు యెప్పు-
డెక్కడికి నేఁగునో యీజీవుఁడు ॥ ఎవ్వ ॥

ఎన్నఁడును జేటులేనీజీవుఁడు వెనక-
కెన్నిదనువులు మోవఁ డీజీవుఁడు
యెన్నఁగలతిరువేంకటేశుమాయలఁ దగిలి
యెన్నిపదవులఁ బొందఁ డీజీవుఁడు ॥ ఎవ్వ ॥ 97

సామంతం

ఎంతచేసిన తనకేది తుద
చింత శ్రీహరిపైఁ జిక్కుటే చాలు ॥ పల్లవి ॥

ఎడపక పుణ్యా లెన్నిచేసినాఁ
గడమే కాక కడ గడ యేది
తడఁబడ హరియే దైవమనుచు మది
విడువకవుండినవెరవే చాలు ॥ ఎంత ॥

---

० 'క్కడదిరు' రేకు.

యెన్నితపము లివి యెట్లఁ జేసినా
అన్నువ కధికము కలవేదిం
వన్నెలఁ గలఁగక వనజాక్షునిపై
౨వున్నచిత్తమది వొక్కటే చాలు ॥ ఎంత ॥

యిందరివాదము లెట్ల గెలిచినా
కందే గాకిఁక గరిమేది
ఇందరినేలినయీవేంకటపతి
పొందగుమహిమలపొడవే చాలు ॥ ఎంత ॥ 98

సారణి

ఏణనయనలచూపు లెంత సొబగై యుండు
ప్రాణసంకటములగుపనులు నట్లుండు ॥ పల్లవి ॥

ఎడలేనిపరితాప మేరీతిఁ దా నుండు
అడియాసకోరికెలు నటువలెనె యుండు
కడలేనిదుఃఖసంగతి యెట్లఁ దా నుండు
అడరుసంసారంబు నట్లనే వుండు ॥ ఏణ ॥

చింతాపరంపరలఁ జిత్తమది యెట్లుండు
వంతఁదొలఁగనిమోహవశము నట్లుండు
మంతనపుఁబనులపయి మనసు మరి యెట్లుండు
కంతుశరమార్గములగతి యట్ల నుండు ॥ ఏణ ॥

దేవుఁడొక్కఁడెయనెడితెలివి దన కెట్లుండు
శ్రీవేంకటేశుకృపచేఁత లట్లుండు
భావగోచరమైనపరిణతది యెట్లుండు
కైవల్యసౌఖ్యసంగతులు నట్లుండు ॥ ఏణ ॥ 99

---

౧. 'అలవి+ఏది' ౨. 'నున్న' అనీ పూ. ము. పా.

గీతం - నాట

౧ఏదైవము శ్రీపాదన్న(న?)ఖమునఁ బుట్టినగంగ
త్రిలోకపావనము చేయను త్రిపథగామిని ఆయను
యేదైవమునాభినలినంబున జనియించినఅజుండు
అఖిలాండంబులు సృజియింప నధిపతి ఆయను
యేదైవమువురస్థలంబు దనకును మందిరమైనయిందిర
మాతయయ్యె ముజ్జగంబులకెల్లను
యేదైవముఅవలోకన మింద్రాదిదివిజగణంబుల-
కెల్లప్పుడును సుఖంబు లాపాదించును
యేదైవము దేహవస్తు ౨(వస్తు)వని అనిమిషులందరుఁ గూడి
శ్రీనారాయణదేవుండని నమ్మియుందురు
ఆదేవుఁడే సిరుల కనఁతవరదుఁడు తిరువేంకట-
గిరినాథుఁ డుభయవిభూతినాథుఁడే నానాథుఁడు ॥ ఏదై ॥ 100

17 రేకు అహిరి

ఏఁటికిఁ దలఁకెద రిందరును
గాఁటపుసిరు లివి కానరో ప్రజలు ॥ పల్లవి ॥

ఎండలఁ బొంలక యేచినచలిలో-
నుండక చరిలో నుడుకక
అండనున్నహరి నాత్మఁదలఁచిన
పండినపసిఁడే బ్రతుకరో ప్రజలు ॥ ఏఁటి ॥

---

౧. ఈపాటకు పల్లవి చరణ విభాగములు రేకులో చూపలేదు. 'గంగ'తరువాతి-నిలువుగీత ప్రామాదికమా ? ప్రాసపద్ధతితో రెండేసిపంక్తు లొకపాదముగ స్వీకరిస్తే, మొదటినాలుగుపంక్తులు పల్లవిగ, తరువాతియెనిమిదిపంక్తులు ఒకచరణముగ కాగా, ఒంటి చరణముతో ముగిసినది కావచ్చు. ఈ వాఙ్మయమున ఈ పద్ధతి అపురూపమే.

౨. ఈ చిప్పగుర్తులోని 'వస్తు' కూడా రేకులో నున్నది.

అడవుల నలయక ఆకునలముఁ దిని
కడుపులు గాలఁగఁ గరఁగక
బడిబడి లక్ష్మీపతికి దాసులై
పొడవగుపదవులఁ బొందరో ప్రజలు ॥ ఏఁటి ॥

పొక్కేటికాళ్ళ పుండ్లు రేఁగఁగ
దిక్కులనంతటఁ దిరుగక
గక్కన తిరు¹వేంకటగిరిపతిఁ గని
వొక్కమనసుతో నుండరో ప్రజలు ॥ ఏఁటి ॥ 101

బౌళి

ఏదితుద దీని కేదిమొదలు
పాదుకొనుహరిమాయఁ బరగు జీవునికి ॥ పల్లవి ॥

ఎన్నిబాధలు దనకు నెన్నిలంపటములు
యెన్నివేదనలు మరి యెన్నిదుఃఖములు
యెన్నిపరితాపంబు లెన్నిదలపోఁతలు
యెన్ని చూచిన మరియు నెన్నైనఁ గలవు ॥ ఏది ॥

యెన్నికొలువులు దనకు నెన్నియనుచరణలు
యెన్నియాసలు మరియు నెన్నిమోహములు
యెన్నిగర్వములు దనకెన్నిదైన్యంబు లివి యివి
ఇన్నియునుఁ దలఁప మరి యెన్నైనఁ గలవు ॥ ఏది ॥

యెన్నిటికిఁ జింతించు నెన్నిటికి²హర్షించు
నెన్నిటికి నాసించు నెన్నిటికిఁ దిరుగు
యిన్నియును దిరువేంకటేశులీలలు గాఁగ
నెన్ని చూచినను దా నెవ్వఁడును గాఁడు ॥ ఏది ॥ 102

౧. 'వేంకటపతి' అని పూ. ము. పా. ౨. 'హరుషించు' రేకు.

సామంతం

చక్కఁదనములవారసతులాల
యిక్కువతెక్కువల మీ రేమిసేసే రికను[1] ॥ పల్లవి ॥

ఒప్పుగా నరకము మాకు ౧బలిచ్చి మనమెల్ల
కప్పముగొంటిరిగా యింగనలార
అప్పుడే గోవిందునికి ఆహిపెట్టితిఁ జిత్తము
యిప్పుడు యెమ్మెల మీ రేమిసేసే(?)రికను[2] ॥ చక్క ॥

పంచమహాపాతకాలబారిఁ ద్రోసి మాసిగ్గులు
లంచముగొంటిరిగా నెలఁతలార
వంచనతోడుత హరివారమైతి మిఁక మీ-
యించుకగుట్టుల(లు?) మీరెందు చొచ్చే [3]రికను ॥ చక్క ॥

దొంగిలి మాగుట్టులెల్లా దోవ వేసి మరుబారి
భంగపెట్టితిరిగా శోభామలార
చెంగలించి వేంకటేశు సేవకుఁ జొచ్చితిమి
యెంగిలిమోవులును మీ రేడఁబడే రికను ॥ చక్క ॥ 103

బౌళి

ఎట్టుచేసినఁ జేసె నేమిసేయఁగవచ్చు
చుట్టపువిరోధంబు సూనాస్త్రుచెలిమి ॥ పల్లవి ॥

ఒడలిలోపలిరోగ మొనరఁ బరితాపంబు
కడుపులోపలిపుండు కడలేనియాస
తడిపాఁతమెడగోఁత తలఁపువిషయాసక్తి
గుడిమీఁదితరువు కులకులము(ఁ లుగులము?)ప్రాణలకు ॥ ఎట్టు ॥

విడురేకు 26. 1. యెక్కువతక్కువలు మీరు యెందుఁబోయేరికను.

2 యెమ్మెలు మీరు నేడఁ జొచ్చేరికను; 3 గుట్టును మీరు యెందు.

౧. బలి+ఇచ్చి. బలి=చర్మకోశము 'బలీ' చామరదండే త్రీత్వక్కోశే గృహదారుణి, ఇత్యాదిగా ప్రతాపవిఘంటు.

నీడలోపల[౧]యెండ నెలకొన్న బంధంబు
గోడపైసున్నంబు కొదలేనియెఱుక
పాడూరిలో బ్రదుకు పాపకర్మపుబుద్ధి
తాడుపైతపసు తమధనము ప్రాణులకు ॥ ఎట్టు ॥

మంటఁజేసినబొమ్మమనికి సంసారంబు
రెంటికినిగానివీరిడికొలువు బ్రదుకు
యింటివేలుపువేంకటేశుఁ గొలువక పరుల-
వెంటఁ దిరుగుట వోడ[౨]విడిచి[౩]వదరిడుట ॥ ఎట్టు ॥ 104

పరాళి

తలఁపు కామాతురత్వమునీఁదనలవడిన-
నిల నెట్టివారైన నేలాగు గారు ॥ పల్లవి ॥

ఓలి నిరువురుసతుల నాలింగనము సేయ
లోలుఁ డటుగాన నాలుగుచేతులాయ
వేలసంఖ్యలుసతుల వేడుకల రమియింపఁ
బాలుపడెఁగాన రూపములు పెక్కాయ ॥ తలఁ ॥

పొలయలుకకూటములభోగి దా నటుగాన
మలసి యొక్కొకవేళ మాసిమొగమాయ
లలితలావణ్యలీలావిగ్రహముగాన
కొలఁదివెట్టఁగరానిగోళ్ళ నిడుపాయ ॥ తలఁ ॥

చిరభోగసౌఖ్యములఁ జెంద ననుభవిగాన
తిరువేంకటాచలాధీశ్వరుండాయ
పరగ సంసారసంపదకు బద్ధుఁడుగాన
అరుదుగా సకలాంతరాత్మకుఁడాయ ॥ తలఁ ॥ 105

౧. 'యండ' రేకు. ౨. 'నిడిచి' రేకు. ౩. వదరు=సొరకాయ.

లలిత

ఎక్కడిదురవస్థ లేఁటిదేహము లోనఁ
జిక్కి జీవుఁడు[౧] మోక్షసిరిఁ జెందలేఁడు ॥ పల్లవి ॥

ఒడలు మాంసపూర మొక పూఁటయిన మీఁదు
గడుగకున్నఁ గొరగాదు
కడలేనిమలమూత్రగర్హిత[౨]మిది, లోను
గడుగరాదు యెంతగడిగినఁ బోదు ॥ ఎక్క ॥

అలర చిత్తము చూడ నతిచంచలము దీనఁ
గలసిన పెనుగాలి గనము
మెలుపులేనిచిచ్చు మీఁద[౩] మిక్కిలిఁ గొంతి
నిలుపు లేదు పట్టి నిలుపఁగరాదు ॥ ఎక్క ॥

తిరువేంకటాచలాధిపుఁడు నిత్యానంద-
కరుఁడు జీవునకు రక్షకుఁడు
కరుణించి యొకవేళఁ గాచినఁగాని మేను-
చొరకమానెడుబుద్ధి చోఁక దెవ్వరికి ॥ ఎక్క ॥ 106

18 రేకు సాళంగం[1]

[౪]పుట్టుమాలినబరుబోఁకివి నన్నుఁ
దిట్టే వదేమోసి దిమ్మరిమాయ ॥ పల్లవి ॥

ఒరపులాడక పోవె వోసి మాయ నాతోఁ
దొరలేవు నిను ముట్ట దోసము
వెరపించే వేమోసి విష్ణుభక్తినంటా-
నెరఁగనటే నీయేతు లిన్నియును ॥ పుట్టు ॥

౧. ఇది విరుద్ధసమాసము. ఇట్టిచిల్లరదోషముల కీవాఙ్మయమున పట్టింపు లేదు. ౨ 'గరిహిత' రేకు. ౩. 'మీఁదు' కావచ్చు ౪. మాయకూ-హరిభక్తికీ సంవాద మీపాట. విడురేకు 82. 1. సాళంగనాట.

వుదుటు చెల్లదు పోపో వోసి మాయ నా-
యెదుర మాటలు నీకు నికనేలే,
వదరేవు హరిభక్తివనిత, తెలియదు నే-
నిదురవుచ్చినవారు నీవు నా కెదురా ॥ పుట్టు ॥

వొల్లవచే జీవ మోసిమాయ నీ-
కల్లలిన్నియును లోక మెఱుగును,
నల్లనివిభునిమన్ననభక్తినంటాఁ
జెల్లఁబో పాపపుచేఁదు మేయకువే ॥ పుట్టు ॥

వూరకుండవుగా వోసిమాయ నిన్నుఁ
బేరఁ బిలువము గుంపెనలాడేవు,
నారాయణభక్తినాతి నన్నును నిన్నుఁ
గోరి యిందరు నెఱుఁగుదు రేల పోవె ॥ పుట్టు ॥

వోవవు ననుఁజూచి వోసిమాయ నా-
తోవ వచ్చినను నొత్తువు నీవు,
శ్రీవేంకటగిరిదేవునిభక్తి నా-
హావళికే నిన్ను నలమి రిందరును ॥ పుట్టు ॥ 107

గుజ్జరి

నాపాలిఘననిధానమవు నీవే నన్ను
నీపాల నిడుకొంటి నీవే నీవే ॥ పల్లవి ॥

ఒలిసి నన్నేలేదేవుఁడవు నీవే, యెందుఁ
దొలఁగనినిజబంధుఁడవు నీవే
పలుసుఖమిచ్చేసంపదవు నీవే, యిట్టే
వెలయ నిన్నియును నీవే నీవే ॥ నాపా ॥

పొదిగి పాయని యాప్తుఁడవు నీవే, నాకు -
నదనఁ దోడగుదేహమవు నీవే
మదమూవాపెడినామతియు నీవే, నాకు
వెదక నన్నియును నీవే నీవే ॥ నాపా ॥

యింకా లోకములకు నెప్పుడు [1] నీవే, యీ-
పంకజభవాదిదేవపతివి నీవే
అంకిలి వాపఁగ నంతకు నీవే, తిరు -
వేంకటేశ్వరుఁడవు నీవే నీవే ॥ నాపా ॥ 108

వరాళి

౧ పుడమి నిందరిఁ బట్టె భూతము కడుఁ -
బొడవై నవల్లనిభూతము ॥ పల్లవి ॥

కినిసి వోడమింగెడిభూతము
పునుకవీఁపుపెద్దభూతము
కనలి కవియుచీఁకటిభూతము
పొనఁగుసోమపుమోముభూతము ॥ పుడ ॥

చేటకాళ్ళ మించినభూతము
పోటుదారలపెద్దభూతము
గాఁటపుఁ జడలబింకపుభూతము
జూటరినల్లముసుఁగుభూతము ॥ పుడ ॥

కెలసి బిత్తలేతిరిగేటిభూతము
పొలుపుదాంట్లపెద్దభూతము
బలుపువేంకటగిరిపయిభూతము
పులుగుమీఁదిమహాభూతము ॥ పుడ ॥ 109

విడురేకు 50. 1 నెక్కుడు; 2. వాఁడె, ౧. ఇందు దశావతారసమన్వయము కలదు.

సామంతం

చాలదా మా జన్మము నీ-
పాలింటివారమై బ్రదుకఁగఁగలిగె ॥ పల్లవి ॥

కమలాసనాదులుగాననినీపై
మమకారముసేయ మార్గము గలిగె
అమరేంద్రాదులకందరానినీ-
కొమరైననామము కొనియాడఁగలిగె ॥ చాల ॥

సనకాదులును గానఁజాలనినిన్నుఁ
తనివోవ మతిలోనఁ దలపోయఁగలిగె
ఘనమునీంద్రులకు నగమ్యమైవున్న-
నిను సంతతమును వర్ణింపఁగలిగె ॥ చాల ॥

పరమమై ౧భవ్యమై పరగిననీ-
యిర విట్టిదని మాకు నెఱఁగంగఁగలిగె
తిరువేంకటాచలాధిప నిన్ను యీ-
ధరమీఁదఁ బలుమారు దరిసింపఁగలిగె చాల ॥ 110

ఆహిరి

దిక్కెందరికినైనదేవుఁడు కడుఁ
దెక్కలికాఁడైనదేవుఁడు ॥ పల్లవి ॥

కొత్తపెండ్లికూఁతుఁ గోరి చూడఁబోయి
యెత్తి తేరిమీఁద నిడుకొని
నెత్తికన్ను మానినవాని పెండ్లికి
దెత్తిగొన్నయట్టి దేవుఁడు ॥ దిక్కె ॥

౧. 'దివ్యమై' అని పూ. ము. పా. ౨. 'కూఁతు కోరి' అని రేకు

గొప్పయినపెద్దకొండమీఁద నుండి
దెప్పరమ్ముగా దిగఁబడి
కప్పి రెండుదునుకలు గూడినవాని
తిప్పఁదీరులాదేదేవుఁడు ॥ దిక్కు ॥

బెరసి మేనమామబిడ్డకునై పోయి
సిరతఁపుబీరాలు నెరపుమ
యిరవైనమాయపుపెద్దులఁ బొరిగొన్న -
తిరువేంకటగిరిదేవుఁడు ॥ దిక్కు ॥ 111

శ్రీరాగం

ఏమి గల దిందు సెంతగాలంబైన[1]
పామరపుభోగ మాపదవంటి దరయ. ॥ పల్లవి ॥

కొండవంటిది యాస, గోడ[2]వంటిది తగులు
బెండువంటిది లోనిపెద్దతనము
పుండువంటిది మేను, పోలించినను మేడి -
పండువంటిది సరసభావమింతయును ॥ ఏమి ॥

కంచువంటిది మనసు, కలిమిగల దింతయును
మంచువంటిది, రతి భ్రమతవంటిది
మించువంటిది రూపు, మేలింతయును ముట్టు-
పెంచువంటిది, దీనిప్రియ మేమిభ్రాంతి ॥ ఏమి ॥

ఆఁకవంటిది జన్మ, మడవివంటిది చింత
పాఁకువంటిది కర్మబంధమెల్ల
యేఁకటను దిరువేంకటేశుఁ దలఁచినంకోర్కి-
కాఁక (?) సౌఖ్యములున్న గనివంటి దరయ ॥ ఏమి ॥ 112

విదురేకు 48. 1.లముపదిన. 2. గొడవ. ౧. కోర్కి-కాఁక=కోరికవలన గలిగిన తాపము అని అర్థము కావచ్చు. 'కాఁగు', ధాతువునకు కృదంతరూపము కావచ్చు.

19 రేకు ఆహిరి

ఎన్నాళ్ళదాఁకఁ దా నిట్టై వుండుట బుద్ధి
కన్నపోవుట పూర్వకర్మశేషం[1] ॥ పల్లవి ॥

కలకాలమెల్ల దుఃఖమెకాఁగఁ బ్రాణికిని
వలదా సుఖము గొంతవడియైనను
కలుషబుద్ధులఁ [౧]బ్రజ్ఞగల దింతయును మంటఁ
గలసిపోవుటే పూర్వకర్మశేషం ॥ ఎన్నా ॥

జాలి తొల్లియుఁబడ్డజాలె నేఁడునుఁగాక
మేలు వొద్దా యేమిటినైనాను[౨]
తాలిమి లో హరిఁ దలఁచక యెఱుకెల్ల
గాలిఁబోవుట పూర్వకర్మశేషం ॥ ఎన్నా ॥

తరగనినరకబాధయు నేఁడునుగాక
దరి చేరవలదా యింతటనైనను
తిరువేంకటాద్రిపైదేవునిఁ గొలువక
[3]గరివడే (?) భవమెల్ల కర్మశేషం ॥ ఎన్నా ॥ 113

గుజ్జరి[2]

అప్పులేనిసంసార మైనపాటే చాలు
తప్పులేనిజీత మొక్కటారమైనఁ జాలు ॥ పల్లవి ॥

కంతలేనిగుడిశొక్కగంపంతయినఁ జాలు
చింతలేనియంబ లొక్కచేరెఁడే చాలు
జంతగానితరుణి యేజాతైన నదె చాలు
వింతలేనిసంప దొక్కవీసమే చాలు ॥ అప్పు

విడురేకు 38. 1. అంతటను 'కర్మశేషము' అనియే. కాని యిది లయవిరుఁ
దోఁచెడివి. 2. దేసాళం ౧. 'బ్రఙ్గ' రేకు. ౨. 'నైనను' పూ. ము. పా
3. గరివడు = మోటువారుట కావచ్చు.

తిట్టులేనిబ్రదు కొక్కదినమైన నదె చాలు
ముట్టులేనికూ డొక్కముద్దఁడే చాలు
గుట్టుచెడి మనుకంటే కొంచెపుమేలైనఁ జాలు
వట్టిజాలిఁ బడుకంటే వచ్చినంతే చాలు ॥ అప్పు ॥

లంపటపడనిమేలు లవలేశమే చాలు
రొంపికంబమౌకంటె రోయుటే చాలు
రంపపుఁగోరికకంటె రతి వేంకటపతి-
పంపున నాతనిఁజేరేభవమే చాలు । అప్పు ॥ 114

శ్రీరాగం[1]

కూడువండుట గంజికొరకా తనకు
వేడుకలుగలసుఖము వెదకుటకుఁగాక ॥ పల్లవి ॥

కుప్ప నురుచుట[2] కసవుకొరకా తనవు
గొప్పయవు టిది మదముకొరకా
వొప్పయినవేడుకల నొరసి మనసు
నెప్పునకురాఁ దివియనేరవలెఁగాక ॥ కూడు ॥

కొలుచు దంచుట పొట్టుకొరకా తాఁ-
గులజుఁడై మూఁడుఁడౌ[3] కొరకా
తలపోసి యిన్నింటఁ దగిలి మీఁదు-
తెలిసి సుఖదుఃములఁ దెలియవలెఁ[4] గాక ॥ కూడు ॥

కొండ దవ్వుట యెలుకకొరకా తాఁ
గొండ యెక్కుట దిగుటకొరకా
కొండలకోనేటిపతిఁ[5] గొలిచి [౧] తనదు-
నిండినాపదలెల్ల నీఁగవలెఁ గాక ॥ కూడు ॥ 115

విడురేకు 18. 1. దేసాళం 2. వేయుట 3 కులజుఁడౌటిది చలముకొరకా.
4. సులభంబైన తెరువుగనవలె 5 కొండకోనేటి. ౧. 'తనకు' అని.పూ.ము.పా.

శుద్ధవసంతం

ఘనుఁ డీతఁ డొకఁడు గలుగఁగఁగదా వేదములు
జననములుఁ గులము లాచారములుఁ గలిగె ॥ పల్లవి ॥

కలుషభంజనుఁ డితఁడు గలుగఁగఁగదా జగతిఁ
గలిగె నిందరిజన్మగతులనెలవు
మలసి యితఁ డొకఁడు వొడమఁగఁగదా యిందరికి
నిలువ నీడలు గలిగె నిధినిధానములై ॥ ఘను ॥

కమలాక్షుఁ డితఁడు గలుగఁగఁగదా దేవతలు
గమిగూడి రిందరును గండిగడచి
ప్రమదమున నితఁడు నిలుపఁగఁగదా సస్యములు
అమర[౧] ఫలియించె లోకానందమగుచు ॥ ఘను ॥

గరిమె వేంకటవిభుఁ డొకఁడు గలుగఁగఁగదా
ధరయు నభమును రసాతలము గలిగె
పరమాత్ముఁ డితఁడు లోపల గలుగఁగాఁగదా
అరిది చవులును హితవు లన్నియునుఁ గలిగె ॥ ఘను ॥ 116

భైరవి

చూడుఁ డిందరికి సులభుఁడు హరి-
తోడునీడయగుదొరముని యితఁడు ॥ పల్లవి ॥

కైవల్యమునకుఁ గనకపుతాపల-
త్రోవై శ్రుతులకుఁ దుదిపదమై
పావన మొకరూపమై విరజకు
నావై[1]యున్నాఁ డిదె యితఁడు ॥ చూడు ॥

---

౧. 'అమరఁ ఫలియించె' రేకు. నిడురేకు 88 1. భువినున్నాఁ డిదె.

కాపాడఁగ లోకములకు సుజ్ఞాన-
దీపమై[1] జగతికిఁ దేజమై
పాపాలడఁపఁగ భవపయోధులకు
తేపై[2]యున్నాఁడిదె యితఁడు ॥చూడు॥

కరుణానిధిరంగపతికిఁ గాంచీ-
వరునకు వేంకటగిరిపతికి
నిరతి నహోబలనృకేసరికిఁ ద-
త్పురఁ దగు శఠగోప(ం) ముని యితఁడు ॥చూడు॥ 117

సామంతం

కలిలోనిసుఖమే[3] కలియుగమా, వెన్న
కలిలో నెక్కడిదె కలియుగమా ॥పల్లవి॥

కడిగడి గండమై కాలము గడపేవు
కడుగఁగడుగ రొంపి కలియుగమా
బడలికె వాపవు పరమేదో చూపవు
గడిచీటియును నీవు కలియుగమా ॥కల॥

కరపేవు కలతలే మరపేవు మమతలే
కరకల విడువవు కలియుగమా
తెరచీర మలఁగింతే తెరువేల మూసేవు
గరుసేల దాఁచేవో కలియుగమా ॥కల॥

కానిదె మెచ్చేవు కపటాలే యిచ్చేవు
కానీలే కానీలే కలియుగమా
పై నిదే వేంకటపతిదాసులుండఁగ
కానవా నీ విడేమి కలియుగమా ॥కల॥ 118

‘విడురేకు 86’ 1. ంబై జగతికిఁ దొడవై. 2. జగములఁ దిరిగి నితఁడు (లయచ్ఛాయకీపాఠములే యుక్తములు) 3. సుఖమైన.

20 రేకు ఆహిరి

తోరణములే దోవెల్లా
మూరట బారట ముంచినలతల ॥పల్లవి॥

కూరిమిమటములు గోపురంబులును
తేరుపడగెలే తెరువెల్లా
కోరినపండ్లుగురిసేటితరువులు
తోరములైనవెదురుజొంపములు ॥తోర॥

ఆటలుఁ దిరుపులు నందపుటురుపులు
పాటలు వనవైభవమెల్లా
కూటువ౧నెమళ్ళ కోవిల౨గుంపు౹
పేటలఁ దేటలపెనుఁగూటములు ॥తోర॥

వింజామరలును విసనకఱ్ఱలును
గొంజెగొడుగులే కొండెల్లా
అంజనగిరిరాయఁడు వేంకటపతి
సంజీవని పరుషల కొదవఁగను ॥తోర॥ 119

మాళవి

౩బాపు దైవమా మా పాలిభవమా
తీపు రాకాసినెత్తురు దీం దోందోం దోందోం దోందోం ॥పల్లవి॥

కాలనేమిపునుకిది కంచువలె లెస్స వాఁగీ
తాళమొత్తరే తత్త తత తత్తత్త[1]
కాలమెల్ల మాభూతగణమెల్ల వీఁడె కాచె
నేలఁబడి నేఁడును ధీం ధీం ధీం ధీం ధీం ధీం ధీం[2] ॥బాపు॥

నిడురేకు 120. 1. తత్తత తత్తరా. 2. ధిం. ౧. 'నెమళ్ళ' ౨. 'గుంపులు' కావచ్చు. ౩. ఈపాట అన్నమయ్య, భక్తిశివమెత్తి వ్రాసినట్లున్నది.

పగగొని మానక[1] పచ్చినెత్తు రెప్పుడును
తెగి కొనుఁ దానె తిత్తి తిత్తి[2] తిత్తితి
తగుమహోదరుపేఁపు ధణధణమని వాఁగి
బిగియించరే తోలు బింభిం బింభిం బింభింభిం ॥ దాపు ॥

మురదనుజునిపెద్దమొదలియెముకఁ దీసి
తురులూదరే తుత్తు తుత్తు తుత్తుత్తు[3]
తిరువేంకటగిరిదేవుఁడు గెలిచిన స-
మరమునను మమ్మ మమ్మ మమ్మ మమ్మమ ॥ దాపు ॥ 120

భూపాళం

వాఁడె వేంకటేశుఁడనేవాఁడె వీఁడు
వాఁడిచుట్టుఁగైదువవలచేతివాఁడు ॥ పల్లవి ॥

కారిమారసుతునిచక్కనిమాటలకుఁ జొక్కి
చూరగా వేదాలగుట్టు చూపినవాఁడు
తీరని వేడుకతో తిరుమంగయాళువారి-
ఆరడిముచ్చిమికూటి కాసపడ్డవాఁడు ॥ వాఁడె ॥

పెరియాళువారిబిడ్డ పిసికి పైవేసిన-
విరులదండల మెడవేసినవాఁడు
తరుణి చేయివేసిన దగ్గరి బుజముచాఁచి
పరవశమై చొక్కి పాయలేనివాఁడు ॥ వాఁడె ॥

పామరులఁ దనమీఁదిపాటలెల్లాఁ బాడుమంటూ
భూమికెల్లా నోర నూరిపోసినవాఁడు
మామకూఁతురలమేలుమంగనాచారియుఁ దాను
గీముగానే వేంకటగిరి నుండేవాఁడు ॥ వాఁడె ॥ 121

నిడురేకు 120. 1. మాకిందు. 2. తిత్తి. (ఇందు రెండవ చరణమున పూర్వోత్తరార్ధములు వ్యత్యస్తములు) 3. తుత్తుతూ.

ఆహిరి

అంటఁబారి పట్టుకోరె అమ్మలాల యిదె
వెంటఁబారనీదు నన్ను వెడమాయతురుము ॥ పల్లవి ॥

కాఁగెడుపెరుగుచాడె కవ్వముతోఁ బొడిచి
లేఁగలఁ దోలుకొని అలిగిపోయీని
రాఁగతనమున వాఁడె రాతిరి నారగించఁడు
ఆఁగి నన్నుఁ గూడడిగె నయ్యో ఇందాఁకను ॥ అంటఁ ॥

కొలఁదిగానిపెరుగు కొసరికొసరి పోరి
కలవూరుఁగాయలెల్లఁ గలఁచిపెట్టి
పలుకఁడు చేతిఁచట్టి[1] పారవేసి పోయీనదె
చెలఁగుచు మూఁటగట్టెఁ జెల్లఁబో యిందాఁకను ॥ అంటఁ ॥

మట్టుపడ కిటు నూరుమారులైనా నారగించు
ఇట్టె యిందరిలోన నిన్ని ఘృసు
వెట్టికి నాకొరకుఁగా వేంకటేశుఁ డారగించె[2]
యెట్టు నేఁ డాఁకట ధరియించెనో యిందాఁకను ॥అంటఁ॥ 122

భూపాళం

ఏమో తెలిసెఁగాని యీజీవుఁడు
నేమంపునెరవిద్య నేరఁడాయ ॥ పల్లవి ॥

కపటాలె నేరిచెఁగానీ జీవుఁడు
యెపుడైనా నిజసుఖ మెఱఁగఁడాయ
కపురులే చవిగొనెఁగానీ జీవుఁడు
అపరిమితామృత మానఁడాయ ॥ ఏమో ॥

పెదరేకు 3. 1. చద్ది. 2. గించు.
౧. 'చద్ది' పాఠము సా.రే.లోనే కలదు. 'చట్టి' పాఠము దేనిలోనిదో?

కడలనే తిరిగీఁగాసీ జీవుఁడు
నడుము మొదలుఁ జూచి నడవఁడాయ
కడుపుకూటికే పోయీఁగాసీ జీవుఁడు
చెడనిజీతముపొంతఁ జేరఁడాయ ॥ ఏమో ॥

కనియుఁ గానకపోయఁగాసీ జీవుఁడు
దినము వేంకటపతిఁ దెలియఁడాయ
కనుమాయలనె చొక్కీఁగాసీ జీవుఁడు
తనియ నిట్టే మంచిదరిఁ జేరఁడాయ ॥ ఏమో ॥ 123

సామంతం—అటతాళం

తనదీఁగాక [1]యిందరిదీఁగాక
తనువెల్ల బయలై దరిచేరదు ॥ పల్లవి ॥

కడుపూ నిండదు కన్నూఁ దనియదు
కడఁగి లోనియాఁకలియుఁ బోదు
సడిఁబడి కుడిచినకుడుపెల్ల నినుము-
గుడిచిననీరై కొల్లఁబోయె ॥ తన ॥

చవియూఁ దీరదు చలమూఁ బాయదు
లవలేశమైన నొల్లకపోదు
చివచివ నోటికడవలోనినీరై
కవకవ నవియుచుఁ గారీని ॥ తన ॥

అలపూఁ దోఁపదు అడవీ నెండదు
యెలయించుభంగమయినఁ బోదు
తెలిసి వేంకటగిరిదేవునిఁ దలఁపించు-
తలఁపైనఁ దనకు ముందర నబ్బదు ॥ తన ॥ 124

---

౧. 'యొందరి' అని రేకు.

21 రేకు ఆహిరి

౧పెక్కులంపటాల మనసుపేదవైతివి నీకు
నెక్కడా నెవ్వరు లేరు యేమిసేతువయ్యా ॥ పల్లవి ॥

కన్ను మూయఁ బొద్దులేదు, కాలు చాఁచ నిమ్ములేదు,
మన్నుదవ్వ కిందనైన మనికి లేదు,
మున్నిటివలెనే గోరుమోపనైనఁ జోటు లేదు,
యిన్నిటా నిట్లానైతి వేమిసేతువయ్యా ॥ పెక్కు ॥

అడుగిడఁగ నవ్వల లేదు, అండనైన నుండ లేదు,
పుడమిఁ గూడు గుడువనైనఁ బొద్దులేదు,
వెడఁగుఁదనము విడువలేదు, వేదమైనఁ జదువలేదు,
యెడపఁదడప నిట్ల నీకు నేమిసేతువయ్యా ॥ పెక్కు ॥

వుప్పరములు మానిమ్మైన నుండలేదు లోకమందు,
నిప్పుడైన నీవిహార మిట్ల నాయను
చెప్పనరుదు నీగుణాలు శ్రీవేంకటేశ యిట్ల-
నెప్పుడును ఘనుఁడ వరయ నేమిసేతువయ్యా ॥ పెక్కు ॥125

శ్రీరాగం

ఇతఁడుచేసిననేఁత లెన్నిలేవిలమీఁద
యితఁడు జగదేకగర్వితుఁడౌనో కాఁడో ॥ పల్లవి ॥

కుడువఁడా ప్రాణములుగొనుచుఁ బూతకిచన్ను
తుడువఁడా కపటదైత్యులనొసలివ్రాలు
అడువఁడా నేలతో నలమి శకటాసురుని
వడువఁడా నెత్తురులు వసుధ కంసునిని ॥ ఇతఁ ॥

---

౧. ఇందు దశావతార మన్వయము కలదు.

పెట్టఁడా దనుజారిబిరుదు లోకమునందు
కట్టఁడా బలిదైత్యు కర్మబంధముల
మెట్టఁడా కాళింగుమేటిశిరములు, నలియఁ-
గొట్టఁడా దానవులఁ గోటానఁగోట్ల ॥ ఇతఁ ॥

౧మరపఁడా పుట్టువులు మరణములుఁ బ్రాణులకు
పరపఁడా గంగఁ దనపాదకమలమున
చెరపఁడా దురితములు శ్రీవెంకటేశుఁ డిదె
నెరపఁడా లోకములనిండఁ దనకీర్తి ॥ ఇతఁ ॥ 126

సామంతం

ఆదిదైవుఁడై అందరిపాలిటి-
కీ దేవుఁడై వచ్చె నితఁడు ॥ పల్లవి ॥

కోరినపరమయోగులచిత్తములలోన
యేరీతినుండెనో యీతఁడు
చేరవచ్చినయాశ్రితులనెల్లఁ బ్రోవ
యీరీతి నున్నవాఁ డీతఁడు ॥ ఆది ॥

కుటిలదానవుల౨ కోటానఁగోట్ల
యెటువలెఁ ౩ద్రుంచెనో యీతఁడు
ఘటియించి యిటువంటికారుణ్యరూపుఁడై
యిటువలె నున్నవాఁ డీతఁడు

తక్కక బ్రహ్మాండతతులెల్ల మోచి తా-
నెక్కడ నుండెనో యీతఁడు
దిక్కుల వెలసినతిరువేంకటేశుఁడై
యిక్కడ నున్నవాఁ డీతఁడు ॥ ఆది ॥ 127

౧. ఈ చరణము 2,3,4, పాదములందు ప్రాపస్థానమున శకటరేఫము పూ. ము. పా. రేకులో సాదురేఫమే. ౨. 'లఁగోటానఁ' పూ. ము: పా. ౩. 'ద్రుంచె' రేకు.

గుండక్రియ

తానే తెలియవలె తలఁచి దేహి తన్ను
మానుపువారలు మరి వేరీ ॥ పల్లవి ॥

కడలేనిభవసాగరమ్ము చొచ్చినతన్ను
వెడలించువారలు వేరీ
కడుబంధములచేతఁ గట్టుపడినతన్ను
విడిపించువారలు వేరీ ॥ తానే ॥

కాఁగినినుమువంటికర్మపుఁటలమోపు-
వేఁగు దించేటివారు వేరీ
మూఁగినమోహపుమూఁకలు తొడిఁబడ
పీఁగఁ దోలేటివారలు వేరీ ॥ తానే ॥

తిరువేంకటాచలాధిపునిఁ గొలువుమని
వెరపుచెప్పెడువారు వేరీ
పరివోనిదురితకూపములఁ బడకుమని
వెరపుచెప్పెడివారు వేరీ ॥ తానే ॥ 128

శ్రీరాగం

బయలు పందిలి వెట్టి పరగఁ జిత్తముగలిగె
దయమాలి తిరుగ నాత్మజుఁ డొకఁడు గలిగె ॥ పల్లవి ॥

కనుచూపువలన నుడుగనికోరికలు గలిగె
తనుకాంక్షవలనఁ బరితాపంబు గలిగె
అనుభవనవలన మోహాంధకారము గలిగె
తనివి ౧ దీరమివలన తలపోఁత గలిగె ॥ బయ ॥

౧. 'దీరని' రేకు.

అడియాసవలన పాయనిచలంబునుఁ గలిగె
కడుమమతవలన చీఁకటి దవ్వఁగలిగె
కడలేనితమకమునఁ ౧గాఁతాళమునుఁ గలిగె
నడుమ నంతటికి మానని[ప్రేమ గలిగె ॥ బయ ॥

తరితీపువలన చిత్త[భ్రాంతి తగఁ గలిగె
విరహంబువలన పురవేదనలుఁ గలిగె
తిరువేంకటాచలాధిపునికరుణామృతము
పరిపూర్ణమైన యాపద నీఁదఁగలిగె ॥ బయ ॥ 129

కేదారగౌళ

పరమాత్ముని నోరఁ బాడుచును యిరు-
దరులు గూడఁగఁదోసి దంచీ మాయ ॥ పల్లవి ॥

కాలఁది[బ్రహ్మాండపుకుండెపులోన
కులికి జీవులనుకొలుసు నించి
కలికిదుర్మోహపుపొఁయిలి వేసి
తలఁచి తనువులను దంచీ మాయ ॥ పర ॥

తొంగలిరెప్పలు గాత్రులుఁబగులును
సంగడికనుఁగవ సరిఁదిప్పుచు
చెంగలించి వెసఁ జేతులు విసరుచు
దంగుడుబియ్యముగా దంచీ మాయ ॥ పర ॥

అనయముఁ దిరువేంకటాధీశ్వరుని
పనుపడి తనలోఁ బాడుచును
వొనరి ౨విన్నాణిజీవులనెడిబియ్యము
తనర నాతనికియ్య దంచీ మాయ ॥ పర ॥ 130

౧. 'గాంతాళము' పూ.ము.పా. రేకులలో అంతటా 'గాఁతాళ' మనియే. ౨. 'విన్నాణి'రేకు.

22 రేకు నారణి

పరగుబహుసజ్జన్మపరిపక్వహృదయుఁడై౧-
మరికదా వేదాంతమార్గంబు గనుట ॥ పల్లవి ॥

కలుషహరమగువివేకమ్ము గలిగినయట్టి-
ఫలముగాదా కృపాపారీణుఁడౌట
తలపోసి సకలభూతదయావిశేషంబు
కలిగికాదా గుణవికారంబు గనుట ॥ పర ॥

యెదిరిఁ దనవలెనె తా నెఱఁగనేర్చినఫలము
అదిగదా ద్రవ్యమోహంబు గడచనుట
పదిలమగునాశానుభవము పాసినయట్టి-
తుదగదా తాను సంతోషంబు గనుట ॥ పర ॥

రతి౨పరాఙ్ముఖమహారాజ్యమబ్బినఫలము-
మతిగదా తాను కర్మత్యాగియౌట
తతితోడ ఫలపరిత్యాగిచిత్తవ్యాపి-
ధృతిగదా వేంకటాధిపుదాసుఁడౌట ॥ పర ॥ 131

ముఖారి

చలపాదిరోగ మీసంసారము నేఁడు
బలువైనమందు విష్ణుభక్తి జీవులకు ॥ పల్లవి ॥

కీడౌట మది నెఱింగియు మోహ మెడల దిది
పాడైనవిధికృతము బలపంతము
౩యీడనే ఇది మాన్ప హితవైనవజ్రాంగి
జోడువో హరిఁ దలంచుట జీవులకును ॥ చల ॥

---

౧. 'యుఁడై' రేకు. ౨. 'పరాఙ్ముఖ' రేకు. ౩. 'ఈడనే యిది' పూ. ము. పా.

హేయమని తెలిసి తా నిచ్చగించీ యాత్మ
పాయ దీరతిసుఖము బలవంతము
మాయ నుగ్గులు సేయ మాధవునిదంచనపు-
రాయివో వైరాగ్యరచన జీవులకు ॥చల॥

పొలయుదురితంపురొంపులు దన్ను వడి ముంచ
పలుమారుజన్మ మీబలవంతము
నెలవుకొని సకలంబు నిర్మలముగాఁ గడుగు-
జలధివో వేంకటేశ్వరుఁడు జీవులకు ॥చల॥ 132

వరాళి

చూడఁ జూడ మాణిక్యాలు చుక్కలువలె నున్నవి
యీడులేనికన్ను లవె యినచంద్రులు ॥పల్లవి॥

కంటిఁ గంటి వాఁడె వాఁడె ఘనమైనముత్యాల-
కంటమాల లవే పదకములు నవె
మింటిపొడవై నట్టిమించుఁగిరీటం బదె
జంటల వెలుఁగుశంఖచక్రా లవె ॥చూడఁ॥

మొక్కు మొక్కు వాఁడె వాఁడె ముందరనే వున్నాఁడు
౧చెక్కు లవే నగవుతో జిగిమో మదె
పుక్కిట లోకము లవె భుజకీర్తులును నవె
చక్కనమ్మ అలమేలుజవరా లదె ॥చూడఁ॥

ముంగై ముఱాలును నవె మొల కఠారును నదె
బంగారునిగ్గులపన్నె ౨పచ్చబట్టదె
యింగిత మెఱిఁగి వేంకటేశుఁ డిదె కన్నులకు
ముంగిటినిధానమైనమూలభూత మదే ॥చూడఁ॥ 133

౧. 'చెక్కుల లేనగవుతో జిగిమోము' కావచ్చు.
౨. 'పచ్చఁబట్ట' రేఫ. పచ్చవిబట్టలో 'వి' స్థానమున వచ్చినసామాసికఖండబిందువేమో?

ముఖారి

ఎంతసేయఁగలేదు యిటువంటివిధి యభవు-
నంతవానిని భిక్షమడుగుకొనఁజేసె ॥ పల్లవి ॥

కోరి చంద్రునిఁ బట్టి గురుతల్ప[1]గునిఁ జేసె
కూరిమలరఁగ నింద్రుఁ గోడిఁ జేసె
ఘోరకుడువఁగఁ ద్రిశంకుని నంత్యజునిఁ జేసె
వీరుఁడగునలుఁ బట్టి [2]విద్రూపుఁ జేసె ॥ఎంత॥

అతివ [3]నొడ్డుగఁ జూదమాడ ధర్మజుఁ జేసె
సతి నమ్ముకొన హరిశ్చంద్రుఁ జేసె
కుతిలపడ శూద్రకుని గొఱ్ఱెముచ్చుగఁ జేసె
మతిమాలి కురురాజు మడుఁగుచొరఁజేసె ॥ఎంత॥

పడనిపాట్లఁ బరచి బ్రహ్మతల వోఁజేసె
తొడరి కాలునికాలు దునియఁ జేసె
[4]అడర నీవిధికి విధియగు వేంకటేశుకృప
పడయకుండఁగ భంగపడకపోరాదు ॥ ఎంత ॥ 134

కాంబోది

ఏఁటిసుఖము మరి యేఁటిసుఖము వొక-
మాటమాత్రమున నటమటమైనసుఖము ॥ పల్లవి ॥

కొనసాగుదురితములె కూడైనసుఖము
తనువిచారములలో దాకొన్నసుఖము
పనిలేనియాసలకుఁ బట్టయినసుఖము
వెనకముందరఁ జూడ వెరగైనసుఖము ॥ఏఁటి॥

---

౧. 'తల్పగు' రేకు; పూ.ము.పా. ౨. 'విద్రూపు' చింత్యము. 'విరూపుఁడావచ్చు.
సంగీతమునకై 'వీరూపు' అని పాడుకొన్నా ఫరవాలేదు.
౩. 'నొడ్డక' కావచ్చు. ౪. 'అడరని విధికి' పూ.ము. పా.

నిందలేకులోనైననీరసపుసుఖము
బొందికిని లంచంబుపుణికేటిసుఖము
కిందుపడి పరులముంగిలిగాచుసుఖము
పందివలె తనుఁదానె బ్రదికేటిసుఖము ॥ఏఁటి॥

ధృతిమాలి యిందరికి దీనుఁడగుసుఖము
మతిమాలి భంగములు మఱపించుసుఖము
పతివేంకటేశుకృప పడసినది సుఖము
యితరంబులన్నియును నీపాటిసుఖము ॥ ఏఁటి ॥ 135

శ్రీరాగం

దేహము దా నస్థిరమట దేహి చిరంతనుఁడౌనట
దేహపుమోహపునేఁతలు తీరుట లెన్నఁడొకో ॥పల్లవి॥

కన్నులఁబుట్టినకాంక్షలు కప్పికదా దుర్బోధల
కన్నులు మనసునుఁ దనియక గాసిఁబడిరి జనులు
త న్నిఁక నెరుఁగుట లెన్నఁడు తలఁపులు దొలఁగుట లెన్నఁడు
తిన్ననిపరవశములచేఁ దిరుగుట లెన్నఁడొకో ॥దేహ॥

సిగ్గులుదొలఁగనియాశలఁ జిక్కికదా దుర్మానపు-
సిగ్గులయెగ్గులచేతను చిక్కువడిరి జనులు
సిగ్గులు దొలఁగుట యెన్నఁడు చిత్తము లోనౌ టెన్నఁడు
తగ్గులమొగ్గులనేఁతలు తలఁగుట లెన్నఁడొకో ॥దేహ॥

మనసునబుట్టినయాతఁడు మనసునఁ బెనగొని తిరుగఁగ
మనసే తానగుదైవము మరచిరి యందరును
అనయము తిరువేంకటపతి యాత్మఁ దలఁచిసుఖింపుచు
ఘనమగుపరమానందము గలుగుట లెన్నఁడొకో ॥ దేహ ॥136

23 రేకు ధన్నాసి

భావయామి గోపాలబాలం మన-
 స్సేవితం తత్పదం [౧]చింతయేయం సదా ॥ పల్లవి ॥

కటిఘటితమేఖలాఖచితమణిఘంటికా-
 పటలనినదేన విభ్రాజమానం
 కుటిలపదఘటితసంకుల [౨]శింజితే నతం
 చటులనటనాసముజ్జ్వలవిలాసం ॥ భావ ॥

నిరతకర [౩]కలితనవనీతం బ్రహ్మాది-
 సురనికరభావనాశోభితపదం
 తిరువేంకటాచలస్థిత మనుపమం హరిం
 పరమపురుషం గోపాలబాలం ॥ భావ ॥ 137

ధన్నాసి

పంకజాక్షులు సొలసిపలికి నగఁగా-
 నింకా నారగించు మిట్లనే అయ్యా ॥ పల్లవి ॥

కలవంటకములు పులుఁగములు దుగ్ధాన్నములు
 పలుదెరఁగులైనఅప్పములగములు
 నెలకొన్నసేతులును నిరతంపుచక్కెరలు
 గిలుకొట్టుచును నారగించవయ్యా ॥ పంక ॥

పెక్కువగునైఁదంపుపిండివంటలమీఁద
 పిక్కటిలుమెఱుఁగుఁబోడిబెల్లములును
 వొక్కటిగఁ గలపుకొని వొయుపుఁబప్పులతోడ
 కిక్కిరియ నిటు లారగించవయ్యా ॥ పంక ॥

౧. 'చింతయేఽహమ్' కావచ్చు. ౨ 'శింజితానతం' కావచ్చునేమో. ఏమైనా అర్థ మంతసరిగా దోపదు. ౩. 'కీలిత' రేకు.

కడుమధురమైనమీఁగడపెరుగులను మంచి-
అడియాలపూరుఁగాయలరుచులతో
బడిబడిగ నవకంపుఁబళ్లెరంబులతోడ
కడునారగించు వేంకటగిరీంద్రా ॥ పంక ॥ 138

భూపాళం

భోగిశయనమును బసకొట్టెడిని
యోగనిద్ర పాయును మేల్కొనవే ॥ పల్లవి ॥

కన్నులు దెరవక కమలబాంధవుఁడు
వెన్నెలరేణువు వెలయ దిదే
అన్నువ మలసీ నరుణోదయ మిదే
మిన్నక నీ విటు మేలుకొనవే ॥ భోగి ॥

తెల్లనికన్నులు దెరవక విరియఁగ
నొల్లక జలజము లున్న వివే
కల్లనిదుర నినుఁ గవియఁగనియ్యక
మెల్లనాయ నిటు మేలుకొనవే ॥ భోగి ॥

[1]తెరవగురెప్పలఁ దెల్లవారవలె
తెరవక చీఁకటి దీర దిదే
తెరఁగువేంకటాధిప నీ వెఱుఁగుదు
మెఱుఁగులు చల్లుచు మేలుకొనవే ॥ భోగి ॥ 139

౧. ఈ చరణములో రేఫలో, ఈ చరణము మొదటినుండి మూడుపాదముల-వరకు ప్రాసస్థానమున సాధురేఫమే. కడపటిపాదమున శకటరేఫ. యతిప్రాసస్థలములో ఈ వాఙ్మయమున సాధుశకటరేఫలసాంకర్య మరుదు. ప్రాయసకానిలోపము కావచ్చు. 'మెరుఁగు'ను 'మెఱుఁగు' గాచెక్కినాడేమో?

శ్రీరాగం

ఏది చూచినను(గడు నిటువంటిసోద్యములే
మేదినికిఁ గిందుపడి మిన్నందనేలా ॥ పల్లవి ॥

కరిరాజుగాంచినకరుణానిధివి నీవు
అరిది నరసింహరూపై తివేలా
వురగేంద్రశయనమున నుండి నీవును సదా
గరుడవాహనుఁడవై గమనించనేలా ॥ ఏది ॥

పురుషోత్తమఖ్యాతిఁ బొదలి యమృతము వంప
తరుణివై వుండ నిటు దైన్యమేలా
శరణాగతులకు రక్షకుఁడవై పాము నీ-
చరణములకిందైన చలముకొననేలా ॥ ఏది ॥

దేవతాధిపుఁడవై దీపించి యింద్రునకు
భావింప తమ్ముఁడనఁ బరగితేలా
శ్రీవేంకటాచలస్థిరుఁడవై లోకముల-
జీవకోట్లలోనఁ జిక్కువడనేలా ॥ ఏది ॥ 140

మలహరి

కోరుదు నామది ననిశము ²గుణాధరు నిర్గుణుఁ గృష్ణుని
నారాయణు విశ్వంభరు నవనీతాహారు ॥ పల్లవి ॥

కుండలిమణిమయభూషణు కువలయదళవర్ణాంగుని-
నండజపతివాహనుని నగణితభవహరుని
మండనచోరకదమనుని మాలాలంకృతవక్షుని
నిండుకృపాంబుధిచంద్రుని నిత్యానందునిని ॥ కోరు ॥

---

౧. 'గాచినా' రేకు. పూ.ము పా.

౨. 'గుణ(ణా?) పూ.ము.పా. 'గుణాధారు' వుండవచ్చునేమో.

ఆగమపుంజపదార్థుని ఆపత్సఖసంభూతుని
నాగేంద్రాయతతల్పుని నానాకల్పువిని
సాగబ్రహ్మమయాఖ్యుని సంతతగానవిలోలుని
వాగీశ్వరసంస్తోత్రుని వైకుంఠోత్తముని ॥ కోరు ॥

౧కుంకుమవసంతకాముని గోపాంగనకుచలిప్తుని?
శంకరసతిమణినుతుని సర్వాత్ముని సముని
౨శంకనినాదమృదంగుని చక్రాయుధ౩వేదీప్తుని
వేంకటగిరినిజవాసుని విభవస౪దాయినిని * ॥ కోరు ॥ 141

సామంతం

అటు గుడువు మనస నీ వన్నిలాగులఁ బొరలి
ఇటు గలిగె నీకు నై౫ హితవిచారములు ॥ పల్లవి ॥

కోరికలకునుఁ గలిగె ఘోరపరితాపంబు
కూరిమికిఁ గలిగె ననుకూలదుఃఖములు
తారతమ్యములేనితలపోఁతలకుఁ గలిగె
భారమైనట్టిలంపటమనెడిమోపు ॥ అటు ॥

తనువునకుఁ గలిగె సంతతమైనతిమ్మటలు
మనువునకుఁ గలిగె నామనివికారములు
పనిలేనిసంసారబంధంబునకుఁ గలిగె
ఘనమైనదురితసంగతితోడిచెలిమి ॥ అటు ॥

దేహికినిఁ గలిగె నింద్రియములను బోధింప
దేహంబునకుఁ గలిగె తెగనిసంశయము
దేహాత్మకుండయినతిరువేంకటేశునకు
దేహిదేహాంతరస్థితిఁ జూడఁగలిగె ॥ అటు ॥ 142

---

* దీనిరచన యప్రశస్తముగా నున్నది.

౧. 'గోపాంగనాకుచలిప్తకుంకుమవసంతకాముని' అను భావముతో ఈపాదము ఇట్లు చెడినదేమో? కొన్నితావుల యతిప్రాసలనిర్బంధము ఈపని చేయించుచున్నది. ౨. ప్రాసనిర్బంధముతో 'శంఖ' 'శంక' అయినదేమో. ౩. 'విదీప్తుని' కావచ్చు. ౪. 'విధాయకుని' కావచ్చునేమో. ౫ 'నైహిక' కావచ్చు.

24 రేకు వరాళి

ఆపదల సంపదల నలయు టేమిట మాను
రూపింప నిన్నిటను రోసినను గాక ॥ పల్లవి ॥

కడలేనిదేహరోగంబు లేమిట మాను
జడనువిడిపించునౌషధసేవఁగాక
విడవ కడియాస తను వేఁచు టేమిట మాను
వొడలికలగుణమెల్ల నుడిగినఁగాక ॥ ఆప ॥

దురితసంగ్రహమైనదుఃఖ మేమిట మాను
సరిలేనిసౌఖ్యంబు చవిగొన్నఁగాక
కరుకైనమోహాంధకార మేమిట మాను
అరిదితేజోమార్గ మలవడినఁగాక ॥ ఆప ॥

[1]చావులోఁ బెనగొన్నజన్మ మేమిట మాను
[2]యీవలావలి కర్మ మెడసినఁ గాక
భావింప నరుదైనబంధ మేమిట మాను
శ్రీవేంకటేశ్వరుని సేవచేఁగాక ॥ ఆప ॥ 143

సామంతం

సులభమా మనుజులకు హరిభక్తి
వలనొంది మరికదా వైష్ణవుఁడౌట ॥ పల్లవి ॥

కొదలేనితపములు కోటానఁగోటులు
నదన నాచరించి యటమీఁద
పదిలమైనకర్మబంధము లన్నియు
వదలించుకొనికదా వైష్ణవుఁడౌట ॥ సుల ॥

---

1. 'చావుతో' కావచ్చు. 2. 'యీపలావలి' పూ. ము పా. ప్రాసభంగము.

నివోనియాగతంత్రములు లక్షలసంఖ్య
అనఘుఁడై చేసినయటమీఁద
జననములన్నిట జనియించి పరమపా -
వనుఁడై మరికదా వైష్ణవుఁడౌట ॥సుల॥

తిరిగితిరిగి పెక్కుతీర్థములన్నియు -
సరలేక సేవించినటమీఁద
తిరువేంకటాచలాధిపుఁడై నకరిరాజ -
వరదునికృపఁగదా వైష్ణవుఁడౌట ॥సుల॥ 144

ఆహిరి

ల సమకొను సుకృత మెల్లవారికి మహా-
మాలిన్యమున నాత్మ మాసినదిగాన ॥పల్లవి॥

లికాలదోషంబు కడవరానిదిగాన
తలఁపుదురితముల కాధారంబుగాన
బలుపూర్వకర్మములు పట్టరానివిగాన
మలమూత్రజన్మంబు మదకరముగాన ॥ఏల॥

గాఁపైనగుణవికారములు బహుళముగాన
ఆఁపరానివి యింద్రియంబు లటుగాన
దాఁపరంబగుమమత దయదలంపదుగాన
కాఁపురముచే నాస కప్పుకొనుఁగాన ॥ఏల॥

హృదయంబు చంచలం బిరవుగానదుగాన
చదువు బహుమార్గములఁ జాటునటుగాన
యెదురనుండెడువేంకటేశ్వరునినిజమైన -
పదముపై కోరికలు పైకొనవుగాన ॥ఏల॥ 145

శ్రీరాగం

౧ వలపు లధికము సేయు వైభవములు
తలఁపు లధికము సేయుఁ దలపోఁతలు ॥ పల్లవి ॥

కోప మధికముసేయుఁ గోరికలు
తాప మధికముసేయుఁ దమకంబులు
కోపంబుఁ దాపంబుఁ గూడ నధికముసేయు
యేపయినమోహముల నేమందమే ॥ వల ॥

మచ్చి కధికముసేయు మన్ననలు
యిచ్చ లధికముసేయు నీరసములు
మచ్చికలు నిచ్చలును మగుడ నధికముసేయు-
నెచ్చరికకూటముల నేమందమే ॥ వల ॥

అందమధికముసేయుఁ నైక్యములు
పొందు లధికముసేయుఁ బొలయలుకలు
అందములుఁ బొందులును నలర నధికముసేయు-
నెందు నరుఁదగువేంకటేశుకృపలు ॥ వల ॥ 146

వరాళి

చిత్త మతిచంచలము చేఁత బలవంతంబు
తిత్తిలో జీవుఁ డిటు దిరిగాడుఁగాక ॥ పల్లవి ॥

కదిసి జీవుఁడు పుట్టఁగాఁ బుట్టినటువంటి-
మొదలఁదుదయునులేనిమోహపాశములు
వదలు పెటువలెఁ దారు వదలించు పెటువలెను
పదిలముగ నీవిచేఁ బడి పొరలుఁగాక ॥ చిత్త ॥

౧. ఇది ఒకపాటి శృంగారకీర్తనలదాయలో విది.

కడలేనిజన్మసంగ్రహములై యెన్నఁడును
గడుగవసములుగానికర్మపంకములు
విడుచు టెటువలెఁ దారు విడిపించు టెటువలెను
విడువనివిలాపమున వేఁగుటలుగాక ॥ చిత్త ॥

యిందులోపల జీవుఁ డెన్నఁడే నొకమాటు
కందు వెఱిఁగి వివేకగతులభాగ్యమున
అందముగఁ దిరువేంకటాద్రీశు సేవించి
అందరానిసుఖంబు అందుఁగాక ॥ చిత్త ॥ 147

ధన్నాసి

౧ ఉప్పవడము గాకున్నా రిందరు
యెప్పుడు రేయి నీకెప్పుడు పగలు ॥ పల్లవి ॥

కన్నుల చంద్రుఁడును కమలమిత్రుఁడును
వున్నతి నివి నీకుండఁగను
వెన్నెలయెండలు వెలయఁగ మేల్కొను-
టెన్నఁడు నిద్దుర యెన్నఁడు నీకు ॥ ఉప్ప ॥

కందువ సతికనుఁగలువలు ముఖార-
విందము నిదివో వికసించె
ముందర నిద్దుర మొలవదు చూచిన
విందగునీతెలివికిఁ దుద యేది ॥ ఉప్ప ॥

తమము రాజసము తగుసాత్వికమును-
నమరిననీమాయారతులు
కమలాధిప వేంకటగిరీశ నిన్ను
ప్రమదము మఱపునఁ బైకొను టెట్లా ॥ ఉప్ప ॥ 148

౧. ఇది ఒకపాటిశృంగారకీర్తనల ఛాయలోనిది.

దేశాక్షి

ఒప్పులై నొప్పులై వుండుఁగాన
అప్పటప్పటికిఁ జూడ నదియేకా నిజము ॥ పల్లవి ॥

కన్నుల కిన్నియుఁ జూడ కలలై వలలై
వున్నతాలు నడ్డాలై వుండుఁగాన
చిన్నం[1]చిన్న చిటి[2]పొటి చిమ్ముదొమ్ముదిమ్ము లవి
వున్నవన్నియుఁ జూడ నొకటేకా నిజము ॥ ఒప్పు ॥

సారెకు నోరికిఁ జూడ చవులై నవ్వులై
వూరటమాటలై వుండుఁగాన
తారుమారు తాఁకుసోఁకు తప్పుదోఁపు లిన్నియు
వోరపారులేనివెల్ల వొక్కటేకా నిజము ॥ ఒప్పు ॥

మేనికి నిన్నియుఁ జూడ మృదువై పొదువై
వూని సంపదలై వుండుఁ గాన
తేనై తీపై తిరువేంకటేశ నిన్ను
కానవచ్చినదే [3]వొక్కటేకా నిజము ॥ ఒప్పు ॥ 149

శంకరాభరణం

పనిలేనిధనవాంఛఁ బడిపొరలిన నిట్టి-
కనుమూయలేకాక కడ నేమిగలదు ॥ పల్లవి ॥

కనుచూపుకాఁకలఁ గలయుట వెడయాస-
లనుభవింపుటగాక యందేమిగలదు
తనుపల్లిసోఁకులఁ దగులుట మమతల-
నెనయఁగోరుటగాక యిందేమిగలదు ॥ పని ॥

౧, 'చన్న' రేకు. ౨, 'పాటి' రేకు. ౩. 'వొక్కటే నిజము' రేకు.

యెలమి నధర మాను పెరిఁగి యెంగిలి నోర-
నలముకొనుట గాక యందేమిగలదు
పలులంపటములచేఁ బడుట దుఃఖంబులు
తలఁజుట్టుపేకాక తన కేమికలదు ॥ పని ॥

శ్రీవేంకటాద్రీశుఁ జేరనిపనులెల్ల -
నేవగింతలేకాక యిం దేమిగలదు
ఆవల సురతభోగ మనుభవింపఁబోయి
రావలయుటగాక రచనేమిగలదు ॥ పని ॥ 150

సామంతం

కొండలలో నెలకొన్న కోనేటిరాయఁడు వాఁడు
కొండలంతవరములు గుప్పెడువాఁడు ॥ పల్లవి ॥

కుమ్మరదాసుఁడైనకురువరతినంబి
ఇమ్మన్నవరములెల్ల నిచ్చినవాఁడు
దొమ్ములు సేసినయట్టితొండమాంజక్కురవర్తి
రమ్మన్నచోటికి వచ్చి నమ్మినవాఁడు ॥ కొండ ॥

అచ్చపువేడుకతోడ ననంతాళువారికి
ముచ్చిలి వెట్టికి మన్ను మోఁచినవాఁడు
మచ్చికదొలఁకఁ దిరుమలనంబితోడుత
నిచ్చనిచ్చ మాటలాడి నొచ్చినవాఁడు ॥ కొండ ॥

కంచిలోన నుండఁ దిరుకచ్చినంబిమీఁదఁ గరు-
ణించి తనయెడకు రప్పించినవాఁడు
యెంచ నెక్కుడైనవేంకటేశుఁడు మనలకు
మంచివాఁడై కరుణఁ బాలించినవాఁడు ॥ కొండ ॥ 151

గుండక్రియ

కడుఁ జంచలములు కడు [1]నధ్రువములు
కడునల్పములని కాదందురు ॥పల్లవి॥

కర్మబోధవికారంబులు
ధర్మతంత్రసంధానములు
దుర్మదైకసందోహములు
కర్మదూరు లివి గాదందురు ॥కడు॥

పరమభాగవతభవ్య[2]మతులు
పరమబోధసంభావకులు
తిరువేంకటగిరిదేవుసేవకులు
కరుణాధికు లివి గాదందురు ॥కడు॥ 152

గుండక్రియ

పోయం గాలము [3]వృథయై పుట్టినమొదలుం గటకట
[4]నీయెడ నామది నిజమై నిలుచుట యెన్నఁడొకో ॥పల్లవి॥

కుడిచిన నాఁకలి దీరదు కుడువఁగఁగుడువఁగఁ బైపై
కడుఁబొదలెడుదీపన మిది గడచుట యిఁక నెట్లు
కుడువక మానుట యెన్నఁడు కోరికదీరుట యెన్నఁడు
తడయక నీరూపము నేఁ దలఁచుట ఎన్నఁడొకో ॥పోయ॥

జీవుఁడుపుట్టినమొదలునుఁ జేటికి నూఱట చాలక
యేవిధమున భుజియించిన నెడయదు దీపనము
శ్రీవేంకటపతి నా కిఁక శ్రీకరుణామృత మియ్యక
పావనమందదు నామది పాలించందగదా ॥పోయ॥ 153

౧. 'నధ్రువ' రేకు. ౨. 'మమతలు' పూ.ము.పా.
౩. 'వ్రిథయై' రేకు. ౪. 'యడ' రేకు.

లలిత

అతిశయమగుసౌఖ్య మనుభవింపుమన్న
హితవు చేకొననొల్ల రిందరు ॥ పల్లవి ॥

కడలేనివిజ్ఞానగతికిఁ దోడుగారు
యెడపులవారలె యిందరు
అడరినమోక్షసహాయు లెవ్వరు లేరు
యిడుమపాట్లవారె యిందరు ॥ అతి ॥

తిరమైనపుణ్యము బోధించేవారు లేరు
యెరవులవారే యిందరు
తిరువేంకటాచలాధిపునిమీఁదిచిత్త-
మిరవుసేయకపోయి రిందరు ॥ అతి ॥ 154

మాళవి

శ్రీమన్నారాయణ శ్రీమన్నారాయణ
శ్రీమన్నారాయణ నీశ్రీపాదమే శరణు ॥ పల్లవి ॥

కమలాసతీముఖకమలకమలహిత
కమలప్రియ కమలేక్షణా
కమలాసనహిత గరుడగమన శ్రీ-
కమలనాభ నీపదకమలమే శరణు ॥ శ్రీమ ॥

పరమయోగిజనభాగధేయ శ్రీ-
పరమపూరుషా పరాత్పరా
పరమాతుమ పరమాణురూప శ్రీ-
తిరువేంకటగిరిదేవ శరణు ॥ శ్రీమ ॥ 155

26 రేకు లలిత

ఎనుపోతుతో నెద్దు నేరుగట్టినయట్లు
యెనసి ముందర సాగ దేఁటిబ్రదుకు ॥ పల్లవి ॥

కడలేనియాసచే కరఁగికరఁగి చిత్త-
మెడమవంకకు వచ్చె నేఁటిబ్రదుకు
పొడవైనమమతతోఁ బొదలఁ బొదల మాన-
మిడుమపాల్లఁ బడె నేఁటిబ్రదుకు ॥ ఎను ॥

తెగుదెంపులేనిభ్రాంతికిఁ జిక్కి యాచార-
మెగసి గొందులు దూరె నేఁటిబ్రదుకు
పగగొన్నమోహతాపము వేరుగ విజ్ఞాన-
మిగురువెట్టక మానె నేఁటిబ్రదుకు ॥ ఎను ॥

భావింప రోఁతలోఁబడి పొరలెడిసౌఖ్య-
మేపగింపఁడు జీవుఁ డేఁటిబ్రదుకు
శ్రీవేంకటేశుపై చిత్త మొక్కటె కాని
యేవంక సుఖము లే దేఁటిబ్రదుకు ॥ ఎను ॥ 156

శ్రీరాగం

చావుతోసరియైనసౌఖ్యంబులోఁ దగిలి
వేవేలుదురితముల వేగించు టొండె ॥ పల్లవి ॥

కనుఁగొనల నిరుమేను గాఁడిపాఱుట లొండె
చనుఁగొండలను ౧మహాచరులఁ బడు టొండె
తనివోనిసురతముల దగిలి మునుఁగుట యొండె
ఘనమోహబంధములఁ గట్టువడు టొండె ॥ చావు ॥

౧. 'మహాచరులఁ' విరుద్ధసమాసము. ఈచిల్లరదోషముల కీవాఙ్మయమున పట్టింపులేదు.

మొనసి యాశాపాశములయురులఁ బడు టొండె
కనలి పొలయలుకచేఁ గ్రాఁగు టది యొండె
మనసు ౧కాఁతాళమున మల్లువెనఁగుట లొండె
పనిలేనిమదనాగ్నిఁ బడి పొరలు టొండె ॥ చావు ॥

తడసి మమతల నిరంతర౨దైన్య మది యొండె
నడుమనే కన్నుగానక తిరుగు టొండె
యెడప కీతిరువేంకటేశుఁ దలఁపఁగలేక
పడనిపాట్లనెల్లఁ బడి వేఁగు టొండె ॥ చావు ॥ 157

ముఖారి

ఆఁకటివేళల నలపైనవేళలను
తేఁకువ హరినామమే దిక్కు మఱి లేదు ॥ పల్లవి ॥

కొఱమాలివున్నవేళ కులముచెడినవేళ
చెఱవడి వొరులచేఁ జిక్కినవేళ
వొఱపైనహరినామ మొక్కటే గతిగాక
మఱచి తప్పిననైన మఱి లేదు తెరఁగు ॥ ఆఁక ॥

ఆపదవచ్చినవేళ యారడిఁబడినవేళ
పాపపువేళల భయపడినవేళ
వోపినంత హరినామ మొక్కటే గతిగాక
మాపుదాఁకాఁ బొరలిన మరి లేదు తెఱఁగు ॥ ఆఁక ॥

సంకెళఁబెట్టినవేళ చంపఁబిలిచినవేళ
అంకిలిగా నప్పులవా రాఁగినవేళ
వెంకటేశునామమే విడిపించ గతిగాక
మంకుబుద్ధిఁ బొరలిన మరి లేదు తెఱఁగు ॥ ఆఁక ॥ 158

---

౧. 'కాంతాళమున' పూ.ముపా. రేకులందంతటా 'కాఁతాళ'మనియే వున్నది,
౨. 'ధైర్య' పూ.ము.పా.

ముఖారి

మోసమున మాయావిమోహితుఁడై పోయి
కాసునేయనిపనికి గాసిఁబడెఁ బ్రాణి ॥ పల్లవి ॥

కన్నులనియెడిమహాకల్పభూజము లివి
తన్నుఁ బుణ్యునిఁజేయఁ దగిలి వచ్చినవి
వున్నతోన్నతబుద్ధి నొనగూర్ప కది దేహి
కన్నచోటికిఁ బఱపి గాసిఁబడెఁ బ్రాణి ॥ మోస ॥

చిత్తమనియెడిమహాచింతామణి దనకు
తొత్తువలె వలసి తనుఁ దోడుతేఁగలది
హత్తించి హరిమీఁద నలరింప కది వృథా
తిత్తిలో సుఖమునకు తిరిగె నీప్రాణి ॥ మోస ॥

కామతత్వంబనెడికామధేనువు దనకు
వేమారుఁ గోరికల వెల్లిగొలిపెడిది
యీమేను తిరువేంకటేశుఁ జేరకపోయి
కామాంధుఁడై మిగుల గతిమాలెఁ బ్రాణి ॥ మోస ॥ 159

దేసాక్షి

కొండో నుయ్యో కుమతులాల
తండుముండు తట్టుముట్టు తాఁకైనఁ గనుఁడీ ॥ పల్లవి ॥

కాకివోటు జముచేత కందుకుందు మదుచేత
మా కాపని గాదు మనుజులాల
పోకుమని యాఁపరాదు పొమ్మని చెప్పఁగరాదు
మీకుమీకే చూచుకొండు మీరే కనుఁడు ॥ కొండో ॥

గాములిల్లు పుట్టమీఁదికప్పు తోలు పైకప్పు
నేమా యెఱఁగము నిపుణులాల
పాముసోరికడి మీప్రాణపుటూరుపుగాలి
జాము జాము మేలుఁగీడు చక్కఁజేయఁ గనుఁడు ॥ కొండో ॥

రచ్చమావిచింతకింద రాఁపులకూటమిపొందు
ముచ్చో చిచ్చో మూఢులాల
యెచ్చరికతోడ వేంకటేశుదాసులఁ గూడి
పచ్చిగచ్చుమేనితోడ భయమెల్లఁ బాయుఁడు ॥ కొండో ॥ 160

నాట

మందు లేదు దీనికి మంత్ర మేమియు లేదు
మందుమంత్రము దనమతిలోనే కలదు ॥ పల్లవి ॥

కదలకుండఁగఁ దన్నుఁ గట్టివేసినఁ, గట్టు
వదలించకొనఁ గొంత వలదా
వదలించఁబోయిన వడిగొని పైపైనే
కదియుఁగాని తన్ను వదల దేమియును ॥ మందు ॥

మనసులోపలనుండి మరి మీఁదఁ దా నుండి
యెనసినతిరువేంకటేశుని
తనరినతలఁపునఁ దలఁప దుష్కృతములు
తనకుఁదానే పీడుఁ దలఁకవలదుగాన ॥ మందు ॥ 161

27 రేకు ఆహిరి

ఏమీనెఱఁగనిమమ్ము నెక్కువసేసి
పామరుల దొడ్డఁజేసె భాష్యకారులు ॥ పల్లవి ॥

గతచన్న వేదాలు కమలజునకు నిచ్చి
అతనికరుణచేత నన్నియుఁ గని
గతిలేకపోయినకలియుగమున వచ్చి
ప్రతిపాలించఁగలిగె భాష్యకారులు ॥ ఏమీ ॥

లోకమెల్ల వెల్లిఁబోఁగా లోననే సురలఁ గాచి
ఆకుమీఁదఁదేలినయతనికృప
కాకరిమతములెల్ల గాలిఁబుచ్చి పర మిచ్చే
పైకొనఁగఁ గరుణించె భాష్యకారులు ॥ ఏమీ ॥

పంకజపుఁజేయి చాఁచి పాదపుఁబరమిచ్చిన-
వేంకటేశుకృపతోడ వెలయఁ దానే
తెంకినే వాడయవరై తిరుమంత్రద్వయాన
పంకమెల్లఁ బోఁగడిగె భాష్యకారలు ॥ ఏమీ ॥ 162

కన్నడగౌళ

౧ఆటవారిఁ గూడితౌరా
ఆటవారిఁగూడి అన్నిచోట్ల బొమ్మ-
లాట లాడించ నధికుండవైతివి ॥ పల్లవి ॥

గురుతరమగుపెద్దకొట్టాములోపల
తిఱమైనపెనుమాయఁ దెరగట్టి
అరయ నజ్ఞానము లవి యడ్డముగఁజేసి
పరగ సుజ్ఞానదీపములు ముట్టించి ॥ ఆట ॥

---

౧. ఈపల్లవి మూడుపాదములుగా నున్నది.

తోలుబొమ్మల దొరకొని గడియించి
గాలిచేత వానిఁ గదలించి
తూలేటిరసములు తొమ్మిది గడియించి
నాలుగుముఖముల నలువున నాడించ ॥ ఆట ॥

నిన్నే మెత్తురుగాని నీకేమి నీలేరు
మన్నించుదాతలు మరి లేరు
యెన్నఁగఁ దిరువేంకటేశ్వర నీదాసు-
లున్నతులై నిన్ను నుబ్బించి పొగడఁగ ॥ ఆట ॥ 163

సామంతం

[1]బ్రువంతి బౌద్ధా బుద్ధఇతి
స్తువంతి భక్తా సులభ ఇ[2]తి ॥ పల్లవి ॥

గదంతికిల[3] సాంఖ్యాస్త్వాం పురుషం
పదవాక్య[4]జ్ఞాః పదమితిచ
విదంతి త్వా వేదాంతిన-
స్సదా బ్రహ్మ లసత్పదమితిచ ॥ ధ్రువం ॥

జపంతి మీమాంసకా స్త్వాం చ
విపులకర్మణో విభవ ఇతి
లపంతి [5]నయసకలా స్సతతం
కృపాఘకర్తా కేవలమితిచ ॥ ధ్రువం ॥

భణంతి వేంకటపతే మునయో-
హ్యణిమాదిప్రద మతులమితి
గుణవంతం నిర్గుణం పునరితి
గృణంతి సర్వే కేవలమితిచ ॥ ధ్రువం ॥ 164

౧. 'బ్రువంతి' రేకు. ౨. 'సులభమితి' రేకు. పూ. ము. పా. ౩ ఖిలః. రేకు.
౪. 'త్వా' రేకు. ౫ 'నయ(న్యాయ) వాదినః సకలాః' అని విగ్రహవాక్యము కావచ్చు.

సామంతం

సతతం శ్రీశం
హితం పరాత్పర మీడే ॥ పల్లవి ॥

గదాధరం మేఘగంభీరని-
నదం పరమోన్నతశుభదం
మృదుతరగమనం మేదినీధరం
హృదయనిలయ మహా మీడే ॥ సత ॥

నందకధరం జనార్దనం గో-
విందం చారుముకుందం
నందగోపవరనందనకందం
యిందురవినయన మీడే

గరుడగమన మురగశయన మధికం
పరమపదేశం పావనం
తిరువేంకటగిరిదేవ మతులం మ-
హిరమణం స్థిర మీడే ॥ సత 165 ॥

ఆహిరి

ఇన్నిలాగులచేతు లివియపో కడు-
నెన్నికకెక్కినచేతు లివియపో ॥ పల్లవి ॥

గునియుచుఁ దనునెత్తుకొమ్మని తల్లిపై-
నెనయఁజాఁచినచేతు లివియపో
కినిసి గోవర్ధనగిరి వెల్లగించిన-
యినుమువంటిచేతు లివియపో ॥ ఇన్ని ॥

పిసికి పూతకిచన్ను బిగియించిపట్టిన-
యిసుమంతలు చేతు లివియపో
పసులఁ గాచుచు గొల్లపడుచుల యమునలో
యిసుకచల్లినచేతు లివియపో ॥ ఇన్ని ॥

రమచైతన్యమై ప్్రాణులకెల్లను
యెరవులిచ్చినచేతు లివియపో
తిరువేంకటగిరిదేవుఁడై ముక్తికి-
నిరవుచూపెడుచేతు లివియపో ॥ఇవి॥ 166

సాళంగనాట

సివంతు విడిచినవాఁడే యోగి; యీ-
ఆసలెల్లా విడిచినఅతఁడే యోగి ॥పల్లవి॥

ఱించి పారెడుతురగమువంటిమనసు
వద్దని మరలించినవాఁడే యోగి
వొద్దనే కొండలవంటివున్నతదేహగుణాలు
దిద్ది మట్టుపెట్టువాఁడే ధీరుఁడైనయోగి ॥వాసి॥

ంచుకొన్న యింద్రియపుమోహజలధిలోన
వంచన మునుఁగనట్టివాఁడే యోగి
పొంచి పుణ్యపాపములు పొట్టువంటికర్మములు
దంచి పారఁజల్లువాఁడే తత్త్వమైనయోగి ॥వాసి॥

తుకామాదుల వెళ్లఁగొట్టి శాంతుఁడై
వగలుడిగినయట్టివాఁడే యోగి
నిగిడి శ్రీవేంకటపతినిజదాసుఁడై భక్తిఁ
దగిలి నిలుపువాఁడే ధన్యుఁడైనయోగి ॥వాసి॥ 167

గుండక్రియ

లేనిబంధము తోడునీడై నెను-
ఱిలినా నన్ను వదల దేమిసేతు ॥పల్లవి॥

గులిమికొలుచు దీరఁగుడువనియ్యక కొత్త-
  కొలుచు మీఁదమీఁదఁ గొలవఁగా
  కలసినకర్మపుఁగలిమిచేతఁ ౧దృష్ట
  వెలితిగాక యిల్లువెడల దేమిసేతు ॥ తుద ॥

అన్నియు నొకమాటే యనుభవింపఁగఁజేసి
  కొన్ని వెచ్చము ౨లోనఁగూడించి
  యిన్నిటాఁ దిరువేంకటేశ నిర్మలునిఁగా
  నన్నుఁజేసి నీవు నాకుఁ గలుగవయ్య ॥ తుద ॥ 168

28 రేకు సాళంగం

తొలుఁబాపపుణ్యాలతోడఁ బుట్టితినట
  బలువైనభవములఁ బడలేనా ॥ పల్లవి ॥

గాములయింటనే కాఁపనయితినట
  పాముపుట్టనుండియైన బతుకలేనా
  గోమున హేయపుఁగుండకూడు నించితినట
  గామిడి౩నేగారేతిత్తిఁ గానోపనా ॥ తొలుఁ ॥

కష్టైనగుణములచే కట్టువడితినట
  చుట్టపుబంధాలరొచ్చుకు నోపనా
  దట్టపుటాసల నేఁ దాల్చితినట నా-
  వెట్టకాయము మోవవెఱచేనా ॥ తొలుఁ ॥

౪నిగిడినలోపల నీ వుండుదువట
  పగవారికి నేఁ బగిలేనా
  తగువేంకటేశ నీదయవాఁడనట యీ-
  వగల నిన్నిఁట గెలువఁగలేనా ॥ తొలుఁ ॥ 169

---

౧. 'దృష్ట' పూ. ము. పా. ౨ 'లోనఁగూడించి' లో అరసున్న చింత్యము
౩. 'నేగారేతిత్తిఁ'=(నేయిగారుతిత్తిని)' కావచ్చు. ౪.'నిగిడి నాలోపల ' కావచ్చు

శ్రీరాగం

[1]ఈతఁ డఖిలంబునకు నీశ్వరుఁడై సకల-
భూతములలోనఁ దాఁ బొదలువాఁ డితఁడు ॥ పల్లవి ॥

గోపాంగనలమెఱుఁగుగుబ్బచన్నులమీఁద
చూపట్టుకమ్మఁగస్తురిపూఁత యితఁడు
తాపసోత్తములచింతాసౌధములలోన
దీపించుసుజ్ఞానదీప మితఁడు ॥ ఏత ॥

జలధికన్యాపాంగలలితేక్షణములలో
కలసి వెలుఁగుచునున్నకజ్జలం బితఁడు
జలజాసనునివదనజలధిమధ్యమునందు
అలర వెలువడినపరమామృతం బితఁడు ॥ ఏత ॥

పరివోనిసురతసంపదలనింపులచేత
వరవధూతతికి పరవశ[2]మైనయితఁడు
తిరువేంకటాచలాధిపుఁడు దానై యుండి
పరిపాలనముసేయ భారకుం డితఁడు ॥ ఏత ॥ 170

సామంతం

ఎన్నఁగలుగుభూతకోటినెల్లఁ జేసినట్టిచేఁత
నిన్నుఁ జేసుకొనుటగాక నీకుఁ దొలఁగవచ్చునా ॥ పల్లవి ॥

గుట్టుచెరిచి లోకమెల్ల ఘోరసంసారమందు
కట్టివేసినట్టిపాపకర్మ మేల తీరును
పట్టితెచ్చి నిన్ను రోలఁగట్టివేసి లోకమెఱఁగ
రట్టుసేసుఁగాక నిన్ను [3]రాజనన్న విడుచునా ॥ ఎన్న ॥

---

౧ 'ఏతదఖిలంబు' పూ.ము పా. ౨. 'మైనదిత' పూ ము పా. ౩. 'రాజవన్న' రేకు.
౧, ౨. లలో పూ. ము. పారము మంచిది కావచ్చు. రేకుపారము చూపి మనపారము లిచ్చుట మంచిదిగదా ?

మిఱ్ఱుపల్లములకుఁ దెచ్చి మెరసి భూతజాలములకుఁ
దొఱ్ఱుపెసలు గొలచినట్టి దోసమేల పాయును
అఱ్ఱుసాఁచి గోపసతుల నలమి వెంటవెంటఁ దిరుగ
వెఱ్ఱిఁ జేయుఁగాక నీవు విభుఁడనన్న విడుచునా ॥ ఎన్న

పరులఇంటి కేఁగి పరులపరుల వేఁడఁజేసినట్టి-
౧యెరుకమాలినట్టిచేఁత లేల నిన్ను విడుచును
వెరవుమిగిలి వేంకటాద్రివిభుఁడననుచు జనులచేత-
నరులుగొనఁగఁ జేయుఁగాక ఆస నిన్ను విడుచునా ॥ ఎన్న ॥ 17

బౌళి

ఏమివలసిన నిచ్చు నెప్పుడైనను
యేమరక కొలిచిన నీతఁడే దైవము ॥ పల్లవి ॥

ఘనముగా నిందరికిఁ గన్నులిచ్చుఁ గాళ్లిచ్చు
పనిసేయఁ జేతులిచ్చు బలియుఁడై
తనుఁగొలువుమని చిత్తములిచ్చుఁ గరుణించి
వొనర లోకానకెల్ల నొకక్కఁడే దైవము ॥ ఏమి ॥

మచ్చిక తనుఁగొలువ మనసిచ్చు మాటలిచ్చు
కుచ్చితములేనికొడుకుల నిచ్చును
చొచ్చినచోటే చొచ్చి శుభమిచ్చు సుఖమిచ్చు
నిచ్చలు లోకానకెల్ల నిజమైనదైవము ॥ ఏమి ॥

పంతమాడి కొలిచినఁ బ్రాణమిచ్చు బ్రాయమిచ్చు
యెంతటిపదవులైన నిట్టె యిచ్చు
వింతవింతవిభవాలవేంకటేశుఁ డిదె మా-
యంతరంగముననుండేఅరచేతిదైవము ॥ ఏమి ॥ 172

౧. 'యెఱుక' పూ. ము. పా.

పాడి

వెట్టిమోపువంటిమేను విడనాడి పీఁ
డిట్టై దాఁటిపోయె నెటువంటిజాణే ॥ పల్లవి ॥

ఘోరమైనఆసలనెడికూఁకటవేరు దవ్వి -
పారవేసి యిడుమలఁ బడనొల్లక
యీరసపుసంసార మింగలము దగిలించి
యేరు దాఁటిపోయె నెటువంటిజాణే ॥ వెట్టి ॥

కన్నవారిఁ దన్నుఁ బ్రేమ నన్నవారి దిగనాడి
వున్నతమైనచోట నుండఁబోయి
తన్నుఁదా వేంకటపతిదాసులఁజేరి వాఁడు
యెన్నఁడుఁ దిరిగిరాఁదే యెటువంటిజాణే ॥ వెట్టి ॥ 173

లలిత

వలవనిమోహావస్థలఁ బొరలెడి-
మలినం బెన్నఁడు మానును ॥ పల్లవి ॥

ఘోరదురితవికారంబుల-
కారణ మెన్నఁడు దీరును
వైరముగొని తనువదలనిబంధపు-
భారం బెన్నఁడు వాయును ॥ వల ॥

జడమగుజిహ్వాచాపల్యముగల-
వెడమతి యెన్నఁడు వీడును
చెడనిజీవునకు శ్రీవేంకటపతి-
కడచూ పెన్నఁడు గలుగును ॥ వల ॥ 174

లలిత

ఆశాబద్ధుఁడనై యలసి నిన్నుఁ గడు-
గాసిఁబెట్టినవాఁడఁ గాను ॥ పల్లవి ॥

ఘనకర్మపరుఁడనై కర్మరూపునిఁ జేయ
నిను దూరి భారము నీకుఁ గట్టినవాఁడఁ గాను
పనిలేనిదుఃఖలంపటుఁడనై దుఃఖము
గనుపించకుమని కడువేఁడినవాఁడఁ గాను ॥ ఆశా ॥

శ్రీవేంకటగిరిదేవేశ నా కిది
గావలెననువాఁడఁ గాను
కావలసినయవి గదిసిన నవి నాకుఁ
గావనుమనుజుండఁ గాను ॥ ఆశా ॥ 175

29 రేకు శ్రీరాగం

కోరికె దీరుట యెన్నఁడు గుణమును నవగుణమునుఁ జెడి
వూరక యీమది నీపైనుండుట యెన్నఁడొకో ॥ పల్లవి ॥

చిత్తం బాఁకలి దీరదు, చింత దలంపునఁ బాయదు
యెత్తినపరితాపమునకు నేదీ మితిమేర
హత్తినపుణ్యము బాపము నప్పటిసుఖములకొరకే
వత్తికి నూనెకుఁ గొలఁదై వడిఁ జనె దివసములు ॥ కోరి ॥

జీవుఁడె పరతంత్రుఁడుగన చింతింపఁడు నిన్నె[illegible]ను
చావునుఁ బుట్టుగు సహజము శరీరధారులక
శ్రీవనితాహృదయేశ్వర శ్రీవేంకటగిరివల్లభ
పావనమతిమై ప్రాణులు బ్రదుకుట యెన్నఁడొకో ॥ కోరి ॥ 176

కాంబోది

గడ్డపార మింగితే నాఁకలి దీరీనా ¹యీ-
వొడ్డినభవము దన్ను ంవొడ కమ్ముఁగాక ॥ పల్లవి ॥

చించుక మిన్నులఁబారేచింకలను బందిఁగట్టి
వంచుకొనేమన్న నవి వసమయ్యీనా
యెంచరానియింద్రియము లెవ్వరికి నేల చిక్కు-
పొంచి పొంచి వలపుల బొండఁబెట్టుఁగాక ॥ గడ్డ ॥

మంటమండేయగ్గి దెచ్చి మసిపాఁత మూఁటగట్టి
యింటిలోన దాఁచుకొన్న నితవయ్యీనా
దంటమమకార మిట్టే తన్ను నేల సాగనిచ్చు
బంటుఁజేసి ఆసలనే పారఁదోసుఁగాక ॥ గడ్డ ॥

పట్టరానివిషములపాముఁ దెచ్చి తలకిందఁ
బెట్టుకొన్నా నది మందపిలి వుండీనా
వెట్టసంసార మిది వేంకటేశుఁ గొలువని-
వట్టిమనుజుల పెడవాడఁబెట్టుఁగాక ॥ గడ్డ ॥ 177

కన్నడగౌళ

కటకటా దేహంబు గాసిఁబెట్టఁగవలనె
నిటువంటిదెనలచే నిట్లుండవలసె ॥ పల్లవి ॥

చంపనొల్లకకదా సంసారమనియెడి-
గంపమోఁపు గడించె కర్మసంగ్రహము
లంపటము విరియించ లావుచాలక తుదిని
దింప నొకకొంతైన తెగుదెంపులేదు ॥ కట ॥

---

౧. 'ఒడ్ల' కావచ్చు.

మనుపనోపకకదా మాయావిలంబమువ
కనుమూసి కాంక్ష మఱి కట్టె దైవంబు
దినభోగములు విడువఁ దెఱఁ గేమిటను లేక
తనివిఁబొందించ నెంతయు వసముగాదు ॥ క॥

తెలుపనోపకకదా తిరువేంకటేశ్వరుఁడు
వెలలేనివేదనల వేఁచెఁ బ్రాణులను
బలిమి నజ్ఞానంబుఁ బాయలే కితనినే
[1]తలఁచి భవబంధముల దాఁటంగరాదు ॥ కట ॥

సామంతం

అయ్యో పోయఁ బ్రాయముఁ గాలము
ముయ్యంచుమనసున నే మోహమతి నైతి ॥ పల్ల॥

చుట్టంబులా తనకు సుతులుఁగాంతలుఁ జెలులు
వట్టియాసలఁ బెట్టువా రేకాక
నెట్టుకొని వీరు గడునిజమనుచు హరి నాత్మఁ
బెట్టనేరక [2]వృథా పిరివీకులైతి ॥ అయో॥

తగుబంధులా తనకుఁ దల్లులునుఁ దండ్రులును
వగలఁ బెట్టుచుఁ దిరుగువా రేకాక
మిగుల వీరలపొందు మేలనుచు హరి నాత్మఁ
దగిలించలేక చింతాపరుఁడనైతి ॥ అయో॥

అంతహితులా తనకు నన్నలునుఁ దమ్ములును
వంతువాసికిఁ బెనఁగువా రేకాక
అంతరాత్ముఁడు శ్రీవేంకటాద్రీశుఁ గొలువ కిటు
సంతకూటములయలజడికి లోనైతి ॥ అయ్యో॥

---

౧. 'తలఁచికాని' అని అర్థము కావచ్చు. ౨. 'వ్రిథా' రేకు.

లలిత

మనసున నెప్పుడు మాన దిది
దినబాధెటువలెఁ దీఱీనో ||పల్లవి||

చిత్తవికారము జీవులపాపము
తత్తరపరచేక తడయ దిది
కత్తులబో నీకాయపువయసున-
నెత్తినమదమున కేదిగతో ||మన||

అసలుఁగంబ మీయాశాదోషము
విసిగిన నూరక విడువ దిది
వసులమూఁట మోవఁగఁ బడవేయఁగ
వసము గాని దెటువలెనౌనో ||మన||

పాముచెలిమి రంపపుసంసారము
గాములమోఁచినగంప యిది
కామించుచు వేంకటపతిఁ దలఁపక
యేమరివుండిన నేమౌనో ||మన|| 180

ధన్నాసి

ఎంతవిభవము గలిగె నంతయును నాపదని
చింతించినదిగదా చెడనిజీవనము ||పల్లవి||

చలముఁ గోపంబుఁ దనుఁ జంపేటిపగతులని
తెలిసినది యదిగదా తెలివి
తలకొన్నపరనింద తనపాలిమృత్యువని
తొలఁగినది యదిగదా తుదగన్నఫలము ||ఎంత||

మెఱయువిషయములే తనమెడనున్నవురులుగా
యెఱిఁగినది యదిగదా యెరుక
పఱివోనియాస దనుఁ బట్టుకొనుభూతమని
వెఱచినది యదిగదా విజ్ఞానమహిమ ॥ ఎంత ॥

యెనలేనితిరువేంకటేశుఁడే దైవమని
వినఁగలిగినదిగదా వినికి
అనయంబు నతనిసేవానందపరులయి
మనఁగలిగినదిగదా మనుజులకు మనికి ॥ ఎంత ॥ 181

30 రేకు ఆహిరి

చెల్లుఁగా కిటు నీకే చింతింపఁగా పూరి-
పుల్ల మేరువుసేయ భూమిలో నిపుడు ॥పల్లవి॥

చెలఁగి నే మునుసేసినచేఁత లుండఁగా
మలసి నేఁ దిరుగుతిమ్మట లుండఁగా
తొలఁగఁదోసి తుప్పుడుతోడనే లోహంబు
వెలయ బంగారుగావించినగతిని ॥ చెల్లు ॥

బిగిసి నామైనున్నపెనుకట్లుండఁగా
జగడగాండ్లు పగచాటఁగను
జిగిగలచేఁతిముసిఁడికాయయగునన్ను
మొగిఁ గల్పకముఫలముగఁ జేయవసమా ॥ చెల్లు ॥

పొదలిన యింద్రియంబులు వెంట రాఁగా
మదవికారము నే మరుగఁగానే
వదలక వేంకటేశ్వర నన్ను నిదే నీ-
పదపంకజములు చేర్పఁగ నిది వసమా ॥చెల్లు॥ 182

పాడి

చక్రమా హరిచక్రమా
వక్రమైనదనుజుల వక్కలించవో ॥పల్లవి॥

చుట్టిచుట్టి పాతాళముచొచ్చి హిరణ్యాక్షుని -
చట్టలు చీరిన వోచక్రమా
పట్టినశ్రీహరిచేతఁ బాయక యీజగములు
వొట్టుకొని కావగదవో వోచక్రమా ॥చక్ర॥

పానుకొని దనుజులబలుకిరీటమణుల -
సానలఁదీరినవోచక్రమా
నానాజీవముల ప్రాణములుగాచి ధర్మ-
మూని నిలుపఁగదవో వోచక్రమా ॥చక్ర॥

వెఱచి బ్రహ్మాదులు వేదమంత్రములఁ[1] నీ-
వుఱుట్లు గొనియాడే రోచక్రమా
అఱిముఱిఁ దిరువేంకటాద్రీశువీధుల
వొఱవుఁ మెఱయుదువో వోచక్రమా ॥చక్ర॥ 183

వరాళి

వట్టియాసలకు లోనై వదలక తిరిగాదేవు
బట్టబయలు యీసంసారంబని గుట్టుదెలియలేవుప్రాణీ ॥పల్లవి॥

చాల నమ్మి యీసంసారమునకు సోలిసోలి తిరిగేవు
బాలయవ్వనప్రౌఢలభ్రమఁ బడి లోలుఁడవై తిరిగేవు
మేలుదెలియ కతికాముకుండవై మీఁదెఱఁగక తిరిగేవు
[2]మాలెమీఁద పరు వెందాఁకా నీమచ్చిక విడువఁగలేవు॥వట్టి॥

---

౧. 'లని వుఱుట్లు' పూ.ము.పా. ౨. 'మాళిగ'కు వ్యావహారికరూపమా? లేనెదీయునప్పుడు కొండచరులనడుమ గట్టైడిచిన్నమంచెవంటిదియా?

మానితముగ దురన్నపానముల మత్తుఁడవై వుండేవు
నానావిధములఁ[1]దుష్కర్మంబులు నానాటికి నాటించేవు
మేనిలోని యేగురు నార్గురును మిత్రులనుచు నమ్మేవు
ఆనందంబున నాకర్మమునకు అధిపతులని తెలియఁగలేవు॥వట్టి॥

[2]పామరివై దుర్వ్యాపారమునకు పలుమారునుఁ బొయ్యేవు
వేమరు దుర్జనసంగాతంబులు విశ్రామమనుచు నుండేవు
ప్రేమముతో హరిదాసులపై సంప్రీతి నిలుపఁగాలేవు
తామసమతివయి వేంకటనాథునితత్వ మెఱఁగఁగాలేవు॥వట్టి॥ 184

శ్రీరాగం

ఈభవమునకుఁ జూడ నేది గడపల తనదు-
ప్రాభవం బెడలించి బాధఁ బెట్టించె ॥ పల్లవి ॥

చెప్పించెఁ బ్రియము వలసినవారలకు నెల్ల
రప్పించె నెన్నఁడును రానిచోట్లకును
వొప్పించె నాసలకు వోరంత[3]ప్రొద్దునను
తిప్పించె కోరికల తిరిగి నలుగడల ॥ ఈభ ॥

పుట్టించె హేయంపుభోగయోనులనెల్ల
కట్టించె సంసారకలితబంధముల
పెట్టించె ఆసలను పెడ[4]కొాడములఁ దన్ను
తిట్టించె నిజద్రవ్యదీనకులచేత ॥ ఈభ ॥

బెదరించె దేహంబు పెనువేదనలచేత
చెదరించె శాంతంబు చెలఁగి చలమునను
విదళించె భవములను వేంకటేశ్వరుఁ గొలిచి
పదిలించె నతనికృప పరమసౌఖ్యములు ॥ ఈభ ॥ 185

---

౧. 'దుః ష్కర్మ' రేకు. ౨. 'పామర' శబ్దమునకు వ్యావహారికశబ్దము కావచ్చు.
౩. 'రొద్దు'రేకు. ౪. 'కొాడము'ప్రవాహమున చేపలనుపట్టుటకు ఒడ్డెడిసాధనము కావచ్చు.

భైరవి

ఎంతపాపకర్మమాయ [1]యెంతవింతచింతలాయ
వింతవారితోడిపొందు వేసటాయ దైవమా ॥పల్లవి॥

చూడఁజూడఁ గొత్తలాయ చుట్టమొకఁడు లేఁడాయ
వీడుఁబట్టు అలుచాయ వేడుక లుడివోయను
జోడుజోడు గూడదాయ చొక్కుఁదనము మానదాయ
యేడకేడ తలపోఁత యెంతసేసె దైవమా ॥ఎంత॥

నీరులేనియేఱు దాఁటనేర దెంతేలోఁతాయ
మేరవె[2]ళ్ల నీఁదఁడాయ మేఁటిఁ జేరఁడాయను
తోరమైన ఆస లుబ్బి తోవ గానిపించదాయ
కోరి రాకపోకచేత కొల్లఁబోయఁ గాలము ॥ఎంత॥

తల్లి దండ్రి దాత గురువు తానెయైననాచారి[3]-
వల్లభుండు నాకు మేలువంటిదాయ జన్మము
కల్లగాదు వేంకటేశుఘనునిపాదసేవ నాకు
మొల్లమాయ నామనసు మోదమాయ దైవమా ॥ఎంత॥ 186

రామక్రియ

కుడుచుఁగాక తనకొలఁదిగానిమేలు
డా[4]చవీనా నోరు తగిన[5]యెంతయును ॥పల్లవి॥

చ- పవచ్చినకర్మసంగ్రహంబగుబుద్ధి
గంప [6]నగమ్మక తన్ను గాచీనా
పంపుడుదయ్యమై బాధఁ బెట్టైడుయా[7]స
కొంపలోన నుండఁ[8]నీఁగోరీనా ॥కుడు॥

---

౧. 'యంత' రేకు. ప్రాసయతి కూర్చిరేమో. ౨. 'వేళ్ల' పూ.ము.పా. ౩. 'నాంచారి' ఏమో? 'నాచ్చియార్' తమిళము. ౪. 'దడవి నానోరు' పూ.ము.పా. ౫. 'యంత' కావచ్చు. ౬. 'నమ్మక' కావచ్చు. ౭. బెట్టిదు + ఆస = బెట్టిడుయాస. ఈవింతసంధులు ఈవాఙ్మయమున పట్టింపు లేదు. ౮. ఇవ్వన్ + కోరీనా = ఈఁగోరీనా కావచ్చు.

శ్రీవేంకటగిరి శ్రీనాథుఁ డిందరిఁ
గావఁ బ్రోవఁగ నున్న ఘనుఁడు
దేవోత్తముని నాత్మఁ దెలియ కితరములయిన-
త్రోవ లెన్నిన మేలు దొరకీనా ॥ కుడు ॥ 187

31 రేకు ఆహిరి

పారకుమీ వో మనసా పంతము విడువకుమీ మనసా
పారిన నీవే బడగయ్యేదవు చేరువ నాఁడే చెప్పనె మనసా ॥పల్లవి॥

చింతించకుమీ శివునివై రిచే చిక్కవడకుమీ వో మనసా
కంతువారకము వయసుఁ బ్రాయములు కావటికుండలు వో మనసా
౧యెంతే మేలుఁగీ దేకాలము ఎప్పుడు నుండదు వో మనసా
సంతరించుకో వానిని మనసున సంతోషముగా వో మనసా ॥ పార ॥

యెన్నికలే తలపోయకుమీ యేమరకుండుమి వో మనసా
కన్న విన్నవారిలో నెప్పుడు కాకుపడకుమీ వో మనసా
పున్నమమాసలు పుడమిలో బదుకులు పోయివచ్చేవి వో మనసా
మిన్నో నేలనిమన్న దినములో మీఁదుచూడకుమి వో మనసా॥పార॥

కన్నులసంగాతము సేయకుమీ కళవళించకుమి వో మనసా
వన్నెలమాటలు చెవులఁబెట్టక వాసివిడువకుమి వో మనసా
మున్నిఁటిసురలు బ్రహ్మాదులకై నను ముక్తిసాధనము వో మనసా
వెన్నుని వేంకటగిరిపతిఁదలఁచుము వేసారకుమీ వో మనసా॥పార॥188

---

౧. 'యెంతో మేలూఁ గీ' అని పూ.ము.పా

ముఖారి

ఏల పొరలేవులేవే యింతలోవిపనికి
మాలయింటితోలుకప్పుమాయ లిటువంటివి ॥పల్లవి॥

చిక్కులతమకముల చీఁకటిగప్పిననాఁడు
యెక్కువ వాసనలౌ[1] హేయపుమేను
వెక్కసపు ప్రియ[2]మది విరిగితే రోఁతలౌ
లక్కపూఁతకపురు లీలాగు లిటువంటివి ॥ ఏల ॥

మించినచిత్తములో మేలుగలిగిననాఁడు
యెంచరానిచవులౌ నెంగిలిమోవి
పెంచుకంటే కష్టమౌ ప్రియముదీరిననాఁడు
చంచలపుచిత్తములచంద మిటువంటిది ॥ ఏల ॥

వెల్లిగొనుసురతపువేళ[3] మరపులయింపు
కొల్లలాడుటౌ కొనగోరితాఁకులు
నల్లితిండౌ[4] మరి మీఁద మరగితే రోఁతలౌ (?)
వుల్లమిచ్చేవేంకటేశునొద్ది కిటువంటిది ॥ ఏల ॥ 189

ముఖారి

ఎట్టు దరించీ నిదె యీజీవుఁడు
బట్టబయలుగాఁ బరచీ నొకటి ॥ పల్లవి ॥

చెడనిమట్టిలోఁ జేసినముద్దే
నడుమ ముంచుకొన్నది వొకటి
తడియనినీరై తడివొడమించుచు
వడిసీని వేవుర వడితో నొకటి ॥ ఎట్టు ॥

విరురేకు 83. 1. ననదౌను. 2. ప్రేమమది. (1-2 చరణములు వెనుకముందై కలవు) 3. వెరమర. 4. దౌఁగాక నలగిన వింతలోనే.

పాయనితనుదీపనములుగా నటు
చేయుచు మది వేఁచీ నొకటి
కాయపుచుట్టరికమ్ములు చేయుచు
రేయుఁబగలు విహరించీ నొకటి ॥ఎట్టు॥

యిన్నియుఁ దానే యేచి కపటములు
పన్నీ నిదె లోపల నొకటి
వెన్నెలచూపుల వేంకటేశ నిను
యెన్నికతోఁ గడు నెదిరీ నొకటి ॥ ఎట్టు ॥ 190

ముఖారి

౧బ్రహ్మగడిగినపాదము
బ్రహ్మము దానె నీపాదము ॥పల్లవి॥

చెలఁగి వసుధ ౨ గొలిచిననీపాదము
బలితలమోపినపాదము
తలఁకక గగనము దన్నినపాదము
బలరిపుఁ గాచినపాదము ॥ బ్రహ్మ ॥

కామినిపాపము గడిగినపాదము
పాముతలవిడినపాదము
ప్రేమపుశ్రీసతి ౩ పిసికెడిపాదము
పామిడి¹తురగపుఁబాదము ॥బ్రహ్మ॥

పరమయోగులకుఁ బరిపరివిధముల
పరమొసఁగెడి నీపాదము
తిరువేంకటగిరి తిరమనిచూపిన-
పరమపదము నీపాదము ॥ బ్రహ్మ ॥ 191

విడురేకు 80. 1. పామెడి. ౧: ఈపాటలో ‘ నీపాదము ’ అనుట ఉచితమేమో? ‘ఈపాదము’ అని గాయకులు పాడుట గలదు. ౨. ‘గొలచి’రేకు. ౩‘పిసికేటి’రేకు.

౧అవతారాలు - సామంతం

తానేకా కెవ్వరు మాకు దాతయు దైవము తన-
లోనఁ బెట్టుకొని మాకు లోనైనవాఁడు ॥ పల్లవి ॥

చదివించి, కూడుపెట్టి, జారకుండ నిల్లుగట్టి,
బెదరులేని బుద్ధి పిన్ననాఁడే చెప్పి,
యెదిరి నడిగి, ద్రవ్య మిదిగొమ్మనుచు నిచ్చి,
పదిలమై తమ్ముఁ బాలించువాఁడు, ॥ తానే ॥

మోహవియోగమ్ము, మోహానురాగమ్ము,
దేహవిభాగంబు దెలిపిన కలికి
ఐహికమున వేంకటాధీశుఁడై సర్వ-
దేహరక్షకుఁడై తిరుగుచున్నాఁడు ॥ తానే ॥ 192

బౌళి

చెదఱక పెలుఁగే చేనుమేయఁగఁజొచ్చె
అదలించి తగదు నీ కనువారు వేరీ ॥ పల్లవి ॥

చిత్త మింద్రియములచేఁ జిక్కి, కడు। మద-
మెత్తిన వద్దన నిఁక వేరీ
హత్తినమనసు మోహాదులతోఁ గూడి
తత్తరించిన మాన్పఁదగువారు వేరీ ॥ చెద ॥

జీవుఁ డిన్నిటికిఁ దాఁ జిక్కి పోయినత్రోవఁ
బోవఁజొచ్చిన బుద్ధిపొల మేది
శ్రీవేంకటేశుచింతాపరతఁ గాని
కావఁగ నాత్మకు గతి దానేది ॥ చెద ॥ 193

౧. ఈ పాటలో మాత్రము దశావతార సమన్వయమున్నట్లు రేకు చెప్పినది.

కన్నడగౌళ

పోయఁ గాలం బడవికిఁ గాయు౧వెన్నెలకరణిని
శ్రీయుతుఁ దలఁచుఁడీ నరులు మాయఁబడి చెడక ॥ పల్లవి ॥

చిత్తము చేకూరుచుకొని చిత్తైకాగ్రతను
చిత్తజగురునిఁ దలఁచుఁడీ చిత్తజుఁ జొరనీక ॥ పోయఁ ॥

బూరుగుమ్రాఁకునఁ జెందినకీరముచందమున
ఆరయ నిష్ఫలమగు మరి యన్యులఁ జేరినను ॥ పోయఁ ॥

కూరిమి మాతిరువేంకటగిరిగురుశ్రీపాదములు
చేరినవారికి భవములు చెంద వెపుడు నటుగాన ॥ పోయఁ ॥ 194

32 రేకు పాడి

ఏఁటికి నెవ్వరిపొందు యిస్సిరో చీచీ
నాటకములాల చీచీ నమ్మితిఁగా మిమ్ము‌ను ॥ పల్లవి ॥

జవ్వనమదమ చీచీ చక్కఁదనమరో చీచీ
రవ్వైనరాజసగర్వమరో చీచీ
కొవ్వినమదమ చీచీ కూరిమియాసరో చీచీ
నవ్వులదేహమ చీచీ నమ్మితిఁగా మిమ్మును ॥ ఏఁటి ॥

ముచ్చటమమత చీచీ ముచ్చుమురిపెమ చీచీ
బచ్చురపణములోనిబచ్చన చీచీ
తెచ్చుకోలుతాలిములదిట్టతనమరో చీచీ
పుచ్చినపోకరో చీచీ పోయఁగా మీకాలము ॥ ఏఁటి ॥

సిరులచీఁకటి చీచీ సిలుగుసంపద చీచీ
వరవిభవమ చీచీ వాసిరో చీచీ
కరుణించెఁ దిరువేంకటగిరిపతి నన్ను
విరసవర్తన చీచీ వీడెఁగా మీబారము ॥ ఏఁటి ॥ 195

౧. 'వెన్నెలల' రేకు.

సామంతం[1]

మనుజుఁడై పుట్టి మనుజుని సేవించి
అనుదినమును దుఃఖమందనేలా ॥ పల్లవి ॥

జుట్టెఁడుగడుపుకై చొరనిచోట్లు చొచ్చి
పట్టెఁడుగూటికై బతిమాలి
పుట్టినచోటికే పొరలి మనసుపెట్టి
వట్టిలంపటము వదలనేరఁడుగాన ॥ మను ॥

అందరిలోఁ బుట్టి అందరిలోఁ [౧]బెరి-
గందరిరూపము లటు దానై
అందమైనశ్రీవేంకటాద్రీశు సేవించి
అందరానిపదమందె నటుగాన[2] ॥ మను ॥ 196

నాట[3]

లంకెలూడుటే లాభము యీ-
కింకరులను నలఁగెడికంటెను ॥ పల్లవి ॥

జంపులఁ జంపక [4]సరుగనఁబాసేటి-
లంపటమేపో లాభము
[5]కంపమోపుతోఁ గనలి శరీరపు-
కొంపలోనవేఁగుటకంటెను ॥ లంకె ॥

యీవలనావల నేచేటియాసల-[6]
లావు దిగుటెపో లాభము
యేవగింతలకు నిరవగు నరకపు-
కోవులఁబడి మునుఁగుటకంటెను ॥ లంకె ॥

నిడురేకు 34. 1. గుండక్రియ 2. పదమందరాదా. నిడురేకు 29. 3. సామంతం. 4. నొంపక 5. గంపమోపు, నిడురేకు 29. 6 ఆవల నీవల నాసలు సేసెడి.

౧. 'బెరి। అంద' పూ. ము. పా.

తివిరి వేంకటాధిపుదాసులకృప-
లవలేశమెపో లాభము
చవులని [1] నోరికి సకలము దిని తిని
భవకూపంబులఁ బడుకంపెను ॥ లంకె ॥ 1

నాట

తనకేడ చదువులు తనకేడ శాస్త్రాలు
మనసు [౧]చంచలబుద్ధి మానీనా ॥ పల్లవి

జడ్డుమానవుఁడు చదువఁజదువ నాస
వడ్డివారుఁగాక వదలీనా
గుడ్డికుక్క సంతకుఁబోయి తిరిగిన
దుడ్డుపెట్లేకాక దొరకీనా ॥ తన ॥

దేవదూషకుఁడై తిరిగేటివానికి
దేవతాంతరము తెలిసీనా
శ్రీవేంకటేశ్వరుసేవాపరుఁడుగాక
పావనమతియై పరగీనా ॥ తన ॥ 198

భైరవి

[౨]సదిఁబెట్టెఁ గటకటా సంసారము। చూడ-
జదధిలోపలియీఁత సంసారము ॥ పల్లవి ॥

జమునోరిలో బ్రదుకు సంసారము । చూడ
చమురుదీసినదివ్వె సంసారము
సమయించుఁబెనుదెవులు సంసారము చూడ
సమరంబులో నునికి సంసారము ॥ సది ॥

1. చవికొవి. ౧ 'చెంచెల' రేకు. ౨. ఈపాటకు రేకులో ప్రగ్రహమునకు గుర్తు సరిగా చూపలేదు.

సందిగట్టినతాడు సంసారము చూడ
సందికంతలతోవ సంసారము
చందురునిజీవనము సంసారము చూడ[1]
చంద మేవలెనుండు సంసారము. ॥ సది ॥

చలువలోపలివేఁడి సంసారము చూడ
జలపూఁతబంగారు సంసారము
యిలలోనఁ దిరువేంకటేశ నీదాసులకు
చలువలకుఁ గడుఁజలువ సంసారము ॥ సది ॥ 199

ధన్నాసి

సామాన్యమా పూర్వసంగ్రహంబగుఫలము
నేమమునఁ బెనగొనియె నేఁడు నీవనక ॥ పల్లవి ॥

జగతిఁ బ్రాణులకెల్ల సంసారబంధంబు
తగుల బంధించుదురితంపుఁగర్మమున
మగుడ మారుకుమారు మగువ నీపురముపై
తెగికట్టి రెవ్వరో దేవుండవనక ॥ సామా ॥

పనిలేక జీవులను భవసాగరంబులో
మునుఁగ లేవఁగఁజేయుమోహదోషమున
పనిపూని జలధిలోఁ బండఁబెట్టిరి నిన్ను
వెన కెవ్వరో మొదలివేలుపనక ॥ సామా ॥

వుండనియ్యక జీవనోపాయమున మమ్ము
కొండలను గొబల తతిగొని తిప్పుఫలము
కొండలను నెలకొన్నకోనేటిపతివనఁగ-
నుండవలనెను నీకు నోపలేననక ॥ సామా ॥ 200

విడురేకు 80. 1. గాక.

దేవగాంధారి

ఎందరివెంట నెట్లఁ దిరుగవచ్చు
కందువెఱఁగి చీఁకటిదవ్వుకొనుఁగాక[1] ॥ పల్లవి ॥

తల రాయిగాఁగ నెందరికి మొక్కెడిని
తెలివిమాలినయట్టిదేహి
కొలఁదిమీరినదేవకోట్లు దనలోన
కలవాని నొక్కనినే కొలుచుఁగాక ॥ ఎంద ॥

కాలీచపడఁగ నెక్కడికి నేఁగెడిని
పాలుమాలినయట్టిప్రాణి
మేలిమిజగములు మేనిలోఁ గలవాఁడు
పాలిటివాఁడై ప్రణుతికెక్కుఁగాక ॥ ఎంద ॥

నూరేండ్ల[2] నెందరి నుతియింపఁగలవాఁడు
చేరఁదావులేనిజీవి
శ్రీరమణీశుఁడు శ్రీవేంకటేశుని
కోరికెఁ దలఁచి నుతి[3] కొల్లగొనుటగాక ॥ ఎంద ॥ 201

33 రేకు శ్రీరాగం

వెన్నవట్టుక నేయి వెదకనేలా మరియు-
నెన్ని వలసినను దమయేలెటివే[4] కావా ॥ పల్లవి ॥

తలఁపునకు విష్ణుచింతన నిమిషమాత్రంబు
కలుగుటే కలుగవలెఁగాక
వలనైనభోగములు వైభవంబులు మరియు
కలవెల్ల తమయెదుటఁ గలిగినవె కావా ॥ వెన్న ॥

విడురేకు 47. 1. చీఁకటికి. దొలఁగుఁ. 2. నోరెండ 3. ముక్తి. విడురేకు 34
4. యెదిటివే.

పదిలముగ హరినామపఠన[1] మంత్రము నోరు
కదియుచే కలుగవలెఁగాక
తుదలేనిసంపదలు తొలగనిముదంబులును
కదల కెప్పుడుఁ దమకుఁ గలిగినవె [౧]కావా ॥ వెన్న ॥

యించుకైనను వేంకటేశుగిరిశిఖరంబు
కాంచుచే కలుగవలెఁగాక
అంచితంబైననిత్యానందపదవులును
మించి తమయెదుటఁ బ్రభవించినవె కావా ॥ వెన్న ॥ 202

ముఖారి

పసలేని యీబ్రదుకు
అసలు చొచ్చిచొచ్చి అలసినట్టాయె ॥ పల్లవి ॥

తొల్లిటిజన్మాదులఁ గానినరరూపు
పల్లించుకొన్నయీబ్రదుకు
కల్లసుఖములచే కనలి కమ్మర
ముల్లుదీసి కొఱ్ఱు మొత్తినట్టాయ ॥ పస ॥

బూటకములనెల్లఁ బొరలి సంసారంపు-
పాటుదెచ్చినయీబ్రదుకు
నీటుగ నెద్దు దన్నీనని గుఱ్ఱము-
చాటు కేఁగినయట్టిచందమాయె ॥ పస ॥

పగగొన్నపొగ కోపక మంటఁ బడిపడి
పగలు రేలైనయీబ్రదుకు
తగువేంకటేశ్వరుఁ దలఁచి నేలనుండి
యెగసి మేడమీఁది కేఁగినట్టాయె ॥ పస ॥ 203

---

1. వరమ మంత్ర. ౧. 'కాక' రేకు.

ముఖారి

ఎంత మానుమన్నఁ జింతలేల మానునే[1]
పంతపుమనసు హరిపై నుండేఁగాక ॥ పల్లవి ॥

తీరనిబంధాలు నేఁడే తెగుమంటే నేల తెగు
భారపుమమతఁ బెడఁబాసినఁగాక
వూరటగా మమత నేనొల్లనంటే నేల మాను
వోరుపుతో లంపటము లొల్లకుండేఁగాక ॥ ఎంత ॥

వేఁకపుఁగోపము నేఁడే విడుమంటే నేల విడు
తోఁకచిచ్చయినయాసఁ దుంచినఁగాక
ఆఁకట నానేల మాను అన్నిటాను యిందరికి
మాఁకుపడి తత్తరము మఱచుండేఁగాక ॥ ఎంత ॥

పెట్టనిది దైవ మిట్టే పెట్టుమంటే నేల పెట్టు
ఘట్టి వేంకటపతి యిచ్చినఁగాక
యిట్టునట్టు నీతఁడు దా నిందరికి నేల యిచ్చు
వొట్టినవిరక్తి నేమీ నొల్లకుండేఁగాక ॥ ఎంత ॥ 204

సామంతం

చాలదా హరిసంకీర్తనంగల-
మే లిది దీననే మెరసిరి ఘనులు ॥ పల్లవి ॥

తలఁప వేదశాస్త్రములు గానక
అలరుచు ౧వాల్మీకాదులు
తలకొని హరిమంత్రమే దగఁ బేర్కొని
అలవిమీరఁ గడు౨నధికములైరి ॥ చాల ॥

విడురేకు. 42, 88. 1. మానును. 89. 2. దీరుమంటే నేలతీరు.
౧. 'వాల్మీక్యాదులు' కావచ్చునేమో. ౨. 'నధికులునైరి' కావచ్చునేమో.

యితరదైవముల నెఱఁగనేరక
ప్రతిలేనిమహిమఁ బార్వతి
మతిఁ దలఁపుచు హరిమంత్రమె పేర్కొని
సతతము హరులో సగమై నిలిచె ॥ చాల ॥

చదువులఁ బలుమరుఁ జదువనోపక
అదివో నారదాదులు
పదిలపువేంకటపతిహరినామమే
వదల కిదియ జీవనమై మనిరి ॥ చాల ॥ 205

సామంతం

పోయఁబోయఁ గాలమెల్ల [౧]పూఁటవూఁటకు
చేయి నోరు నోడాయ చెల్లఁబో యీరోఁతలు ॥ పల్లవి ॥

తిప్పన తొప్పన కేతు[1] దేవన బావన గన్ను[2]
పప్పన బొప్పనగారిఁ బాడిపాడి
కుప్పలుఁదెప్పలు[3]నైనకోరికెలు మతిలోన
యెప్పుడుఁ బాయకపోయ నెన్ని లేవు రోఁతలు ॥ పోయఁ ॥

కాచన పోచన మాచు[4] కల్లప బొల్లప మల్లు
బాచన దేచనగారిఁ బాడిపాడి
యేచినపరసుఖము నిహమును లేకపోయ
చీచీ విరిగితిమి చెప్పనేల రోఁతలు ॥ పోయఁ ॥

విడురేకు. 61. 1. మాచు. 2. గంగు. 3. దిప్పలు. 4. కేతు.
౧. పూఁట+పూఁట='పూఁట వూఁట'

బక్కన తిక్కన చెల్లు బూమన కామన పేరి-
బక్కల నిందరి నోరఁ బాడిపాడి
యెక్కువై నతిరువేంకటేశునిఁ దలఁచలేక
కుక్కకాటుఁ జెప్పుటా(చే?)పై కూడె విన్నిరోఁతలు
॥పోయఁ॥ 206

సాళంగనాట

పటుశిష్టప్రతిపాలకుఁడ వనఁగ
ఘటన నఖిలమును గాతువుగా ॥పల్లవి॥

తుత్తుమురుగ దైత్యుల దనుజుల నని
మొత్తి మోఁది చలమునఁ జెలఁగి
జొత్తుపాపలుగ సొరిది విరోధుల-
నెత్తురు వడుతువు నీవేకా ॥పటు॥

తళతళమెఱుచుసుదర్శనాయుధం-
బలరుచు నొకచే నమరఁగను
బలుదైత్యులదొబ్బలుఁ బేగులు నని
నిలువునఁ జెండుదు నీవేకా ॥పటు॥

దిట్టవు సూత్రవతీపతి వసురలఁ
జట్టలు చీరఁగఁ జతురుఁడవు
రట్టడి వేంకటరమణుని వాకిటి-
పట్టపుసేనాపతివటకా ॥పటు॥ 207

34 రేకు దేసాక్షి

పోయఁ బోయఁ గాలమెల్ల పూఁట పూఁటకు[1]
రోయనిరోఁతలు చూచి రుచి చూరఁబోయ ॥పల్లవి॥

విడురేకు 33. 1. పోయెఁ దా యీ కాలమెల పొద్దు పొద్దుకు.

తాడిమానెక్కేటివాని తడయక పట్టిపట్టి
తోడఁదోడ నెందాఁకాఁ దోయవచ్చును
కాడువడ్డచిత్త మిది కలకాలము నిట్టే
ఆడికెలకులోనై *తనియక[1] పోయ ॥ పోయఁ ॥

మన్నుదినియేటిదూడ మానుమంటా మొత్తిమొత్తి
కన్నిగట్టి యెందాఁకఁ గాయవచ్చును
సన్నపుటాసలమీఁదిచరిఁబడ్డదేహమిది
కన్నపుఁగత్తులచూపు కట్టరాకపోయ ॥ పోయఁ ॥

హేయము దొక్కకుమన్న యేచి తినేననేవాఁడు
చాయకు రాకున్న నేమి సేయవచ్చును
మాయలవేంకటపతి మచ్చుచల్ల నాయాత్మ
పాయక యాతనిఁ జేరి భయమెల్లఁ బోయ ॥ పోయఁ ॥ 208

మాళవిగౌళ

పాపమెరఁగని బ్రాహ్మఁడు । యెందుఁ
జూపరానిచోటు చూపీనయ్యా ॥ పల్లవి ॥

తనివోక ౧జీవముతలకాయ నంజుడు
పనివడి తిని తిన్న బ్రాహ్మఁడు,
యెనసి యెదిరిఁ దన్ను నెఱఁగక విభుఁడై
ఘనవంశము మంటఁ గలపీనయ్యా ॥ పాప ॥

* ఇందు 'నైత' అనునక్షరములనడుమ మరి రెండక్షరములు చెక్కి తరువాత రాచి చెటిచినట్లున్నది. ఛందోరీతి నూహించిచూడఁగా, నై-య అను రెంటిలో ఏది యతి స్థానముగాఁ గొన్నను, రెండక్షరములు కావలయునేమో అనిపించుచున్నది. 1. తనియకే

౧ జీవము = మేక మొదలగుజంతువు అని మాండలికము. 'నావినాలుగుజీవాలు తప్పిపోయినవి' ఇత్యాది వ్యవహారముకూడ కలదు.

యెవ్వారు నెఱఁగనియెముకలయింటిలో
పవ్వళింపుచునున్నబ్రాహ్మఁడు,
జవ్వనమదమున జడిసేటికోమలిఁ
బువ్వులతోఁటలోఁ బొదిగినయ్యా ॥ పాప ॥

చెలఁగి కన్నెరికముచెడనిపడుచుఁ దెచ్చి
పలువేదనలఁబెట్టెబ్రాహ్మఁడు,
తెలిసి వేంకటాధిపునిదాసుఁడై
పులుగు పంజరానఁ[1] బొదిగినయ్యా ॥ పాప ॥ 209

శంకరాభరణం

ఇన్ని చేఁతలును దేవుఁడిచ్చినవే
వున్నవారియీవులెల్ల నొద్దికయ్యీనా ॥ పల్లవి ॥

తెగనియాపదలకు దేవుఁడే కలఁడుగాక
వగలుడుపఁ బరులవస మయ్యీనా
నొగిలి యితరులకు నోళ్ళుదెరచిన
నగుఁబాటేకాక మానఁగఁబొయ్యీనా ॥ ఇన్ని ॥

అగ్గలపుదురితాలు హరియే మానుపుఁగాక
బగ్గన నొక్కరు వచ్చి పాపఁబొయ్యేరా
తగ్గుముగ్గులైనవేళ తలఁచినవారెల్ల
సిగ్గుఁబాటేకాక తమ్మఁ జేరవచ్చేరా ॥ ఇన్ని ॥

యెట్టు నేసినను వేంకటేశుఁడే నేరుచుఁగాక
౧కట్టఁగడవారెల్లఁ గరుణించేరా[2]
యిట్టే యేమడిగిన నీతఁడే యొసఁగుఁగాక
వుట్టిపడి యెవ్వరైనా నూరడించేరా ॥ ఇన్ని ॥ 210

విడురేకు 66 1. పంజరము పుడికినయ్యా. 2. గావఁబోయేరా.
౧. కడ + కడ = 'కట్టకడ'. ఇక్కడ అరసున్నవిచార్యము.

ఆహిరి

ఎటువంటిరౌద్రమో యెటువంటికోపమో
  తటతట నిరువంక దాఁటీ వీఁడే[1] ॥ పల్లవి ॥

తోరంపుఁబెనుచేతుల మల్లచఱచి
  దారుణలీలఁ బెదవు లవుడుకఱచి
  కారించి చాణూరుఁ గడుభంగపఱచి
  వీరుఁడై యెముకలు విఱచీ వీఁడే ॥ ఎటు ॥

పిడుగడచినయట్టు పెడచేత నడిచిఁ-
  పడనీక పురములోపలఁ జొరఁబొడిచి
  తొడికి చాణూరు నెత్తుక దయవిడిచి
  వడివెట్టి నెత్తురు వడిచీ వీఁడే ॥ ఎటు ॥

బుసకొట్టుచును వూరుపులఁ జెమరించి
  మసిగాఁగ బెదపెదమల్లుల దంచీ-
  నెసఁగి శ్రీతిరువేంకటేశుఁడై మించి
  ముసిముసినవ్వుల ముంచీ వీఁడే ॥ ఎటు ॥ 211

ఆహిరి

ఆసమీఁద విసుపౌ (వొ?)[2] దాఁక, యీ-
  గాసిఁబరచుతనకపటమే సుఖము ॥ పల్లవి ॥

తిరమగుఁగర్మము దెగుదాఁక, । తన-
  గరిమసుఖము పొగడునందాఁక[3]
  పరమార్గం బగపడుదాఁక, తన-
  పరితాపపులంపటమే సుఖము ॥ ఆస ॥

విడురేకు, 48. 1. కడపటి చరణములో మాత్రము 'వీఁడే' తక్కినచోట్ల నెల్ల 'వాఁడే'. విడురేకు 58. 2. విడుపోదాఁక 3. పొదగనుదాఁక. ౧. 'చీఁ।బడ' రేకు.

కాయము గడపల గనుదాఁక । యీ-
మాయ దన్ను వెడమరుదాఁక
రాయడిమదము గరఁగుదాఁక । యీ-
రోయఁదగినతనరూపమే సుఖము ॥ ఆస ॥

లంకెలఁబొరలి నలఁగుదాఁక । యీ-
యంకెలభవము లెరవౌదాఁక
వేంకటపతిఁ దడవినదాఁక యీ-
కింకరువా[1]ణపుగెలుపే సుఖము ॥ ఆస ॥ 212

సాళంగం

తనకర్మమెంత చేఁతయు నంతే
గొనకొన్న పని యంత కూలీ నంతే ॥ పల్లవి ॥

తలఁపులో హరి నెంత దలఁచె నేఁడే వాని-
కలిమియు సుఖమును గల దంతే
తులఁదూఁచఁ బైఁడెంత తూఁకము నంతే
నెలకొన్నపిండెంత నిప్పటీ నంతే ॥ తన ॥

సిరివరుపూజెంత సేసె నేఁడే వాని-
దరియును దాపు నెంతయు నంతే
పురిగొన్నయీవెంత పొగడూ నంతే
నరపతిచనవెంత నగవూ నంతే ॥ తన ॥

శ్రీవేంకటపతి చింత యంత౧ నేఁడే
భావపరవశము పలుకూ నంతే
దైవము కృప యంత తానూ నంతే
యేవంక జయమెంత యిరవూ నంతే ॥ తన ॥ 213

1. కుర్వాణ. ౧. 'యంతే'. రేకు.

35 రేకు, బౌళి

ఎండగాని నీడగాని యేమైనఁగాని
కొండలరాయఁడే మాకులదైవము [1] ॥ పల్లవి ॥

తేలుగాని పాముగాని ౧ దేవపట్టయినఁగాని
గాలిగాని ధూళిగాని కాని యేమైనా
కాలకూటవిషమైన గక్కునమింగిననాటి-
నీలవర్ణుఁడే మానిజదైవము ॥ ఎండ ॥

చీమగాని దోమగాని చెలఁది యేమైనఁగాని
గాముగాని నాముగాని కాని యేమైనా
పాములనిన్నిటిమింగేబలుతేజిపైనున్న-
ధూమకేతువే మాకు దొరదైవము ॥ ఎండ ॥

పిల్లిగాని నల్లిగాని పిన్నయెలుకైనఁగాని
కల్లగాని పొల్లగాని కాని యేమైనా
బల్లిదుఁడై వేంకటాద్రిపైనున్నయాతఁడే మ-
మ్మెల్లకాలమును నేలేయింటిదైవము ॥ ఎండ ॥ 214

ఆహిరి

ఇందునందుఁ దిరుగుచు నెవ్వరివాఁడవుగాక
బందెపసురమవైతి బాపు జీవుఁడా ॥ పల్లవి ॥

తోలుబొక్కలోనఁ జొచ్చి తూలేటియాఁకలిచేత
పాలుమాలి యిందరికి బంటుబంటవై
యేలినవానిఁ గానక యేచినయాసలవెంట
కూలికిఁబో దొరకొంటి కూళజీవుఁడా ॥ ఇందు ॥

విడురేకు 115 1. గురుదైవము. ౧. దేవపట్టు = యక్షరాక్షసాదు లుండేటి-స్థలము కావచ్చు. "విద్యాధరో ఽప్సరో యక్ష రక్షో గంధర్వ కింనరాః, పిశాచో గుహ్యక స్సిద్ధో భూతో ఽ మీ దేవయోనయః॥" అమరము. 'దేవపట్టు'వంటిసమాసములు ఈవాఙ్మయమున కలంకారములు.

తీఁటమేనిలోనఁ జొచ్చి దిమ్మరిదొంగలచేత
మూఁటగట్టించుక [1] నీవు మూలదొరవై
గాఁటపువిభునిచేతిఘనత కోరికలకు
వేఁటకుక్కవై తివి వెఱ్ఱిజీవుఁడా ॥ ఇందు ॥

చీమలింటిలోనఁ జొచ్చి చిక్కువడి అందరిలో
దోమకరకుట్లకు తోడిదొంగవై
యేమరి వేంకటవిభు నెఱఁగక జాడుఁజొప్ప
నాము మేయ దొరకొంటి నాలిజీవుఁడా ॥ ఇందు ॥ 215

శ్రీరాగం

వేదనఁ బొరలే వెరవేలా
యీదయ విధి దన కీయదా ॥ పల్లవి ॥

తత్తరపాట్ల తనువికారములఁ
జిత్తము దెంచేచెలువేలా
బత్తితో దాఁచిన పరధనంబుంగొని
సత్తయి వుండుట చాలదా ॥ వేద ॥

యెక్కువతమకపుటింతులఁ బొందక
వక్కుచువాదేవయనేలా
మొక్కుచు దాఁచిన మూలధనము గన-
నెక్కువ దైవం బియ్యదా ॥ వేద ॥

నేఁతలఁ బొరలెడి చిక్కులఁ గెరలెడి-
రోఁతల యీనేరుపులేలా
బాఁతిగ వేంకటపతిరతిఁ జిత్తపు-
టూఁతలఁ గోరిక లూనవా ॥ వేద ॥ 216

విడురేకు. 99. 1. గడించుక ం. 'గవి' రేకు.

ముఖారి

వెరపులు నొరపులు[1] ౧వృథా వృథా
ధరపై మరి యంతయును వృథా ॥ పల్లవి ॥

తడయక చేసినదానంబులు వృథ
యెడనెడ నెఱిఁగినయెఱుక వృథా
వొడలిలోనిహరి నొనరఁగ మతిలోఁ
దడవనిజీవమె తనకు వృథా ॥ వెర ॥

జగమునఁ బడసినసంతానము వృథ
తగిలి గడించినధనము వృథా
జగదేకవిభుని సకలాత్ముని హరిఁ
దెగి కొలువనిబుద్ధియును వృథా ॥ వెర ॥

పనివడికూడినపరిణామము వృథ
వొనరఁగనుండినవునికి వృథా
ఘనుఁడగుతిరువేంకటగిరిహరిఁ గని
మననేరనిజన్మములు వృథా ॥ వెర ॥ 217

ఆహిరి

ఏమి గలిగెను మా కింగ్గువలన
వేమారుఁ బొరలితిమి వెఱ్ఱిగొన్నట్లు ॥ పల్లవి ॥

తటతటన నీటిమీఁదట నాలజాలంబు-
లిటునటుఁ జరించవా యీఁది యీఁది
అటువలెనెపో తమకిమంది సంసారంపు-
ఘటనకై తిరిగితిమి కడ గానలేక ॥ ఏమి ॥

రేకు 18. 1. మరపుల ౧. 'వృథా వృథా' అంతటా లేదు

దట్టముగఁ బారావతములు మిన్నుల మోవ
కొట్టఁగొన కెక్కువా కూచికూడి
వట్టియాసలనే యిటువలెనేపో యిన్నాళ్ళు
బట్టబయ లీఁదితిమి పనిలేనిపాట ॥ ఏమి

బెరసి కుమ్మరపురువు పేఁడలోపలనెల్ల
పొరలదా పలుమారుఁ బోయిపోయి
వరుస జన్మముల నటువలెనె(పో?) పొరలితిమి
తిరువేంకటాచలాధిపుఁ దలఁచలేక ॥ఏమి ॥ 21

ఆహిరి

హరినెఱఁగనిపుణ్య మంటేరుగాన
దురితాలే దురితాలే దురితాలే సుండీ ॥ పల్లవి ॥

దొడ్డపుణ్యములు సేసి తుదలేనిసంపదలు
అడ్డగించుకొని రాసులగు గురుతు
జడ్డులేనిహరికథ చవిలేకుండిన నిట్టే
గొడ్డేరే గొడ్డేరే గొడ్డేరే సుండీ ॥ హరి ॥

వలెనని మేలెల్ల వడిఁజేసి కైవల్య-
మలమి చేతికిలోననగు గురుతు
తలఁపు వైష్ణవభక్తిఁ దగులకుండిన నంతా
అలయికే అలయికే అలయికే సుండీ ॥ హరి ॥

తిరమైనతీర్థాలు దిరిగి యందరిలోన
ధరఁ బుణ్యుఁడవుట యంతకు గురుతు
తిరువేంకటపతిఁ దెలియకుండిన నంతా
విరసాలే విరసాలే విరసాలే సుండీ ॥ హరి ॥ 21

విడురేకు 34. 1. చేకొనిలోనగు.

36 రేకు నాట

ఏడ వలపేడ మచ్చి కేడ సుద్దులు
ఆడుకొన్నమాటలెల్లా నవి నిజాలా ॥ పల్లవి ॥

తొలుకారుమెఱుపులు తోఁచి పోవుఁగాక
నెలకొని మింట నవి నిలిచీనా
పొలఁతులవలపులు పొలసిపోవుఁగాక
కలకాలం బవి కడతేరీనా ॥ ఏడ ॥

యెండమావులు చూడ నేరులై పారుఁగాక
అందకుఁబోవ దాహ మణఁగీనా
నిండినట్టిమోహము నెలఁతలమదిఁ జూడ
వుండినట్టేవుండుఁగాక వూఁతయ్యీనా ॥ ఏడ ॥

కలలోనిసిరులెల్ల కనుకూర్కులేకాక
మెలఁకువఁ జూడ నవి మెరసీనా
అలివేణులమేలు ఆసపాటేకాక
తలఁపు వేంకటపతిఁ దగిలీనా ॥ ఏడ ॥ 220

ఆహిరి

ఏమి సేయఁగవచ్చు నీశ్వరాధీనంబు
తామసపుబుద్ధి కంతలు దూరవలసె ॥ పల్లవి ॥

తెగి దురాపేక్షఁబడ తివియ గతిలేదుగన
పగగొన్నవగలకూపములఁ బడవలసె
తగుమోహసలిలంబు దాఁట మతిలేదుగన
మగుడఁబడి భవముతో మల్లాడవలసె ॥ ఏమి ॥

పాపకర్మములఁ జంపఁగ శక్తిలేదుగన
కోపబుద్ధులచేత కొరమాలవలసె
రూపములఁ బొడగాంచి రోయఁ దరిలేదుగన
తాపములచేఁ [1]బొరలి తగులఁగావలసె ॥ఏమి

తిరువేంకటాచలాధిపుఁ గొలువలేదుగన
గరిమెచెడి విషయకింకరుఁడు గావలసె
పరతత్త్వమూర్తిఁ దలఁపఁగఁ బ్రొద్దులేదుగన
దొరతనం బుడిగి యాతురుఁడు గావలసె ॥ఏమి॥ 22

వరాళి

తనవారని యాసఁ దగిలి భ్రమయనేల
[2]తనువుఁ బ్రాణునికంటె తగులేది ॥పల్లవి॥

తనువుఁ బ్రాణుఁడు రెండు తగిలి గర్భమునందు
వొనర నేకమై యుదయించి
దినములు చెల్లిన తివిరి యాప్రాణుఁడు
తనువువిడిచిపోయ దయలేక ॥తన॥

ప్రాణికై దేహము పాపపుణ్యము సేయు
ప్రాణి వెంటనె బొందిపాలుండదు
ప్రాణి యచ్చటనైన బాధలఁ బడకుండ
ప్రాణి రక్షించు బొందిబడి దాఁ బోయనా ॥తన॥

యెరవుల దేహాలివి నిజమని నమ్మి
యెరిఁగినెఱుఁగలే రిది యాలా
అరయఁ బరమునకు నాది[3]పురుషుఁడై
పరగుశ్రీ వేంకటపతి గలిగుండఁగా ॥తన॥ 222

౧ 'బొరల' రేకు ౨ 'తనువుఁబ్రాణు' ఇందలి అరసున్న చింత్యము. వముచ్చ-యమేమో? 'ప్రాణుఁడు' కూడ విచిత్రమే 'జీవుడు' కావచ్చు. ౩. 'పురుషుఁడే' రేకు.

సామంతం

సకలభూతదయ చాలఁగఁ గలుగుట
ప్రకటించి దేహసంభవమైనఫలము ॥ పల్లవి ॥

తలకొన్నఫలవాంఛఁ దగులకుండఁగఁ జిత్త-
మలవరించుట కర్మయైనఫలము
పలుకర్మములలోన బ్రహ్మార్పణపుబుద్ధి
గలుగుట హరికృపగలిగినఫలము ॥ సక ॥

యెప్పుడుఁ దిరువేంకటేశుసేవకుఁడౌట
తప్పక జీవుఁడు దానైనఫలము
కప్పినసౌఖ్యదుఃకర్మము (ఖమ్మ?)లు సమముగా
నొప్పుట విజ్ఞానమొదవినఫలము ॥ సక ॥ 223

వరాళి

అన్నలంటాఁ దమ్ములంటా ఆండ్లంటా బిడ్డలంటా
వన్నెల నప్పులుగొన్నవారువో వీరు ॥ పల్లవి ॥

తెగనీక అప్పులెల్లాఁ దీసితీసి । వారు
తగిలినఁ బెట్టలేక దాఁగిదాఁగి
వెగటునఁ బారిపోఁగా వెంట వెంట । పెక్కు-
వగల నప్పులుగొన్నవారువో వీరు ॥ అన్న ॥

సేయరానిపనులెల్లఁ జేసిచేసి । తప -
రాయడికి లోలోనే రాసిరాసి
కాయములో చొచ్చిచొచ్చి కాఁచికాఁచి । మున్ను
వ్రాయనిపత్రాల కాఁగేవారువో వీరు ॥ అన్న ॥

దొరయై యప్పులవారిఁ దోసితోసి । యీ-
పరిభవములనెల్లఁ బాసిపాసి
సిరులవేంకటపతిఁ జేరిచేరి । యిట్టి-
వరుసనే గెలిచినవారువో వీరు ॥ అన్న ॥ 22

కన్నడగౌళ

ఏది కడ దీవి కేది మొదలు । వట్టి-
వేదవలు తన్ను విడుచు టెన్నఁడు ॥ పల్లవి ॥

తొడరివహృదయమే తోడిదొంగయై
వడిగొని తన్ను వలఁబెట్టఁగాను
కడఁగి కర్మములఁ గడచు టెన్నడు
నిడివిబంధముల నీఁగు టెన్నఁడు ॥ ఏది ॥

తతిగొన్నతలఁపులే దైవయోగమై
మతినుండి తన్ను మఱగించఁగాను
ప్రతిలేనియాపదఁ బాయు టెన్నఁడు
ధృతిమాలినయాస దీరు టెన్నఁడు ॥ ఏది ॥

పొదలినమమతయే భూతమై తన్నుఁ
బొదిగొని బుద్ధి బోధించఁగాను
కదిసి వేంకటపతిఁ గనుట యెన్నఁడు
తుదలేనిభవములఁ దొలఁగు టెన్నఁడు ॥ ఏది ॥ 22

శుద్ధవసంతం

కడలుడిపి నీరాడఁగాఁ దలఁచువారలకు
కడలేనిమనసునకుఁ గడమ యెక్కడిది ॥ పల్లవి ॥

దాహమణఁగినవెనక తత్వమెరిఁగెదనన్న
దాహమేలణఁగు తా తత్వమేమెరుఁగు
దేహంబుగలయన్నిదినములకుఁ బదార్థ-
మోహమేలుడుగు దా ముదమేల కలుగు ॥కద॥

ముంద రెరిఁగినవెనక మొదలు మరచెదనన్న
ముంద రేమెరుఁగుఁ దా మొదలేల మరచు
అందముగఁ దిరువేంకటాద్రీశుమన్ననల
కందువెరిఁగినమేలు కలనైన లేదు ॥కద॥ 226

37 రేకు మలహరి

[1]అదె చూడు తిరువేంకటాద్రి నాలుగుయుగము-
లందు [2]వెలుగొందీ ప్రభ మీరఁగాను ॥పల్లవి॥

తగ నూటయిరువైయెనిమిదితిరుపతులఁ గల-
స్థానికులును చక్రవర్తిపీఠకములును
అగణితంబైన[3]దేశాంత్రులమఠంబులును
నధికమై చెలువొందఁగాను

మిగులనున్నతములగుమేడలును మాడుగులు
మితిలేనిదివ్యతపసులున్న గృహములును
వొగి [4]నొరఁగుఁబెరుమాళ్ళవునికిపట్టయి వెలయు-
దిగువతిరుపతి గడవఁగాను ॥అదె॥

పొదలి యరయోజనముపొడవునను బొలుపొంది
పదినొండుయోజనంబులపరపునను బరగి
చెదర కేవంకచూచిన మహాభూజములు
సింహశార్దూలములును

౧. ఇది పెద్దపాట. రెండేసిపంక్తు లొకపాదముగ, చరణమున కెనిమిదిపంక్తులుగ గుర్తించుకొనవలెను. ౨. 'వెలుగొంది' పూ. ము. పా. ౩. 'దేశాంత్రులు' వ్యావహారిక ప్రతి కిది తార్కాణ. ౪ ఒరగుఁబెరుమాళ్ళు=పండుకొన్నగోవిందరాజస్వామి కావచ్చు

కదిసి సురవరులు కిన్నరులు కింపురుషులును
గరుడగంధర్వయక్షులును విద్యాధరులు
విదితమై విహరించువిశ్రాంతదేశముల
వేడుకలు దైవారఁగాను ॥ అదె ॥

యెక్కువలకెక్కువై యెసఁగి వెలసినపెద్ద-
యెక్కు డతిశయముగా నెక్కినంతటిమీఁద
అక్కజంబైనపల్లవరాయనిమటము
అలయేట్లపేడ గడవఁగా
చక్కనేఁగుచు నవ్వచరిఁ గడచి హరిఁ దలఁచి
మ్రొక్కుచును మోకాళ్లముడుగు గడచినమీఁద-
నక్కడక్కడ వేంకటాద్రీశుసంపదలు
అంతంతఁ గానరాఁగాను ॥ అదె ॥

బుగులుకొనుపరిమళంబులపూవుఁదోఁటలును
పొందైననానావిధంబులవనంబులును
నిగిడి కిక్కిరిసి పండినమహావృక్షముల-
నీడలను నిలిచి నిలిచి
గగనంబు దాఁకి శృంగారరసభరితమై
కనకమయమైనగోపురములనుఁ జెలువొంది
జగతీధరునిదివ్యసంపదలుగలనగరు
సరుగననుఁ గానరాఁగాను ॥ అదె ॥

ప్రాకటంబైనపాపవినాశనము[౧]లోని
భరితమగుదురితములు పగిలి పారుచునుండ
ఆకాశగంగతోయములు సోఁకిన భవము-
లంతంత వీఁడి పారఁగను

---

౧ 'లోన' కావచ్చు.

యాకడనుఁ గోనేట యతులుఁ బాశుపతుల్ మును-
లెన్న నగ్గలమైవున్న వైష్ణవులలో
యేకమై తిరువేంకటాద్రీశుఁ డా దరిని
యేప్రొద్దు విహరించఁగాను ॥ అదె ॥ 227

ముఖారి

సిరిదొలంకెడిపగలుచీఁకటా యితఁ డేమి
యిరవుదెలిసియుఁ దెలియనియ్యఁ డటుగాన ॥ పల్లవి ॥

తలపోయ హరినీలదర్పణంబో ఇతఁడు
వెలుఁగుచున్నాడు బహువిభవములతోడ
కలగుణం బటువలెనెకాఁబోలు లోకంబు
గలదెల్ల వెలిలోనఁ గనిపించుఁగాన ॥ సిరి ॥

మేరమీరిననీలమేఘమో యితఁ డేమి
భూరిసంపదలతోఁ బొలయుచున్నాఁడు
కారుణ్యనిధియట్లకాఁబోలు ప్రాణులకు
కోరికలు దలఁపులోఁ గురియు నటుగాన ॥ సిరి ॥

తనివోనిఆకాశతత్వమో యితఁ డేమి
అనఘుఁ డీతిరువేంకటాద్రివల్లభుఁడు
ఘనమూర్తి అటువలెనెకాఁబోలు సకలంబు
తనయందె యణఁగి యుద్భవమందుఁగాన ॥ సిరి ॥ 228

ఆహిరి

తనవారలు పెరవారలుఁ దాననియెడివాఁ డెవ్వఁడు
తనుగుణముల దిగవిడిచినధన్యుం డాతఁడెపో ॥ పల్లవి ॥

తెగఁబడి మదనసముద్రము దేహముతోడనె దాఁటిన-
విగత[1]భయుం డతఁ డెవ్వఁడు [2]వీరుం డెవ్వఁడొకో
పగగొని పంచేంద్రియములప్రాణముతోడనె బతికి
జగదేకప్రీతుండగుచతురుం డాతఁడెపో ॥ తన ॥

యేచినపరితాపాగ్నుల నేమియు నొవ్వక వెడలిన
[3]ధీచతురుం డతఁ డెవ్వఁడు ధీరుం డెవ్వఁడొకో
చూచినమోహపుఁజూపులఁ జురుచూండ్ల కెడమియ్యని
[4]రాచటికపునెరజాణఁడు రసికుం డాతఁడెపో ॥ తన ॥

చావుకుసరియగుద్రవ్యవిచారపుతగులులఁ బాసిన-
పావనుఁ డెవ్వఁడు బహుజనబాంధవుఁ డెవ్వఁడొకో
శ్రీవేంకటగిరినాథుని చిత్తములోపల నిలిపిన-
దేవసమానుఁడు నాతఁడె ధీరుఁడు నాతఁడెపో ॥ తన ॥ 229

దేవగాంధారి

చెప్పుడుమాటలే చెప్పుకొనుటగాక
చెప్పినట్లఁ దాము సేయ రెవ్వరును ॥ పల్లవి ॥

దొడ్డయినశరీరదోషమైనయట్టి-
జడ్డు దొలఁగవేయఁజాల రెవ్వరును
గడ్డబడి యీఁతకాండ్లౌటగాని
వొడ్డునడుమ నీఁద నోప రెవ్వరును ॥ చెప్పి ॥

శ్రీవేంకటేశుపైఁ జిత్త మర్పణ సేసి
యీవిధు లన్నియు నెడయ రెవ్వరును
చావుఁబుట్టుగులేనిజన్మముగలసర్వ-
దేవతామూర్తులై తిరుగ రెవ్వరును ॥ చెప్పి ॥ 230

---

౧. "భయుఁడ ౨. "వీరుఁడె" రేకు. ౩. ఈపాదమంతటా రేకులో దుణ్ స్థానికమైనసున్నలస్థానములో అరసున్నలే. అరసున్నలు అంతటా ఒక్కచే. ౪. 'రాచధిక' రేకు.

38 రేకు దేసాళి

వేసరితి౧ మెట్ల నీవెంటఁ దిరిగి
గాసిఁబెట్టక మమ్ముఁ గావరాదా ॥ పల్లవి ॥

తీసితివి కోరికల తెగనీక పంచలకు
తోసితివి యింటింటఁ దోయఁదోయ
చేసితివి నీచేఁత చెల్లె నిఁకనైనను
ఆస నీపొందొల్ల మంపరాదా ॥ వేస ॥

కట్టితివి కర్మముల కడదాఁక నాపదలఁ
బెట్టితివి దుఃఖములఁ బెనచిపెనచి
పట్టితివి చలము మము పాయనని యాస నీ-
విట్టైన గొంతసుఖ మియ్యరాదా ॥ వేస ॥

కలిపితివి పాపములే కడఁగి నానావిధుల
నెలిపితివి దుర్దశలే నేర్పుమెరసి
తెలిఁ గొసంగియును శ్రీతిరువేంకటేశ్వరుని-
నెఱిఁగియును నెఱఁగలే మింక నేతెరువో ॥ వేస ॥ 231

సామంతం

నీవనఁగ నొకచోట నిలిచివుండుటలేదు
నీవనుచుఁ గనుఁగొన్న నిజమెల్ల నీవే ॥ పల్లవి ॥

తనయాత్మవలెనె భూతములయాతుమలెల్ల -
ననయంబుఁ గనుఁగొన్నయతఁడే నీవు
తనుఁగన్నతల్లిఁగా తగనితరకాంతలను
అనఘుఁడై మదిఁజూచునతఁడే నీవు ॥ నీవ ॥

౧ మెట్లు=కొండలు కావచ్చు.

సతతసత్యవ్రతాచారసంపన్నుఁడై
 అతిశయంబుగ మెలఁగునతఁడే నీవు
౧ధృతిదూలి ద్రవ్యంబు తృణముగా భావించు-
 హతకాముకుఁడైనయతఁడే నీవు ॥ నీవ ॥

మోదమున సుఖదుఃఖములు నొక్కరీతిగా
 నాదరింపుచునున్నయతఁడే నీవు
వేదోక్తమతియైనవేంకటాచలనాథ
 ఆదియును నంత్యంబు నంతయును నీవే ॥ నీవ ॥ 232

ముఖారి

ఎవ్వరికైనను యీవ్రాఁత । నను
 నవ్వులు సేసెఁబో నావ్రాఁత ॥ పల్లవి ॥

తొలిజన్మంబున దోషకారియై
 నలుగడఁ దిప్పెను నావ్రాఁత
యిల దుర్గుణముల కీజన్మంబున-
 నలఁకువ సేసెఁబో నావ్రాఁత ॥ ఎవ్వ ॥

పురుషునిఁ జేశల్పుని ననిపించుట
 నరజన్మమునకు నావ్రాఁత
తరుచయ్యెనపాతక మరుపెట్టుక
 నరకము చూపెఁబో నావ్రాఁత ॥ ఎవ్వ ॥

౨పామటితనమున బహువేదనలను
 నామన సెనసెఁబో నావ్రాఁత
కామితఫలు వేంకటపతినిఁ గొలిచి
 నామతి దెలిపెఁబో నావ్రాఁత ॥ ఎవ్వ ॥ 233

---

౧. 'దృతి' రేకు ౨. 'పామరుతనము' కావచ్చు.

ఆహిరి - అటతాళం

కూడులేక యొకటికిఁ గూరఁ దిన్నట్లు
ఆడనీడ మోవిచిగురాకు దినేరయ్యా ॥ పల్లవి ॥

దుండగపుఁబగవారు దోఁచఁగానే తమకాన
కొండలెక్కినట్లు సిగ్గు గొల్లఁబోఁగాను
దండువెళ్లేమదనునిదాడికి సతులచన్ను-
గొండలెక్కి సారెసారె ¹గోడనేరయ్యా ॥ కూడు ॥

పొదిగొన్నయలపుతోఁ ²బొదలుతీగెలక్రింద
తుదలేనిభయముతోఁ దూరినట్లు
మృదువైనతరుణులమెఱుఁగుబాహులతల-
పొదలెల్లఁ దూరితూరి పుంగుడయ్యేరయ్యా ॥ కూడు ॥

వలసగంపలమోపువలె లంపటము మోఁచి
తలఁకుచుఁ బారలేక దాఁగినయట్లు
యిల వేంకటేశ ని న్నెఱఁగ కింద్రియముల
తలవరులిండ్లనే దాఁగేరయ్యా ॥ కూడు ॥ 234

శ్రీరాగం

వెఱతు వెఱతు నిండువేడుకపడ సిట్టి-
కుఱుచబుద్ధుల నెట్టు గూడుదునయ్యా ॥ పల్లవి ॥

దేహమిచ్చినవానిఁ దివిరి చంపెడువాఁడు
ద్రోహిగాక నేఁడు దొరయట
ఆహికముగ నిట్టి అధమప్రవృత్తికి నే
సాహసమున నెట్టు చాలుదునయ్యా ॥ వెఱ ॥

---

¹ గోడు+అనేరు. ² 'బొదల' కావచ్చు.

తోడఁబుట్టినవాని తొడరి చంపెడువాఁడు
చూడ దుష్టుఁడుగాక సుకృతియట
పాడైనయిటువంటిపాపబుద్ధులు సేసి
నీడ నిలువ నెట్టు నేరుతునయ్యా ॥ వెఱ ॥

కొడుకు నున్నతమతిఁ గోరి చంపెడువాఁడు
కడుఁబాతకుఁడుగాక ఘనుఁడట
కడలేనియిటువంటికలుషవ్రిత్తికి నాత్మ
వొడఁబరపఁగ నెట్లోపుదునయ్యా ॥ వెఱ ॥

తల్లిఁ జంపెడువాఁడు తలఁప దుష్టుఁడుగాక
యెల్లవారలకెల్ల నెక్కుడట
కల్లరియనుచు లోకము రోయుపని యిది
చెల్లఁబో నే నేమిసేయుదునయ్యా ॥ వెఱ ॥

యింటివేలుపు వేంకటేశ్వరుఁ దనవెంట-
వెంటఁ దిప్పెడువాఁడు విభుఁడట
దంటనై యాతనిదాసానుదాసినై ౧
వొంటినుండెద నేమి నొల్లనోయయ్యా ॥ వెఱ ॥ 235

దేవగాంధారి

ఏమిఫలము దా నిన్నియునుఁ దెలిసినను
సాము సేసినఫలము జయశీలుఁ డౌటగాక ॥ పల్లవి ॥

తానుగలిగినఫలము దయ సేయఁగలుగుట
మేనుగలిగినఫలము మేలెల్ల గనుట
మానుషముగలఫలము మంచివాఁడౌట తనుఁ-
దానె తెలిసినఫలము తత్త్వపరుఁడౌటగాక ॥ ఏమి ॥

౧. 'దాసుడె' కావచ్చు.

పదిలమగుకులముగలఫలము తాఁ జదువుట
చదివినఫలం బర్థసారంబు గనుట
పొదలి శాస్త్రార్థంబు పొడగన్నఫలము మతి ౧
దలఁకకిటు వేంకటేశుదాసుఁడౌటగాక ॥ ఏమి ॥ 236

39 రేకు శంకరాభరణం

కొనరో కొనరో మీరు కూరిమిమందు
వునికిమనికికెల్ల నొక్కటే మందు ॥ పల్లవి ॥

ధ్రువుఁడుగొనినమఁదు తొల్లియుఁ బ్రహ్లాదుఁడు
చవిగాఁ గొనినమందు చల్లనిమందు
భవరోగములు వీడిపారఁగఁ బెద్దలు మున్ను
జవకట్టికొనిన నిచ్చలమైనమందు ॥ కొన ॥

నిలిచి నారదుఁడు గొనినమందు జనకుఁడు
గెలుపుతోఁ గొని బ్రదికినయామందు
మొలచి నాలుగుయుగములరాజులు ఘనులు
కలకాలముగొని కడగన్నమందు ॥ కొన ॥

అజునకుఁ బరమాయుమై ౨యొసగినమందు
నిజమై లోకములెల్ల నిండినమందు
త్రిజగములు నెఱఁగ తిరువేంకటాద్రిపై
ధ్వజమెత్తెఁ గోనేటిదరినున్నమందు ॥ కొన ॥ 237

సామంతం

పాయపుమదములబంధమా మము
౩జీయని యిఁకఁ గృపసేయఁగదో ॥ పల్లవి ॥

---

౧. 'మ । తిదలఁకకిటు' పూ. ము పా. ప్రాసకుదిలివది. యతిభంగము. ఇపుడు అచ్చుఅయినది రేకుపాఠము. ప్రాసభంగము. ౨. 'యొసగిన' కావచ్చు. ౩. 'జేయని' పూ. ము. పా.

ధనధాన్యములై తనులంపటమై
పనిగొంటివి నను బంధమా
౧దినదినంబు నునుతీదీపులఁ బెను-
గనివైతివి యింకఁ గావఁగదో ॥పాయ॥

సతులై సుతులై చలమై కులమై
పతివైతివి వో బంధమా
రతిఁ బెరరేఁపుల రంతులయేఁపుల
గతిమాలితి వింకఁ గావఁగదో ॥పాయ॥

పంతై పాఁడై బలుసంపదలై
ఉంటుగ నేలితి బంధమా
కంటి మిదివో వేంకటగిరిపై మా-
వెంటరాక తెగి విడువఁగదో ॥పాయ॥ 238

సామంతం

కటకటా యిటుచేసెఁ గర్మబాధ
యెటువంటివారికిని నెడయ దీబాధ ॥పల్లవి॥

దినదినముఁ బ్రాణులకు దీపనముచే బాధ
తనుపోషణములు కందర్పబాధ
మనసుశాంతికి సదా మమకారములబాధ
తనివోనికోర్కులకు దైవగతిబాధ వాధ ॥కట॥

వెడయాసచూపులకు వేడుకలచే బాధ
కడువేడ్కలకు వియోగములబాధ
తొడవైనయెఱుకలకు దురితబుద్ధులబాధ
జడియుఁబరచింతలకు సంసారబాధ ॥కట॥

అరిది నిశ్చయమతికి ననుమానములబాధ
సరిలేనిజీవులకు జన్మబాధ
తిరువేంకటాచలాధిపునిఁ గని మని కొలుచు-
వెరవుచేతనె కాని వీడ దీబాధ ॥కట॥ 239

౧. 'దినదినంబును నుతి దీపులఁ' పూ.ము.పా.

శ్రీరాగం

ముచ్చుఁగన్నతల్లి చేరి మూలకు నొదిగినట్టు
తెచ్చినసంబళమెల్లఁ దీరుఁబో లోలోనె ॥ పల్లవి ॥

దప్పముచెడినవానితరుణి కాఁగిటఁ జేరి
అప్పటప్పటికి నుస్సు రనినయట్టు
వొప్పయినహరిభక్తివొల్లనివానియింటి-
కుప్పలైనసంపదలు కుళ్లఁబో లోలోనె ॥ ముచ్చు ॥

ఆఁకలిచెడినవానిఅన్నము కంచములోన
వోఁకిలింపుచు నేల నొలికినట్టు
తేఁకువైనహరిభక్తితెరువుగాననివాని-
వేఁకపుసిరులు కొంపవెళ్లఁబో లోలోనె ॥ ముచ్చు ॥

వొడలుమాసినవాని వొనరుఁజుట్టములెల్ల
బడిబడినే వుండి పాసినయట్టు
యెడయక తిరువేంకటేశుఁ దలఁచనివాని-
అదరుబుద్ధులు పగలౌఁబో లోలోననె ॥ ముచ్చు ॥ 240

శ్రీరాగం

అంగడి నెవ్వరు నంటకురో యీ-
దొంగలఁగూడినద్రోహులను ॥ పల్లవి ॥

దోసము దోసము తొలరో శ్రీహరి-
దాసానదాసుల దగ్గరక
ఆసలనాసల హరినెఱఁగక చెడి
పీసరపోయినవెఱ్ఱులను౧ ॥ అంగ ॥

౧. 'వెఱ్ఱులము' కావచ్చు.

పాపము పాపము పాయరో కర్మపుఁ-
దాపపువారము దగ్గరక
చేపట్టి వేదపుశ్రీహరికథలు
యేపొద్దు విననిహీనులము ॥ అంగ ॥

పంకము పంకము పైకొనిరాకురో
కొంకుఁగొసరులకూళలము
వేంకటగిరిపై విభునిపుణ్యకథ
లంకెల విననియన్యులము ॥ అంగ ॥ 241

బౌళి - జంపెతాళం

సొగియునా మఱియు ముచ్చుకుఁ బండువెన్నెలలు
పగవానివలెనె లోపల దాఁగుఁగాక ॥పల్లవి॥

దక్కునా పేదకును తరముగానిధనంబు
చిక్కి యెవ్వరికైనఁ జేరుఁగాక
వెక్కసంబైనగోవిందునిఁదలఁపుబుద్ధి
తక్కినపరులకెల్లఁ దలఁపేల కలుగు ॥ సొగి ॥

అరగునా దుర్బలున కరుదైనయన్నంబు
౧కురుచబుద్ధులను నరమిగొనుఁగాక
తొరలునా హరివినుతి దుష్టునకు నది నోరఁ
దొరలెనా యతనినే దూషించుఁగాక ॥ సొగి ॥

చెల్లునా యమృతంబు సేవించ నధమునకు
వొల్లనని నేలపై నొలుకుఁగాక
వెల్లిగొనుమందునకు వేంకటేశుస్మరణ
చల్లనౌనా మనసు శరియించుఁగాక ॥ సొగి ॥ 242

౧. 'కరుచ బుద్ధులను' పూ.ము.పా యతిభంగముకాదోలు.

40 రేకు సామంతం

నిగమనిగమాంతవర్ణితమనోహరరూప
నగరాజధరుఁడ శ్రీనారాయణా ॥ పల్లవి ॥

దీపించువైరాగ్యదివ్యసౌఖ్యం బియ్య-
నోపకకదా నన్ను నొడఁబరపుచు
పైపైనె సంసారబంధములఁ గట్టేవు
నాపలుకు చెల్లునా నారాయణా ॥ నిగ ॥

చీకాకుపడిననాచిత్తశాంతము సేయ-
లేకకా నీవు బహులీల నన్ను
కాకుసేసెదవు బహుకర్మములఁ బడువారు
నాకొలఁదివారలా నారాయణా ॥ నిగ ॥

వివిధనిర్బంధముల వెడలఁద్రోయక నన్ను
భవసాగరములఁ దడఁబడఁ జేతురా
దివిజేంద్రవంద్య శ్రీతిరువేంకటాద్రీశ
నవనీతచోర శ్రీనారాయణా ॥ నిగ ॥ 243

కాంబోది

తెల్లవారనియ్యరో తెరువు యీ-
పల్లదపుదొంగలెల్లఁ బారాడుతెరువు ॥ పల్లవి ॥

దొంతరపూవులతోఁట తూరుపుఁదెరువు
చింతపూవుఁదేనెలచెమ్మతెరువు
సంతులేనిసతియింటిచాయతెరువు
యింతలోనె చలిఁబడి యెండగాఁకేతెరువు ॥ తెల్ల ॥

పాముపుట్టగొంటిమీఁదిపడుమటితెరువు
చీమకదొంతరలోనిచిన్నతెరువు
గాములుగాచుకయుండే గాలితెరువు
యేమిటా నెక్కుడవుత నెరఁగనితెరువు ॥ తెల్ల ॥

అన్నిదిక్కులునుఁ దానేయైవున్నతెరువు
పన్నిటికాలఁవలబాటతెరువు
కన్నుల వేంకటపతిఁ గన్నతెరువు
మిన్నునేలఁగూడినమీఁదితెరువు ॥ తెల్ల ॥ 24

శ్రీరాగం

౧ నమో నారాయణాయ నమః
సమధికానందాయ సర్వేశ్వరాయ ॥ పల్లవి ॥

ధరణీసతీఘనస్తనశైలపరిరంభ -
పరిమళశ్రమజలప్రమదాయ
సరసిజనివాసినీసరసప్రణామ ౨ యుత-
చరణాయ తే నమో సకలాత్మకాయ ॥ నమో

సత్యభామాముఖాంచనపత్రవల్లికా -
నిత్యరచనక్రియానిపుణాయ
కాత్యాయనీస్తోత్రకామాయ తే నమో
ప్రత్యక్షనిజపరబ్రహ్మరూపాయ ॥ నమో

దేవతాధిపమకుటదివ్యరత్నాంశుసం-
భావితామలపాదపంకజాయ
కైవల్యకామినీకాంతాయ తే నమో
శ్రీవేంకటాచలశ్రీనివాసాయ ॥ నమో ॥ 24

---

౧. ఈపాటలో నమశ్శబ్దముపై కొన్నిసంధులు వింతైనవి.
౨. 'ధరణిసతి' పూ. ము. పా.
౩. 'యుత' రేకు. ౪. 'సకలా' రేకు. పూ. ము. పా.

సామంతం

పాపినైననాపాలఁ గలిగి తోవ
చూపుమన్న నెందుఁ జూపరు ॥ పల్లవి ॥

ధృతిదూలి జగమెల్లఁ దిరిగి వేసరితి
యితరాలయముల కేఁగియేఁగి వేసరితి
గతిమాలి పరులపైఁ గనలి వేసరితి
మతిమాలి కులవిద్య మాని వేసరితి ॥ పాపి ॥

విసిగి యాచారంబు విడిచి వేసరితి
పసచెడి ప్రియములు పలికి వేసరితి
కొసరి ద్రవ్యముపైఁ గోరి వేసరితి
కసుగంది లోలోనె కాఁగి వేసరితి ॥ పాపి ॥

కోవిదులగువారిఁ గొలిచి వేసరితి
దైవములందరిఁ దడవి వేసరితి
శ్రీవేంకటేశునిసేవ మాని పట్టి-
సేవలన్నియు నేఁ జేసి వేసరితి ॥ పాపి ॥ 246

శ్రీరాగం

సకలశాస్త్రజ్ఞానసంపన్నుఁడట చిత్త-
మొకటికినిఁ జొరదు విధియోగమౌఁగాదో ॥ పల్లవి ॥

౧దొరతనంబట కలిమి దోడుగాదట మంచి-
తరుణులట మోహమట ౨దైన్యంబట
విరహమట దారిద్ర్యపీడఁ దౌనట చూడ-
నరయ నిది కర్మఫలమౌనో కాదో ॥ సక ॥

౧. 'దొరతనఁబట' రేకు. ౨ 'దైన్యఁబట' రేకు.

రాజసన్మానమట రవణహీనత్వమట
తేజమట నలువంకఁ ౧దిరిపెంబట
వాజివాహనములట వాఁడి లేదట తొంటి-
పూజఫలమిది వెలితిభోగమౌఁగాదో ॥ సక ॥

యిలయెల్ల నేలునట ఇంట లేదట మిగుల
బలిమిగలదట సదా పరిభవమట
చెలువలర వేడుకల శ్రీవేంకటేశ్వరుని
గొలువనేరనివెనకఁ గొరఁతలౌఁగాదో ॥ సక ॥ 247

ముఖారి

సారిది సంసారంబు సుఖమా యిందరికి
వెరవెఱంగక వగల వేఁగేరుగాక ॥ పల్లవి ॥

దేహములు దలఁప సుస్థిరములా ప్రాణులకు -
నూహింప లోభ మట్లుండుఁగాక
మోహంబుచే వెనకముందెఱుఁగలేక తమ-
దేహసుఖములు మరిగి తిరిగేరుగాక ॥ సారి ॥

నెలకొన్నద్రవ్యములు నిలుచునా యెవ్వరికి
అలవి నిలుపఁగరానియాసగాక
బలువైనవట్టివిభ్రాంతిచేఁ దగులువడి
తెలిసియునుఁ దెలియ కిటు తిరిగేరుగాక ॥ సారి ॥

నెఱయువిభవములెల్ల నిజములా యిందరికి
కొఱమాలినట్టితమగుణముగాక
యెఱుకతోఁ దిరువేంకటేశుఁ గొలువఁగలేక
తెఱఁగుమాలినబుద్ధిఁ దిరిగేరుగాక ॥ సారి ॥ 248

౧. 'తిరిపెఁబట' రేకు.

41 రేకు ఆహిరి

కాక మరి యింతేల కలుగుఁ దమకేతమకు
చేకొన్న కోరికలు చేరునందాఁకా ॥ పల్లవి ॥

దొరతనములన్నియును దొరసినందాఁకా
నెరతనములన్నియును నెరపినందాఁకా
గరగరికలన్నియును కలసినందాఁకా
విరసంబులన్నియును విసుగునందాఁకా ॥ కాక ॥

యెడమాటలన్నియును యెనసినందాఁకా
అడియాసకోరికలు అడుకునందాఁకా
జడిగొన్నగుక్కిళ్లు చవిగొన్నయందాఁక
వోడ లోముటలు మోహ ముడుగునందాఁకా ॥ కాక ॥

యీవెల్లఁ దమయాత్మ యిచ్చగించినదాఁక
శ్రీవేంకటేశుకృప చేరునందాఁక
లోవెలుతులన్నియును లోఁగొన్నయందాఁక
వేవేగ బంధములు వీడునందాఁకా ॥ కాక ॥ 249

వరాళి

ఏమిసేయువార మిఁకను
ఆమనిచేలపచ్చలాయ బ్రదుకు ॥ పల్లవి ॥

దీపనమనియెడితీరనియాస
రేపుమాపుఁ బెడరేఁచఁగా
తోపుసేయఁగరాక దురితపుతరపుల-
కాపదలకు లోనాయ బ్రదుకు ॥ ఏమి ॥

వేడుకనెడిపెద్దవిడువనితరవు
 వోడ కెపుడు వొద్దనుండఁగా
 జోడు విడువరాక చులుకఁదనంబున-
 కాడికెలకు లోనాయ బ్రదుకు ॥ ఏమి ॥

మమకారమనియెడిమాయతరవు
 తిమిర మెక్కించుక తియ్యఁగా
 విమలమూరితియైనవేంకటగిరిపతి
 అమరఁ జేరక [1]యరవాయ బ్రదుకు ॥ ఏమి ॥ 250

ముఖారి

కడునడుసు చొరనేల కాళ్లు గడుగఁగనేల
 కడలేనిజన్మసాగర మీఁదనేల ॥ పల్లవి ॥

దురితంబునకునెల్లదొడవు మమకారంబు-
 లరిదిమమతలకుఁ దొడ వడియాసలు
 గురుతయినయాసలకుఁ గోరికలు జీవనము
 పరగ నిన్నిటికి లంపటమె కారణము ॥ కడు ॥

తుదలేనిలంపటము దుఃఖహేతువు దుఃఖ-
 ముదుటయినతాపమున కుండఁగఁ జోటు
 పదిలమగుతాపంబు ప్రాణసంకటము లీ-
 మదముపెంపునకుఁ దనమనసు కారణము ॥ కడు ॥

వెలయఁ దనమనసునకు వేంకటేశుఁడు గర్త
 బలిసి యాతనిఁదలఁచుపనికిఁ దాఁ గర్త
 తలకొన్నతలఁపు లివి దైవమానుషముగాఁ
 దలఁచి యాత్మేశ్వరునిఁ దలఁపంగ వలదా ॥ కడు ॥ 251

1. 'యెరవు' నకు వ్యావహారికరూపము కావచ్చు.

శ్రీరాగం

ఇతరులకు నిను నెఱఁగఁదరమా
    సతతసత్యవ్రతులు సంపూర్ణమోహవిర-
    హితు లెఱుఁగుదురు నిను నిందిరారమణా ॥ పల్లవి ॥

నారీకటాక్షపటునారాచభయరహిత-
    శూరు లెఱుఁగుదురు నినుఁ జూచేటిచూపు
    ఘోరసంసారసంకులపరిచ్ఛేదులగు-
    ధీరు లెఱుఁగుదురు నీదివ్యవిగ్రహము ॥ ఇత ॥

రాగభోగవిదూరరంజితాత్ములు మహా-
    భాగు లెరుఁగుదురు నినుఁ బ్రణుతించువిధము
    ఆగమోక్తప్రకారాభిగమ్యులు మహా-
    యోగు లెఱుఁగుదురు నీవుండేటివునికి ॥ ఇత ॥

పరమభాగవతపదపద్మసేవానిజా-
    భరణు లెఱుఁగుదురు నీపలికేటిపలుకు
    పరగునిత్యానందపరిపూర్ణమానస-
    స్థిరు లెఱుఁగుదురు నినుఁ దిరువేంకటేశ ॥ ఇత ॥ 252

శంకరాభరణం

ఎరుఁగుదు రించరు నెఱిఁగినెఱఁగరు
    హరి దానే నిజపరమాతుమని ॥ పల్లవి ॥

నలినాసనుఁ డెఱుఁగు నారదుఁ డెఱుఁగు
    కొలఁది శివుఁ డెఱుఁగు గుహుఁ డెఱుఁగు
    యిలఁ గపిలుఁ డెఱుఁగు నింతా మను వెఱుఁగు
    తలఁప విష్ణుఁడే పరతత్వమని ॥ ఎరు ॥

బెరసి ౧ప్రహ్లాదుఁడు భీష్ముఁడు జనకుఁడు
గురుతుగ బలియు శుకుఁడుఁ గాఁడుఁడు
వరుస నెఱుఁగుదురు వడి రహస్యముగ
హరి యితఁడే పరమాత్ముఁడని ॥ ఎరు ॥

తెలియదగిన దిది తెలియరాని దిది
తెలిసినాను మదిఁ దెలియ దిది
యిల నిందరుఁ దెలిసి రిదే పరమమని
కలవెల్లఁ దెలిపె వేంకటరాయఁడు ॥ ఎరు ॥ 253

దేవగాంధారి

లేదు బ్రహ్మవిద్యామహాసుఖము తమ-
-కీడు తమకర్మ మేమి సేయఁగవచ్చు ॥ పల్లవి ॥

నానావిధులఁ బొరలి నరుఁడు దానై వివిధ-
మైనకర్మములే అనుభవించి
లేనిలంపటములకు లోనై దురితా-
ధీనులై క్రమ్మరఁ దిరిగిపోవుటే కాని ॥ లేదు ॥

పరగ నిన్నిటఁ బొడమి బ్రాహ్మణుఁడై
సరిలేనివేదశాస్త్రములు చదివి
అరుదయినకాంక్షచే నతిపాపపరులై
వెరవునఁ బొడవెక్కి విరుగఁబడుటే కాని ॥ లేదు ॥

చేరనిపదార్థములే చేరఁగోరుటగాని
చేరువనే యామేలు సిద్ధింపదు
ధీరులై తమలోనఁ దిరువేంకటేశ్వరుఁడిఁ
గోరి యిటు భజియింపఁగూడు పెన్నఁడుగాన ॥ లేదు ॥ 254

౧. 'ప్రంహ్లాదుఁడు' రేకు.

42 రేకు లలిత

నీవేకా చెప్పఁజూప నీవె నీవెకా
శ్రీవిభుప్రతినిధివి సేనమొదలారి ॥ పల్లవి ॥

నీవేకా కట్టెదుర నిలుచుండి హరివద్ద
దేవతలఁ గనిపించే దేవుఁడవు
యేవఁక విచ్చేసినాను యిందిరాంపతికి నిజ-
సేవకుఁడవు నీవెకా సేనమొదలారి ॥ నీవే ॥

పసిఁడిబద్దలవారు పదిగోట్లు గొలువ
దెసలఁ బంపులువంపేధీరుఁడవు
వసముగా ముజ్జగాలవారి౨ నిందరిని నీ-
సిసువులఁగా నేలినసేనమొదలారి ॥ నీవే ॥

దొరలై నయసురుల తుత్తుమురుసేసి జగ-
మిరవుగా నేలితి వేకరాజ్యమై
పరగుసూత్రవతీపతివై వేంకటవిభు-
సిరులపెన్నిధి నీవే సేనమొదలారి ॥ నీవే ॥ 255

పాడి

బాలులతో వీధులలోఁ బారాడువాఁడు
కోలలెత్తుక వుట్లు గొట్టీఁజుండీ ॥ పల్లవి ॥

నారికడపువక్కలు నానిననసగలు
చారపప్పుఁ దేనెలు చక్కెరలును
పేరిననేతులు నానబియ్యాలు నుట్ల నవే
చేరి యశోదబిడ్డకుఁ జెప్పేరునుండీ ॥ బాల ॥

---

౧. 'సతికి' రేకు. ౨ 'నిందటినినీ' పూ ము పా.

చక్కిలాలు నడుకులు ౧ సనిగెపప్పులును
చెక్కినమెత్తనితూఁటచెఱకులును
పెక్కువగా నుట్లలో బిందెల నించిన వవే
చక్కనెశోదబిడ్డకుఁ జాచేరుసుండీ ॥ బాలు ॥

నువ్వులుఁ జిటిబెల్లాలు నున్ననిచిమ్మిలులు
నువ్వుటిడియునుఁ జిన్నినురుగులును
౨ యెవ్వారు వేంకటపతి కెఱుగించ నారగించి
కివ్వకివ్వ నవ్వ నణఁకించీజుండీ ॥ బాలు ॥256

కన్నడగౌళ

౩ పుండు జీవుల కెల్లఁ బుట్టక మానదు
పుండు మాన మందువోయఁగదయ్య ॥ పల్లవి ॥

నెత్తురు నెమ్ములు నిండినపుంటికి
తిత్తిలో సోదించనేరా
నిత్తెమూ వేసీళ్లఁ గడిగినాను
మత్తిలి వుబ్బు మానదేలయ్యా ॥ పుండు ॥

చల్లఁగూడు వెట్టి చల్లఁగా। పొత్తు-
లెల్లఁ బెట్టి బిగియించఁగాను
కల్లగాదు చీము గారు తొమ్మిదిగండ్ల
పిల్లలాఁ జాలఁ బెట్టెఁగదయ్యా ॥ పుండు ॥

ఆదినుండి పాకమైనది। యెవ్వ-
రేదిరో మొక మేరుపడదు
ఆదరించి వేంకటాధిప నీ వింక
సోదించి మానఁజూడఁగదయ్యా ॥ పుండు ॥ 257

---

౧. 'సనిగలు' యతిస్థానములోనుండుట గమనింపవలెను.
౨ 'యెవ్వరు' పూ.ము.పా. ౩. ఈపాటలో పూ.ము.పా. న "ప్రగ్రహ" చిహ్నలు లేవు.

సామంతం

భావమునఁ బరబ్రహ్మ మిదె
దైవసమై మాకద చూడఁగా ॥పల్లవి॥

నీలమేఘ ముపనిషదర్థం బదె
పాలుదొంగిలెడిబాలులలో
చాలు నదియ మాజన్మరోగముల-
చీల దివియ మముఁ జెలఁగించఁగా ॥భావ॥

తనియనివేదాంతరహస్యం బదె
వొనర గోపికలవుట్లపై
పనుపడి సకలాపజ్జాలంబుల-
పనులు దీర్చ మముఁ బాలించఁగా ॥భావ॥

భయములేనిపెనుఁబరమపదం బదె
జయమగువేంకటశైలముపై
పయిపడుదురితపుఁబౌఁజుల నుక్కున
లయముసేయ మము లాలించఁగా ॥భావ॥ 258

సామంతం

నగధర నందగోప నరసింహా వో-
[1]నగజవరద శ్రీనారసింహా ॥పల్లవి॥

నరసింహా పరంజోతి నరసింహా వీర-
నరసింహా లక్ష్మీనారసింహా
నరసఖ బహుముఖ నారసింహా వో-
నరకాంతక జేజే నారసింహా ॥నగ॥

౧. నగజవరద = గజవరద. "మతంగజో గజో నాగః" అను నిఘంటువులోవి- 'నాగ' శబ్దవ్యుత్పత్త్యర్థముగా 'నగజ' శబ్దప్రయోగము. ౨. 'నరసింహా' : 'నారసింహా' ఇత్యాదిగా రేకులలో.

నమో ౧నమో పుండరీకనారసింహా వో-
నమితసురాసురనారసింహా
నమకచమకహిత నారసింహా వో-
నముచిసూదనవంద్య నారసింహా ॥నగ॥

నవరసాలంకార నారసింహా వో-
నవనీతచోర శ్రీనారసింహా
నవగుణివేంకటనారసింహా వో-
నవమూర్తి మండెమునారసింహా ॥నగ॥ 259

పాడి

కడగనుటే సౌఖ్యముగాక యీ-
తడతాఁకుల నెందరు చనరిట్లా ॥పల్లవి॥

నిలిచినదొకటే నిజమని తెలిసిన-
తెలివే ఘన మింతియకాకా
కలకాలము చీఁకటి దవ్వుకొనెడి-
వలలభ్రమల నెవ్వరు వడ రిట్లా ॥కడ॥

పరహిత మిదియే పరమని తెలిసిన-
పరిపక్వమె సంపదగాకా
దురితవిధుల గొందుల సందులఁ బడి
ధరలోపల నెందరు చనరిట్లా ॥కడ॥

ఘనుఁ డీతిరువేంకటపతియని కవి
కొనకెక్కుట తేఁకువగాకా
పనిమాలినయీపలులంపటముల
తనువు వేఁచు టెంతటిపని యిట్లా ॥కడ॥ 260

---

౧. 'నమో పుండరీక' ఇది వ్యావహారికసంధి

43 రేకు ధన్నాసి

ఆదిమునులసిద్ధాంజనము
యేదెసఁ జూచిన నిదివో వీఁడే ॥ పల్లవి ॥

నగినసెలవిఁ బదు నాలుగుజగములు
మొగమునఁ జూపే మోహనము
నిగిడి యశోదకు నిధానంబై
పొగడొందీ గృహమున నిదె వీఁడే ॥ ఆది ॥

కనుదెరచిన నలుగడ నమృతము లటు
అనువునఁ గురిసీ నపారము
వనితలు నందవ్రజమునఁ జెలఁగఁగ
మనికికి నిరవై మలసీ వీఁడే ॥ ఆది ॥

పరమునకునుఁ దాఁ బరమై వెలసిన-
పరిపూర్ణ పరాత్పరుఁడు
సరుస రుక్మిణికి సత్యభామకును
వరుఁడగువేంకటవరదుఁడు వీఁడే ॥ ఆది ॥ 261

సామంతం

నారాయణ నీనామము బుద్ధిఁ
జేరినాఁ జాలు సిరు లేమిటాఁతి ॥ పల్లవి ॥

ననుపైన శ్రీవిష్ణునామము । పేరు-
కొనఁగానే తేఁకువమీరఁగా
ఘనమైనపుణ్యాలు గలుగఁగా । తమ-
కనయముఁ బర మది యేమిటాఁతి ॥ నారా ॥

నలువై నశ్రీహరినామము మతిఁ-
దలఁచిననాబంధము లూడఁగా
యెలమి దీనిఁ బరియించినా। యీ-
కలుషములేల కలుగు నెవ్వరికి ॥ నారా ॥

వేంకటపతినామవిభవము। కర్మ-
పంకములెల్లఁ బరిమార్పఁగా
బింకమై తలఁపెడిప్రియులకు। యెందు-
నింక నీసుఖ మిది యేమిబ్రాంతి ॥ నారా ॥ 262

ఆహిరి

మోహము విడుచుటే మోక్ష మది
దేహ మెఱుఁగుటే తెలివి నదే ॥ పల్లవి ॥

ననిచినతనజన్మముఁ గర్మముఁ దన-
పనియు నెఱుఁగుటే పరమ మది
తనకు విధినిషేధములుఁ బుణ్యముల-
ఘనత యెఱుఁగుటే కలిమి యది ॥ మోహ ॥

తటిఁదటిఁ బ్రేమపుతల్లిదండ్రులను
యెఱఁగనిదే కులహీన తది
చఱులఁ బొరలి యాచారధర్మములు
మఱచినదే తనమలిన మది ॥ మోహ ॥

కమ్మరఁగమ్మరఁ గామభోగములు
నమ్మి తిరుగుటే నరక మది
నెమ్మది వేంకటనిలయునిదాసుల-
సొమ్మయి నిలుచుట సుకృత మది ॥ మోహ ॥ 263

ముఖారి

శ్రీశోఽయం సుస్థిరోఽయం
కౌశికమఖరక్షకోఽయం ॥ పల్లవి ॥

నిగమనిధినిర్మలోఽయం
జగన్మోహనసతీపతి[౧]-
విగతభయోఽయం విజయసఖోఽయం
భృగుమునినా సంప్రీతోఽయం ॥ శ్రీశో ॥

సకలపతి శ్శాశ్వతోఽయం
శుకముఖమునిజనసులభోఽయం
ప్రకటబహుళశోభనాధికోఽయం
[౨]వికచరుక్మిణీవీక్షణోఽయం ॥ శ్రీశో ॥

సరసోఽయం పరిసరప్రియోఽయం
తిరువేంకటాధిపోఽయం
చిరంతనోఽయం చిదాత్మకోఽయం
శరణాగతవత్సలోఽయం ॥ శ్రీశో ॥ 264

శుద్ధవసంతం

కిం [౩]కరిష్యామి కిం కరోమి బహుళ-
శంకాసమాధానజాడ్యం వహామి ॥ పల్లవి ॥

నారాయణం జగన్నాథం త్రిలోకైక-
పారాయణం భక్తపావనం
దూరీకరోమ్యహం [౪]దురితదూరేణ సం-
సారసాగరమగ్నచంచలత్వేన ॥ కింక ॥

---

౧. 'పతిః' కావచ్చు. ౨ అర్థసమాసములు విచార్యములు ౩. 'కరుష్యామి' రేకు. ౪. 'దురిత .....లత్వేన' ఈభాగమున కర్థము విచార్యము.

తిరువేంకటాచలాధీశ్వరం కరిరాజ-
వరదం శరణాగతవత్సలం
పరమపురుషం కృపాభరణం న భజామి
మరణభవదేహాభిమానం వహామి ॥ కింక ॥ 265

శ్రీరాగం

ఆపన్నులపాలిదైవ మాతఁడే [1]గతిఁ దక్క-
యేప్రొద్దును భజియించఁగ నితరుఁడు మరి [2]కలఁడా ॥పల్లవి॥

నిరుపాధికనిజబంధుఁడు నిరతిశయానందుఁడు
కరివరదుఁ డితఁడేకాక ఘనుఁ డధికుఁడు గలఁడా ॥ ఆప ॥

సంతతగుణసంపన్నుఁడు సాధులకుఁ బ్రసన్నుఁడు
అంతర్యా మితఁడేకాక అధికుఁడు మరి కలఁడా ॥ ఆప ॥

పరమాత్ముఁడు పరమపురుషుఁడు పరికింపఁగఁ గృపాలుఁడు
తిరువేంకటవిభుఁడేకాక దేవుఁడు మరి కలఁడా ॥ ఆప ॥ 266

కురంజి-అటతాళం

[3]మందరధర మధుసూదన
నందగోపనందనా ॥ పల్లవి ॥

నరసింహ గోవింద నవనీతానంద
హరిముకుంద నయనారవింద
కరివరద గరుడగమనరూప
గురుచాపా యదుకులదీపా ॥ మంద ।

---

౧. 'మతిఁదక్క' రేకు. 'గతిదక్క' ఉండవచ్చు.
౨. 'కలఁడ' అనియే అంతటా పూ.ము పా.
౩. ఇది హ్రస్వదీర్ఘాంతమైనతెలుగునంబోధనములతో కూడినది.

భవదూర భయహర పరిపూర్ణామృత
భువనపాలన సురపాలన
భువనభూషణ పరపురుష పురాతన
నవభోగా కరుణాయోగా ॥ మంద ॥

పంకజాసననుత భవ్యనిర్మలపాద-
పంకజ పరమ పరాత్పర
వేంకటశైలనివేశ శు-
భంకరా క్షేమంకరా ॥ మంద ॥ 267

44 రేకు లలిత

ఈ దేహవికారమునకు నేదియుఁ గడపల గానము
మోదమెరంగనిమోహము ముందర గననీదు ॥ పల్లవి ॥

నిత్యానిత్యవివేకము నీరసునకు నొనగూడదు
సత్యాలాపవిచారము జరగదు లోభికిని
హత్యావిరహితకర్మము అంటదు క్రూరాత్మునకును
ప్రత్యక్షంబగుపాపము పాయదు కష్టునకు ॥ ఈదే ॥

సతతానందవికాసము సంధించదు తామసునకు
గతకల్మషభావము దొరకదు వ్యసనికిని
జితకాముఁడు దా నవుటకు సిద్ధింపదు దుష్కర్మికి
అతులితగంభీరగుణం బలవడ దధమునకు ॥ ఈదే ॥

శ్రీవేంకటగిరివల్లభుసేవాతత్పరభావము-
౧ద్రోవ మహాలంపటులకు తోఁపదు తలఁపునకు
దేవోత్తముఁడగుసీతనిదివ్యామృతమగునామము
సేవింపఁగ నితరులకును చిత్తం బొడఁబడదు ॥ ఈదే ॥ 268

౧. ద్రోవ=తత్పరమార్గము అని అర్థము కావచ్చు.

శ్రీరాగం

౧నమో నారాయణాయ

నారాయణాయ సగుణబ్రహ్మణే సర్వ-
పారాయణాయ శోభనమూర్తయే నమో ॥ పల్లవి ॥

నిత్యాయ విబుధసంస్తుత్యాయ నిత్యాధి-
పత్యాయ మునిగణ౨ప్రత్యయాయ
సత్యాయ ప్రత్యక్షాయ ౩సన్మానససాం-
గత్యాయ జగదవనకృత్యాయ తే నమో ॥ నమో ॥

అక్రమోద్ధతబాహువిక్రమాతిక్రాంత-
శుక్రశిష్యోన్మూలనక్రమాయ
శక్రాదిగీర్వాణవక్రభయభంగని-
ర్వక్రాయ నిహతారిచక్రాయ తే నమో ॥ నమో ॥

అక్షరాయాతినిరపేక్షాయ పుండరీ-
కాక్షాయ శ్రీవత్సలక్షణాయ
అక్షీణవిజ్ఞానదక్షయోగీంద్రసం-
రక్షానుకంపాకటాక్షాయ తే నమో ॥ నమో ॥

కరిరాజవరదాయ కౌస్తుభాభరణాయ
మురవైరిణే జగన్మోహనాయ
తరుణేందుకోటీరతరుణీ౪మనస్తోత్ర-
పరితోషచిత్తాయ పరమాయ తే నమో ॥ నమో ॥

---

౧. చరణాంతములందు అంతటా ॥నార॥ అనియే పూ.ము.పా. పల్లవిప్రారంభము 'నమో'. పాటకడపట "నారాయణాయ" పదము పూ.ము.పా. లో లేదు. పల్లవిలో 'మ' ప్రాస లేదు. 'నారాయణాయ నమో' కు బదులు, 'నమో నారాయణాయ' వడివదేమో: రేకు ననుసరించి చరణాంతములందు 'నమో' గుర్తించితిని. పల్లవిమొదటితునుక పాటకడపట అనూచ్చారితమైనట్లు ఉన్నది. ౨. 'ప్రత్యాయా' రేకు. ౩. 'సన్మానసం। గత్యాయ' రేకు. ౪. 'మనస్తోత్ర' రేకు.

పాత్రదానోత్సవప్రథిత వేంకటరాయ౧
 ధాత్రీశకామితార్థప్రదాయ
 గోత్రభిన్మణిరుచిరగాత్రాయ రవిచంద్ర-
 నేత్రాయ శేషాద్రినిలయాయ తే నమో నారాయణాయ॥నమో॥269

కన్నడ గౌళ

నీమహత్త్వంబు లోనికిఁ వెలుపలికిఁ గప్పి
 కామింప నిట్టిదని కానరా దటుగాన ॥ పల్లవి ॥

నిండి యిన్నిటిలోన నీవు గలవని భ్రాంతి-
 నుండుదువుగాని నీ వొకటియునుఁ గావు
 దండిగలగిరి ప్రతిధ్వని దోచుఁగాని యది
 కొండలోపల లేదు కొండయునుఁ గాదు ॥ నీమ ॥

బలసి యిన్నిటిలోపలనుఁ జైతన్యమై
 మెలఁగుదువుగాని యేమిట నీవు లేవు
 పలుదెర గులైనదర్పణమునం దొకనీడ
 వొలయుఁగా కందు దలపోయ నది లేదు ॥ నీమ ॥

పుడుగ కన్నిటిలోన నుండుటయు లేదు నీ-
 వుడివోయి యం దుండకుండుటయు లేదు
 చెడనితేజముగాన శ్రీవేంకటేశ నీ-
 పొడవు పరిపూర్ణమై పొలుపొందుఁగాన ॥ నీమ ॥ 270

మాళవి

అది నాయపరాధ మిది నాయపరాధ-
 మదియు నిదియు నాయపరాధము ॥ పల్లవి ॥

నెరయ రూపములెల్ల నీరూపమేకా-
 నరయనియది నాయపరాధము
 పరిపూర్ణుఁడగునిన్నుఁ బరిచ్ఛిన్నునిఁగా-
 నరయుట యది నాయపరాధము ॥ అది ॥

---

౧. ఇది సంబోధనమా?

జీవాత్మునిఁగాఁ జింతింపఁ దలఁచుట
యావంక నది నాయపరాధము
సేవించి నిను నాత్మఁ జింతింపకుండుట
ఆవల నిది నాయపరాధము ॥ అది ॥

యీడెరఁగక వేంకటేశుఁడ నినుఁ గొవి-
యాడుట యది నాయపరాధము
యేడఁ జూచిన నాయెదుర నుండఁగ నిన్ను-
నాడనీడ వెదకు టపరాధము ॥ అది ॥ 271

కన్నడగౌళ

సతతవిరక్తుఁడు సంసారి గాఁడు
రతిసమ్మదుఁడు విరక్తుఁడు నితఁడె ॥ పల్లవి ॥

నిత్యుఁడైనవాఁడు నిఖిలలోకములఁ-
బ్రత్యక్షవిభవసంపన్నుఁడు గాఁడు
నిత్యుఁడు నితఁడే నిరుపమానుఁడైన-
బ్రత్యక్షవిభవసంపన్నుఁ డితఁడె ॥ సత ॥

యోగియైనవాఁడు వొనర నేకాలము
భోగియై భోగిపై భోగింపలేఁడు
యోగియు నితఁడే వుడుగక భోగిపై
౧ భోగించునటువంటిపురుషుండు నితఁడె ॥ సత ॥

దేవుడైనవాఁడుఁ దెలుప లోకముల
దేవతారాధ్యుఁడై దీపింపలేఁడు
దేవుఁడు నితఁడే దివిజవంద్యుఁడైన-
శ్రీవేంకటగిరిదేవుం డితఁడె ॥ సత ॥ 272

౧. 'భోగించి' రేకు.

45 రేకు వరాళి

ఎచ్చోటి కేఁగిన యెప్పుడూఁ దమ్మలోని-
మచ్చిక పెనుఁదెవులు మానకపోయె ॥ పల్లవి ॥

పాయపుసతులగుబ్బలపెదపొట్లాల
కాయము వడి నొత్తి కాఁచఁగను
రాయిడిచే ఘనమాయఁగాని లోని-
మాయపుపెనుఁదెవులు మానకపోయె ॥ ఎచ్చో ॥

అతివలమోహపుటధరామృతములు
యితవుగ నోరి కందియ్యఁగను
అతిమోహమే ఘనమాయఁగాని లోని-
మతకరిపెనుఁదెవులు మానకపోయె ॥ ఎచ్చో ॥

తరుణులమేనిమెత్తనిపరపులమీఁద-
నిరవుగ విటు సుఖియించఁగను
తిరువేంకటాచలాధీశుకృపచేఁగాని
మరుచేతిపెనుఁదెవులు మానకపోయె ॥ ఎచ్చో ॥ 273

మలహరి

పండియుఁ బండదు చిత్తము పరిభవ మెడయదు కాంక్షల
యెండలనే కాఁగితి మిఁక నేలాగోకాని ॥ పల్లవి ॥

పదిగోట్లుజన్మంబులఁ బాయనికర్మపుఁబొట్లు
వదలక వొకం నిమిషములో వడిఁ దీరుచు నితఁడు
చెదరనినిజదాసులకును శ్రీహరి, మా కిపు డంతక[2]
హృదయము నిలువదు[3]చంచల మేలాగోకాని ॥ పండి ॥

౧. 'విషయములో' పూ.ముపా ౨. అంతక = అంతవరకు కావచ్చు.
౩. 'చెంచెల' రేకు.

[1]కూపపుబహునరకంబుల కోట్లసంఖ్యలఁ బొరలేటి-
పాపము లొకనిమిషములోఁ బాపఁగఁగలఁ డితఁడు
కాపాడఁగఁ దలచిన[2]యాకమలాపతి, నే మీతని-
యేపునఁ గని మనలే మిఁక నేలాగోకాని ॥ పండి ॥

జడిగొని యెన్నఁడు బాయనిసంసారపుబంధంబుల
విడుమని వొకనిమిషములో విడిపించును యితఁడు
కడుఁగొలిచినవారికి వేంకటపతి, నే మీతని-
నెడయక కొలువఁగలేమిఁక నేలాగోకాని ॥ పండి ॥ 274

వరాళి

వాడలవాడలవెంట వాఁడివో వాఁ[3]డివో
నీడనుండి చీరలమ్మే నేఁతబేహారి ॥ పల్లవి ॥

పంచభూతములనెడిపలువన్నెనూలు
చంచలపుగంజి వోసి చరిసేసి
కొంచెపుకండెలనూలిగుణముల నేసి
మంచిమంచిచీరలమ్మేమారుబేహారి ॥ వాడ ॥

మటమాయములఁ దనమగువ పసిఁడినీరు
చిటిపొటియలుకలఁ జిలికించఁగా
కుటిలంపుఁజేఁతలు కుచ్చులుగాఁ గట్టి
పటవాళిచీరలమ్మేబలుబేహారి ॥ వాడ ॥

మచ్చికకర్మమనేటిమైలసంతలలోన
వెచ్చపుకర్మధనము వెలువచేసి
పచ్చడాలుగాఁ గుట్టి బలువేంకటపతి
ఇచ్చకొలఁదుల నమ్మేఇంటిబేహారి ॥ వాడ ॥ 275

---

౧. 'బహునరకకూపంబులకోట్లు' అనుట సహజము. ఈ వింతసమాసములు ఈ వాఙ్మయమున గలవు. ౨. 'యాకమలా' పూ.ము.పా. ౩. 'దెవో' పూ.ము.పా. 'వాడు + ఇగో'కు వ్యావహారికము. ఇట్టివి ఈ వాఙ్మయమున గలవు. చూ: 279 పాట. ౪. 'విలువ' పూ.ము.పా.

సామంతం

తొక్కనిచోట్లు దొక్కెడిమనసు
యెక్కడ గతిలే దింక[1]నో తెరువు ॥పల్లవి॥

పాపము వాయదు పైపై మనసున
కోపము దీరదు కొంతైనా
దీపనబాధయుఁ దీర దిన్నియును
యేపునఁ బెనఁగొనె నింకనో తెరువు ॥తొక్క॥

[2]యెవ్వనమదమును నెడయదు కోరికె
కొవ్వును నణఁగదు కొంతైనా
రవ్వగుమమకారముఁ బెడఁబాయదు
యెవ్విధియును లే దింకనో తెరువు ॥తొక్క॥

వెఱపును విడువదు వెడమాయలఁబడి
కొఱఁతయుఁ దీరదు కొంతైనా
తెఱఁ గొసఁగేటిశ్రీతిరువేంకటపతి-
నెఱిఁగినెఱఁగలే మిఁకనో తెరువు ॥తొక్క॥ 276

సాళంగనాట

ఎట్టివారికినెల్ల నిట్టికర్మములు మా-
[3]యెట్టివారికి నింక నేది తోవయ్య ॥పల్లవి॥

పాముఁజంపినయట్టిపాతకమునఁ బెద్ద-
పాముమీఁద నీకుఁ బవళించవలసె
కోమలిఁజంపినకొఱఁతవల్ల నొక్క-
[4]కోమలి నెదఁ బెట్టుకొని యుండవలసె ॥ఎట్టి॥

---

౧. 'ఓతెరువు' సంబోధనమా? 'తెరువా' కావలె. ఇంకనో తెరువు=ఇంకానా మనకు త్రోవ? అని కావచ్చు. ౨. 'యవ్వన' పూ ము.పా. యతిభంగము, 'యెడయ' లోని యకారమునకు గూర్చిరేమో? ౩. 'యిట్టి' పూ ము.పా. 'మాయట్టి' అనుదానికి 'మాయెట్టి' అను వ్యావహారికరూపము ఈ వాఙ్మయమున గలదు. ౪. 'గోమలి' పూ.ము.పా

బండివిఱిచినట్టిపాతకమునఁ బెద్ద -
బండిబోయిఁడవై పనిసేయవలసె
కొండవెఱికినట్టిగుణమునఁ దిరుమల౧ -
కొండమీఁద నీకుఁ గూచుండవలసె ॥ఎట్టి॥ 277

ముఖారి

అన్నిచోట్లఁ బరమాత్మ నీవు
యిన్నిరూపుల భ్రమయింతువుగా ॥పల్లవి॥

పాలజలనిధి నుండి బదరీవనాన నుండి
ఆలయమై గయలోఁ బ్రయాగ నుండి
భూలోకనిధివై పురుషోత్తమాన నుండి
వేలసంఖ్యలరూపై విచ్చేతుగా ॥అన్ని॥

వుత్తరమధురలో నయోధ్యలోపల నుండి
సత్తైననందవ్రజాన నుండి
చిత్తగించి పంచవటి సింహాద్రిలోన నుండి
వత్తుగా లోకములు పావనము సేయఁగను ॥అన్ని॥

కైవల్యమున నుండి కమలజలోకాన
మోవఁగ శ్రీరంగమున నుండి
యీవల నావల నుండి యీవేంకటాద్రిపై
నీవే నీవే వచ్చి నెలకొంటిగా ॥అన్ని॥ 278

సామంతం

మాయపుదనుజులమదవైరి కపి-
రాయఁడు ౨వీఁడివో రాముని బంటు ॥పల్లవి॥

---

౧ 'తిరుమలకొండ' గూడా 'వేంకటేశ' ముద్రయేనేమో? ౨. 'వీఁడెవో' పూ.ము.పా. చూ: 275 పాట.

పెట్టినజంగయు పెంపుమిగుల మొలఁ
గట్టినకానెయు గర్వమున
నిట్టనిలిచి పూనినచేత పడిమి-
దిట్ట వీఁడువో దేవునిబంటు ॥ మాయ ॥

నవ్వుచు లంకానగరపుదనుజుల-
కొా వ్వణఁచినకపికుంజరుఁడు
ముమ్వరువేల్పుల మొదలిభూతియగు-
రవ్వగు సీతారమణునిబంటు ॥ మాయ ॥

పంకజసంభవుపట్టముగట్టను
వుంకించిన తనవాదయనిచే
పొంకపుకలశాపురహనుమంతుఁడు
వేంకటరామణునివేడుకబంటు ॥ మాయ ॥ 279

46 రేకు శంకరాభరణం

పరుసము సోఁకియు బ్రదుకవద్దా
తిరిగి కర్మము లింక తీదీపులా ॥ పల్లవి ॥

పడిగాలువడియున్న ప్రాణాచారముల-
పడఁతుల నథములఁ బాలించితి
యిడుమలఁ బెడఁబాప నింకనేల తెగి కొంక
౧గడిచీటిచ్చియు నింకఁ గడ మున్నదా ॥ పరు ॥

మితిలేనిధనములు మెరసి కానుకగొని
అతిపుణ్యు లిందరి నలర్చించితి
ధృతిహీనులకునెల్ల దిక్కయ్యు కాతువుగాక
వ్రతముచెల్లిన నింక పట్టఁగట్లా ॥ పరు ॥

౧. 'గడియించి తెచ్చియు' పూ. ము. పా.

పాలించి నావిన్నపమున వేంకటరాయ
లాలించితివి నే నీలలనఁగానా
యీలాగుననె లోకమింతాఁ గాతువుగాక
పాలుదాగినమీఁదఁ బైకుడుపులా ॥ పరు ॥ 280

శ్రీరాగం

భాలనేత్రానలప్రబలవిద్యుల్లతా-
కేలీవిహార లక్ష్మీనారసింహా ॥ పల్లవి ॥

ప్రళయమారుతఘోరభస్త్రికా౧ పూత్కార-
లలితనిశ్వాసడోలారచనయా
కులశైలకుంభినీకుముదహితరవిగగన-
చలనవిధినిపుణ నిశ్చలనారసింహా ॥ భాల ॥

వివరఘనవదనదుర్విధహసననిష్ఠ్యూత-
లవదివ్య-౨వరుషలాలాఘటనయా
వివిధజంతువ్రాతభువన౩మగ్నీకరణ
నవనవప్రియః౪ గుణార్ణవనారసింహా ॥ భాల ॥

దారుణోజ్జ్వలధగద్ధగితదంష్ట్రానలవి-
కారస్ఫులింగసంగక్రీడయా
వైరిదానవఘోరవంశభస్మీకరణ-
కారణ ప్రకటవేంకటనారసింహా ॥ భాల ॥ 281

కన్నడగౌళ

ఇంత నేసేఁటో దైవ మింతలోననే అయ్యో
సంతపాకలంజఁ దెచ్చి సన్యాసిఁ జేసె ॥ పల్లవి ॥

---

౧. 'భూత్కార' రేకు ౨ 'ప్రత్న-పురాతన; నూత్న-నూతన' శబ్దములవలె 'వర్ష-వరుష' శబ్దములా? ౩. 'మగ్నీకరణ' పూ.ము.పా. 'అగ్ని' శబ్దమునకు, 'అగ్నిసాత్' వరకు అర్థము చెప్పుకొని 'అగ్నీకరణ' ప్రయోగించినట్లున్నది. నాయీ ఊహకు పై చరణములోని 'భస్మీకరణ' ప్రయోగముకూడ ఆధారము. ౪. 'వివిధజంతు ప్రియ', వరకుగల-భాగము అంత సుఘటితార్థము కాదు.

పరిగెలేరేటివానిఁ బట్టపురాజుఁగా
నిరతభోగము లిచ్చి నిలిపినట్లు
ధరలోన నతిపాతకుని నన్ను నిట్లు
అరయ నిత్తడిఁ దెచ్చి యపరంజిఁ జేసె ॥ ఇంత ॥

కుక్కలవండుకతినే కులహీనునిఁ దెచ్చి
వెక్కసపుఁబాఁపనిఁ గావించినయట్లు
దిక్కులెఱఁగఁగఁ గష్టదేహిని నన్నుఁ దెచ్చి
గక్కనఁ దెలుకపిండి కస్తూరి సేసె ॥ ఇంత ॥

చెడుగైనదోమఁ దెచ్చి సింహపుఁగొదమఁగా
బెడిదంపుఁబ్రేమతోడఁ బెంచినయట్లు
కడునధముని వేంకటపతి నను నిటు
చిడిపిరాయి దెచ్చి చింతామణి సేసె ॥ ఇంత ॥ 282

నాట

మానఁ డెన్నఁడు శరీరి దు-
ర్మానబోధితుఁడుగాన ॥ పల్లవి ॥

పంచభూతవికారంబులు
పంచేంద్రియములూ
పంచమహాపాతకములకును
పంచివేసినవిగాన ॥ మానఁ ॥

త్రైగుణ్యవికారంబులు
త్రైగుణ్యపుఁ దనువులు
శ్రీగురుఁడగుశ్రీవేంకటపతి-
భోగయోగ్యములుగాన ॥ మానఁ ॥ 283

శ్రీరాగం

ఎన్నిబాధలఁ బెట్టి యేఁచెదవు నీ వింక నెంతకాలముదాఁకఁ గర్మమా
మన్నించుమనుచు నీమఱఁగు చొచ్చితిమి మా మాటాలకించ వో-
కర్మమా ॥ పల్లవి ॥

ప్రతిలేనిదురితములపాలు సేయక నన్నుఁ బాలించ వైతి వోకర్మమా
తతితోడ నాత్మపరితాపంబుతోడుతను తగులేల సేసి తోకర్మమా
జితకాములకుఁగాని చేతికిని లోనయి చిక్క వేకాలంబు కర్మమా
మతిహీనులైనట్టిమాకు నొకపరిపాటిమార్గంబు చూప వో-
కర్మమా ॥ ఎన్ని ॥

ఆపలనియెడితాళ్ల నంటగట్టుక విధికి నప్పగించితివిగదె కర్మమా
వాసి విడిచితిమి నీవారమైతిమి మమ్ము వన్నెచెడనీకు వోకర్మమా
కాసుకునుఁగొరగానిగతిలేనిపనికిఁగా కాలూఁదనీవేల కర్మమా
౧వోసరించొకమారు వొయ్యనే వొకరీతి నొల్లనని తలఁగుమీ
కర్మమా ॥ ఎన్ని ॥

తిరువేంకటాచలాధిపునిమాయలచేత దెసలఁదిరిగినయట్టికర్మమా
హరిదాసులగువారి నాదరింతువుగాక అంత నొప్పింతువా కర్మమా
వరుస నేనుగమీఁదవాని సున్నం బడుగవచ్చునా నీకిట్లఁ గర్మమా
పరమపురుషోత్తమునిభ్రమతఁబడి నీవిట్ల బట్టబయలైతిగా
కర్మమా ॥ ఎన్ని ॥ 284

దేవగాంధారి

ఇన్ని నేఁతలకు నిది యొకటే
కన్నా మనస్సిది కానదుగాని ॥ పల్లవి ॥

౧. ఓసరించి+ఒకమారు.

పాతకకోట్లు భవములు భస్మీ-
భూతము సేయఁగఁ బొడవౌకచే
శ్రీతరుణీపతిచింత, నిజముగా
యేతరి చిత్తం బెఱఁగదుగాని ॥ ఇన్ని ॥

మరణభయంబులు మదములు మలినీ-
కరణము సేయఁగఁగల దొకచే
హరినామామృత, మందుమీఁది రతి
నిరతము నా కిది నిలువదుగాని ॥ ఇన్ని ॥

కుటిలములును దుర్గుణములునుఁ దృణీ-
కృతములు సేయఁగ గురుతౌకచే
పతియగు వేంకటపతిసేవారతి,
గతియని మతి గని కానదుగాని ॥ ఇన్ని ॥ 285

47 రేకు ముఖారి

ఏమి నెఱఁగనినా కేడపుణ్యము
తామసుండఁ జుమ్మీ ముందరనున్నదైవమా ॥ పల్లవి ॥

పాతకపుఁజేతులనే పట్టి నిన్నుఁ బూజించు-
ఘాతుకుఁడ నాకు నెక్కడిపుణ్యము
చేతనముఁ బోదిసేయుచిత్తము నీదేకాన
రాతిబొమ్మఁ జుమ్మీ భారము నీది దైవమా ॥ ఏమి ॥

పూనినయెంగిలినోర నొప్పగునిన్నుఁ బొగడు-
హీనజంతువునకు నా కేఁటిపుణ్యము
తేనెవూసి నీ విట్లాఁ దిప్పఁగానే తిరిగేటి-
మానిబొమ్మఁ జుమ్మీ నామతిలోనిదైవమా ॥ ఏమి ॥

జాలిఁబడి సంసారజలధిలో మునిఁగేటి-
కూళఁడ నాకేఁటితేఁకువపుణ్యము
పాలువోసిపెంచిననాపాలివేంకటేశ నే
౧తోలిబొమ్మఁజుమ్మీ కాతువుగాని దైవమా ॥ ఏమి ॥ 286

దేవగాంధారి

భారమైనవేఁపమాను పాలువోసి పెంచినాను
తీరనిచేఁదేకాక తియ్యనుండీనా ॥ పల్లవి ॥

పాయఁదీసి కుక్కతోఁక బద్దలువెట్టి బిగిసి
చాయ కెంతగట్టినాను చక్కనుండీనా
కాయపువికార మిది కలకాలముఁ జెప్పినా
పోయినపోకలేకాక బుద్ధి వినీనా ॥ భార ॥

ముంచిముంచి నీటిలోన మూల నానఁబెట్టుకొన్నా
మించినగొడ్డలి నేఁడు మెత్తనయ్యీనా
పంచమహాపాతకాలబారిఁబడ్డచిత్త మిది
దంచిదంచిచెప్పినాను తాఁకి వంగీనా ॥ భార ॥

కూరిమితోఁ దేలుఁ దెచ్చి కోకలోనబెట్టుకొన్నా
సారెసారెఁ గుట్టుగాక చక్కనుండీనా
వేరులేనిమహిమలవేంకటవిభునికృప
ఘోరమైనఆస మేలుకోరనోఁకీనా ॥ భార ॥ 287

భూపాళం

ఆకాశ మడ్డమా అవ్వలయు నడ్డమా
శ్రీకాంతుభజియించుసేవకులకు ॥ పల్లవి ॥

---

౧. తోలుబొమ్మకావచ్చు. 'తోలు' ఔపవిభక్తికమా ?

పాతాళ మద్దమా బలిమథనుదాసులకు
భూతలం బద్దమా పుణ్యులకును
సేతుకైలాసములు చిరభూము లిన్నియును
పైత్రోవలట పరమభాగవతులకును ॥ ఆకా ॥

అమరావతద్దమా హరిదాసులకు మహా-
తిమిరంబు లద్దమా దివ్యులకును
కమలాసనునిలోకం బదియు నద్దమా
విమలాత్ములై వెలుఁగువిష్ణుదాసులకు ॥ ఆకా ॥

పరమపద మద్దమా ౧బ్రహ్మాండధరుఁడైన-
ధర వేంకటేశ్వరునిదాసులకును
యిరవైనలోకముల విన్నిటా భోగించి
వరుసలమ విహరించువరవైష్ణవులకు ॥ ఆకా ॥ 288

దేవగాంధారి

ఆదిదేవ పరమాతుమా
వేదవేదాంతవేద్య నమో నమో ॥ పల్లవి ॥

పరాత్పరా భక్తభవభంజనా
చరాచరలోకజనక నమో నమో ॥ ఆది ॥

గదాధరా వేంకటగిరినిలయా
సదానంద ప్రసన్న నమో నమో ॥ ఆది ॥ 289

భైరవి

హరిఁ గొలిచియు మరీ నవరములా
తిరముగ నతనినే తెలియుటగాకా ॥ పల్లవి ॥

---

౧. 'బ్రహ్మాండధరుఁడైనవేంకటేశ్వరుఁడు' అను సమాసమధ్యమున 'ధర' శబ్దప్రయోగము వింత. 'ధరలోఁపివేంకటేశ్వరుఁడు' అని ముందు సమసించి, తరువాత 'బ్రహ్మాండధరుఁడైన' అనుభాగముతో సమసింపవలెనేమో. చూ: 335 పాట.

పంకజనాభునిపాదములు దలఁచి
యింకా మరియొకయితరములా
అంకెల నతనినే అతనిదాసులనే
కొంకక నిజముగఁ గొలుచుటగాకా ॥ హరి ॥

పన్నగశయనునిబంట్లకు బంట్లై
కొన్నిటిపై మరి కోరికెలా
యిన్నికోరికలు యిదియే తనకని
కొన్నదికోలై కోరుటగాకా ॥ హరి ॥

వీనుల వేంకటవిభునామామృత-
మూనిన మతి మరియును రుచులా
తేనెలుగారెడితీపు లతనినుతి
నానారుచులై ననుచుటగాకా ॥ హరి ॥ 290

లలిత

దైవమా పరదైవమా
యిదగంతలు నాకు నెట్టు దెచ్చేవో ॥ పల్లవి ॥

పాపకర్మునిఁ దెచ్చి పరమియ్యఁదలఁచిన
మేపులకే పోక మెయికొనీనా
తీపులు రూపులుఁ దివిరి [1]నావెనువెంట-
నేపొద్దు నీ వేఁడఁ దెచ్చేవో ॥ దైవ ॥

అధమాధమునిఁ దెచ్చి యధికుని జేసేనంటే
విధినిషేధములు వివరించునా
విధివిధానములు నిచ్చనిచ్చలుఁ బెక్కు-
విధముల నెటువలె వెదచల్లెదవో ॥ దైవ ॥

౧. 'నావెంట' పూ.ము.పా. మాత్రాభంగము.

అతికష్టుఁడగునాకు నలవిగానియీ-
మత మొసఁగిన నేను మరిగేనా
ప్రతిలేనివేంకటపతి నీదునామా-
మృత మిచ్చి నను నీవే మెరయింతుగాక ॥దైవ॥ 291

భూపాళం

ఏకులజుఁ డేమి యెవ్వఁడైన నేమి
ఆకడ నాతఁడె హరి నెఱిఁగినవాఁడు ॥పల్లవి॥

పరగినసత్యసంపన్నుఁడైనవాఁడే
పరనిందసేయఁ దత్పరుఁడుగానివాఁడు
అరుదైనభూతదయానిధియగువాఁడే
పరులుదానేయని భావించువాఁడు ॥ఏకు॥

నిర్మలుఁడై యాత్మనియతి గలుగువాఁడే
ధర్మతత్పరబుద్ధిఁ దగిలినవాఁడు
కర్మమార్గములు గడవనివాఁడే
మర్మమై హరిభక్తి మఱవనివాఁడు ॥ఏకు॥

జగతిపై హితముగాఁ జరియించువాఁడే
పగలేక మతిలోన బ్రదికినవాఁడు
తెగి సకలము నాత్మఁ దెలిసినవాఁడే
తగిలి వేంకటేశుదాసుఁడయినవాఁడు ॥ఏకు॥ 292

48 రేకు ముఖారి

సేవించరా యితనిఁ జెలఁగి సరు;లిట్లనే
కావించె మమ్ము నెక్కుడిదైవ మితఁడు ॥పల్లవి॥

పాలచవి యితఁడెఱుఁగు పాలఁ బవళించ గో-
పాలుఁడని నే మితని భజియించఁగా
పాలుపడి తల్లిచనుఁబాలుసహితంబు నే-
కాలమునుఁ బాపె నెక్కడిదైవ మితఁడు ॥ సేవిం

పుట్టింపఁ దానె మఱి పురుషోత్తముఁడు మంచి-
పుట్టు వొసగిననుచుఁ బూజించఁగా
పట్టుకొని మముఁ దెచ్చి బలిమిఁ బుట్టువులెల్లఁ
గట్టిపెట్టించె నెక్కడిదైవ మితఁడు ॥ సేవిం ॥

కర్మకర్తారుఁడని కడలేనిపుణ్యముల-
కర్మఫలములు దనకుఁ గైకొలుపఁగా
కర్మగతిఁ దెచ్చి వేంకటవిభుఁడు మావుభయ-
కర్మములఁ జెరిచె నెక్కడిదైవ మితఁడు ॥ సేవిం ॥ 29

ఖారి

అరిదినేఁతలే చేసి తల్లాడ విల్లాద
సరిలేక వుండితివి జలరాశికాడ ॥ పల్లవి ॥

పొలియఁ [1]బీర్చితి వొకతిఁ బురిఁటిమంచముకాడ
నలఁచితి వొకని గగనంబుకాడ
బలిమిఁ దన్నితి వొకని బండిపోతులకాడఁ
దులిమితివి యేడుగురఁ [2]దోలి మందకాడ ॥ అరి ॥

తడవి మోదితి వొకని తాటిమాఁకులకాడ-
నడిచితివి వొకనిఁ బేయలకాడను
పిడిచివేసితి వొకని బృందావనముకాడ
వొడిసితివి వొకని నావులమందకాడ ॥ అరి ॥

---

౧. 'దీర్చితి' పూ.ము.పా. 'పీఱ్చు' ధాతువునకు 'పీఱుచు' అనియు వ్యవహారము గలదు. ౨. 'దొలి' పూ.ము.పా.

పటపటన దిక్కులు పగుల బగతులఁ దునిమి
నటియించితివి మామనగరికాడ
కుటిలబహుదైత్యాంతకుఁడవు వేంకటరాయ
పుటమెగసితి జగంబులయింటికాడ ॥ అరి ॥ 294

పాడి

బలువగుఁ దనరూపము చూపెన్
కలదింతయుఁ దనఘన తెఱఁగించెన్ ॥ పల్లవి ॥

౧పాండవరక్షణపరుఁడై నరునకు
నండనే తెలిపె మహామహిమ
దండి విడిచి తనదయతో నర్జునుఁ-
డుండఁగ మగటిమి నొడఁబడఁ బలికె ॥ బలు ॥

మగుడఁగ కులధర్మములుఁ బుణ్యములు
తెగి పార్థున కుపదేశించెన్
నగుచు నతనితో నానాగతులను
నిగమమునియమము నిజ మెఱిఁగించెన్ ॥ బలు ॥

వెరవుమిగుల నావిజయుని మనుమని
పరీక్షిత్తుఁ దగఁ బ్రదికించెన్
తిరువేంకటగిరిదేవుఁడు దానై
గరిమల బారతకథ గలిగించెన్ ॥ బలు ॥ 295

సామంతం

బలువగుకర్మము లివివో జీవులప్రారబ్ధంబులు సంచితంబులును
బలిసి తీర వివి పెరుగనేకాని బ్రహ్మలబహుకల్పంబులదాఁక ॥ పల్లవి ॥

౧. 'పాండమరక్షక' రేకు.

పాయనిజన్మంబులకర్మంబులు పాయక జీవులప్రారబ్ధములై
యేయెడఁజూచిన నెదిటికొలుచులై[1]యిచ్చల నిటు భుజియించఁగను
కాయపుఁబెడతటిగండఁడు విధి,దనుఁగడ తేర్చిన తనకడకర్మములు
పోయి సంచితంబులఁ గలసిన, నవి పొదలుచుఁ గొండలపొడవై
పెరుగు ॥ బలు ॥

పొదలి సంచితంబులు వడిఁబెరుగును పొలియును
జీవునిపుణ్యముఁ జాలక
యెదిగినపుణ్యం బిగురును కాఁగినయినుముమీఁదిజలములవలెను;
పదిలములై కడుఁబాపకర్మములే బరువై పరగఁగఁ బ్రాణికి నెన్నఁడు
తుదయు మొదలు నెందును లేక, వడిఁ దొలఁగక భవములతొడవై
తిరుగు ॥ బలు ॥

తలఁపులో నవ్వయఁదలఁచినజంతువు, కలుషహరుఁడు-
వేంకటగిరిపతి దను-
దలఁచుభాగ్య మాత్మకు నొసగినఁ, జిత్తము పరిపక్వంబై యెపుడు
జలజోదరుఁదలఁచఁగఁబ్రారబ్ధంబులుసంచితంబులుఁ బొలిసి పుణ్యులై
చెలువగునిత్యానందపదంబునఁ జెలఁగి సుఖించగఁ జేరుదు రపుడు
॥ బలు ॥ 296

భైరవి

చాల నొవ్వి సేయునట్టిజన్మమేమి మరణమేమి
మాలుగలపి దొరతనంబు మాన్పు టింత చాలదా ॥ పల్లవి ॥

పుడమిఁ బాపకర్మమేమి పుణ్యకర్మమేమి తనకు
కడపరానిబంధములకుఁ గారణంబులైనవి
యెడపకున్న పసిఁడిసంకెలేసు యినుపసంకెలేమి
మెడకుఁ దగిలియుండి యెపుడు మీఁదుచూడరానివి ॥ చాల ॥

---

౧. "యిచ్చట నిటు భజి" పూ.ము పా. ౨. 'తలఁపులో మనుపఁదలఁచిన' కావచ్చు. 'స్వామి తనమనసులో కాపాడ దలచినప్రాణిని' అని అర్థము కావచ్చు.

చలముకొన్న ఆపదేమి సంపదేమి యెపుడుఁ దనకు
అలమిపట్టి దుఃఖములకు నప్పగించినట్టిది
యెలమిఁ బసిఁడిగుదియయేమి యినుపగుదియయేమి తనకు
ములుగ ములుగఁ దొలితొలి మోఁదు టింత చాలదా ॥ చాల ॥

కర్మియైనయేమి వికృతకర్మియైననేమి దనకు
కర్మఫలముమీఁదకాంక్ష గలుగు టింత చాలదా
మర్మమెరిఁగి వేంకటేశుమహిమలనుచుఁ దెలిసినట్టి-
నిర్మలాత్ముకిహముఁ బరము నేఁడు గలిగెఁ జాలదా
॥చాల॥ 297

49 రేకు కన్నడగౌళ

కాలాంతకుఁడనువేఁటకాఁ డెప్పుడుఁ దిరిగాడును
కాలంబనియెడితీవ్రపుగాలివెర వెరిఁగి ॥ పల్లవి ॥

పరమపదంబ. నేనికి పసిగొనునరమృగములకును
తరమిడి, సంసారపుటోఁదములనె యాఁగించి,
పురవడిఁ జేసినకర్మపుటురులు దరిద్రంబనువల
వారపుగ ౧మాయనుపోఁగులు వాకవెరవున వేసీ ॥ కాలాం ॥

కదుముకవచ్చేటిబలురోగపుఁగుక్కల నుసికొలిపి,
వదలక ముదిసినముదిమే వాకట్టుగఁ గట్టి,
పొదలుచు మృత్యువు పందివోటై నల్లెట నాడఁగ,
పదిలముగాఁ గింకరులనుచొప్పరులఁ బరవిడిచీ ॥ కాలాం ॥

ఆవోఁదంబులఁ జిక్కక, ఆవురులనుఁ దెగనురికి,
ఆవేఁటకాండ్ల నదలించాచేనే చొచ్చి,
పావనమతిఁ బొరెవొడిచి పరమానందముఁ బొందుచు
శ్రీవేంకటపతి మనమునఁ జింతించీ నరమృగము॥కాలా॥ 298

౧. మాయ + అను.

భూపాళం

ఏలవచ్చీ యేలపోయీ నెందుండీఁ బ్రాణి
తొలుతి త్తిలోనఁ జొచ్చి దుంక దూరనా ॥ పల్లవి ॥

పుట్టులేక వరకాలపుంగుడై తా నుండక యీ-
పుట్టుగున కేల వచ్చీ పోయీఁ బ్రాణి
పుట్టుచునే కన్నవారిఁ బుట్టినవారి నాసఁబెఁ
బెట్టిపెట్టి దుఃఖములఁ బెడరేఁచనా ॥ ఏల ॥

భూతమై యడవిలోఁ బొక్కుచుఁ దా నుండక యీ-
బూతుజన్మమేల మోఁచెఁ బుచ్చినప్రాణి
రాతిరిఁబగలు ఘోరపుఁబాటు వడిపడి
పాతకాలు చేసి యమబాధఁబడనా ॥ ఏల ॥

కీటమై వేంకటగిరి కిందనైన నుండక యీ-
చేటువాటుకేల నోఁచె చెల్లఁబో ప్రాణి
గాటమైనసంపదల కడలేనిపుణ్యాల-
కోటికిఁ బడగెత్తక కొంచెపడనా ॥ ఏల ॥ 299

నాట

౧అయ్యో మానుపఁగదవయ్య మనుజుఁడు తన-
కయ్యపుఁగంటఁ గానఁడు ॥ పల్లవి ॥

పాపపుణ్యలంపటుఁడైనా దుష్ట-
రూపుడూ జన్మరోగి యటుగాన
పైపైనే ద్రవ్యతాపజ్వరము పుట్టి
యేపొద్దు వాడలెరఁగఁడు ॥ అయ్యో

౧. ఈపాటములో విభావము సుస్పష్టముగా తోపదు.

నరకభవనపరిణతుఁడైనా కర్మ-
పురుషుఁడు హేయభోగి యటుగాన
దురితపుణ్యత్రిదోషజ్వరము వట్టి
అరవెరమాట లాడీని ॥ అయ్యో ॥

దేహమోహాసుస్థిరుఁడైనా ని-
ర్వాహుఁడు తర్కవాది యటుగాన
శ్రీహరి వేంకటశ్రీకాంతునిఁ గని
వూహలఁ జేరనొల్లఁడు ॥ అయ్యో ॥ 300

నాట

ఏదియునులేని దేఁటిజన్మము
వేదాంతవిద్యావివేకి గావలెను ॥ పల్లవి ॥

పరమమూర్తిధ్యానపరుఁడు గావలె నొండె
పరమానందసంపద లొందవలెను
పరమార్థముగ నాత్మభావింపవలె నొండె
పరమే తానై పరగుండవలెను ॥ ఏది ॥

వేదశాస్త్రార్థకోవిదుఁడు గావలె నొండె
వేదాంతవిదుల సేవించవలెను
కాదనక పుణ్యసత్కర్మి గావలె నొండె
మోదమున హరిభక్తి మొగి నుండవలెను ॥ ఏది ॥

సతతభూదదయావిచారి గావలె నొండె
జితమైనయింద్రియస్థిరుఁడు గావలెను
అతిశయంబగువేంకటాద్రీశుసేవకులె
గతియనుచు తనబుద్ధిఁ గలిగుండవలెను ॥ ఏది ॥ 301

గుండక్రియ

కడుపెంత తాఁ గుడుచుకుడుపెంత దీనికై
పడనిపాట్లనెల్లఁ బడి పొరలనేలా ॥పల్లవి॥

పరులమనసునకు నాపదలు గలుగఁగఁజేయఁ
బరితాపకరమైనబ్రదుకేలా
సొరిది నితరులమేలు చూచి సైఁపఁగలేక
తిరుగుచుండేటికష్టదేహ మిది యేలా ॥ కడు ॥

యెదిరి కెప్పుడుఁ జేయుహితమెల్లఁ దనదనుచు
చదివిచెప్పనియట్టిచదువేలా
పొదిగొన్నయాసలోఁ బుంగుడై సతతంబు
సదమదంబై పడయుచవులు దనకేలా ॥ కడు ॥

శ్రీవేంకటేశ్వరుని సేవారతికిఁగాక
జీవనభ్రాంతిఁబడుసిరులేలా
దేహోత్తముని నాత్మఁ దెలియనొల్లక పెక్కు-
త్రోవ లేఁగినదేహిదొరతనం బేలా ॥ కడు ॥ 302

సామంతం

ఘనమనోరాజ్యసంగతి చెలఁగినఁగాని
జనుల కెప్పుడు నాత్మసౌఖ్యంబు లేదు ॥ పల్లవి ॥

ప్రతిలేనిధైర్యంబు పదిలపరచినఁగాని
మతిలోనిపగవారిమద మణఁపరాదు
మితిలేనిశాంతమను మేఁటికైదువఁగాని
౧క్రితకంబువిషయముల గెలువెరఁగరాదు ॥ ఘన ॥

౧. 'కృతకంబు' నకు వ్యావహారిక మా?

సొరిది నిర్మోహమనుజోడు దొడిగినఁగాని
వెరపుడిగి మమతచే వెళ్లఁబడరాదు
యిరవై నవిజ్ఞానపింట నుండినఁగాని
అరసి జగమెల్ల తానై యేలరాదు ॥ ఘన ॥

యిన్నియును దిరువేంకటేశుఁ డిచ్చినఁగాని
తన్నుఁదానెరిఁగి యాతనిఁ గొలువరాదు
కన్నులను వెలి లోను గలయఁజూచినఁగాని
సన్నంబుఘనమనెడిజాడ గనరాదు ॥ ఘన ॥ 303

50 రేకు ముఖారి

ఎఱుక గలుగునాఁ డెఱఁగఁడటా
మఱచినమేనితో మరి యెఱిఁగీనా ॥ పల్లవి ॥

పటువై భవములఁ బరగేటినాఁడే
తటుకున శ్రీహరిఁ దలఁచఁడటా
కుటిలదేహియై కుత్తికఁ బ్రాణము
తటతటనదరఁగఁ దలఁచీనా ॥ ఎఱు ॥

ఆలుబిడ్డలతో మహాసుఖ మందుచు
తాలిమితో హరిఁ దలఁచఁడటా
వాలినకాలునివసమైనప్పుడు
౧. దాలు వెండఁగాఁ దలఁచీనా ॥ ఎఱు ॥

కొఱఁతలేక తేఁకువఁ దా నుండేటి—
తఱి వేంకటపతిఁ దలఁచఁడటా
మఱులు దేహియై మఱచివున్నయెడ
తఱచుటూరుపులఁ దలఁచీనా ॥ ఎఱు ॥ 304

౧. 'దాలు (శిర) వేఁడఁగా' పూ.ము.పా

సామంతం

కాలము కాలముగాదు కపటాలే తఱచాయ
చాలునింక దీనితోడిజాలి మానరే ॥ పల్లవి ॥

పిన్ననాటనుండి తనపెంచినయీదేహము
మున్నిటివలెగాదు ముదిసీని
యెన్నికదినాలచేత నెప్పు డేడఁ బడునో
కన్నవారిచేతికి గక్కున నియ్యరే ॥ కాల ॥

తోలునెముకలచేత దొడ్డనయీదేహము
గాలిచేత దాలిమీఁదఁ గాగీని
కీలుగీలు ¹యెప్పు డేద కింద వీడిపడునో
మేలుఁగీడు లేనిచోట మేఁటిఁజేసిపెట్టరే ॥ కాలు ॥

కింకపుకిసరుచేత కీడైనదేహము
వంకవంకతెరువుల వడిసీని
యింక నీవిధిచేత నెప్పు డేడఁ బడునో
వేంకటేశుఁ జేరఁ బడవేయఁగదరే ॥ కాల ॥ 305

బౌళి

ఇటువలెనేపో సకలము యించుకగన భావించిన
అటమటములసంతోషము ఆసలఁ నేయుటలు ॥ పల్లవి ॥

పగగొనితిరిగేటిజన్మపుబాధలు తన కేకాలము
తగుసుఖ మెక్కడ నున్నది తడతాఁకులేకాక
పొగలోపల ²నెక కాసిన భుగభుగఁ గన్నుల నీళ్లు
నిగిడేనదుఃఖమేకాకిటు నిజసౌఖ్యము గలదా ॥ ఇటు ॥

---

౧. 'యిప్పు' రేకు ౨: 'శక' రేకు

పొలసినమాయపురూపులు పొలఁతులమచ్చికమాటలు
తలఁచిన తనకేమున్నది తలఁపోఁతలేకాక
బలువునఁ బారఁగ మోహపుపాశము తనమెడఁ దగిలిన
తలకిందుగఁ బడుటెల్లను తనకిది ప్రియమౌనా ॥ ఇటు ॥

చేతిపదార్థము దలఁచక చేరువనుండినవారల-
చేతిపదార్థము గోరిన చేతికి లోనౌనా
ఆతుమఁగలవేంకటపతి నాత్మఁ దలఁచి సుఖింపక
యేతరిసుఖములఁ దిరిగిన నింపులు దనకౌనా ॥ ఇటు ॥ 306

కాంభో(బో?)ది

శమముచాలనియట్టిజన్మం బిదేమిటికి
దమముచాలనియట్టితగు లిదేమిటికి ॥ పల్లవి ॥

పగయునుఁబోలె నాపై సేయునదియాస
తగిలి యేపనేకాని దయ గొంత లేదు
జగడమునఁబోలె వలసతిలేనిమమత దనా
తెగి వేఁచనేకాని తీరుగడ లేదు ॥ శమ ॥

ఋణమునుఁబోలె తీరియుఁదీరనది కర్మ
గణనగలకాలంబు కడ మొదలు లేదు
వ్రణమునుఁబోలె విడువక రాఁగ[1]దేహపు-
గుణము సౌఖ్యముతెరువు గొంతయును లేదు ॥ శమ ॥

నీతియుఁబోలెఁ బ్రాణికి వేంకటేశుకృప
చేతికి నిధానంబు చేరినట్లాయ
భూతములుఁబోలె తలఁపున కితరసంస్మరణ-
భీతిపుట్టించి యప్రియభావమాయ ॥ శమ ॥ 307

౧. 'రాఁగ' లో అరసున్న విచార్యము 'రాఁగు' కావచ్చు 'రాఁగు' లో ఈ వాఙ్మయమున అరసున్న కలదు.

శ్రీరాగం

ఇదివో సంసార మెంతసుఖమో కాని
తుదలేనిదుఃఖమనుతొడవు గడియించె ॥ పల్లవి ॥

పంచేంద్రియంబులను పాతకులు దమఁదెచ్చి
కొంచెపుసుఖంబునకుఁ గూర్పఁగాను
మించి కామంబనెడిమేఁటిం¹తనయుందు జని-
యించి దురితధనమెల్ల గడియించె ॥ ఇది ॥

పాయమనియెడిమహాపాతకుఁడు తనుఁ దెచ్చి
మాయంపుసుఖమునకు మరుపఁగాను
పోయుగపుమోహమనుసుతుఁ దేచి గుణమెల్లఁ
బోయి యీనరకమనుపురము గడియించె ॥ ఇది ॥

అతిశయుండగువేంకటాద్రీశుఁడనుమహా-
హితుఁడు చిత్తములోన నెనయఁగాను
మతిలోపల విరక్తిమగువ జనియించి య-
ప్రతియయి మోక్షసంపదలు గడియించె ॥ ఇది ॥308

బౌళి

చిత్తమో కర్మమో జీవుఁడో దేవుఁడో
వొత్తినయీచేఁత లోకరివి గావు ॥ పల్లవి ॥

పదిలమైనమోహపాశంబులు దెచ్చి
మెదలకుండఁగ నాకు మెడఁజుట్టి
యెదిరివారు నవ్వ నింటింటఁ దిరిగించి
తుదలేనియాసల దుఃఖాతురునిఁ జేసె ॥ చిత్త ॥

౧. 'తనయందు' పూ. ము. పా.

కొలఁదిమీఱ జన్మకోట్లఁ బెనగొని
తొలఁగనినాలోనిదురితము
తొలఁగింప నాలుకతుదకు నీపేరిచ్చి
తెలుపు మింతియ చాలుఁ దిరువేంకటేశా ॥ చిత్త ॥ 309

51 నుండి 60 వరకు గల 10 రేకులు లేవు.

61 రేకు ఛాయానాట

తలఁప ౧వెనక నుయ్యి తగరు ముందట (?) దీనఁ
దొలఁగ నాకుఁ దెరువుదోపఁ దేమిసేతు ॥ పల్లవి ॥

మమకార(ము?) విముక్తి౨మార్గదూరము నీపై
మమతసేయక నాకు మనరాదు
మమత మేలో నిర్మమత మేలో దీని-
క్రమమునక్రమము నేఁ గాన నేమిసేతు ॥ తలఁ ॥

కర్మమార్గము జన్మగతికిఁ జేరువ ని-
ష్కర్మము పాతకమునకుఁ దొడవు
కర్మి గావలెనో నిష్కర్మి గావలెనో యీ-
మర్మంపు౩మదము మాన దేమిసేతు ॥ తలఁ ॥

శరణాగతరక్షకుడవైనయట్టి-
తిరువేంకటగిరిదేవుఁడా
పరిపూర్ణుఁడవో నీవు పరిచ్ఛిన్నుఁడవో ని-
న్నరసి భజింపలేనైతి నేమిసేతు ॥ తలఁ ॥ 310

---

౧. 'వెనకనుయ్యి ముందర గొయ్యి' అని ఈనాటివాడుక. అన్నమయ్యకు 'వెనుక నుయ్యి ముందు కొండ' అనునలవాటు. ఇక్కడ ముందట 'తగరు' వచ్చినది.

౨. మార్గ 'సహజమార్గము' కావచ్చు. ౩. "మదము=అజ్ఞానము" అని ఉపచారార్థమున ప్రయోగము కావచ్చు.

మలహరి

పాలదొంగవద్ద వచ్చి పాడేరు తమ-
పాలిటిదైవమని బ్రహ్మాదులు

రోలఁ గట్టించుక పెద్దంరోలలుగా వాపోవు
బాలునిముందర వచ్చి పాడేరు
ఆలకించి వినుమని యంబరభాగమునందు
నాలుగుదిక్కులనుండి నారదాదులు ॥ పాల

నోరునిండా జొల్లుగార నూఁగి [1] ధూళిమేనితో
పారేటిబిడ్డనివద్దఁ బాడేరు
వేరులేనివేదములు వెంటవెంటఁ జదువుచుఁ
జేరిచేరి యింతనంత శేషాదులు ॥ పాల

ముద్దులు మోమునఁగార మూలలమూలలదాఁగే-
బద్దులబాలునివద్దఁ బాడేరు
అద్దివో శ్రీతిరువేంకటాద్రీశుఁ డితఁడవి
చద్దికి వేఁదికి వచ్చి సనకాదులు ॥ పాల ॥ 31

ధన్నాసి

నందనందన వేణునాదవినోద ము-
కుంద కుందదంతహాస గోవర్ధనధరా ॥ పల్లవి ॥

రామ రామగోవింద రవిచంద్రలోచన
కామ కామకలుషవికారవిదూరా
ధామ [3] ధామవిభవప్రతాపరూప (?) దనుజని-
ర్ధూమధామకరణచతుర భవభంజనా ॥ నంద ॥

నిడురేకు 48. 1. నోర జొల్లుగారఁగను నూఁగుధూళి వినుతి 2. నేయుచునుండ.
నిడురేకు. 50. 3. దామ విభవ ప్రతాపరూప. ౧. 'రాదలు' కావచ్చు.

౧కమల కమలవాస కమలారమణ దేవో-
త్తమ తమోగుణసతతవిదూర
ప్రమదత్ప్రమదా[1]నుభవభావకరణ[2] (?)
సుముఖ సుధానంద శుభరంజనా ॥ నంద ॥

పరమ పరాత్పర పరమేశ్వరా[3]
వరద వరదామల వాసుదేవ
చిరచిర ఘననగ శ్రీవేంకటేశ్వర
నర[4]హరినామ పన్నగశయనా - ॥ నంద ॥ 312

కన్నడగౌళ

౨. వెలికీ వెళ్ళఁడు చలికీ వెరవఁడు
పులికీ నులికీ నులికీనయ్యా ॥ పల్లవి ॥

రోగియై తా రుచులఁ బాయఁడు
భోగియై రతిపొందల్లఁడు
వేగిమిగిలినవెడచీఁకటినీరు
తాగీఁ దాగీఁ దాగీనయ్యా ॥ వెలి ॥

తొడికీఁ దొడుకఁడు పుడికీ నుడుకఁడు
కడికీఁ గసరఁడు కతుఁజేరఁడు
మడికీ గుడికీ మానినమమతలఁ
బుడికీఁ బుడికీఁ బుడికీనయ్యా ॥ వెలి ॥

నిండీ నిండఁడు నెరసీ నెరయఁడు
పండీఁ బండఁడు బయలీఁతలా
అండనె తిరువేంకటాధిపుఁ దలఁపుచు-
నుండీ నుండీ నుండీనయ్యా ॥ వెలి ॥ 313

1. ప్రమదప్రమదా. 2. కారణ 3. శ్వరపరావర వరదా 4. వరనామ పన్నగరాజ ౧. ఔషధమా? వైద్యుఁడా? ౨. దీనిభావము స్పష్టమగుటలేదు.

ధన్నాసి

దేవదేవం భజే దివ్యప్రభావం
రావణాసురవైరి రఘుపుంగవం ॥ పల్లః

రాజవరశేఖరం రవికులసుధాకరం
ఆజానుబాహు నీలాభ్రకాయం
౧రాజారికోదండరాజదీక్షాగురుం
రాజీవలోచనం రామచంద్రం ॥ దేః

నీలజీమూతసన్నిభశరీరం ౨ఘనవి-
శాలవక్షం విమలజలజనాభం
తాలాహినగహరం ధర్మసంస్థాపనం
భూలలనాధిపం భోగిశయనం ॥ దేః

పంకజాసనవినుతపరమనారాయణం
౩శంకరార్జితజనకచాపదళనం
లంకావిశోషణం లాలితవిభీషణం
వేంకటేశం సాధువిబుధవినుతం ॥ దేవ ॥

ఆహిరి

ఎడమపురివెట్టె పరహితవివేకము, లోన
గుడుసువడెఁ జదువు, మెరుఁగులుఁపాఱెఁ జలము ॥ పల్లః

లంపు మేయఁగఁదొణఁగె లలితంపుమతి లోనె,
తెంపు దిగవిడిచె యెడతెగనిమానంబు,
చంప దొరకొనియె వేసటలేనితమకంబు,
యింపు ఘనమాయ నే నిఁకనేమి సేతు ॥ ఎడ

౧. 'రామునితో యుద్ధముచేసినశత్రురాజులు ఆతనికోదండలాఘవమ
హిము విలువిద్య నేర్చిరి' అనుభావమున ఈ సమాసమేర్పడినదేమో? అప్పుడు 'అరిం
సహజము. 'రాజారి' ప్రాస నిర్బంధము. ౨. ఈ వాఙ్మయమున 'విశాలవ
తప్పుగాదు. 'విశాలవత్సం' కావచ్చు. ౩ 'అర్చిత' కావచ్చు. 'జనకార్చిత శం
చాపదళనం' అను భావమేమో

బయలువందిలివెట్టు(ట్టి?) పనిలేనిలంపటము,
దయ విడువఁదొడఁగె చిత్తములోనికాంక్ష,
వయికొన్నమోహంబు పదనిపాట్లఁ బరచె,
లయమాయ శాంతి మెల్లనె తీరె నెరుక ॥ ఎద ॥

చావుఁబుట్టువు మఱచె సంసారబంధంబు,
దైవమును విడిచె యా(నే?)తరికంపుఁబ్రియము
శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు చిత్తరంజకుఁడు యిఁకఁ
గావలసినది యతనికరుణ ప్రాణులకు ॥ ఎద ॥ 315

62 రేకు శ్రీరాగం

ఎంతగాలమొకదా యీదేహధారణము
చింతాపరంపరలఁ జిక్కువడవలసె ॥ పల్లవి ॥

వడిఁగొన్నమోహంబువలలఁ దగులైకదా
కడలేనిగర్భనరకము లీఁద[1]వలసె
నడిమిసుఖములచేత ననుపుసేయఁగఁగదా
తొడరి హేయపుదిడ్డిఁ దూరాడవలసె ॥ ఎంత ॥

పాపపుంజములచేఁ బట్టువడఁగాఁగదా
ఆపదలతోడిదేహము మోవవలసె
చూపులకులోనైనసుఖము గానక[2]కదా
దీపనభ్రాంతిచేఁ దిరిగాడవలసె ॥ ఎంత ॥

హితుఁడైనతిరువేంకటేశుఁ గొలువకకదా
ప్రతిలేనినరకకూపమునఁ బడవలసె
అతనికరుణారసం బబ్బకుండఁగఁగదా
బతిమాలి నలుగడలఁ బారాడవలసె ॥ ఎంత ॥ 316

తా. వేం. శేషాచార్యులవ్రాతప్రతిలో. (34) 1. నరకగర్భమునఁ బడవలసె. విడు రేకు 18. 2. గోరఁగఁగదా ?

నాట

తెలిసినఁ దెలియుఁడు తెలియనివారలు
తొలఁగుఁడు బ్రహ్మాదులె యెరుఁగుదురు ॥ పల్లవి

వరదుఁ డఖిలదేవతలకు వంద్యుఁడు
గరదుఁ డ(కరదుఁట?)సురలకుఁ గంటకుఁడు
పరమాత్ముఁ డంబుజ(డబ్జ?)భవశివాదులకుఁ
బరులకెల్ల ముువ్వురలో నొకఁడు ॥ తెలి

దేవుఁడు సనకాదిమునులకునుఁ, బర-
దైవ మఖిలవేదములకును,
కైవల్యమొసఁగుఘననిధి, విధికిమ -
హావిధి, జడులకు[2] యాదవకులుఁడు ॥ తెలి ॥

ఆద్యుఁ డచలుఁడు మహాభూత మితఁ డ-
భేద్యుఁ డసాధ్యుఁడు భీకరుఁడు
సద్యఃఫలదుఁడు సకలమునులకును
వేద్యుఁ డితఁడెపో వేంకటవిభుఁడు ॥ తెలి ॥ 317

సామంతం

ఎక్కువకులజుఁడైన హీనకులజుఁడైన
నిక్కమెరిఁగినమహానిత్యుఁడే ఘనుఁడు ॥ పల్లవి ॥

వేదములు చదివియును విముఖుఁడై హరిభక్తి[3]
యాదరించనిసోమయాజికంటె
యేదియునులేనికులహీనుఁడైనను విష్ణు-
పాదములు సేవించుభక్తుఁడే ఘనుఁడు[4] ॥ ఎక్కు ॥

విడురేకు 86. 1. శ్రీరాగం; 2. జనులకు. విడురేకు 70 3. హారికథల
4. పాఁగసేవకుఁడె వో బ్రాహ్మణోత్తముఁగు

పరమమగువేదాంతపఠన దొరకియు సదా
హరిభక్తి లేనిసన్యాసికంటె
సరవిమాలినయంత్యజాతికులజుఁడైన-
నరసి విష్ణునివెదకునాతఁడే ఘనుఁడు ॥ ఎక్కు ॥

వినియుఁ జదివియును శ్రీవిభునిదాసుఁడుగాక
తనువు వేఁపుచునుండుతపసికంటె
యెనలేని శ్రీవేంకటేశుప్రసాదాన్న-
మనుభవించినయాతఁ డప్పుడే ఘనుఁడు ॥ ఎక్కు ॥ 318

శ్రీరాగం

కనుఁగొనఁగ[1] జీవుఁ డెరఁగఁడుగాక యెరిఁగినను
అనవరతవిభవంబు లప్పుడే రావా ॥ పల్లవి ॥

విసుగ కెవ్వరినైన వేఁకనేర్చిననోరు
దెసలకును బలుమారుఁ దెరచునోరు
వసుధాకళత్రుఁ దడవదుగాక తడవినను
యెసఁగఁ గోరికలు తన[2]కిప్పుడే రావా ॥ కను ॥

ముదమంది యెవ్వరికి[3] మ్రొక్కనేర్చినచేయి
పొదిగి యధముల నడుగఁబూనుచేయి
అదన హరిఁ బూజసేయదుగాక సేసినను
యెదురెదురఁ గోరికలు యిప్పుడే రావా. ॥ కను ॥

తడయకేమిటికైనఁ దమకమందెడిమనసు
అడరి యేమిటికైన[4] నలయుమనసు
వడి వేంకటేశుఁ గొలువదుగాక కొలిచినను
బడిబడినె చెడనిసంపద లిట్లు రావా ॥ కను ॥ 319

నిడురేకు 121. 1. ఘనసుఖము జీవు. 2. విభవములెల్ల నిప్పు 3. యిందరికి. 4. యెందుకునైన నల ౧. 'శాయదు' రేకు

ముఖారి

జనులు నమరులును జయలిడఁగా
ఘనుఁడదె పుయ్యాలగంభముకాడ ॥ పల్లవి ॥

వదలక వలసినవారికి వరములు
యెదురెదురై తానిచ్చుచును
నిదురలేక పెనునిధినిధానమై
కదలఁ డదే గరుడగంభముకాడ ॥ జను ॥

కోరినవారికి కోరినవరములు
వోరంతప్రొద్దు[1] నొసఁగుచును
చేరువయై కృపసేసీ నిదివో
కూరిముల నడిమిగోపురమాడ ॥ జను ॥

వడి వేంకటపతి వరములరాయఁడు
నుడుగఁ(గు?) గాళ్ళఁ గన్నులు సుతుల
బడిబడి నొసఁగుచ (ను?) బ్రాణచారులకు[3]
కడిమి నీడదిరుగనిచింతాడ ॥ జను ॥ 320

ధవళి

కొండ దవ్వుట యెలుక గోరిపట్టుట దీన
బండాయ సంసారబంధము ॥ పల్లవి ॥

వెలయఁ జిత్తంబునకు వేరుపురువై బుద్ధిఁ
గలఁగించె మోహవికారము
కలకాలమునకు లింగముమీఁదియెలుకయై
తలకొనియె[2] నాత్మపరితాపము ॥ కొండ ॥

---

౧. 'వోరంతవ్రొద్దు' రేకు. ౨. 'కొనియు' రేకు. ౩. ప్రాణచారులకు కావచ్చు

అరయఁ జంచలముచే నాలజాలంబువలెఁ
　　దిరుగదొరకొనియెఁ దనదేహము
　　తిరువేంకటాచలాధిపుని మన్ననఁగాని
　　పరిపాటిఁ బడదు తనభావము ॥ కొండ ॥ 321

63 రేకు　　　　　　　　భైరవి

°పేఁడివో యిదె[1] వింతదొంగ
　　వేఁడిపాలు వెన్న [2]వెరఁజినదొంగ ॥ పల్లవి ॥

వెలయ నీటఁ జొప్పువేసేటి[3] దొంగ
　　తలగాననీక దాఁగుదొంగ
　　తలఁకక నేలదవ్వేటిదొంగ
　　తెలిసి సందెకాడఁ దిరిగేటి[4]దొంగ ॥ పేఁడి ॥

అడుగుకింద లోకమడఁచేటి[5] దొంగ
　　అడరి తల్లికినైన నలుగుదొంగ
　　అడవిలో నెలవై యున్నదొంగ
　　తొడరి సీలికాసెతో నుండుదొంగ ॥ పేఁడి ॥

మోస మింతులఁ జేయుమునిముచ్చుదొంగ
　　రాసికెక్కి నగుఱ్ఱంపుదొంగ
　　వేసాల కిటు వచ్చి వేంకటగిరిమీఁద
　　మూసినముత్యమై ముదమందుదొంగ ॥ పేఁడి ॥ 322

శ్రీరాగం

త్వమేవ శరణం త్వమేవ శరణం
　　కమలోదర శ్రీజగన్నాథా ॥ పల్లవి ॥

విడురేకు. 35. 1. వోయల. 2. నెన్నలుఁబాలు. 3. వేసిన 4. తిరుగాడు.
5. మణఁచిన. °. ఇందు దశావతార సమన్వయము గలదు.

వాసుదేవ కృష్ణ వామన నరసింహా
శ్రీసతీశ సరసిజనేత్రా
భూసురవల్లభ పురుషోత్తమ పీత-
కౌశేయవసన జగన్నాథా ॥ త్వమే ॥

బలభద్రానుజ పరమపురుష దుగ్ధ-
జలధివిహార కుంజరవరద
సులభ సుభద్రాసుముఖ సురేశ్వర
కలిదోషహరణ జగన్నాథా ॥ త్వమే ॥

వటపత్రశయన భువనపాలన జంతు-
ఘటకారకరణ శృంగారాధిపా
పటుతర నిత్యవైభవరాయ తిరువేం-
కటగిరినిలయ జగన్నాథా ॥ త్వమే ॥ 323

సామంతం

ఆదిదేవుఁడనఁగ మొదల నవతరించి జలధి సొచ్చి
వేదములును శాస్త్రములును వెదకి తెచ్చె నీతఁడు ॥ పల్లవి ॥

వాలి తిరుగునట్టిదైత్యవరులమోహవతులనెల్ల
మూలమూలఁ ద్రోసి ముసుఁగుపాలు సేసె నీతఁడు
వేలసంఖ్యలైనసతుల వేడుకలలరఁజేసి వొంటి-
నాలిమగనిరీతిఁ గూడి యును భవించె నీతఁడు ॥ ఆది ॥

కడుపులోనిజగములెల్లఁ గదలకుండఁ బాఁపరేని-
పడుక నొక్కమనసుతోడఁ బవ్వళించె నీతఁడు
అడుగుకింద లోకమెల్ల నడఁచఁదలఁచి గుఱుతుమీర
పొడవు పెరిగి మిన్నుజలము పొడిచి తెచ్చె నీతఁడు ॥ ఆది ॥

కోడెవయసునాఁడు మంచి గోపసతుల మనములెల్ల
ఆడికెలకు నోపి కొల్లలాడి బ్రదికె నీతఁడు
వేడుకలర వేంకటాద్రి వెలసి భూతకోటి దన్నుఁ
జూడుఁడనుచు మోక్షపదము చూరవిడిచె నీతఁడు ॥ ఆది ॥ 324

ముఖారి

మాదృశానాం భవామయదేహినాం
యీదృశం జ్ఞానమితి ౧యేఽపి న వదంతి ॥ పల్లవి ॥

వాచామగోచరం వాంఛా సర్వత్ర
నీచకృత్యైరేవ నిబిడీకృతా
కేచిదపి వా విష్ణుకీర్తనం ప్రీత్యా
సూచయంతో వా శ్రోతుం న సంతి ॥ మాదృ ॥

కుటిలదుర్బోధనం కూ(కు?)హకం సర్వత్ర
విటవిడంబనమేవ వేద్మ్యధీతం
పటువిమలమార్గసంభావనం పరసుఖం
ఘటయితుం కష్టకలికాలే న సంతి ॥ మాదృ ॥

దురితమిదమేవ జంతూనాం సర్వత్ర
విరసకృత్యైరేవ విశదీకృతం
పరమాత్మానం భవ్యవేంకటానామ-
గిరివరం భజయితుం కేవా న సంతి ॥ మాదృ ॥ 325

శ్రీరాగం

కాకున్న సంసారగతులేల
లోకకంటకములగులోభంబులేల ॥ పల్లవి ॥

౧. ఈ వాఙ్మయమున 'యత్,కిం' శబ్దముల ప్రయోగము శాస్త్రరీతిగా లేదు.

వినికిగనవలసినను విష్ణుకీర్తన చెవికి
వినికిచేసిన నదియె వేదాంతబోధ
మనికిగనవలసినను మధువైరిపై భక్తి
౧వునికి ప్రాణులకు బ్రహ్మోపదేశంబు ॥ కాకు ॥

చదువు గనవలసినను శౌరినామము దిరుగఁ
జదువుటే సకలశాస్త్రములసమ్మతము
విదుర గనవలసినను నీరజాక్షునికిఁ దన-
హృదయమర్పణసేయుటిది యోగనిదుర ॥ కాకు ॥

ఆస వలసిన వేంకటాధీశ్వరునికృపకు-
నాసనేయుటే పరమానందసుఖము
వాసి గనవలసినను వైష్ణవాగారంబు
వాసి సేయుట తనకు వైభవస్ఫురణ ॥ కాకు ॥ 326

దేశి

జీవుఁ డెంతటివాఁడు చిత్త మెంతటిది తన-
దైవికము గడవ నెంతటివాఁడు దాను ॥ పల్లవి ॥

విడిచిపోవనియాస విజ్ఞానవాసనఁ
౨గడచి యున్నాడె నెక్కడివివేకములు
వుడుగనియ్యనిమోహ ముబ్బి పరమార్థముల
మెడవట్టి నూకె నేమిటికింక నెరుక ॥ జీవుఁ ॥

పాయనియ్యనిమహాబంధ షడ్వ్యాత్మతో
రాయడికిఁ దొడఁగె నైరణలేల కలుగు
మాయనియ్యనికోపమహిమ కరుణామతిని
వాయెత్తనియ్య దెవ్వరికిఁ జెప్పుదము ॥ జీవుఁ

౧ 'వునికిఁ బ్రాణులకు' రేకు. ౨. 'గడచె' కావచ్చు.

సరిలేనియాత్మచంచల మంతరాత్మకుని-
నెరఁగనియ్యదు దనకు నేఁటిపరిణత(తుః)లు
తిరువేంకటాచలాధిపునిమన్ననఁగాని
వెరసి యిన్నిటి గెలువ వెరవు మఱిలేదు ॥ జీవుఁ ॥327

64 రేకు. వరాళి

ఏమిగల దిందు నెంతపెనగినఁ వృథా
కాముకపుమనసునకు కడమొదలు లేదు ॥ పల్లవి ॥

వత్తిలోపలినూనెవంటిది జీవనము
విత్తుమీవటిపొల్లువిధము దేహంబు
బత్తిసేయుట యేమి పాసిపోవుట యేమి
పొత్తులసుఖంబులకు పొరలుటలుగాక ॥ ఏమి ॥

ఆకాశపాకాశ మరుదైనకూటంబు
లోకరంజకము తమలోనిసమ్మతము
చాకిమణుఁగులజాడ చంచలపుసంపదలు
చేకొనిననేమి యివి చెదరినను నేమి ॥ ఏమి ॥

గాదెఁబోసినకొలుచు కర్మసంసారంబు
వేదువిడువనికూడు వెడమాయబదుకు
వేదనల నెడతెగుట వేంకటేశ్వరుకృపా-
మోదఁబు వడసినను మోక్షఁబు గనుట ॥ ఏమి ॥ 328

శ్రీరాగం

* కొంచెమును ఘనముఁ గనుఁగొననేల హరిఁదలఁచు-
పంచమహాపాతకుఁడే బ్రాహ్మణోత్తముఁడు ॥ పల్లవి ॥

* ఈ సంకీర్తన 318 వ సంకీర్తనకు, అత్యల్పభేదముతోడియనువాదమే.

వేదములఁ జదివియును విముఖుఁడై హరికథల-
 నాదరించనిసోమయాజికంటె
యేదియునులేనికులహీనుఁడైనను విష్ణు-
 పాదసేవకుఁడువో బ్రాహ్మణోత్తముఁడు ॥ కొంచె ॥

పరమమగువేదాంతపఠన దొరకియు సదా
 హరిఁదలఁచలేనిసన్న్యాసికంటె
మరిగి పసుఃముఁదినెడిమాలయైనను వాఁడె
 పరమాత్ముఁ గొలిచినను బ్రాహ్మణోత్తముఁడు ॥ కొంచె ॥

వినియుఁ జదివియు రమావిభునిఁ దలఁపక వృథా
 తనువు వేఁపుచుఁ దిరుగుతపసికంటె
చనవుగలవేంకటేశ్వరుదాసులకు వెంటఁ
 బనిదిరుగునధముఁడే బ్రాహ్మణోత్తముఁడు ॥ కొంచె ॥ 329

బౌళి

తెలిసియు నత్యంతదీనుఁడై తన్నుఁ
 దెలియఁగఁగోరేటితెలివే పో తెలివి ॥ పల్లవి ॥

వలచినసతి దన్ను వడిఁ గాలఁదన్నిన
 అలరి యెట్లా నుబ్బు నటువలెనే
తలఁక కెవ్వరు[1] గాలఁదన్నినా మతిలోన
 అలుగక ముదమందునదివో తెలివి ॥ తెలి ॥

అరిదిమోహపు[2] వనిత ఆలిపైఁ దిట్టిన-
 నరవిరై చొక్కినయటువలెనే[3]
పరులు దన్ను వెలుపల నిట్లఁ బలికిన
 అరలేక రతిఁ జొక్కునదివో తెలివి ॥ తెలి ॥

నిడురేకు. 1. కెవ్వఁడు 2. హవనిత. 3. చొక్కుట్లనవే.

తనివోక ప్రియకాంతతమ్ములపురస మాన-
ననయమును నటు గోరునటువలెనే
తనర వేంకటపతిదాసులప్రసాదంబు
అనిశము[1]ను గొనఁగోరునదివో తెలివి ॥ తెలి ॥ 330

గుండక్రియ

పోరాక పోయి తలఁపుననున్న దైవంబుఁ
జేరనొల్లక పరులఁ జేరఁదిరిగెదము ॥ పల్లవి ॥

వడిఁబారుపెనుమ్మగము వలలలోపలఁ దగులు-
వడి వెడల గతిలేక వడఁకుచున్నట్లు
చెడనికర్మములలోఁ జిక్కి భవములబాధఁ
[౧]బడియెదముగాక యేపనికిఁ దిరిగెదము ॥ పోరా ॥

నీరులోపలిమీను నిగిడి యామిషముకై
కోరి గాలము మ్రింగి కూలఁబడినట్లు
జారిపోయిననేల సంసారసౌఖ్యవి-
కారంపుమోహముల గట్టువడియెదము ॥ పోరా ॥

శ్రీవేంకటేశు నాశ్రితలోకరక్షకుని
భావింప దేవతాపతియైనవాని
సేవించుభావంబు చిత్తమొదఁబడక నే-
మీవలావలిపనుల నిట్లఁ దిరిగెదము ॥ పోరా ॥ 331

శ్రీరాగం

సకలసందేహమై జరగుచున్నది యొకటి
ప్రకటింప జీవమో బ్రహ్మమో కాని ॥ పల్లవి ॥

---

1. అనయము. ౧. 'బడియద' రేకు. ఇట్లే తక్కిన స్థలముల.

వసుదేవుజఠరమనువననిధికిఁ జంద్రుఁడై
అసమానగతిఁ బొడమినాఁ డీతఁడు
వసుధఁ జంద్రుఁడు నీలవర్ణుఁ డేఁటికినాయ
కసరెత్తి నునుఁగందు గలయఁగొనుఁబోలు ॥ సక ॥

ఇనవంశమున లోకహితకల్పభూజమై
అనఘుఁడై జనియించినాఁ డీతఁడు
ననుపై సురతరువు ౧నల్లనేఁటికినాయ
పెనుఁగొమ్మలో చేఁగ పెరిగిరాఁబోలు ॥ సక ॥

తిరువేంకటాద్రిపైఁ దెలియఁ జింతామణై
అరిదివలెఁ బొడచూపినాఁ డీతఁడు
గరిమె నది యిపుడు చీఁకటివర్ణ మేలాయ
హరినీలమణులప్రభ లలమికొనఁబోలు ॥ సక ॥ 332

ముఖారి

చిరంతనుఁడు [1] శ్రీవరుఁడు
పరమం భవ్యం పావనం ॥ పల్లవి ॥

వేదమయుఁడు కోవిదుఁ డమలుఁడు పరుఁ-
డాదిపురుషుఁడు మహామహుఁడు
యేదెస నేమని యేది దలఁచిన న-
ఖేద మవాద మఖిలసమ్మతం ॥ చిరం ॥

నిఖిలనిలయుఁడు మునివరదుఁ డధికుఁడు
మఖముఖశుకాభిమతరతుఁడు(?)
శిఖరం శివం సుశీలన మతిశయ-
ముఖరం ముఖ్యం మూలమిదం ॥ చిరం ॥

౨డురేకు 66 1. చిరతరుండు శ్రీధరుఁడు 2. దపరుఁడా. ౧ నల్లన+ఏఁటికి+అయ.

అనేకప్రదుఁ డనాదినిధనుఁడు
ఘనుఁ డీతిరువేంకటవిభుఁడు
దినందినం సముదితరవికోటిభ-
జనం (?) సిద్ధాంజనం ధనం ॥ చిరం ॥ 333

65 రేకు సామంతం

[౧]ఇందరికి నభయంబు లిచ్చుఁజేయి
కందువగుమంచిబంగారుచేయి ॥ పల్లవి ॥

వెలలేని వేదములు వెదకి తెచ్చినచేయి
చిలుకుగుబ్బలికిందఁ జేర్చుచేయి
కలికియగుభూకాంతఁ గాఁ(గౌ?)గిలించినచేయి
వలనైనకొనగోళ్లవాఁడిచేయి ॥ ఇంద ॥

తనివోక బలిచేత దానమడిగినచేయి
వొనరంగ భూదానమొసఁగుచేయి
మొనసి జలనిధి యమ్ముమొనకుఁ దెచ్చినచేయి
యెనయ[1] నాఁగేలు ధరియించుచేయి ॥ ఇంద ॥

పురసతులమానములు పొల్లు[2]నేసినచేయి
తురగంబుఁబరపెడి దొడ్డచేయి
తిరువేంకటాచలాధీశుఁడై మోక్షంబు-
తెరువు ప్రాణులకెల్లఁ దెలిపెడిచేయి ॥ ఇంద ॥ 334

పాడి

అందరిబ్రదుకులు నాతనివే
కందువెల్ల శ్రీకాంతునివే ॥ పల్లవి ॥

నిడురేకు. 48' 1. యెనసి. 2. పొల్లు. ౧. ఇందు దశావతార సమన్వయము కలదు.

వేమరుఁ జదివెడివిప్రులవేదము
సోము(మ?)కవైరియశోవిభవం
శ్రీ మించునమరలజీవనమెల్ల సు-
[౧]ధామథనునిసంతతకరుణే ॥ అంద ॥

హితవగు నిలలో నీసుఖమెల్లను
దితిసుతదమనుఁడు దెచ్చినదే
తతి తల్లిదండ్రి తానై కాచిన-
రతి ప్రహ్లాదవరదునికృపే ॥ అంద ॥

అలరినయమరేంద్రాదులబ్రదుకులు
బలిబంధనుకృపఁ బరగినవే
బలసి మునులయాపదలు వాపుటకు
బలునృపభంజను పరిణతలే ॥ అంద ॥

పూవి యనాథుల పొందుగఁ గాచిన-
జానకీవిభునిసరసతలే
నానాభూభరణంబులు నఁదుని-
సూనుఁడు చేసినసుకృతములే ॥ అంద ॥

తలకొని ధర్మము తానై నిలుపుట
కలుషవిదూరునిగర్వములే
నిలిచి లోకములు [౨]నిలిపినఘనుఁడగు-
కలియుగమునవేంకటపతివే ॥ అంద ॥ 335

కన్నడగౌళ

పాయక మతినుండి [౩]పరగ మేలుఁగీడును
సేయించి కర్మిఁ దాఁ జేయు దెవ్వరిది ॥ పల్లవి ॥

---

౧. 'సుధామథనుని' రేకు. ౨. 'నిలిపిన ఘనుఁడగు వేంకటపతి' అను సమాసమధ్యమున 'కలియుగమున' పదముచేరుట వింత. 'కలియుగమున వేంకటపతి' ముందు సమసించుకొని తరువాత పూర్వపదముతో సమసింపవలెనేమో. చూ: 288 పాట. ౩. 'పరగు' రేకు.

వెలయఁ జరాచరవిభుఁడై నవిభు నాత్మఁ
దలఁచుఁగాక ప్రాణి దా నేమిసేయు
తెలిపి నిర్మలభక్తి దీపించి తనుఁజేరఁ
[౧]గొలిపించుకొనలేమి కొరత యెవ్వరిది ॥ పాయ ॥

కొందరు సుఖులై కొదలేక మెలఁగఁగ
కొందరిదుఃఖపుకొరత యెవ్వరిది
అందరిమతి వేంకటాద్రివల్లభ నీవు
చెంది కర్మములఁ జేయుచేఁత యెవ్వరిది ॥ పాయ ॥ 336

ఆహిరి

ఎండలోనిపీడ యీమనసు
పండు గాయసేయఁబనిలేదు మనసు ॥ పల్లవి ॥

వానచేతక[౨]ములవలెనాయ మనసు
గోనెఁబట్టినబంకగుణమాయ మనసు
మానఁజిక్కినకోలమతమాయ మనసు
తేనెలోపలియీఁగతెఱఁగాయ మనసు ॥ ఎండ ॥

గడిరాజుబదుకాయ కడలేనిమనసు
వడిపీదిపెసరాయ నయమైనమనసు
గడకుఁగట్టినపాఁతగతి దోఁచె మనసు
అడుసులోపలికంబమై తోఁచె మనసు ॥ ఎండ ॥

తెరువుచూపినజాడఁ దిరుగు నీమనసు[౩]
మరుగఁజేసినచోట మరుగు నీమనసు
తిరువేంకటేశుపైఁ దిరమైనమనసు
సిరిగలిగినచోటఁ జేరు నీమనసు ॥ ఎండ ॥ 337

౧. 'గొలిపించుకొనలేని' కావచ్చు ౨. 'చాతక' కావచ్చు.
౩. 'తిరుగును+ఈమనసు'. తక్కిన స్థలములలో ఇంతే.

భూపాళం

అలర నుతించరో హరిని
యెలయించి మిము భ్రమయించీనిఁ గాలము ॥ పల్లవి ॥

సేయరో మనుజులార చింత హరి నీఁకనైన
రోయరో మీభుజియించురుచులమీఁద
కాయ మస్థిరము యీకలి మధ్రువము చాలఁ
బోయఁబో యెందుకుఁగాకపోయఁ గాలము ॥ అల ॥

మెచ్చరో మనుజులార మీరే హరికథలు
పుచ్చరో మీమదిలోనిపౌరలెల్లాను
కొచ్చరో మనుజులార కోరికలెల్లను మీకు-
నిచ్చీని శుభములు యివి యెల్లకాలము ॥ అల ॥

కనరో వేంకటపతిఁ గన్నులుదనియఁగా
వినరో యీతనిస్తుతి వీనులు నిండ
మనరో శ్రీహరిచేతిమన్ననలు(ల?) మీరు
తనమీఁదిమది బుద్ధి దాఁచీనిఁ గాలము ॥ అల ॥ 338

ధన్నాసి[1]

చదివెఁబో ప్రాణి సకలము యీ-
చదువుమీఁదింవిద్య చదువఁడాయఁగాని ॥ పల్లవి ॥

సిరులు చంచలమని చేఁత లధ్రువమని
పరగుసంసారము బయలని
తొరలినసుఖమెల్ల దుఃఖమూలమని
యెరిఁగి లోభముపీడ నెరఁగఁడాయఁగాని ॥ చది ॥

రేకు 34. 1. దేవగాంధారి ౧. 'చదువు' వ్రా.ము.పా.

తలకొన్న ధర్మమే [1] తలమీఁదిమోఁపని
వలసీనొల్లమి దైవవశమని
కలిమియు లేమియుఁ గడవఁగ [2] రాదని
తెలిసి లోభముపీడఁ దెలియఁడాయఁగాని ॥ చది ॥

యేచిన పరహితమెంతయుఁ దమ [3] దని
వాచవులిన్ని [4] నెవ్వగలని
యీచందమున వేంకటేశుచేఁతలని [5]
చూచి లోభముపీడఁ జూడడాయఁగాని ॥ చది ॥ 339

రేకు శుద్ధవసంతం

ఎందుఁ జూచినఁ దనకు నిన్నియును నిట్లనే
కందులేనిసుఖము కలనైన లేదు ॥ పల్లవి ॥

సిరులుగలిగినఫలము చింతఁ బొరలనె కాని
సొరిది సంతోష మించుకయైన లేదు
తరుణిగలఫలము వేదనలఁ బొరలుటె కాని
నెరసులేనిసుఖము నిమిషంబు లేదు ॥ ఎందు ॥

తనువుగలఫలము పాతకముసేయనె కాని
అనువైనపుణ్యంబు అది యింత లేదు
మనసుగలఫలము దుర్మతిఁబొందనే కాని
ఘనమనోజ్ఞానసంగతి గొంత లేదు ॥ ఎందు ॥

చదువుగలిగినఫలము సంశయంబే కాని
సదమలజ్ఞాననిశ్చయ మింత లేదు
యిది యెరిఁగి తిరువేంకటేశ్వరునిఁ గొలిచినను
బ్రదుకు గలుగును భవము ప్రాణులకు లేదు ॥ ఎందు ॥ 340

1. కర్మమే 2. గడపఁగ 3. దనదని 4. లెల్ల 5. అన్ని చూచి
లోభమునఁ దన్నుఁ జూడ

ఆహిరి

సతతము నేఁ జేయు ననాచారములకుఁ గడ యెక్కడ
మతి ననుఁగని కావుము రామా రామా రామా ॥ పల్లవి ॥

౧నేసిననాబ్రహ్మహత్యలు శిశుహత్యలు గోహత్యలు
ఆసలనెన్నో యెన్నో ఆయాజాడలను
యీసున నే నివు దెరిఁగియునెరఁగక నేసేదురితపు-
రాసులకును గడలే దిదె రామా రామా రామా ॥ సత ॥

నమలెడినావాచవులకు నానావిధభక్షణములు
కమిలినదుర్గంధపుశాకమ్ములు దొమ్ములును
జముబాధల నరకంబుల సారెకు నన్నె(కునెటు)టువలె శ్రీ-
రమణుఁడ ననుఁ గాచే విటు రామా రామా రామా ॥ సత ॥

కపటపునాధనవాంఛలు కలకాలముఁ బరకాంతలఁ
జపలపుఁదలఁపుల౨నేఁతలసంఖ్యము లరయఁగను
యెపుడును నిటువలెనుండెడుహీనుని నన్నెటు గాచెదో
రపమున శ్రీవేంకటగిరిరామా రామా రామా ॥ సత ॥ 341

కన్నడగౌళ

కరుణానిధిం గదాధరం
శరణాగతవత్సలం భజే ॥ పల్లవి ॥

శుకవరదం కౌస్తుభాభరణం
అకారణప్రియ[1]మనేకదం
సకలరక్షకం జయాధికం సే-
వకపాలకమేవం భజే ॥ కరు ॥

ఏడురేకు 78 1. అకారణద మనేక

౧. 'నానేసిన బ్రహ్మహత్యలు' అనుట సహజము ౨. 'సఖ్యము' కావచ్చు

పురగశయనం మహోజ్జ్వలం తం
గరుడారూఢం కమనీయం౧
పరమపదేశం పరమం భవ్యం
హరిం ధనుజభయదం[1] భజే ॥ కరు ॥

లంకాహరణం లక్ష్మీరమణం
పంకజసంభవభవప్రియం
వేంకటేశం వేదనిలయం శు-
భాంకం లోకమయం భజే ॥ కరు ॥ 342

సామంతం

చాలదా బ్రహ్మ మిది సంకీర్తనం మీకు
జాలెల్ల నడఁగించు సంకీర్తనం ॥ పల్లవి ॥

సంతోషకరమైనసంకీర్తనం
సంతాప మణఁగించు సంకీర్తనం[2]
జంతువుల రక్షించు సంకీర్తనం
సంతతముఁ దలఁచుఁ డీసంకీర్తనం ॥ చాల ॥

సామజముఁ గాంచినది సంకీర్తనం
సామమున కెక్కుడీసంకీర్తనం
సామీప్య మిందరికి సంకీర్తనం
సామాన్యమా విష్ణుసంకీర్తనం ॥ చాల ॥

జముబారి విడిపించు సంకీర్తనం
సమబుద్ధి వొడమించు సంకీర్తనం
జమళిసౌఖ్యములిచ్చు సంకీర్తనం
శమదమాదులఁ జేయు సంకీర్తనం ॥ చాల ॥

---

1. దనుజహరం (భయహరం అని సరియైన పాఠమేమో) విడురేకు 91 .2 (రెండవ మూఁడవపాదములు వ్యత్యస్తములు) ౧. 'కమనియ్యం' రేకు.

జలజాసనునినోరిసంకీర్తనం
చలిగొండసుతదలఁచుసంకీర్తనం
చలువ గడు నాలుకకు సంకీర్తనం
చలపట్టి తలఁచుఁ డీసంకీర్తనం ॥ చాల

సరవి సంపదలిచ్చు సంకీర్తనం
సరిలేని దిదియపో సంకీర్తనం
సరుస వేంకటవిభునిసంకీర్తనం
సరుగనను దలఁచుఁ డీసంకీర్తనం ॥ చాల ॥ 34

శుద్ధవసంతం

ఎదుటినిధానమ వెటుచూచిన నీ-
వదె వేంకటగిరియనంతుఁడా ॥ పల్లవి ॥

పొగిసి భాద్రపదశుద్ధచతుర్దశి
తగువేడుక నిందరు గొలువ
పగటుసంపదలు బహుళమొసఁగుం నీ-[1]
వగు వేంకటగిరియనంతుఁడా ॥ ఎదు ॥

తొలుత సుశీలకు దుశ్శీలవలన
వెలయ సంపదల విముఖుఁడవై
వలెనని కొలిచిన వడిఁ గాచినమా -
యలవేంకటగిరియనంతుఁడా ॥ ఎదు ॥

కరుణఁ గాచితివి కౌండిన్యుని మును
పరగినవృద్ధబ్రాహ్మఁడవై
దొరవులు మావులు ధ్రువముగఁ గాచిన-
హరి వేంకటగిరియనంతుఁడా ॥ ఎదు ॥ 344

రేకు. 42. 1. సఁగినిధివగు (సగునిధి?) ౧. అపారమే సులభమేమో.

శుద్ధవసంతం

ఏమి వొరలేరు యేమి మరలేరు
యీమాయలంపటం బీఁదమోఁదనేకాని ॥ పల్లవి ॥

సతులుగలమేలు దా సడిఁబొరలనేకాని
సతమైనసౌఖ్యస్వస్థానంబు లేదు
హితులుగలమేలు తా నిడుమఁబొరలనెకాని
హితవివేకము నరుల కెంతైన లేదు ॥ ఏమి ॥

తనువులెత్తినమేలు తగులాయమేకాని
కనుఁగొనఁగ యోగభోగము గొంత లేదు
ఘనముగలమేలు తా గర్వాంధమేకాని
ఘనుఁడైనశ్రీనాథుఁ గనుఁగొనఁగ లేదు ॥ ఏమి ॥

చింతగలిగినమేలు చివుకఁబట్టనెకాని
చింత వేంకటవిభునిఁ జింతించ లేదు
సంతుగలిగినమేలు సంసారమేకాని
సంతతముఁ జెడనిసద్గతిఁ జేర లేదు ॥ ఏమి ॥ 345

67 రేకు ఆహిరి

నానాదిక్కుల నరులెల్లా
వానలలోననె వత్తురు గదలి ॥ పల్లవి ॥

సతులు సుతులుఁ బరిసరులు బాంధవులు
హితులు గొలువఁగా నిందరును
శతసహస్రయోజనవాసులు సు-
వ్రతములతోడనె వత్తురు గదలి ॥ నానా ॥

౧. 'ఈఁత-మోఁత' అవి అన్నమయ్య అలవాటు. ఇక్కడ 'ఈఁదుట-మోఁదుట' కావున రెండవపదములో 'మోయుట' కాక 'మోఁదుట' కావలసివచ్చినది.

ముడుపులు జాళెలు మొగిఁ దలమూఁటలు
కడలేనిధనముఁ గాంతలును
కడుమంచిమణులు కరులుఁ దురగములు
వడిగొని చెలఁగుచు వత్తురు గదలి ॥ నానా ॥

మగుటవర్ధనులు మండలేశ్వరులు
జగదేకపతులుఁ జతురులును
తగువేంకటపతి దరుశింపఁగ బహు-
వగలసంపదల వత్తురు గదలి ॥ నానా ॥ 346

నాట

ఎంత బోధించి యేమిసేసినఁ దన-
దొంతికర్మములు తొలఁగీనా ॥ పల్లవి ॥

సతతదురాచారజడునకుఁ బుణ్యసం-
గతి దలపోసినఁ గలిగీనా
అతిపాపకర్మబోధకుఁడై వెలయుదుష్టు
మతిఁ దలపోసిన మరి కలిగీనా ॥ ఎంత ॥

బహుజీవహింసాపరుఁడైనవానికి
యిహపరములు దైవ మిచ్చీనా
విహితకర్మములువిడిచినవానికి
సహజాచారము జరిగీనా ॥ ఎంత ॥

దేవదూషకుఁడై తిరిగేటివానికి
దేవతాంతరము దెలిసీనా
శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ జింతింపకుండిన
పాపసమతుఁడై (మతియై?) బ్రతికీనా ॥ ఎంత ॥ 347

శ్రీరాగం

ఏఁటిబ్రదుకు యేఁటిబ్రదుకు। వొక్క-
మాటలోనే యటమటమైనబ్రదుకు ॥ పల్లవి ॥

సంతకూటములే చవులయినబ్రతుకు
దొంతిభయములతోడిబ్రదుకు
ముంతనీళ్ళనే మునిఁగేటిబ్రదుకు
వంతఁ బొరలి కడవరం లేనిబ్రదుకు ॥ ఏఁటి ॥

మనసుచంచలమే మనువయినబ్రదుకు
దినదినగండాలఁ దీరుబ్రదుకు
తనియ కాసలనె తగిలేటిబ్రదుకు
వెనకముందర చూడ వెరపయినబ్రదుకు ॥ ఏఁటి ॥

తెగి చేఁదె తీపయి తినియేటిబ్రదుకు
పగవారిపంచలపాలైన[1] బ్రదుకు
తగువేంకటేశ్వరుఁ దలఁచనిబ్రదుకు
పొగకు నోపక మంటఁ బొగిలేటిబ్రదుకు ॥ ఏఁటి ॥ 348

లలిత

సకలసంగ్రహము సకలసంచయము
అకృతసుకృత మిది హరినామం ॥ పల్లవి ॥

సకలవేదశాస్త్రములసార మిది
సకలమంత్రరాజంబు నిది
సకలపురాణరసములమధుర మిది
అకుటిలపావనం [2] హరినామం ॥ సక ॥

విడురేకు 58. 1. పాలిబ్రదుకు. విడురేకు 108. 2. అఖిలపావనం.

౧. 'శతపల' కావచ్చు. ౨. 'చెడి' పూ. ము. పా. ప్రాసభంగము.యతిభంగము.

సకలతత్వసంశయఖండన మిది
సకలకర్మనిశ్చయము నిది
సకలవిధిరహస్యప్రధాన మిది
అకారణహితం హరినామం ॥ సక ॥

సకలదేవతాస్వామిప్రియం బిది
సకలలోకరక్షణము నిది
ప్రకటం వేంకటపతినామాంకిత-
మకించనధనం హరినామం ॥ సక ॥ 349

పాడి

కటకటా జీవుఁడా కాలముదోలుకరాఁగ
సటవటలనే పొద్దు జరపేవుగా ॥ పల్లవి ॥

సమత నన్నియును జదివి కడపటను
కుమతివై అందరిఁ గొలిచేవుగా
తమిగొని ప్రేమ నెంతయును గంగకుఁ బోయి
తమకించి నూతినీరు దాగేవుగా ॥ కట ॥

తనువుఁ బ్రాయము నమ్మి దానధర్మము మాని
చెనటివై కర్మాలు సేసేవుగా
వానరఁగ మీఁదనొడ్డిన మొగులు నమ్మి
దొనలనీళ్ళు వెళ్ళఁదోసేవుగా ॥ కట ॥

యెలమితోఁ దిరువేంకటేశుఁ గొలువలేక
పొలమురాజులవెంటఁ బొయ్యేవుగా
చిలుకకువలె బుద్ధిచెప్పినఁ గానలేక
౧పలుమారుకే తోఁజుఁ బాడేవుగా ॥ కట ॥ 350

౧. పలు=చాలగ, మారుకే=మన్మథునికే కావచ్చు. పలు, శబ్దమును వ్యస్తముగ ధాతుజవిశేషణముగ వాడుట వింత. లేక, బలుమారుకే=బలవంతుడైన మన్మథునకే కావచ్చు.

సామంతం

అందరి కాధారమైనఆదిపురుషుఁ డీతఁడు
విందై మున్నారగించె విదురునికడ నీతఁడు ॥ పల్లవి ॥

సనకాదులుగొనియాడెడిసర్వాత్మకుఁ డీతఁడు
వనజభవాదులకును దైవంబైనతఁ డీతఁడు
యినమండలమునఁ జెలఁగేటిహితవైభవుఁ డీతఁడు
మునుపుట్టిన[1] దేవతలకు మూలభూతి యీతఁడు ॥ అంద ॥

సిరులొసఁగి యశోదయింట శిశువైనతఁ డీతఁడు
ధరనావులమందలలో తగఁ జరించె నీతఁడు
సరసతలను గొల్లెతలకుఁ జనవులొసఁగె నీతఁడు
ఆరసి కుచేలునియడుకు లా[2]రగించె నీతఁడు ॥ అంద ॥

పంకజభవునకును బ్రహ్మపద మొసఁగెను యీతఁడు
సంకీర్తన లాద్యులచే జట్టిగొనియె నీతఁడు
తెంకిగ నేకాలముఁ బరదేవుఁడయినయీతఁడు
వేంకటగిరిమీఁదఁ బ్రబల వెలసినఘనుఁ డీతఁడు ॥ అంద ॥ 351

68 రేకు నాట

కాయము జీవుఁడుగలనాఁడే తెలియవలె
యీయత్నములు దనకెన్నఁడు ॥ పల్లవి ॥

సతతము సంసారజడుఁడు దానట యాత్మ-
హితవు దెలుసుకొల మెన్నఁడు
రతిసరసముల వూరకే ప్రాయ మెడలంగ
యితరసుఖము దన కెన్నఁడు ॥ కాయ ॥

విడురేకు 70. 1 ముట్టివ. 2. కులవార.

యెడపక ద్రవ్యమోహితుఁడై తిరుగఁ దన-
యిడుమపాటు మాను టెన్నఁడు
కడలేనివిపొలయలుకలచేతఁ దనదేహ-
మిడియఁగ నిజసుఖ మెన్నఁడు ॥ కాయ ॥

శ్రీవేంకటేశునిఁ జేరి తక్కినసుఖ-
మేవగించుకాల మెన్నఁడు
శ్రీవల్లభునికృప సిరిగాఁ దలఁచి జీవుఁ-
డీవైభవముఁ గాంచు టెన్నఁడు ॥ కాయ ॥ 352

సామంతం

అతఁడే సకలవ్యాపకుఁ డతఁడే యాతురబంధువుఁ -
డతఁడు దలఁపులముంగిట నబ్బుట యెన్నఁడొకో ॥ పల్లవి ॥

సారెకు సంసారంబనుజలనిధు లీఁదుచు నలసిన -
వారికి నొకదరిదాపగువాఁ డిఁక నెవ్వఁడొకో
పేరినయజ్ఞానంబనుపెనుఁజీఁకటి తనుఁగప్పిన
చేరువవెలుఁగై తోఁచెడిచెలి యిఁక నెవ్వఁడొకో ॥ అతఁ ॥

దురితపుకాననములలో త్రోవటుదప్పినవారికి
తెరు విదె కొమ్మని చూపెడిదేవుఁ డి(డ?)దెవ్వఁడొకో
పెరిగినయాశాపాశము పెడగేలుగఁ దనుఁగట్టిన
వెరవకుమని విడిపించేటివిభుఁ డిఁక నెవ్వఁడొకో ॥ అతఁ ॥

తగిలినయాపదలనియెడిదావానలములు చుట్టిన
బెగడకుమని వడినార్పెడిబిరు దిఁక నెవ్వఁడొకో
తెగువయుఁ దెంపునుగలిగినతిరువేంకటవిభుఁ డొక్కఁడే
సొగిసి తలంచినవారికి సురతరువగువాఁడు ॥ అతఁ ॥ 353

ముఖారి

ఎక్కడనున్నా సీతఁడు
దిక్కయి మాదెసఁ దిరిగీఁగాక ॥ పల్లవి॥

సరసుఁడు చతురుఁడు జగదేకగురుఁడు
పరమాత్మఁ డఖిలబంధువుఁడు
హరి లోకోత్తరుఁ డతఁడే నామతి
సిరితోఁ బాయక చెలఁగీఁగాక ॥ ఎక్క ॥

ఉన్నతోన్నతుఁ డుజ్జ్వలుఁ డధికుఁడు
పన్నగశయనుఁడు భవహరుఁడు
యిన్నిటఁగలిగిన యిందిరా(ర?)రమణుఁడు
మన్ననతో మము మనిపీఁగాక ॥ ఎక్క ॥

మమతల నలమేల్మంగకు సంతత-
రమణుఁడు వేంకటరాయఁడు
[1]మమిసంపదల సరసవిభవముల
తమకంబున మముఁ దవిపీఁగాక ॥ ఎక్క ॥ 354

కన్నడగౌళ

విశ్వప్రకాశునకు వెలియేడ లోనేడ
శాశ్వతున కూహింప జన్మ మిఁక నేడ ॥ పల్లవి ॥

సర్వపరిపూర్ణునకు సంచార మిఁక నేడ
నిర్వాణమూర్తికిని నిలయ మిఁక నేడ
వుర్వీధరునకుఁ గాలూఁద నొకచోటేడ
పార్వతీస్తుత్యునకు భావ మిఁక నేడ ॥ విశ్వ ॥

---

౧. 'యాడ' రేకు.

నానాప్రభావునకు నడుమేడ మొదలేడ
ఆననసహస్రునకు నవ్వులివ లేడ
మౌనిహృదయస్థునకు మాటేడ పలుకేడ
జ్ఞానస్వరూపునకుఁ గాన విన నేడ ॥ విశ్వ ॥

పరమయోగీంద్రునకు పరులేడ తానేడ
దురితదూరునకు సంస్తుతినింద లేడ
తిరువేంకటేశునకు దివ్యవిగ్రహమేడ
హరికి నారాయణున కవుఁగామ లేడ ॥ విశ్వ ॥ 355

వసంతం

[౧] తలఁపులోపలితలఁపు దైవ మితఁడు
పలుమారుఁ బదియునుఁ బదియైనతలఁపు. ॥ పల్లవి ॥

సవతైనచదువులు సరుగఁ దెచ్చినతలఁపు
రవళిఁ దరిగుబ్బలిని రంజిల్లుతలఁపు
కవగూడఁ గోరి (రు?)భూకాంతముంగిటితలఁపు
తివిరి దూషకు గోళ్ళఁ దెగటార్చుతలఁపు ॥ తలఁ ॥

గొడగువట్టినవానిఁ గోరి యడిగనతలఁపు
తడఁబడక విప్రులకు దానమిడుతలఁపు
వొడిసి జలనిధినిఁ గడగూర్చితెచ్చినతలఁపు
జడియక హలాయుధము జళిపించుతలఁపు ॥ తలఁ ॥

వలపించి పురసతులవ్రతము చెరిచినతలఁపు
కలికితనములు చూపఁగలిగున్నతలఁపు
యిల వేంకటాద్రిపై నిరవుకొన్నతలఁపు
కలుషహరమై మోక్షగతిచూపుతలఁపు ॥ తలఁ ॥ 356

---

౧. ఇందు దశావతారసమన్వయము కలదు.

పాడి

*అస్మదాదీనాం అన్యేషాం
తస్మిన్ తస్మిన్ తత్రచ పునశ్చ ॥ పల్లవి ॥

సతతాధ్యయననిష్ఠాపరాణాం దృఢ-
వ్రతినాం యతీనాం వనవాసినాం
గతిరిహ స్మర్తుం కా [2]జగత్యాం పర-
స్థితిరియం కా విష్ణుసేవా పునశ్చ ॥ అస్మ ॥

మోహినామత్యంతముష్కరాణాం గుణ-
గ్రాహిణాం భువనైకకఠినానాం
దేహసంక్షాళన విదేశకోవా సదా
శ్రీహరిస్మరణవిశేషః పునశ్చ ॥ అస్మ ॥

కింకుర్వాణదుఃఖితజీవినాం
పంకిలమనోభయభ్రాంతానాం
శంకాం నిరురుతి స్వరసా కా, శ్రీ-
వేంకటాచలపతేర్వినుతిః పునశ్చ ॥ అస్మ ॥ 357

69 రేకు సామంతం

దొరకునా యితనికృప తుదిపదంబు
అరిదివిభవము లొల్లమనినాఁ బొదలు ॥ పల్లవి ॥

సొంపలర నితఁడు కృపఁజూచు టరుదనికాక
యింపు సామాన్యమా యితనికరుణ
లంపటముఘనమైనలక్ష్మీకటాక్షములు
సంపదలు తోడనే చల్లువెదలాడు ॥ దొర ॥

---

* ఈకీర్తన సుగ్రహముగా లేదు. ఇందలిది యథామూలపాఠము. విడురేకు 2 లో రెండవచరణపుమూఁడవపాదమున 'సంక్షాళనవిధిశ్చ కోవా'-అని కొంత మేలైన పాఠము కలదు.

తగ నితనిపై భక్తి తగులు టరుదనికాక
నగుట సామాన్యమా ననిచి యితఁడు
జగదేకహితములుగ సరసతలు సౌఖ్యములు
దిగులువాయఁగ నితఁడు దిప్పు దీరాడు ॥ దొరకు ॥

తిరువేంకటాద్రి సిద్ధించు టరుదనికాక
[1] మరుగఁ దను నిచ్చునా మరియొకరివి
యిరవైనభోగములు యిష్టసామ్రాజ్యములు
విరివిగొని యితనిదయవెంటనే తిరుగు ॥ దొర ॥ ౩౫౮

ఆహిరి

౦చెలి నేఁడు తా నేమిసేయునమ్మ
చెలి యేమిసేయు నీచెలు లేమిసేయుదురు
చెలువైనవిభుమేనిచెలు వింత సేయఁగా ॥ పల్లవి ॥

సతి నేఁడు బంగారుచవికెలోఁ జిత్రంపు-
గతు లెంత చూపినఁ గడకంటఁ జూడదు
అతనిఁజూచినమంచియబ్బురపుఁజూపులు
అతనివెంటనే పోయ నటుగాఁబోలును ॥ చెలి ॥

తేనియలూరేటిమంచితియ్యనిమాటలు మంత్ర-
గానములుగా వినుపించి కడువేసరితిమి
వానిమాటలు విన్నవలనైనముదమున
వీనులు ముద్రించినవిధముగాఁబోలును ॥ చెలి ॥

విడురేకు 2. 1. ఇరవు సామాన్యమా యిందరికివి, సరిలేని విభవములు సరసతలు సౌఖ్యములు అరిది నీతనిమహిమ నందనే వుండు.

౧. 359, 360 పాటలు రెండూ పూర్వముద్రణమున తప్పిపోయినవి. 359వ పాట శుద్ధశృంగారసంకీర్తనములలో నుండదగినది. 360 వ పాట వేదాంతవిషయోపమాన-ములతో కూడినశృగారసంకీర్తనము.

విచ్చళపుమోమున నెయ్యము దైలువారె
బచ్చనచేఁతలు గుబ్బలపై నిండనొప్పెను
అచ్చపువేడుక వేంకటాద్రీశుఁ డీరేయి
నెచ్చెలికి నిచ్చినట్టినేరుపు గాఁబోలును ॥ చెలి ॥ 359

సామంతం

ఇత్తడి బంగారుసేయ నింతకు నేరుతునంటా
కొత్తసేఁతలెల్ల దొరకొంటిగా నీవు ॥పల్లవి॥

హీనులైనవారు విన్ను నేచి కొలిచిన ఘన-
మైనపదవులఁ బెట్టియెం¹(య?)టువలెనే
మానక యెవ్వతెనైన మచ్చికఁ దగిలి నాతో-
నానిపట్టి సరిసేసే వద్దిరా నీవూ ॥ ఇత్త ॥

కడుఁబాతకులు విన్నుఁ గదిసి కొలిచేరంటా-
నడరి పుణ్యులఁజేయునటువలెనే
కడఁగి యెవ్వతెనైన గాజు మాణికము సేసి
వడి నన్నుఁ గెరలించవద్దురా నీవూ ॥ ఇత్త ॥

దిందుపడ మాయసేసి దేవుఁడ నేఁగానంటా-
నందరి భ్రమలఁబెట్టువటువలెనే
అందమైనతిరువేంకటాద్రీశ నీప్రేమ
చెంది నన్నుఁ గూడి దాఁచఁజెల్లునా నీవూ ॥ ఇత్త ॥ 360

బౌళి

ఎక్కడ చొచ్చెది దీనవమేదియుఁ గడపల గానము
వుక్కునఁ బరితాపానల మూదక మందెడిని ॥ పల్లవి ॥

---

౧. యతిభంగము.

హృదయవికారము మాన్పఁగ నేతెఱఁగును సమకూడదు
మదనానందము చెరుపఁగ మందేమియు లేదు
పొదలినదేహగుణంబులఁ బోనడువఁగ గతి గానము
బ్రదికించినకోరికెలకుఁ బ్రాయము దిరిగినది ॥ ఎక్క ॥

కమలినయజ్ఞానం బిది కన్నులముందరఁ గావదు
తిమిరము పొదిగొని చూడ్కికి దెరువేమియు లేదు
తెమలనియాశాపాశము తెంపఁగ సత్వము చాలదు
మమకారము వెడలింపఁగ మతి యెప్పుడు లేదు ॥ ఎక్క ॥

దురితంబులు పుణ్యంబులు తొడిఁబడ నాత్మనుఁ బెనగొని
జరగఁగ శరీరధారికి సత్కర్మము లేదు
తిరువేంకటగిరిపతియగుదేవశిఖామణిపాదము
శరణని బ్రదుకుటదప్పను సన్మార్గము లేదు ॥ ఎక్క ॥ 361

గుండక్రియ

ప్రాణులనేరమి గాదిది బహుజన్మపరంపరచే
ప్రాణులు సేసినతమతమపాపఫలముగాని ॥ పల్లవి ॥

హరి సకలవ్యాపకుఁడని అందరుఁ జెప్పఁగ నెఱిఁగియు
పరదైవంబులఁ గొలువకపాయరు మానవులు
నరపతి భూమేలఁగ భూవరు భజియింపఁగనొల్లక
పరిసరవర్తులబెంబడిఁ బనిసేసినయట్లు ॥ ప్రాణు ॥

పొందుగ తమతమసేసినపూజలు మ్రొక్కులు గైకొను(న?)
అందముగాఁ బురుషోత్తముఁ డాతఁడే కలఁడవియు
అందరు నెఱిఁగియు యితరులఁ జెందుదు రున్నతశైలము -
నందక చేరువతరువుల నందుకొనినయట్లు ॥ ప్రాణు ॥

శ్రీ వేంకటపతి యొక్కఁడె చెప్పఁగ జగములకెల్లను
దైవము నాతుమలోపలిధనమనఁగా వినియు
సేవింపరు పామరు లీదేవుని మధురంబొల్లక
వావిరిఁ బులుసులు చేఁదులు వలెనని కొనునట్లు ॥ ప్రాణు ॥ 362

ధన్నాసి

ఘోరదురితములచే గుణవికారములచే –
నిరతిఁబడునాకు నేది దెరువు ॥ పల్లవి ॥

హరి జగన్నాథు * లోకారాధ్యు-
నెరఁగనేరనివాని కేది దెరువు
పరమపురుషుని జగద్భరితు నంతర్వ్యాప్తి-
నిరవుకొలుపనివాని కేది దెరువు ॥ ఘోర ॥

శ్రీ వేంకటేశుఁ దలఁచినవెనక సకలంబు-
నేవగింపనివారి కేది దెరువు
దేహోత్తమునిమహిమ దెలిసితెలియఁగలేని-
యీవివేకంబునకు నేది దెరువు ॥ ఘోర ॥ 363

70 రేకు ఆహిరి

ఏపనులు సేసినా నిటువలెనేపో
యీపనికిఁ జొరవిపని యేటిలోపైరు ॥ పల్లవి ॥

హరికథలమీఁదిప్రియమబ్బు(బే?)నా తొంటితమ-
పరిపక్వమగుఁదపఃఫలముగాక
గరిమె నివిలేకున్నఁ గలకాలములుఁ జేయు-
నిరతంపుఁదపమెల్ల నీటిలో[1] వ్రాఁత ॥ ఏప ॥

---

౧ ఇందు 'అఖిలాత్మశంటి' పద మొకటి యైదుమాత్రలది లోపించినది గాఁబోలును. విదురేకు 47. 1. నీటిపై.

నారాయణునిభక్తి ననిచెనా ధనమెల్లఁ
బారఁజల్లిన దానఫల మదియపో
కోరి యివి [1] లేకున్న కోటిదానములైన
పేరుకాని [2] వరతఁగలపినచింతపండు ॥ ఏప ॥

వదల కిటు వేంకటేశ్వరుఁడే దైవంబనుచుఁ
జదువఁగలిగిన మంచిచదు వదియపో
పదిలముగ నీవిధము పట్టియ్యకుండినను
చదువు లసురలు మున్ను చదివేటిచదువు ॥ ఏప ॥ 364

శ్రీరాగం – జంపె

అణురేణుపరిపూర్ణుఁడైనశ్రీ వల్లభునిఁ
బ్రణుతించువారువో బ్రాహ్మలు ॥ పల్లవి ॥

హరినామములనె సంధ్యాదివిధు లొనరించు-
పరిపూర్ణమతులువో బ్రాహ్మలు
హరిమంత్రవేదపారాయణులు హరిభక్తి-
పరులైనవారువో బ్రాహ్మలు ॥ అణు ॥

యేవి చూచినను హరి యిన్నిటాఁ గలఁడనుచు-
భావించువారువో బ్రాహ్మలు
దేవకీనందనుఁడె దేవుఁడని మతిఁదెలియు-
పావనులు వారువో బ్రాహ్మలు ॥ అణు ॥

ఆదినారాయణుని ననయంబుఁ దమయాత్మఁ
బాదుకొలిపినవారు బ్రాహ్మలు
వేదరక్షకుఁడైనవేంకటగిరీశ్వరుని-
పాదసేవకులువో బ్రాహ్మలు ॥ అణు ॥ 365

1. యిది 2. కాన

దేశాక్షి

- శోకవిఘాతక వో-
పాతాళలంకాపతివిభాళా ॥ పల్లవి ॥

హనుమంతరాయ [1]అంజనీతనయ వో-
వనధిలంఘనగాత్ర వాయుపుత్రా
యినకులాధిపనిజహిత జగన్నుత-
వనజోదర సేవక సత్వధనికా ॥ సీతా ॥

ప్రళయాంతకరూప బలదీప రవిఫల- -
గిళనప్రతాప సుగ్రీవప్రియా
కుళకదానవసంకులవిదారణ
భళిభళి జగత్పతిబలుబంటా ॥ సీతా ॥

పంకజాసనుదివ్యపదవై భవ వో-
లంకిణీప్రాణవిలంఘన
వేంకటేశ్వరు సేవావీర మహాధీర
కింకరరాయ సుఖీభవా ॥ సీతా ॥ 366

శ్రీరాగం

ఇన్ని జన్మము లేఁటికి హరిదాసు-
లున్నవూరఁ దా నుండినఁ జాలు ॥ పల్లవి ॥

హరిభక్తులయింటియన్నము గొమవారి-
వరువుడై వుండవలెనన్నఁ జాలు
పరమభాగవతభవనంబులఁ జెడ్డ-
పురువు దానయి పొడమినఁ జాలు ॥ ఇన్ని ॥

---

౧. 'అంజనీ' రేకు.

వాసుదేవునిభక్తవరులదాసులు మున్ను –
రోసినయెంగిలి రుచిగొన్నఁ జాలు
శ్రీ సతీశునిఁదలఁచినవారి ౧దాసాన-
దాసుఁడై వుండఁదలఁచినఁ జాలు ॥ ఇన్ని ॥

శ్రీ వేంకటేశుఁ జూచినవారిశ్రీ పాద–
సేవకుఁడై ౨యుండఁజేరినఁ జాలు
యీవిభుదాసులహితులపాదధూళి-
పావనమై సోఁకి బ్రదికినఁ జాలు ॥ ఇన్ని ॥ 367

ముఖారి

భోగీంద్రులను నీరుఁ బోయి రండు
వేగన మీఁదటివిభవాలకు ॥ పల్లవి ॥

హరుఁడ పోయిరా ; అజుఁడ నీవునుబోయి
తిరిగిరా మీఁదటితిరుణాళ్లకు ;
సురలు మునులును భూసురలుఁ బోయిరండు
అరవిరి నిన్నాళ్ల నలసితిరి ॥ భోగి ॥

జముఁడ పోయిరా ; శశియు [1] నీవును బోయి
సుముఖుఁడవై రా సురలఁ గూడి ;
గుములై దిక్పతులు దిక్కులకుఁ బోయిరండు
ప్రమదాన నిన్నాళ్ల బడలితిరి ॥ భోగి ॥

నారదసనకసనందనాదులు
భూరివిభవములఁ బోయిరండు ;
దూరముగాఁ బోకిట్టే [2] తొరలి వేంకటగిరిఁ
జేరి నన్నిట్లనే సేవించుఁడీ ॥ భోగి ॥ 368

విడురేకు 58 1. శశి నీ. 2. దూరంగాకిట్టే. ౧. 'దాసాను' కావచ్చు. ౨. 'వుండ'రేకు.

సామంతం

౧అతనికెట్ల సతమైతినో కదు-
హితవో పొందులహితవో యెఱఁగ ॥ పల్లవి ॥

హృదయము తలఁపున నిరవయినఁగదా
పదిలమౌను లోపలిమాట
వెదకినచిత్తము వెర వెఱఁగదు నే-
నెదిరి నెఱఁగ నే నేమియు నెఱఁగ ॥ అత ॥

కాలూఁద మనసుగలిగికదా నా-
తాలిమి మతిలోఁ దగులౌట
మేలిమిపతితో మెలఁగుటేదో నే-
నేలో నే నిపుడెక్కడో యెఱఁగ ॥ అత ॥

నేఁడని రేపని నే నెఱిఁగికదా
పోఁడిమి మతిలో పొలుపౌట
వాఁడే వేంకటేశ్వరుఁడు రాఁగలిగె
౨ఆఁడుజన్మమేనౌటిది యెఱుఁగ ॥ అత ॥ 369

71 నుండి 77 వరకుగలయేడురేకులు లేవు

78 రేకు శ్రీరాగం

౩ఎట్టు వేగించే దిందుకేగురే సితరకాండ్లు
వెట్టివేమి సేయుమంటా వెన్నడించే రిపుడు ॥ పల్లవి ॥

వొంటికాలఁ గుంటికుంటి వూరిబందెలకుఁ జిక్కి-
పంటదాఁకా దున్నె నొక్కపసురము
గంటుగంటులాక లొత్తి కల్లలనడిమిపంట
కుంటివాఁడు గావలుండి కుప్ప లేరుపరచె ॥ ఎట్టు ॥

---

౧. ఇది శృంగారకీర్తనలలో నుండదగినది. ౨. ఆఁడుజన్మము+ఏను+ఔట.
౩. దీనిభావము స్పష్టమగుట లేదు.

కలది కుక్కిమంచము కన్నవారెల్లాఁ బండేరు
తలెతో [1]దొగ్గినంబలి దావకూళ్ళు
వెలిఁగంతలకొంపలు వీడుఁబట్లు చూపేరు
తలవరులెందులోనాఁ దప్పు వెదకేరు ॥ ఎట్టు ॥

వొళ్ళుచెడ్డవాఁ డొకఁడు వుభయమార్గము గోవి
కల్లదొరపుట్టుబడి కడుఁగట్టివి
చల్లవి శ్రీ వేంకటేశ సకలలోకపతివి
యిల్లిదె నీశరణంటి మిందరిని గావవే ॥ ఎట్టు ॥ 370

లలిత

తప్పదు తప్పదు దైవముకృప యిది
ముప్పిరి నింతా ముకుందుఁడే ॥ పల్లవి ॥

వెక్కసపుమతి వెలుతులుదీరిన-
నెక్కడ చూచిన నీశ్వరుఁడే
గుక్కక యాసలు గోసివేసినను
విక్క మడుగడుగు విధానమే ॥ తప్ప ॥

పొంచి శరీరపుభోగము లుడిగిన
చంచుఁబాపములు సుకృతములే[2]
[3]దంచెడివిషయాపుతగులమిఁ(ము?) బాసిన
యెంచిచూచినను యిహామే పరము ॥ తప్ప ॥

---

౧. 'దొగ్గి' రేకు ౨. 'సుగృతములే' రేకు. ౩. 'దంచేటి' రేకు.

శ్రీవేంకటపతిసేవే కలిగిన
వేవేలువగలు వేడుకలే
చేవదీరె సందియము లే దిదే*
భావమునమ్మినప్రపన్నులకును ॥ తప్ప ॥ 371

బౌళి

దేవ నీవిచ్చేయందుకు దీనికిఁగా నింతయేల
యేవేళ మాయెరుకలు యెందుకుఁ గొలుపును ॥ పల్లవి ॥

యెవ్వరివసములు బుద్దెరిఁగినడచేమన
యివ్వల నారాయణ నీవియ్యక లేదు
దవ్వుచేరువ మనసుతనయిచ్చయితేఁగనక
రవ్వగ మృగాదులెల్ల రాజ్యమేలనేరవా ॥ దేవ ॥

సారెకు నిన్నుఁదలపించ జంతులవసమా
కేరి నీవు జిహ్వఁ బరికించఁగాఁగాక
యీరీతి లోకమెల్లాఁ దమయిచ్చకొలఁదులనయితే
దూరానఁ గొక్కెరలు చదవవా వేదాలు ॥ దేవ ॥

యిందరిపాపపుణ్యాలు యిన్నియు నీచేఁతలే
కందువ స్వతంత్రులు గారు గాన
చందపుశ్రీవేంకటేశ శరణంటి నిదె నీకు
చెంది నీవే కాతుగాక చేఁతలూను వలెనా ॥ దేవ ॥ 372

సామంతం

పరుస మొక్కటేకాదా పయిఁడిగాఁ జేసేది
అరయ లోహమెట్టున్నా నందుకేమీ ॥ పల్లవి ॥

* ఈ పాదమున యతి లేదు. 'చావదీరె సంశయము లేనిదె' అని పాఠము గాఁబోలును. 'చేవ' యే 'చావ' గా వ్రాతలోనుండుట సామాన్యము.

వనజనాభునిభక్తి వదలకుండినఁ జాలు
మనసు యెందు దిరిగినా మరియేమి
మొనసి ముద్రలు భుజముల నుండితేఁ జాలు
తనువెంతహేయమైనా దానికేమి ॥ పరు ॥

శ్రీకాంతునామము జిహ్వఁ దగిలితే జాలు
యేకులజుఁడైనాను హీనమేమి
సాకారుఁడైనహరి శరణుచొచ్చినఁ జాలు
చేకొని పాపము లెన్ని చేసిననేమి ॥ పరు ॥

జీవుఁ డెట్టున్నానేమి జీవునిలో యంతరాత్మ
శ్రీవేంకటేశున కాచింతయేమి
యేవలనఁ బరమైన యిహమైన మాకుఁ జాలు
దైవశమాయ నతఁడు కడమలింకేమీ ॥ పరు ॥ 373

భూపాళం

మిన్నక వేసాలుమాని మేలుకోవయ్యా
సన్నల నీయోగనిద్ర చాలు మేలుకోవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

ఆవులు పేయలకుఁగా నఱచీఁ బిదుకవలె
గోవిందుఁడ యింక మేలుకొనవయ్యా
ఆవలీవలిపడుచు లాటలు మరిగివచ్చి
త్రోవగాచుకున్నారు ప్రొద్దున మేలుకోవయ్యా ॥ మిన్న ॥

వాడల గోపికలెల్లా వచ్చి నిన్ను ముద్దాడఁ
గూడియున్నా రిదే మేలుకొనవయ్యా
తోడనే యశోద గిన్నెతోఁ బెరుగు వంటకము
యీడకుఁ దెచ్చిపెట్టె నిఁక మేలుకోవయ్యా ॥ మిన్న ॥

పిలిచీ నందగోపుఁడు పేరుకొని యదె కన్నుఁ -
గొలుకులు విచ్చి మేలుకొనవయ్యా
అలరిన శ్రీవేంకటాద్రిమీఁదిబాలకృష్ణ
యిల మామాటలు వింటి విఁక మేలుకోవయ్యా. ॥మిన్న॥ 374

పాడి

ఇందునుండ మీ కెడ లేదు
సందడి సేయక చనరో మీరు ॥ పల్లవి ॥

నాలుక శ్రీహరినామం బున్నది
తూలుచుఁ బారరో దురితములు
చాలి భుజంబున చక్రం బున్నది
తాలిమి భవబంధము లటు దలరో ॥ ఇందు ॥

అంతర్యామై హరి వున్నాఁ డిదె
చింతలు వాయరో చిత్తమున
వింతలఁ జెవులను విష్ణుకథ లివిగో
పొంతఁ గర్మములు పోరో మీరు ॥ ఇందు ॥

కాపయి శ్రీవేంకటపతిపే రిదె
నాపై నున్నది నయమునను
కోపపుకామాదిగుణములాల మీ -
రేపున కడఁగడ నెందైనఁ బోరో ॥ ఇందు ॥ 375

79 రేకు రామక్రియ

నీయాజ్ఞ దలమోచి నీదేహధారి నైతి
యీయెడ గోవిందుఁడ నే నీదేరే దెట్లో ॥ పల్లవి ॥

తనువు వేసరినాను తలఁపు వేసరదు
ధనముగడించెడితరితీపున
చెనకి మగఁడు విడిచిన మామ విడువని -
పనియాయ హరి నాబదుకుజాడ యెట్లో ॥ నీయా ॥

పాయము ముదిసినాను భావము ముదియదు
వేయైనా సంసారవిషయాలను
వోయయ్య కలివోసినావుట్లదిక్కు చూచేది
మాయదాయ నీక నామనసుజాడెట్లో ॥ నీయా ॥

కదలేనినావిధులు కన్నులారఁ జూచి నీవు
నడుమ శ్రీవేంకటేశ నన్ను నేలితి
నొడుగులు దప్పినాను నోముఫలము దప్పవి -
అడియాల మబ్బె నాకు నానతిచ్చి తెట్లో ॥ నీయా ॥ 376

భూపాళం

మేదిని జీవులఁ గావ మేలుకోవయ్యా
నీదయే మాకెల్ల రక్ష నిద్ర మేలుకోవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

తగుగోపికల కన్నుఁదామరలు ౧వికసించె
మిగుల సూర్యనేత్రుఁడ మేలుకోవయ్యా
తెగువ రాక్షసులనేతిమిరము విరియఁగ
నెగడినపరంజ్యోతి నిద్ర మేలుకోవయ్యా ॥ మేది ॥

ఘనదురితపునల్లఁగలువలు వికసించె
మినుకు౨శశివర్ణుఁడ మేలుకోవయ్యా,
పనివడి వేదాలనేపక్షులెల్లాఁ బలుకఁగ
౩జనక (?) యాశ్రితపారిజాత మేలుకోవయ్య ॥ మేది ॥

---

౧. 'వికసించ౯' కావచ్చు. ౨. 'శశినేత్రుఁడ' కావచ్చు. ౩. 'తండ్రీ' అనువర్థములో జనకశబ్దము కావచ్చు. పూ.ము.పాఠములో ప్రశ్నార్థకచిహ్నమెట్లో?

వరలక్ష్మీకుచచక్రవాకము లొండొంటి రాఁగ
మెరయుదోషారహిత మేలుకోవయ్యా
పొరసి నీవు నిత్యభోగములు భోగించ
నిరతి శ్రీవేంకటేశ నేఁడు మేలుకోవయ్యా ॥ మేది ॥ 377

లలిత

ఆతుమ సంతసపెట్టుటది యెఱుక, తా-
నేతెరువు నొల్లకుండు టిదియే యెఱుక ॥ పల్లవి ॥

ముంచినబంధములలో ముణుఁగుడువడక తా-
నంచల విడఁదన్ను టది యెఱుక
చంచలపువిషయాల సగ్గుడుముగ్గుడుగాక
యెంచిఁ హరిఁదలఁపోయు టిదియే యెఱుక ॥ ఆతు ॥

పాయనియర్థములకు బంటుబంటై తిరుగక
ఆయతమై మోసపోని దది యెఱుక
పాయపుఁగామినులతోఁ బలుమారుఁ జేయుపొందు
హేయమనితలఁపోయు టిదియే యెఱుక ॥ ఆతు ॥

ధరమీఁదఁగలప్రాణితతుల నొప్పించక
అరయఁగ సముఁడగు టది యెఱుక
గరిమల శ్రీవేంకటపతిదాసుఁడై
యిరవొంద సుఖించు టిదియే యెఱుక ॥ ఆతు ॥ 378

రామక్రియ

ఇందిరానాయక యిదివో మాపాటు
చెంది నీవే గతి చేకొనవయ్యా ॥ పల్లవి ॥

తీసీఁ గోరికతీదీపు లోకవంక
లాసీ సంసారలంపటము
మూసీఁ గర్మము ముసుకొని పరచింత
సేసేదేమిఁకఁ జెప్పేదేమి ॥ ఇంది ॥

పంచీ నాసలు వలసినచోటికి
పొంచీ దుర్గుణభోగములు
ముంచీ యౌవనమోహాంధకారము
యెంచేదేమి సోదించేదేమి ॥ ఇంది ॥

యెటుఁగీఁ జిత్తము యించుకించుక నిన్ను
మఱవనినీపైభక్తి మతినుండఁగా
నెఱి శ్రీవేంకటపతి నీవే కాతువుగాక
వెఱచి నేఁజేసేవిన్నపమేమి ॥ ఇంది ॥ 379

రామక్రియ

నారాయణాయ నమో నమో నానాత్మనే నమో నమో
యీరచనలనే యెవ్వరు దలఁచిన యిహపరమంత్రము లిందరికి ॥పల్లవి॥

గోవిందాయ నమో నమో గోపాలాయ నమో నమో
భావజగురవే నమో నమో ప్రణవాత్మనే నమో నమో
దేవేశాయ నమో నమో దివ్యగుణాయ నమో యనుచు
యీవరుసలనే యెవ్వరు దలఁచిన యిహపరమంత్రము లిందరికి
॥ నారా ॥

దామోదరాయ నమో నమో ధరణీశాయ నమో నమో
శ్రీమహిళాంపతయే నమో శిష్టరక్షిణే నమో నమో
వామనాయ తే నమో నమో వనజాక్షాయ నమో నమో
యీమేరలనే యెవ్వరు దలఁచిన యిహపరమంత్రము లిందరికి
॥ నారా ॥

---

౧. 'పతియేన్నమో' రేకు ౨. 'రక్షణే' రేకు.

పరిపూర్ణాయ నమో నమో ౧ప్రణవగ్రాయ (?) నమో నమో
చిరంతన శ్రీ వేంకటనాయక శేషశాయినే నమో నమో
నరకధ్వంసే (?) నమో నమో నరసింహాయ నమో నమో
యిరవుగ నీగతి నెవ్వరు దలచిన యిహాపరమంత్రము
లిందరికి ॥ నారా ॥ 380

లలిత

అంతర్యామీ అలసితి సొలసితి
యింతట నీశరణిదె చొచ్చితిని ॥ పల్లవి ॥

కోరినకోర్కులు కోయనికట్లు
తీరవు నీ వవి తెంచక
భారపుఁబగ్గాలు పాపపుణ్యములు
నేరుపులఁ బోనీవు నీవు వద్దనక ॥ అంత ॥

జనులసంగములఁ జక్కరోగములు
విను విడువవు నీవు విడిపించక
వినయపుదైన్యము విడువనికర్మము
చన దది నీవిటు ౨సంతపరచక ॥ అంత ॥

మదిలోచింతలు మయిలలు మణుఁగులు
వదలవు నీవవి వద్దనక
యెదుటనె శ్రీవేంకటేశ్వర నీ వదె
అదనఁ గాచితివి అట్టిట్టనక ॥ అంత ॥ 381

80 రేకు ఆహిరి

దేవ నీమాయతిమిర మెట్టిదో నా-
భావము చూచి గొబ్బనఁ గావవే ॥ పల్లవి ॥

---

౧. 'పణవాగ్రాయ' కావచ్చు. ౨. 'సంతపరచు'=శాంతపరచు, అని అర్థము కావచ్చు.

వెడదుఃఖమపుడెల్లా వేసరుచుండుదుఁగాని
తడవి విరతిఁబొంది తలఁగలేను
అడియాసలఁ దిరిగి అలయుచుండుదుఁగాని
మడి దొసకు(గు ?)ల నివి మానలేను ॥ దేవ

హేయము శ్రీ(స్త్రీ ?)సుఖమని యెఱుఁగుచుండుదుఁగాని
పాయపుమదముచేతఁ బాయలేను
పాయవిపాపాలు చూచి భయమందుచుండుఁగాని
వోయయ్య యివి సేయకుండలేను ॥ దేవ ।

కలకాల మిన్నియును గందువిందుఁగాని మఱి
యెలమి నొక్కటనైన యెచ్చరలేను
బలిమి శ్రీవేంకటేశ బంధముక్తునిఁ జేసి
తలఁపులో నెలకొని దయఁజూడవయ్యా ॥ దేవ ॥ 382

పాడి

అభయ మభయమో హరి నీకు (వు ?)
విభుఁడ వింతటికి వెర వికనేది ॥ పల్లవి ॥

జడిగొని మదిలో శాంతము నిలువదు
కడుఁగడుదుస్సంగతివలన
యిడుమలేనిసుఖ మించుక గానము
అడియాసల నాయలమటవలన ॥ అభ ॥

తలఁపులోన నీతత్వము నిలువదు
పలులంపటములభ్రమవలన
కలిగినవిజ్ఞానగతియును దాఁగెను
వెలివిషయపుపిరివీకులవలన ॥ అభ ॥

పక్కనఁ బాపపుబంధము లూడెను
చిక్కక నినుఁ దలఁచినవలన
చిక్కులు వాసెను శ్రీవేంకటపతి
నిక్కము నా కిదె నీ కృపవలన ॥ అథ ॥ 383

బౌళి

కొందరి కివి సమ్మతియైతే కొందరి కవి గావు
యిందరిలోపల నీవెదమాయలు యేగతిఁ దెలిసే నేనయ్యా
॥ పల్లవి ॥

దూరము కర్మమునకు జ్ఞానము; తోడనే(తొడుసే?)వొందొకటికిని
దూరము; పరమునకు బ్రపంచము తొలుత విరుద్ధంబు;
దూరము విరతికి సంసారము; తుదమొదలే లేదు;
యీరీతుల నీ వెదమాయలు యేగతిఁ దెలిసెద నేనయ్యా
॥ కొంద ॥

కూడదు దేహమునకు నాత్మకు గోత్రవిరోధం ; బెన్నఁడును
కూడదు కోపమునకు శాంతము గుణావగుణములను;
కూడదు బంధమునకు మోక్షము కోరికలే కట్లుగాన;
యేడ గొలఁదిగా శ్రీహరిమాయలు యేగతిఁ దెలిసెద నేనయ్యా
॥ కొంద ॥

శ్రీవేంకటపతి నన్నీగతిఁ జిక్కించితి వీజగమునను;
భావింపఁగరాదు నీమహిమ బహుముఖములయర్థముగాన;
యేవిధమును నేఁటికి నాకిఁక యెందెందని తగిలెద నేను
దైవికమగు నీ¹దాసానుదాస్యము దక్కినదే నాకు
॥ కొంద ॥ 384

౧. 'దాసాన' రేకు.

పాడి

అంతయు నీవే హరి పుండరీకాక్ష
చెంత నాకు నీవే శ్రీరఘురామా ॥ పల్లవి

కులమును నీవే గోవిందుఁడా, నా-
కలిమియు నీవే కరుణానిధీ,
తలఁపును నీవే ధరణీధరా, నా-
నెలవును నీవే నీరజనాభా ॥ అంత

తనువును నీవే దామోదరా, నా-
మనికియు నీవే మధుసూదనా,
వినికియు నీవే విఠ్ఠలుఁడా, నా-
వెనకముందు నీవే విష్ణుదేవుఁడా ॥ అంత

పుట్టుగు నీవే పురుషోత్తమా కొన
నట్టనడుము నీవే నారాయణా,
యిట్టె శ్రీవేంకటేశ్వరుఁడా నాకు
నెట్టన గతి యింక నీవే నీవే ॥ అంత ॥ 38

బౌళి

అన్నిటా నీ వంతర్యామివి అవుట ధర్మమే అయినాను
యెన్నఁగ నీవొక్కఁడవే గతియని [౧]యెంచికొలుచుటే ప్రపన్న
[౨]సంగతి ॥ పల్లవి ।

యేకాంతంబున నుండినపతివి యెనసిరమించుటే సతిధర్మంబు
లోకమురచ్చలోనుండినపతి లోఁగొని పైకొని(నః)రావట్లు;
యీ కొలఁదులనే సర్వదేవతలయిన్నిరూపులై నీ వున్నప్పుడ
కై కొని నిను బహుముఖములఁగొలుచుట గాదు పతివ్రతవ్రత
ధర్మంబు ॥ అన్ని ।

౧. 'యేచికొలుచుటే' రేకు. ౨. 'నుగతి' రేకు.

పూనినబ్రాహ్మణులలోపలనే నినుఁ బూజించుట వేదోక్తధర్మము
శ్వానకుక్కుటాదులలోపల నిను సరిఁ బూజించఁగరానట్లు,
యీనియమములనె ప్రాకృతజనులను యీశ్వర నీశరణాగత జనులను
కానక, వొక్కట సరిగాఁ[1]జూచుట కాద(ది?)వివేకధర్మంబు ॥ అన్ని ॥

శ్రీవేంకటపతిగురువనుమతినే సేవే నాకును శిష్యధర్మము
ఆవలనీవల నితరమార్గములు యాత్మలోన రుచిగానట్లు,
భావింపఁగ సకలప్రపంచమును బ్రహ్మం సత్యజ్ఞానమనంతము
కైవశమై యిన్నిటా వెనుతగులు కా(ది?)వివేకధర్మంబు ॥ అన్ని ॥ 386

ఆహిరి

[2]కోరు వంచరో [3]కోటారు
ఆరసి మనసా అంతరాత్మకు ॥ పల్లవి ॥

కొండలపొడవులు కోరికకుప్పలు
పండినపంటలు భవము లివి
నిండినరాసులు నిజకర్మంబులు
అండనె యివె మాయారంభములు ॥ కోరు ॥

వెలిధాన్యంబులు విషయపురాసులు
[4]పొలివా రేటివూచుపుగములు(?)
కలుషపుమదమున కావుగప్పినవి
అలవిమీర మాయారంభములు ॥ కోరు ॥

౧. 'చూచుటకాద+వివేకధర్మంబు' అని విభజింపవచ్చునేమో.
౨. కోరు+వంచరో ౩. 'కొటారు' కావచ్చు. ౪. పొలివారుట = తూర్పెత్తుట, తూర్పుపారుట కావచ్చు

బడి నింద్రియములబంతులు నరిపి
కడురతుల దండగట్టలతో
యెడనెడ శ్రీవేంకటేశుమహిమ లవే
ఆదియాలపుమాయారంభములు ॥ కోరు ॥ 387

81 రేకు దేసాళం

వీనిఁ జూచియైన నేము విరతిఁబొందగలేము
పూని మాబ్రదు కిందుఁబోలదాయఁగా ॥ పల్లవి ॥

పరుల వేడఁగబోవు పరనిందకుఁ జొరవు
పరపురుషార్థమే ఫలవృక్షతతులెల్ల
నరులమై ఘనులమై నానాబుద్ధు లెఱిఁగి
పొరి మాబ్రదుకు లిందుఁబోలదాయఁగా ॥ వీనిఁ ॥

కామక్రోధాదులు లేవు కామతత్వ మెఱఁగవు
కామించినట్లవు నెక్కడనైనా శిల లివి
దీమసము గలిగియుఁ దెలివి గలిగియును
భూమిలో మాబ్రదు కిందుఁబోలదాయఁగా ॥ వీనిఁ ॥

వాకరిఁ గొలువఁబోవు వాకపంట సేయఁబోవు
వాకమానిగూడు చేరివుండు పక్షు లాడనాడ
వాకశ్రీవేంకటపతి నమ్మియుండలేము
[1]మొకెమో మాబ్రదు కిందుఁబోలదాయఁగా ॥ వీనిఁ ॥ 388

సాళఁగం

పనిమాలినట్టి వట్టి[2]పఱఁదుగాక మాకు
నవిచి యిదియు నొక్కనగుఁబాట్లా ॥ పల్లవి ॥

---

౧. 'ముఖ్య' శబ్దభవమా? అర్థము అదే కావచ్చు ౨. 'పఱఁదు' పూ.ము.పా.

కన్నవారినెల్లా వేఁడేకష్టమే దక్కుటగాక
పన్ని దైవమియ్యనిది పరులిచ్చేరా
యెన్నికతోఁ దేహమిచ్చె నిహమెల్లాఁ జెందనిచ్చె
వున్నవా రింతటిపని కోపఁగలరా ॥ పని ॥

బడలి తా నెందైనాఁ బడ్డపాటేదక్కేఁగాక
[1]కడఁగి రానిది దే నొక్కరివసమా
కడుపులో నుండఁగానే కలవి నుదుట వ్రాసె
తడవి దైవముచేఁత దాఁటవసమా ॥ పని ॥

దెప్పరపుసంపదకుఁ దిమ్మటలే దక్కేఁగాక
యెప్పుడూ శ్రీవేంకటేశుఁ[2] డీకమానీనా
చప్పుడుగా నతనికే శరణన్నఁ జాలుఁగాక
తప్పులును వొప్పులు నాతనివేకావా ॥ పని ॥ 389

దేసాళం

పరులసేవలు చేసి బ్రదికేరటా
సిరివరుదాసులు సిరులందు టరుదా ॥ పల్లవి ॥

కోరి వొకనరునిఁ గొలిచినవారలు
ధీరులై సలిగెలఁ దిరిగేరట
కూరిమి బ్రహ్మాండకోటులేలెడివాని-
వార లింతటఁ జనవరులౌ టరుదా ॥ పరు ॥

చేకొన్న తుమ్మెదచేపడ్డకీటము-
లాకడఁ దుమ్మెదలయ్యీనట
శ్రీకాంతునిపాదసేవకులగువార-
లేకులజులయినా నెక్కుడౌ టరుదా ॥ పరు ॥

1. 'కడఁగిరాని దిదే నొక్కరివసమా'. పూ ము.పా. 2. 'డీకమానీనా' పూ.ము.పా.

ధరణీశునాజ్ఞల తమదేశమునందు
పిరులనాణెపుముద్ర చెల్లినట
తిరువేంకటాద్రిశ్రీదేవునిముద్రలు
ధరియింపఁగా వింతటఁ జెల్లుటరుదా ॥ పరు ॥ 390

గుజ్జరి

ఇటుగన సకలోపాయము లుడిగిన యీశ్వరుఁడే రక్షకుఁడు
తటుకున స్వతంత్రముడిగినయాత్మకు తగువిశ్రాంతమే
పరసుఖము ॥ పల్లవి ॥

ఆఁకటి కడుగనిశిశువుకుఁ దల్లి యడిచి పాలు ద్రాగించినరీతి,
యీకడఁ గోరికలుడిగినయోగికి నీశ్వరుఁడే రక్షకుఁడు
చేకొని బుద్దెఱిఁగినబిడ్డలపైఁ జింతింపరు తొల్లిటివలెఁ దల్లులు
యీకొలఁదులనే స్వయత్నదేహుల కీశ్వరుఁడును వాత్సల్యము
వదలు ॥ ఇటు ॥

తతిఁ గరిరాజుఁగాచినయట్లు ద్రౌపదిమానము గాచినయట్లు,
హితమతి స్వతంత్రముడిగినయోగికి యీశ్వరుఁడే రక్షకుఁడు
అతనుఁడు భస్మంబయ్యిననాఁడుఅజునిశిరం బటు
ద్రుంచిననాఁడు,
చతురుఁడు దా నడ్డమురాఁడాయను స్వతంత్రముడుగనిజీవులు
గాన ॥ ఇటు ॥

దిక్కని యనిశముఁ జిత్తములోనఁ జింతించేటిశరణాగతజనులకు,
యిక్కడనక్కడ శ్రీవేంకటగిరియీశ్వరుఁడే రక్షకుఁడు
మక్కువతోఁ దనయంతర్యామిని మఱచినస్వామిద్రోహుల కెల్లా
అక్కరతోఁ బుట్టుగులే భోగ్యం బహంకారము విడువరుగాన
॥ ఇటు ॥ 391

౧. 'లోనఁ' పూ.ము.పా. రేకు.

వరాళి

రామ రామచంద్ర రాఘవా రాజీవలోచన రాఘవా
సౌమిత్రిభరతశత్రుఘ్నులతోడ జయమందుదశరథరాఘవా॥పల్లవి॥

శిరసుకూఁకటులరాఘవా చిన్నారిపొన్నారిరాఘవా
గరిమ నావయసునఁ దాటకిఁ జంపినకౌసల్యానందనరాఘవా
అరిదియజ్ఞముగాచురాఘవా అట్టె హరువిల్లువిఱిచినరాఘవా
సిరులతో జనకునియింటను జానకిఁ జెలఁగిపెండ్లాడినరాఘవా
॥ రామ ॥

మలయునయోధ్యారాఘవా మాయామృగాంతకరాఘవా
చెలఁగి చుప్పనాతిగర్వ మడఁచి దైత్యసేనలఁజంపినరాఘవా
సొలసి వాలిఁ ౧జంపి రాఘవా దండిసుగ్రీవునేలినరాఘవా
జలధిబంధించినరాఘవా లంకసంహరించినరాఘవా ॥ రామ ॥

దేవతలుచూడ రాఘవా నీవు దేవేంద్రురథమెక్కి రాఘవా
రావణాదులనుఁ జంపి విభీషణు రాజ్యమేలించినరాఘవా
వేవేగ మరలి రాఘవా వచ్చి విజయపట్టమేలి ౨రాఘవా
శ్రీ వేంకటగిరిమీఁద నభయము చేరి మాకిచ్చినరాఘవా
॥ రామ ॥ 392

82 రేకు దేవగాంధారి

విధినిషేధములకు వెఱవఁగఁబనిలేదు
మధుసూదన నీమన్ననదాసుఁడైతే ॥ పల్లవి ॥

విడువరానిధర్మ౩విధుల పురుషులను
విడిచి గోపికలు విచ్చనవిడి
బడి నిన్నుఁ దగులుటే పరమధర్మమాయ
యెడయునితరధర్మా లిఁకనేఁటికయ్యా ॥ విధి ॥

౧. 'జంపిన' కావచ్చు. ౨. 'మేలిన' కావచ్చు. ౩. 'విదుల' రేకు, పూ. ము. పా

మానరానికర్మమార్గము లటు మాని
పూనినయతులే పూజ్యులట
౧నీనారాయణనియతే ధర్మమాయ
యీనిజ మొకటియు నెఱఁగఁగవలయు ॥ విధి ॥

యిన్నిట శ్రీ వేంకటేశ నీదాసుఁడై-
వున్న విచారాల నొదుగనేలా
నిన్నుఁగూర్చినట్టినిజభక్తి గలదని
తిన్ననై తెలిపేటితెలివే కలది ॥ విధి ॥ 393

రామక్రియ

సులభుఁడు మధుసూదనుఁడు మన-
మెలమి నమ్మిన నిట్టేసుండీ ॥ పల్లవి ॥

పడుచుమాటన కా౨ప్రహ్లాదునెదుట
పొడచూపె నాదిపురుషుఁడు
అడవి దేహానక ఆదంతిమొఱకును
తడవికాచినదైవముసుండీ ॥ సుల ॥

ఆఁడుమాటలనక అంతలో ద్రౌపదిని
వాఁడిమిఁ గాచినవరదుఁడు
పోఁడిమిఁ బేదనక పొందినకుచేలుని౩
వీఁడె సంపదిచ్చె విష్ణుఁడు సుండీ౪ ॥ సుల ॥

వీరువారన కిదె వేఁడినవరములు
సారెకు నిచ్చినసర్వేశుఁడు
మేరతో లోకముల మెఱసె నిప్పుడును
యీరీతి శ్రీ వేంకటేశుఁడేసుండీ ॥ సుల ॥ 394

౧. 'నారాయణ నీనియతే ధర్మమాయ' అనుట సహజము ప్రాసనిర్బంధముకాలేదు.
'ప్లంప్లాదు' రేకు. ౩. 'కుచేలునికి' లేక 'కుచేలుకు' కావచ్చు. ౪. సుమ్మీ' రేకు.

ధన్నాసి

కింకదీర 'నద్వైతం కేశవాత్పర'మని
ఉంకువైవనాలో నీవుపమ లివే ॥ పల్లవి ॥

కంటి నీవొక్కఁడవే లోకములకు దైవమని
వొంటి మతి విన్నుఁబోల నొకరిఁ గాన
వింటి నీవే ఘనమని వేదాంతమందు నీ-
కంటె నితరము వినఁ గరుణానిధీ ॥ కింక ॥

తోఁచె నాకు నీసేవే తుదిపదమని; మతి
తోఁచ దీబుద్ధికి; సరితూఁగ దెందును
పూఁచి నాగురుఁడు నిన్నే బోధించేగాని మతి
దాఁచఁడాయ నీమహిమ ధరణీధరా ॥ కింక ॥

సమ్మతించె నామతిఁ జవియైనా(నీ?)కథలె
నమ్మతించ ౧ దెక్కడోరచ్చలసుద్దులు
నమ్మిక శ్రీవేంకటేశ నంటున నీపాదాలే
నమ్మితి నేమిఁయు నమ్మ నారాయణా ॥ కింక ॥ 395

రామక్రియ

ఓహో దేందేం వొగి బ్రహ్మ మిదియని
సాహసమున శ్రుతి చాటెడిని ॥ పల్లవి ॥

పరమును నపరముఁ బ్రకృతియు ననఁగా
వెరవుదెలియుటే వివేకము
పరము దేవుఁడును; అపరము జీవుఁడు,
తిరమైనప్రకృతియె దేహము ॥ ఓహో ॥

౧. 'నెక్కడో' ప్ర. ము. పా.

జ్ఞానము-జ్ఞేయము జ్ఞానగమ్యమును
వూని తెలియుటే యోగము
౧ జ్ఞానము దేహాత్మ, జ్ఞేయము పరమాత్మ,
జ్ఞానగమ్యమే సాధించుమనసు ॥ ఓహో ॥

క్షరము నక్షరమును సాక్షి పురుషుఁడని
పరవిఁ దెలియుటే సాత్వికము
క్షరము ప్రపంచ, మక్షరము కూటస్థుఁడు,
సిరిపురుషోత్తముఁడే శ్రీవేంకటేశుఁడు ॥ ఓహో ॥ 396

శంకరాభరణం

చీచీ నరుల దేఁటిజీవనము
కాచుక శ్రీహరి నీవే కరుణింతుగాక ॥ పల్లవి ॥

అడవిలో మృగజాతియైనఁ గావచ్చుఁగాక
వడి నితరులఁ గొలువఁగవచ్చునా
వుడివోనిపక్షియై వుండనైనావచ్చుఁగాక
విడువ కెవ్వరినైనా వేఁడవచ్చునా ॥ చీచీ ॥

పసురమై వెదలేనిపాటు వడవచ్చుఁగాక
కసివో నొరులఁ బొగడఁగావచ్చునా
౨ వుసురుమానై పుట్టివుండనైనవచ్చుగాక
విసువక పీరివార వేసరించవచ్చునా ॥ చీచీ ॥

౩ యెమ్మెలఁ బుణ్యాలు నేసి యిల యేలవచ్చుఁగాక
కమ్మి హరిదాసుఁడు గావచ్చునా
నెమ్మది శ్రీవేంకటేశ నీచిత్తమేకాక
దొమ్ములకర్మము లివి తోయవచ్చునా ॥ చీచీ ॥ 397

---

౧. ఈ రెండుమూడుపాదములయర్థము అంతగా సరిపోయినట్లు తోచదు.
౨. వుసురుమాను=(ప్రకరణమునుబటి) మునిడిమాను (ముష్టిచెట్టు) కావచ్చునేమో.
౩. 'యెమ్మెలఁ.... .గావచ్చునా' ఈ రెండుపాదములు అన్నమయ్యస్వభావమునకు విరుద్ధముగా నున్నవి.

గుజ్జరి

ఇంతే మఱేమిలేదు యిందుమీఁదను
దొంతులకర్మాలు దుమ్మురూరుపెత్తుట ॥ పల్లవి ॥

వుల్లములో నుండి దేహ మొగి రక్షించేహరి-
నొల్లకున్న తన్నుఁ దా నొల్లకుండుట
బల్లిదుఁ డాతని మాని పరుల వేఁడేదెల్లా
పొల్లకట్టు దంచిదంచి పోగు నేసుకొనుట ॥ ఇంతే ॥

౧యెయ్యెడాఁ బుణ్యఫలము లేమి గలిగిన హరి-
కియ్యకున్న నది దైవమియ్యకుండుట
చెయ్యార నాతని కొప్పు నేయనిభోగములెల్లా
చయ్యనఁ ౨జెఱకుఁబిప్పి చవిగొనుట ॥ ఇంతే ॥

శ్రీకాంతుడై నట్టిశ్రీవేంకటేశ్వరునిఁ
జేకొంటే సిరులెల్లాఁ జేకొనుట
మేకులశ్రీహరినామమే నోర నుడుగుట
కైకొన్న యమృతపుఁగందు వగుట ॥ ఇంతే ॥ 398

83 రేకు ఆహిరి

ఇతరధర్మము లందు నిందు గలదా
మతిఁ దలఁప పరము నీమతమునసే కలిగె ॥ పల్లవి ॥

విదురునకుఁ బరలోకవిధి చేసెనట తొల్లి
అదె ధర్మసుతుఁడు వర్ణాశ్రమంబులు విడిచి
కదిసి నీదాసుఁడై నకతమున నేకాదె యీ-
యెదురనే తుదిపదం బిహమునసే కలిగె ॥ ఇత ॥

---

౧. 'యేయడాఁ' రేకు. ప్రాసభంగము. ౨ 'జఱకుఁ' రేకు.

అంటరానిగద్దకుల [1]మంటి జటాయువుకు నీ-
[2]వంటి పరలోకకృత్యములు సేసితివి మును
వెంట నీకైంకర్యవిధి కలిమినేకాదె
వొంటి నీహస్తమున నో(యో?)గ్యమై నిలిచె ॥ ఇత ॥

యిరవైనళబరిరుచు లివియె నైవేద్యమై
పరగెనట శేషమును బహువిశేషములనక
ధరఁ దదీయప్రసాదపువిశేషమేకాదె
సిరుల శ్రీవేంకటేశ చెల్లుబడులాయ ॥ ఇత ॥ 399

సాళంగనాట

దేవదేవుఁ డెక్కె నదె దివ్యరథము
మావంటివారికెల్ల మనోరథము ॥ పల్లవి ॥

జగతి బాలులకై జలధులు వేరఁజేసి
పగటునఁ దోలెనదె పైఁడిరథము
మిగులఁగఁ గోపగించి మెరయురావణమీఁద
తెగి యెక్కి తోలేనదె దేవేంద్రరథము ॥ దేవ ॥

దిక్కులు సాధించి సీతాదేవితో నయోధ్యకుఁ
బక్కన మరలిచెఁ బుష్పకరథము
నిక్కి నరకాసురుపై నింగిమోవ నెక్కి తోలె
వెక్కసపురెక్కలతో విష్ణురథము ॥ దేవ ॥

బలిమి రుక్మిణిఁ దెచ్చి పరులగెలిచి యెక్కె
అలయేఁగుబెండ్లికల్యాణరథము
యెలమి శ్రీవేంకటాద్రి నలమేలుమంగఁ గూడి
కలకాలమును నేఁగె ఘనమైనరథము ॥ దేవ ॥ 400

---

౧. ౨. 'అంటి' 'అంటి' ఇవి పునరుక్తులు. ఇట్టి వక్కడక్కడ గలవు.
౩. 'దియ్య' రేకు

కాంబోది

ఏమిసేతు దేవదేవ యింతయును నీమాయ
కామినులఁ జూచిచూచి కామించె భవము ॥ పల్లవి ॥

చంచలపుఁగనుదోయి సతులబారికిఁ జిక్కి-
చంచలమందెను నాదిచ్చరిమనను
కంచుఁగుత్తికలవారిగానములఁ జొక్కిచొక్కి-
కంచుఁబెంచునాయఁబో నాకడలేనిగుణము ॥ ఏమి ॥

తీపులమాటల మించి తెలవల భ్రమఁ దరి-
తీపులపాలాయఁబో నాతెలివెల్లాను
పూఁపలనవ్వులతోడిపొలఁతులఁ జూచిచూచి
పూఁపలుఁబి దెలునై పొల్లువోయఁ దపము ॥ ఏమి ॥

కూటమి సతులపొందు కోరి కోరి కూడికూడి
కూటువ నావిర తెందో కొల్లఁబోయను
నీటున శ్రీవేంకటేశ నినుఁగని ౧ యింతలోనె
జూటరినై ౨ యింతలోనె సుజ్ఞానినైతి ॥ ఏమి ॥ 401

గుండక్రియ

మరిగి వీరెపో మాదైవంబులు
కెరలినహరిసంకీర్తనపరులు ॥ పల్లవి ॥

వినియెడివీనులు విష్ణుకథలకే
పనిగొందురు మాప్రపన్నులు
కనియెడికన్నులు కమలాక్షునియం-
దనువుపరతు రటు హరిసేవకులు ॥ మరి ॥

౧. ౨ ఇవి పునరుక్తములు

పలికెడిపలుకులు పరమాత్మునికై
యలవరతురు శరణాగతులు
౧ తలఁచేటితలఁపులు ధరణీధరుపై
౨ తలకొలుపుదురు రాతదియ్యులు ॥ మరి ॥

కరముల శ్రీపతికైంకర్యములే
మురియుచుఁ జేతురు ముముక్షులు
యిరవుగ శ్రీవేంకటేశ్వరుమతమే
సిరుల నమ్మెదరు శ్రీవైష్ణవులు ॥ మరి ॥ 402

బౌళి

ఏమీ నడుగనొల్ల హెచ్చుకుందు లననొల్ల
కామించి నీవిచ్చితివి కైవల్యపదము ॥ పల్లవి ॥

పుట్టుగులకు వెఱవ భువిలోన హరి నీకు -
నెట్టె నీదాసుఁడనైతేఁ జాలు
వెట్టికి నేజాతియైన వెఱవ నీనామములు
వొట్టి నానాలికమీఁద నుంచేఁ జాలు ॥ ఏమీ ॥

దురితాలకు వెఱవఁ దుద వేయైనా హరి నీ-
కరుణఁ గైంకర్యము గలిగితేఁ జాలు
నిరతి నింద్రియాలకు నే వెఱవ నీ వాత్మఁ
బెరరేఁపకుఁడవై పెరిగితేఁ జాలు ॥ ఏమీ ॥

యేలోకమైనా వెఱవ యెప్పుడూ శ్రీవేంకటేశ
పాలించి నీకృప నాపైఁ బారితేఁ జాలు
కాలమెట్టయినా వెఱవ కర్మమెట్టయినా వెఱవ
యేలిననీదాసులు నన్నియ్యకొంటేఁ జాలును ॥ ఏమీ ॥ 403

---

౧. 'తలఁచెడి' కావచ్చు. లయ కనుగుణము.
౨. 'తలకొలుపుదురా తదియ్యులు' పూ. ము. పా.

భూపాళం

కనియుఁ గాననిమనసుకదమగాక
  యెనలేనిహరిమహిమ కిది గుఱుతుగాదా ॥ పల్లవి॥

కనుకలిగి హరిఁగొలిచి ఘనులైరిగాక మును
  మనుజులే కారా మహరుషులును
  మనసులో నిపుడైన మరిగి కొలిచినవారు
  ఘనులౌట కిదియ నిక్కపుగుఱుతుగాదా ॥ కని ॥

భావించి హరిఁగొలిచి పదవులందిరిగాక
  జీవులే కారా దేవతలును
  కావించి కొలిచినను ఘనపదవు నేమరుదు
  యేవలన నిందరికి నిది గుఱుతుగాదా ॥ కని ॥

పన్ని హరిఁగొలిచి నేర్పరులైరిగాక ధర -
  నున్నవారే కారా యోగివరులు
  యెన్నికల శ్రీవేంకటేశు నమ్మినవార -
  లిన్నియునుఁ జేకొనుట కిది గుఱుతుగాదా ॥ కని ॥ 404

84 రేకు మలహరి

వలెననువారిదె వైష్ణవము యిది
  వలపుఁదేనెవో వైష్ణవము ॥ పల్లవి ॥

కోరిక లుడుగుచు గుఱి నిన్నిటిపై
  వైరాగ్యమెపో వైష్ణవము
  సారెకుఁ గోపముఁ జలమునుఁ దనలో
  వారించుటవో వైష్ణవము ॥ వలె ॥

సుడిగొను దేహపుసుఖదుఃఖములో
వడిఁ జొరనిదెపో వైష్ణవము
ముడివడి యింద్రియములకింకరుఁడై
వడఁబడనిదెపో వైష్ణవము ॥ వలె

పుదుటునఁ దనసకలోపాయంబులు
వదలుటపో నిజవైష్ణవము
యెదుటను శ్రీవేంకటేశ్వరునామము
వదనముచేర్చుట వైష్ణవము ॥ వలె ॥ 40

పాడి

శ్రీహరిసేసినచిహ్నలివి యీ-
మోహము విడుచుట మోక్ష మది ॥ పల్లవి

మలినం బేది మఱుఁగననేది
కలుషపుమలముల కాయ మిది
కలిగిన దేది కడు లేందేది
చలనపుమాయలజన్మ మిది ॥ శ్రీహ

తనిసిన దేది తనియనిదేది
దినదిన మాఁకలి దీరదిది
కొన యిందేది గుఱి మొదలేది
పనిగొనుకర్మపుబంధ మది ॥ శ్రీహ

నిండిన దేది నిండనిదేది
కొండలపొడవులకోరి కది
అండనె శ్రీవేంకటాధిపు శరణని
వుండుటె యిహపరయోగ మది ॥ శ్రీహ ॥ 40

౧. సాళంగనాట

దైవమా నీకు వెలితా తలఁపువెలితేకాక
వేవేలుకర్మాల వేసారఁగవలనె ॥ పల్లవి ॥

హరియంటేఁ బాపేటిఅన్నిపాపాలు నేసిన
హరి నందుపై నమ్మిక పుట్టదుగాక
నరసింహాయంటే వచ్చేనానాపుణ్యాలకు
తిరముగా ఋణములు దీర్చుకొనఁగలనా ॥ దైవ ॥

దేవ జగన్నాథయంటే తెగనిజన్మము లేవి
కైవశము నామనసు గాదుగాక
గోవిందయనియంటేఁ గూడనిపదవు లేవి
కావిరిఁ గాల మూరకె కడపేము నేము ॥ దైవ ॥

వేదనారాయణయంటే ౨ వీడేటిబంధములు
ఆదిగా మూఁడులోకాలనైనా ౩ నున్నదా
శ్రీదేవిపతియైనశ్రీవేంకటేశ్వరుఁడా
యేదెసా నీవే నన్ను యీడేర్తువుగాక ॥ దైవ ॥ 407

గుజ్జరి

ఎక్కడిపాపము లెక్కడిపుణ్యము-
లొక్కట గెలిచితి మోహో నేము ॥ పల్లవి ॥

ప్రపన్నులెదుటనుఁ బడినయాతుమకు
చపలత మరి నాశము లేదు
ఉపమల గురుకృపనొనరినమనసుకు
రపముల మటి నేరములే లేవు ॥ ఎక్క ॥

౧. 'సాళంగం'పూ. ము పా. ౨. 'వీడవి' కావచ్చు. ౩. 'నున్నవా'కావచ్చు.

ఘనతరద్వయాధికారగుదేహికి
మినుకుల భవభయమే లేదు
చనవుల హరిలాంఛనకాయమునకు
వెనుకొనుకర్మపువెట్టియు లేదు ॥ ఎక్క ॥

శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ జేరినధర్మికి
ఆవల మఱి మాయలు లేవు
కైవశమాయను కైవల్యపదమునుఁ
జావుముదిమితో సడ్డే లేదు ॥ ఎక్క ॥ 408

లలిత

సర్వాంతరాత్ముఁడవు శరణాగతుఁడ నేను
సర్వాపరాధినైతి చాలుఁజాలునయ్యా ॥ పల్లవి ॥

పూరకున్నజీవునికి వొక్కొక్కస్వతంత్ర మిచ్చి
కోరేటియపరాధాలు కొన్ని వేసి
నేరకుంటే నరకము నేరిచితే స్వర్గమంటా
దూరువేసే వింతేకాక దోష మెవ్వరిదయ్యా ॥ సర్వా ॥

మనసు చూడవలసి మాయలు నీవే కప్పి
జనులకు విషయాలు చవులుచూపి
కనుఁగొంటే మోక్షమిచ్చి కానకుంటె కర్మమిచ్చి
ఘనము నేసే విందుఁ గర్త లెవ్వరయ్యా ॥ సర్వా ॥

పున్నారు ప్రాణులెల్లా నొక్కసీగర్భములోనే
కన్నకన్నభ్రమతలే కల్పించి
యిన్నిటా శ్రీవేంకటేశ యేలితివి మమ్ము నిట్టె
నిన్ను నన్ను నెంచుకొంటే నీకే తెలుసునయ్యా ॥ సర్వా ॥ 409

రామక్రియ

భక్తికొలఁదివాఁడే పరమాత్ముఁడు
భుక్తిముక్తిఁ దానే యిచ్చు భువిఁ బరమాత్ముఁడు ॥ పల్లవి ॥

పట్టినవారిచేబిడ్డ పరమాత్ముఁడు
బట్టబయటిధనము పరమాత్ముఁడు
పట్టుపగటివెలుఁగు పరమాత్ముఁడు
యెట్టనెదుటనే వున్నాఁ డిదె పరమాత్ముఁడు ॥ భక్తి ॥

పచ్చిపాలలోనివెన్న పరమాత్ముఁడు
బచ్చనవాసినరూపు పరమాత్ముఁడు
బచ్చుచేతివొరగల్లు పరమాత్ముఁడు
యిచ్చకొలఁదివాడువో యీపరమాత్ముఁడు ॥ భక్తి ॥

పలుకులలోనితేట పరమాత్ముఁడు
ఫలియించు నిందరికిఁ బరమాత్ముఁడు
బలిమి శ్రీవేంకటాద్రిపరమాత్ముఁడు
యెలమి జీవులప్రాణ మీపరమాత్ముఁడు ॥ భక్తి ॥ 410

85 రేకు దేవగాంధారి

మిక్కిలిపుణ్యులు హరి మీదాసులే హరి
తక్కినవారు మీకృపదప్పినవారు హరి ॥ పల్లవి ॥

వున్నతపుసంపదల నోలలాడేయట్టివాఁడు
మున్నిటిజన్మాన నీకు మొక్కినవాఁడు హరి
పన్ని పడనిపాట్లఁ బడిలఁగొలిచేవాఁడు
వున్నతి మిము సేవించనొల్లనివాఁడు హరి ॥ మిక్కి ॥

పూని దేవేంద్రాదులై పొడవు కెక్కినవారు
శ్రీనాథ మిమ్మునే పూజించినవారు హరి
నానానరకముల నలఁగుచుండేవారు
నానాఁడే నీమహిమ నమ్మనివారు హరి ॥ మిక్కి ॥

పావనులై నిజభక్తిఁ బ్రపన్నులయ్యినవారు
శ్రీవేంకటేశ మిమ్ముఁ జేరినవారె హరి
వేవేలుదేవతలవెంటఁ దగిలేటివాఁడు
కావించి మిమ్మెఱఁగనికర్మి యాతఁడే హరి ॥ మిక్కి ॥ 411

ముఖారి

చెప్పినంతపని నేఁ జేయఁగలవాఁడ నింతే
అప్పటి నపరాధమా ఆదరించవలదా ॥ పల్లవి ॥

౧ నియ్యాజ్ఞ దేహము నే మోఁచితి నింతే
౨ యియ్యెడ విజ్ఞానమేల యియ్యవయ్యా
౩ వెయ్యవేలై వేగుదాఁకా వెట్టిసేసి యలసితి
౪ వొయయ్య కొంతైనా వూరడించవలదా ॥ చెప్పి ॥

నీవునేసేకర్మము నేఁ జేయువాఁడ నింతే
యీవల నానందసుఖ మియ్యవయ్యా
కోవరమై వెంటవెంటఁ గొలిచినబంట్లకు
తావులఁ గొంతవడైనా దప్పిదీర్చవలదా ॥ చెప్పి ॥

మతిలో శ్రీవేంకటేశ మనికైనవాఁడ నింతే
తతి నాపాటుకు దయదలఁచవయ్యా
యితవై పనిసేసేటియింటిపసురమునకు
వెతదీరఁ బాలార్చి వెడ్డువెట్టఁదగదా ॥ చెప్పి ॥ 412

౧. 'నీ+ఆజ్ఞ'. 'నీమీ' శబ్దములపైగూడ త్రికవంధి వింత. ఈవాఙ్మయమున యిది పలుతావుల గలదు. 'పీయాజ్ఞ' అని పూ. ము. పా. అట్లనే ౨. 'యీయెడ' ౩. 'వేయి' అని పూ.ము.పారములు. ప్రాసభంగము. ౪. 'వొయ్యన' కావచ్చు. లేకున్న ప్రాసభంగము.

బౌళి

వెట్టివాఁడు వెట్టిగాఁడు; విష్ణునిదాస్యము లేక
విట్టువీఁగేయహంకారి వెట్టివాఁడు ॥ పల్లవి ॥

నాలుకపై శ్రీహరినామ మిట్టే వుండఁగాను
జోలితో మఱచిననీచుఁడే వెట్టివాఁడు
ఆలరియీజగమెల్లా హరిరూపై వుండఁగాను
వాలి తలపోయలేనివాఁడు వెట్టివాఁడు ॥ వెట్టి ॥

కూరిమి బ్రహ్మాండాలు కుక్షినున్నహరికంటే
కోరి వేరే కలఁడనేకుమతి వెట్టివాఁడు
చేరి తనయాత్మలోన శ్రీరమణుఁడుండఁగాను
దూరమై తిరుగువాఁడే దొడ్డవెట్టివాఁడు ॥ వెట్టి ॥

సారపుశ్రీవేంకటేశుశరణాగతి వుండఁగా
సారెఁ గర్మములంటెడిజడుడు వెట్టివాఁడు
చేరువ నాతనిముద్ర చెల్లుబడి నుండఁగా
మోరతోపైవున్నవాఁడే ముందు వెట్టివాఁడు ॥ వెట్టి ॥ 413

మాళవి

నిత్యులు ముక్తులు నిర్మలచిత్తులు నిగమాంతవిదులు వైష్ణవులు
సత్యము వీరల శరణని బ్రదుకరో సాటికిఁ బెనఁగక జడులాల ॥ పల్లవి ॥

సకలోపాయశూన్యులు సమ్యగ్జ్ఞానపూర్ణులు
అకలంకులు శంఖచక్రలాంఛను లన్నిటఁ బూజ్యులు వైష్ణవులు
వాకటఁ గోరరు వొరులఁ గొలువరు వొల్లరు బ్రహ్మాదిపట్టములు
అకటా వీరలసరియనఁ బాపం బారుమతంబులపూఁతకోకలఁ ॥ నిత్య ॥

మంత్రాంతరసాధనాంతరంబులు మానినపుణ్యులు విరక్తులు
యంత్రపుమాయలఁ బొరలుపరులకు యెంత్రైనా మొక్కరు వైష్ణవులు
తంత్రపుకామక్రోధవిదూరులు తమనిజధర్మము వదలరు
జంత్రపుసంసారులతో వీరల సరియని యెంచఁగఁ బాపమయ్య ॥నిత్య॥

తప్పరు తమపట్టినవ్రత మెప్పుడు దైవ మొక్కఁడేఁ గతియనుచు
వొప్పగుతమపాతివ్రత్యంబున నుందురు సుఖమున వైష్ణవులు
కప్పినశ్రీవేంకటపతిదాసులు కర్మవిదూరులు సాత్వికులు
చెప్పకుఁడితరుల సరిగా వీరికి సేవించఁగ నే ధన్యుఁడనైతి ॥నిత్య॥ 414

లలిత

మా కెల్ల ౧ 'రాజానుమతో ధర్మ' యిది నీ -
యీకడఁ గలుగుట కేమరుదు ॥ పల్లవి ॥

అలగరుడగమన మహిశయనంబును
కలిసి నీయందె కలిగెనటా
పొలసినపాపముఁ బుణ్యము నరులకు
యెలమిఁ గలుగుటకు నేమరుదు ॥ మాకె ॥

యిదె నీడకన్ను యెండకన్ను మరి
కదిసి నీయందె కలిగెనట
సదరపునరులకు జననమరణములు
యెదురనె కలుగుట కేమరుదు ॥ మాకె ॥

శ్రీకాంత ఒకదెస భూకాంత ఒకదెస కదెన
కైకొని నీకిటు గలిగెనట
యీకడ శ్రీవేంకటేశ యిహపరము
యేకమై మా కగు టేమరుదు ॥ మాకె ॥ 415

౧. 'రాజానృతో ధర్మమిది' రేకు.

భైరవి

తెలియరాదు మాయదేహమా మమ్ము
    పలువికారాలఁబెట్టి పనిగొన్న దేహమా ॥ పల్లవి ॥

దినమొక్కవయసెక్కే దేహమా సారె
    పెనుమదముగురిసేబెండుదేహమా
    దినదినరుచిగోరేదేహమా నన్ను
    ఘనమోహపాశాలఁ గట్టేఁగదె దేహమా ॥ తెలి ॥

తెలివినిద్రలుగలదేహమా నీ-
    పొలము పంచభూతాలపొత్తు దేహమా
    తిలకించి పాపపుణ్యాలదేహమా
    బలువుగలదాఁకా బదుకవో దేహమా ॥ తెలి ॥

తీరనిసంసారపుదేహమా ఇట్టె
    వూరట లేనిభోగాల వోదేహమా
    కూరిమి శ్రీవేంకటేశుఁ గొలిచితి వీఁక నాకు
    కారణజన్మమవై కలిగినదేహమా ॥ తెలి ॥ 416

86 రేకు   లలిత

తహతహలిన్నిటికి తానే మూలము గాన
    సహజాన నూరకున్న సంతతము సుఖము ॥ పల్లవి ॥

భారమైనపదివేలుపనులు గడించుకొంటే
    సారెసారె నలయించకపోవు
    తీరనియాసోదము దేహములో వించుకొంటే
    వూరూరఁ దిప్పితిప్పి వొరయకమానవు ॥ తహ ॥

వుండివుండి కిందుమీఁదు వుపమఁ జింతించుకొంటే
వుండుఁబో మంచముకింద నొకనూయి
కొండంతదొరతనము కోరి మీఁద వేసుకొంటే-
నండనే [1]యాబహురూప మాడకపోదు ॥ తహ

మనసురానివైన మంచివి చేసుకొంటే
తినఁదిన వేమైనఁ దీపవును
తనిసి శ్రీవేంకటేశు[2]దాసానదాసుఁడైతే
యెనయుచు నేపని కెదురే లేదు ॥ తహ ॥ 41

సాళంగనాట

ఇదియే మర్మము హరి యిందుఁగాని లోనుగాఁడు
పదపడి జీవులాల బదుకరో ॥ పల్లవి ॥

హరిఁ గానలేరు మీరు [3]అరసెందువెదకినా
హరిదాసు లెఱుఁగుదు రడుగరో
గరిమెఁ బ్రత్యక్షము గాఁడు దేవుఁ డెవ్వరికి
ధరఁ బ్రత్యక్షము హరిదాసులఁ గొలువరో ॥ ఇది ॥

చేత ముట్టి గోవిందుని శిరసు పూజించలేరు
చేతులార బ్రపన్నులసేవ సేయరో
జాతిగాఁగ విష్ణునిప్రసాద మేడ దొరకీని
ఆతల వారిఁ బ్రసాద మడుగరో ॥ ఇది ॥

అంతరంగమున నున్నాఁడందురు విష్ణుఁడు గాని
అంతటా నున్నారు వైష్ణవాధికులు
చెంతలఁ దదియ్యులచేతియనుజ్ఞ వడసి
సంతతం శ్రీవేంకటేశుశరణముచొరరో ॥ ఇది ॥ 411

౧. 'యాబయి' రేఫ. ౨. 'దాసాను' కావచ్చు. ౩. అరసి+ఎందున్+వెదకినా.

దేసాక్షి

ఎవ్వరివాఁడో యీ దేహి
　　యివ్వలనవ్వల నీదేహి ॥ పల్లవి ॥

కామించు నూరకే కలవియు లేనివి
　　యేమి గట్టుకొనె నీదేహి
వాములాయ నిరువదియొకవావులు
　　యేమని తెలిసెనో యీదేహి ॥ ఎవ్వ ॥

కందువ విజములుఁ గల్లలు నదిపీ
　　యెందుకు నెక్కెనో యీదేహి
ముందర నున్నవి మొగిఁ దనపాట్లు
　　యిందే భ్రమసీ నీదేహి ॥ ఎవ్వ ॥

పంచేంద్రియములపాలాయ జన్మము
　　యించుక యెఱఁగఁడు యీదేహి
అంచెల శ్రీవేంకటాధీశ నీకృప
　　వంచఁగ గెలిచెను వడి నీదేహి ॥ ఎవ్వ ॥ 419

రామక్రియ

ఎంతవిచారించుకొన్నా నిదియే తత్వము హరి
　　వంతుకు నీకృపగలవాఁడే యెఱుఁగు హరి ॥ పల్లవి ॥

నిన్నునమ్మినట్టివాఁడు నిఖిలవంద్యుఁడు హరి
　　నిన్నునొల్లనట్టివాఁడు నీరసాధముఁడు హరి
　　మున్ను దేవతలు నీకు మొక్కి బదికిరి హరి
　　వున్నతి నసురలు నిన్నొల్లక చెడిరి హరి ॥ ఎంత ॥

యేపున నీపేరిటివాఁ డిన్నిటా ధన్యుఁడు హరి
నీపెరొల్లనివాఁడు నిర్భాగ్యుఁడే హరి
౧కేపుల నిన్ను నుతించి గెలిచె నారదుఁడు హరి
పైపై నిన్నుఁ దిట్టి శిశుపాలుఁడు వీఁగెను హరి ॥ ఎంత ॥

యిట్టె నీవిచ్చినవర మెన్నఁడుఁ జెడదు హరి
గట్టిగా నీవియ్యనివి కపటములే హరి
అట్టె శ్రీవేంకటేశ నీ వంతరంగుఁడవు హరి
వుట్టిపడి కానకున్న వొచ్చము దేహికి హరి ॥ ఎంత ॥ 420

మాళవి

౨నగుమొగముతోడివో నరకేసరి
నగరూప గరుడాద్రినరకేసరి ॥ పల్లవి ॥

అమితదానవహరణ ఆదినరకేసరి
నమితబ్రహ్మాదిసుర నరకేసరి
కమలాగ్రవామాంక కనకనరకేసరి
నమోనమో పరమేశ నరకేసరి ॥ నగు ॥

రవిచంద్రశిఖనేత్ర రౌద్రనరకేసరి
నవనారసింహ నమో నరకేసరి
భవనాశినీతీరభవ్యనరకేసరి
నవరసాలంకారనరకేసరి ॥ నగు ॥

శరణాగతత్రాణ సౌమ్యనరకేసరి
నరకమోచననామ నరకేసరి
హరి నమో శ్రీవేంకటాద్రినరకేసరి
నరసింహ జయ జయతు నరకేసరి ॥ నగు ॥ 421

---

౧. 'కైపుల' కావచ్చు ౨. భక్తిపారవశ్యమున పాడినయీపాటలో సంస్కృతాంధ్ర సంధిసమాసములు, పదములూ పెద్దలు విమర్శింపరు. 'నరకేసరీ' అని దీర్ఘాంతమగుట మంచిదేమో?

లలిత

వాఁడె వేంకటాద్రిమీఁద వరదైవము
పోఁడిమితోఁ బొడచూపెఁ బొడవైనదైవము౧ ॥ పల్లవి ॥

వొక్కొక్కరోమకూపాన నొగి బ్రహ్మాండకోట్లు
పిక్కటిల్ల వెలుఁగొందే పెనుదైవము
పక్కనను తనలోనిపదునాలుగులోకాలు
తొక్కి పాదానఁగొలచేదొడ్డదైవము ॥ వాఁడె ॥

వేదశాస్త్రిలు నుతించి వేసరి కానఁగలేని-
మోదపుపెక్కుగుణాలమూలదైవము
పోది దేవతలనెల్లఁ బుట్టించ రక్షించ
ఆదికారణంబై నలజుఁగన్నదైవము ॥ వాఁడె ॥

సరుస శంఖచక్రాలు సరిఁబట్టి యసురల
తరగి పడవేసినదండిదయివమూ
సిరి పురమున నించి శ్రీవేంకటేశుఁడయి
శరణాగతులఁగాచేసతమయినదయివము ॥ వాఁడె ॥ 422

87 రేకు రామక్రియ

సులభమా యిందరికిఁ, జూడ సులభముగాక
కలిగె మీకృప నాకుఁ గమలారమణా ॥ పల్లవి ॥

సతతదయాచారసంపన్నుఁడై మటికదా
అతిశయవైష్ణవాన కరుహుఁడౌట
వ్రతోపవాసతీర్థవరసిద్ధుఁడై కదా
మితిమీరి నరహరి మీదాసుఁడౌట ॥ సుల ॥

---

౧. 'దేహము' పూ. ము. పా.

సకలయజ్ఞఫలము సత్యము ఫలముగదా
ప్రకటించి విష్ణునామపాఠకుఁడౌట
అకలంకమతితోడ నాజన్మశుద్ధుఁడై కదా
అకుటిలమగుమీచక్రాంకితుఁడౌట ॥ సుల ॥

కెరలి సదాచార్యకృపగలిగినఁగదా
నిరతి శ్రీవేంకటేశ నిన్నుఁ గనుట
మరిగి మీపై భక్తి మతి ముదిరినఁగదా
అరయ మీకే శరణాగతుఁడౌట ॥ సుల ॥ 423

శంకరాభరణం

అదె వాఁడె యిదె వీఁడె అందు నిందు నేఁగీని
వెదకివెదకి తిరువీధులందు దేవుఁడు ॥ పల్లవి ॥

అలసూర్యవీధి నేఁగీ నాదిత్యునితేరిమీఁద
కలికికమలానందకరుఁడుగాన
తలపోసి అదియును దవ్వు చుట్టరికమని
యిలఁ దేరిమీఁద నేఁగీ నిందిరావిభుఁడు ॥ అదె ॥

చక్క సోమవీధి నేఁగీఁ జందురునితేరిమీఁద
యెక్కువై నకువలయహితుఁడుగాన
చుక్కలు మోచినదవ్వు చుట్టరిక మిదియని
యిక్కువతో వీధి నేఁగీ నెన్నికైనదేవుఁడు ॥ అదె ॥

యింతులమనోవీధి నేఁగీ మరుతేరిమీఁద-
నంతటా రతిప్రియుఁ డటుగాన
రంతుల నదియుఁ గానరానిచుట్టరికమని
వింతరీతి నేఁగీ శ్రీవేంకటాద్రిదేవుఁడు ॥ అదె ॥ 424

బౌళి

శ్రీవేంకటేశుఁడు శ్రీపతియు నితఁడే
పావనపువైకుంఠపతియును నితఁడే ॥పల్లవి॥

భాగవతములోఁ జెప్పెబలరామతీర్థయాత్ర-
నాగమోక్తమైనదైవ మాతఁ డితఁడే
బాగుగా బ్రహ్మాండపురాణపద్ధతియాతఁ డితఁడే
యోగమై వామనపురాణోక్తదైవ మీతఁడే ॥శ్రీవేం॥

వెలయ సప్తరుషులు వెదకి ప్రదక్షిణము-
లలరఁ జేసినదేవుఁ డాతఁ డీతఁడే
నెలవై కోనేటిపొంత నిత్యముఁ గుమారస్వామి
కలిమిఁ దపముసేసి కన్నదేవుఁ డీతఁడే ॥శ్రీవేం॥

యెక్కువై బ్రహ్మాదులు నెప్పుడు నింద్రాదులు
తక్కక కొలిచియున్నతత్వ మీతఁడు
చక్క నారదాదులసంకీర్తనకుఁ జొక్కి-
నిక్కినశ్రీవేంకటాద్రినిలయుఁడు నీతఁడే ॥శ్రీవేం॥ 425

బౌళి

పట్టినచోనే వెదకి భావించవలెఁగాని
గట్టిగా నంతర్యామి కరుణించును ॥పల్లవి॥

యింటిలోనిచీఁకటే యిట్టే తప్పకచూచితే
వెంటనే కొంతవడికి వెలుఁగిచ్చును
అంటి కానరానితనయాతుమ తప్పకచూచు-
కొంటేఁ దనయాతుమయు గొబ్బునఁ గాన్పించును ॥పట్టి॥

మించి కలినపురాతిమీఁదఁ గడవ వెట్టితే
అంచెలఁ దానే కుదురై నయట్టు
పొంచి హరినామమే యేపొద్దు నాలికతుదను
యెంచి తలఁచఁదలఁచ నిరవౌ సుజ్ఞానము ॥ పట్టి ॥

వాక్కొక్కటియడుగే వాగి ముందరఁ బెట్టితే
యెక్కువై కొండైనా నెక్కఁ గొనకు
యిక్కువ శ్రీవేంకటేశు నిటు దినదినమును
పక్కనఁ గొలిచితే బ్రహ్మపట్ట మెక్కను ॥ పట్టి ॥ 426

సాళంగనాట

నాతప్పు లోఁగొనవే నన్నుఁ గావవే దేవ
చేఁత లిన్నిఁ జేసి నిన్నుఁ జేరి శరణంటిని ॥ పల్లవి ॥

అందరిలో నంతర్యామివై నీ వుండఁగాను
యిందరిఁ బనులుగొంటి నిన్నాళ్లను
సందడించి యిన్నిటా నీచైతన్యమై యుండఁగాను
వందులేక నేఁ గొన్నివాహనా లెక్కితిని ॥ నాత ॥

లోకపరిపూర్ణుఁడవై లోనా వెలి నుండఁగాను
చేకొని పూవులుఁ బండ్లుఁ జిదిమితిని
కైకొని యీమాయలు నీకల్పితమై వుండఁగాను
చౌకలేక నే వేరే సంకల్పించితిని ॥ నాత ॥

యెక్కడచూచిన నీవే యేలికవై వుండఁగాను
యిక్కడాఁ దొత్తుల బంట్ల నేలితి నేను
చక్కని శ్రీవేంకటేశ సర్వాపరాధి నేను
మొక్కితి నన్ను రక్షించు ముందెఱఁగ నేను ॥ నాత ॥ 427

నాట

పరిపూర్ణగరుడాద్రిపంచాననం
పరమం సేవే పంచాననం ॥ పల్లవి ॥

క్రూరదంష్ట్రాగ్నికణఘోరపంచాననం
పారీణచక్రధరపంచాననం
వీరపంచాననం విజయపంచాననం
భారంభూభారహరపంచాననం ॥ పరి ॥

దివిజపంచాననం తీవ్రనఖకాననం
భవనాశినీతీరపంచాననం
కువలయాకాశసంఘోషపంచాననం
పవిశబ్దదంతరవపంచాననం ॥ పరి ॥

శ్రీవేంకటాఖ్యఘనశిఖరిపంచాననం
పావనం పంచముఖపంచాననం
సేవితప్రహ్లాదసిద్ధిపంచాననం
భావితం శ్రీయుక్తపంచాననం ॥ పరి ॥ 428

88 రేకు బౌళి

వివేకమెఱఁగనివెఱ్ఱులముగాక నేము
దివారాత్రము నిన్నే దిష్టించవలదా ॥ పల్లవి ॥

మానివోడ నమ్మి వొక్కమనుజుఁడు వార్ధి దాఁటి
నానార్థములుఁ గూర్చి నటించఁగాను
దానవారికృప నమ్మి తగినసంసారవార్ధి —
లోను చొచ్చి దాఁటి గెల్వ లోకులకుఁ జెల్లదా ॥ వివే ॥

---

౧. 'భూభార' రేకు. ౨. 'పావనము' రేకు.

జుట్టెఁడుయినుము నమ్మి సొరిది నొక్కఁడు భూమిఁ
గట్టిడిభయములెల్లఁ గడవఁగాను
నెట్టనఁ జక్రాయుధునినిజనామ మిటు నమ్మి
తట్టి భవభయములు తరి దాఁటఁజెల్లదా ॥ వివే ॥

వేలెఁడుదీపము నమ్మి వెడఁగుఁజీఁకటిఁ బాసి
పోలిమి నొక్కనరుఁడు పొదలఁగాను
ఆలించి శ్రీవేంకటేశుఁ డాత్మలో వెలుఁగఁగాను
మేలి మాతనిఁ గొలిచి మెరయంగఁవలదా ॥ వివే ॥ 429

గుండక్రియ

ఏమియుఁ జేయఁగవద్దు యింతలోనె మోక్షము
దీమపువిజ్ఞానమే దివ్యోత్రుఫలము ॥ పల్లవి ॥

పాపచింత మదిలోనఁ ¹బారకుండా నిలిపితే
చేపట్టి దానములెల్లాఁ జేసినంతఫలము
కోపానలములోన కోరికలు వేల్చితేనే
యేపున యజ్ఞాలు నేసి యేచినంతఫలము ॥ ఏమి ॥

కనకముపై యాస కాదని పోదొబ్బితేనే
తనకు వేవేలుఘోరతపములఫలము
వనితలమోహములవలఁ బడకుండితేనే
దినము గోటితీర్థాలు దిరిగినఫలము ॥ ఏమి ॥

శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ జేరి కొలుచుచే
²ధావతిలేనియట్టితనజన్మఫలము
భావించి యాచార్యపాదపద్మమూలమే
సావధానమున సర్వశాస్త్రార్థఫలము ॥ ఏమి ॥ 430

---

౧. 'బాయకుండా' పూ. ము. పా. ౨. 'దావతి' రేకు.

మలహరి

సహజాచారములెల్లా సర్వేశ్వరునియాజ్ఞే
అహమించి నమ్మకుండు టదియే పాషండము ॥ పల్లవి ॥

నిద్దిరించువానిచేతిసిష్మపంటివలెనే
చద్దికర్మములు తానే జారితే జారె
పొద్దువొద్దు తనలోన భోగకాంక్ష లుండఁగాను
అద్దలించి కర్మమొల్లనను టే పాషండము ॥ సహ ॥

కలగన్నవాఁడు మేలుకనినటువలెనే
తలఁగి ప్రపంచ మెందో దాఁగితే దాఁగె
యిల నీదేహము మోఁచి యింతాఁ గల్లలనుచు
పలికి తప్పనడచేభావమే పాషండము

ధర నద్దముచూచేటితనరూపమువలె
గరిమతోఁ దనయాత్మ కంటేఁ గనె
సరుస శ్రీవేంకటేశుసాకార మటు గని
కరఁగి భజించలేనికష్టమే పాషండము ॥ సహ ॥ 431

సామంతం

తెలియక వూరక తిరిగేము
చలమరి కగునా సంతతసుఖము

హేయము కడుపున నిడుకొని యింకా
'ఛీ'యననిమాకు సిగ్గేది
పాయము పిడికిటఁబట్టుచునుండేటి-
కాయధారులకుఁ గలదా విరతి ॥ తెలి ॥

అంగనలరతులయాసలనీఁదేటి-
యెంగిలిమనుజుల కెగ్గేది
ముంగిట నార్గురుముచ్చులఁగూడిన-
దొంగగురుని కిందుల నిజమేది ॥ తెలి ॥

జననమరణములు సరి గని కానని
మనుజాధమునకు మహిమేది
యెనగొని శ్రీవేంకటేశు శరణ మిటు
గని మనకుండిన గతి యిఁక నేది ॥ తెలి ॥ 432

లలిత

౧హరి నీయనుమతో అది నాకర్మమో
పరమే యిహమై భ్రమయించీని ॥ పల్లవి ॥

కలుగదు శాంతము కటకట బుద్ధికి
చలమున వింతాఁ జదివినను
నిలువదు చిత్తము నీపై చింతకు
పలుసంపదలనుఁ బరగినను ॥ హరి ॥

తగులదు వైరాగ్యధన మాత్మకును
వొగి నుపవాసము లుండినను
అగపడదు ముక్తి ఆసలనాసల
జగమింతా సంచరించినను ॥ హరి ॥

విడువదు జన్మము వివేకముననే
జడిసి స్వతంత్రము జరపినను
యెడయక శ్రీవేంకటేశ్వర నీవే
బడిఁగాచితి విదె బ్రదికితి నేను ॥ హరి ॥ 433

౧. 'ఇహమే పరమై' అనుట న్యాయ్యమేమో?

సామంతం

ఇందిరాధిపుని సేవ యేమరకుండుటగాక
బొందితోడిజీవులకు బుద్ధు లేఁటిబుద్ధులు ॥ పల్లవి ॥

రేయెల్లా మింగిమింగి రేపే వెళ్లనుమియు
బాయట నిద్రా దేవి పలుమారును
చాయలకు నిచ్చనిచ్చాఁ జచ్చిచచ్చి పొడమేటి -
మాయజీవులకునెల్లా మని కేఁటిమనికి ॥ ఇంది ॥

కనురెప్ప మూసితేనే కడు [1]సిష్టే చీఁకటౌను
కనురెప్ప దెరచితే క్రమ్మరఁ బుట్టు
ఘనమై నిమిషమందే కలిమి లేమియుఁ దోఁచె
యెనయుజీవుల కింక యెఱు కేఁటియెఱుక ॥ ఇంది ॥

నొప్పగుఁబ్రాణము లవి పూరుపుగాలివెంట
యెప్పుడు [2]లోనివెలికి నెడతాఁకును
అప్పఁడు శ్రీవేంకటేశుఁ డంతరాత్ముఁ డందరికి
తప్పక యాతఁడే కాచు; తలఁ పేఁటితలఁపు ॥ ఇంది ॥ 434

89 రేకు మలహరి

దేవ యీతగవు దీర్చవయ్యా
వేవేలకు నిది విన్నపమయ్యా ॥ పల్లవి ॥

తనువునఁ బొడమినతతి నింద్రియములు
పొనిఁగి [3]యెక్కడికిఁ బోవునయా
పెనఁగి తల్లికడ బిడ్డలు భువిలో
యెనగొని యెక్కడి కేఁగుదురయ్యా ॥ దేవ ॥

---

౧. 'సృష్టే' కావచ్చు. ౨ 'లోనికి వెలికి' అని ద్వంద్వము కావచ్చు. ౩. 'యక్క'రేకు.

పొడుగుచు మనమునఁ బొడమినయాసలు
అదన నెక్కుడికి నరుగునయా
వొదుగుచు జలములనుండుమత్స్యములు
పదపడి యేగతిఁ బాసీనయ్యా ॥ దేవ ॥

అలి నొక్కటొకటికి లంకెలు నివే
అలరుచు నేమని యందునయా
బలుశ్రీవేంకటపతి నాయాత్మనుఁ
గలిగితి వెక్కుడికలుషములయ్యా ॥ దేవ ॥ 435

నాట

నిక్కించీఁ గర్ణములు మానిసిమెకము ౧
నిక్కుపుఁగరుణతో మానిసిమెకము ॥ పల్లవి ॥

కొండ తనకు గద్దెగాఁ గోరి కూచుండిన దదే
నిండురాజసమున మానిసిమెకము
గండుమీరి దానవునికండలు చెక్కుచు నూర్పు
నిండించీ నాకసము మానిసిమెకము ॥ నిక్కి ॥

కరములువేయింటాఁ గైకొని యాయుధములు
నిరతి జళిపించీ మానిసిమెకము
సురలను నసురలఁ జూచిచూచి మెచ్చిమెచ్చి
నెరపీని నవ్వులు మానిసిమెకము ॥ నిక్కి ॥

యెక్కించి తొడమీఁద నిందిరతో మేలమాడీ
నిక్కుపుఁగాఁగిటను మానిసిమెకము
అక్కడ శ్రీవేంకటాద్రి నహోబలమునందు
నెక్కొని మమ్మేలెను మానిసిమెకము ॥ నిక్కి ॥ 436

౧. మానిసిమెకము=నరసింహుడు.

శుద్ధవసంతం

అంతరంగమెల్లా శ్రీహరి కొప్పించకుండితే
వింతవింతవిధముల వీడునా బంధములు ॥ పల్లవి ॥

మనుజుఁడై ఫలమేది మఱి జ్ఞానియౌదాఁకా
తనువెత్తి ఫలమేది దయగలుగుదాఁకా
ధనికుఁడై ఫలమేది ధర్మముసేయుదాఁకా
పనిమాలి ముదిసితే పాసెనా భవము ॥ అంత ॥

చదివియు ఫలమేది శాంతముగలుగుదాఁకా
పెదవెత్తి ఫలమేది బ్రిష్ణుమాడుదాఁకను
మదిగల్గి ఫలమేది మాధవుఁదలఁచుదాఁకా
యెదుట తారాజైతే నేలెనా పరము ॥ అంత ॥

పావనుఁడై ఫలమేది భక్తిగలిగినదాఁకా
జీవించేటిఫలమేది చింతదీరుదాఁకను
వేవేల ఫలమేది శ్రీవేంకటేశుఁ గన్నదాఁకా
భావించి తా దేవుఁడైతేఁ బ్రత్యక్షమవునా ॥ అంతా ॥ 437

సామంతం

ఆపద్బంధుఁడు హరి మాకుఁ గలఁడు
దూపిలి తలఁచినా దోషహరము ॥ పల్లవి ॥

గరుడనినెక్కినఘనరేవంతుఁడు
౧గరుడకేతనముగలరథుఁడు
గరుడఁడే తనకును గరియగుబాణము
గరిమె నీతఁడేపో ఘనగారుడము ॥ ఆప ॥

౧. 'గరుడకేతనము గల' వరకు అభావబహువ్రీహి. దానిపై 'రథ' శబ్దముతో బహువ్రీహి. ఇది వింత. ౨. 'గరుడుని కేతనముగాగలరథము గలవాడు. అని భావమా? లేక గరుడుని కేతనముగ రథముగ గలవాడనియా?

పాముపరపుపైఁ బండినసిద్ధుఁడు
పాముపాశములపరిహరము
పామున నమృతముఁపడఁదచ్చినతఁడు
వేమరు నీతఁడే విషహరము ॥ ఆప ॥

కమలాక్షుఁ డీతఁడు కమలనాభుఁడును
కమలాదేవికిఁ గైవశము
అమరిన శ్రీ వేఁకటాధిపుఁ డితఁడే
మమతల మా కిదే మంత్రౌషధము ॥ ఆప ॥ 438

లలిత

ఇరవగువారికి యిహపర మిదియే
హరిసేవే సర్వాత్మలకు ॥ పల్లవి ॥

దురితమోచనము దుఃఖపరిహరము
హరినామమెపో ఆత్మలకు
పరమపదంబును భవనిరుహరణము
పరమాత్మచింతే ప్రపన్నులకు ॥ ఇర ॥

సారము ధనములు సంతోషకరములు
శౌరికథలు సంసారులకు
కోరినకోర్కియు కొంగుబంగరువు
సారె విష్ణుదాస్యము లోకులకు ॥ ఇర ॥

యిచ్చయగుసుఖము యిరవగుపట్టము
అచ్చుతుకృప మోక్షార్థులకు
అచ్చపుశ్రీవేంకటాధిపుశరణము
రచ్చల మాపాలిరాజ్యపుసుగతి ॥ ఇర ॥ 439

బౌళి

పెరుగఁబెరుగఁ బెద్దలుగాఁగా పెనువెఱ్ఱి వట్టు బుద్ధిఱఁగితే,
మరులు మఱచితేనే యిన్నిటిగెలిచేమర్మముసుండీ జ్ఞానులకు
॥ పల్లవి ॥

జననమందినయప్పుడు దేహి సన్యాసికంటే నిరాహారి
తనరఁ గౌపీనకటిసూత్రముల౧తగులములేనిదిగంబరి
తనుఁ దా నెఱఁగఁడు యెదిరి నెఱఁగఁడు తత్త్వధ్యానాలయ-
నిర్మలచిత్తుఁడు
పెనఁగేకోరిక యించుకంత లేదు పేరులేనివాఁడు వీఁడువో
యమ్మా ॥ పెరు ॥

నిద్దురవొయ్యేటి౨యప్పుడు దేహి నిత్యవిరక్తునివంటిఘనుఁడు
బుద్ధి సంసారముపై నించుకా లేదు భోగమేమీ నొల్లఁడు
వొద్దనే యేపనులకుఁ జేయఁబోఁడు వున్నలంపటాల కేమియుఁ
జొరఁడు
కొద్దిలేనియాస యెందువోయనొకో కోప మేమి లేదు వీఁడివో
యమ్మా ॥ పెరు ॥

హరి శరణన్నయప్పుడు దేహి అమరులకంటే కడునధికుఁడు
పరమునిహము నఱచేతిదే ప్రయాస మించుక లేదు
దురితము లేదు దుఃఖములు లేవు తోడనే వైకుంఠ మెదురుగా
వచ్చు
గరిమ శ్రీవేంకటేశుఁడు వీఁడివో కానరైరిగా యిన్నాళ్లమ్మా
॥ పెరు ॥ 440

౧. 'తగులమి' రేకు. ౨. 'యెప్పుడు' రేకు.

90 రేకు ౧సాళంగం

ఉన్నవిచారములేల వోహో సంసారులాల
యిన్నిటి కితఁడే రక్ష యిదే మీకు మనరో ॥ పల్లవి ॥

తక్కక బ్రహ్మలఁగన్నతండ్రిఁ గొలిచి మీరు
యెక్కువ సంతతిగల్గి యీడేరరో
అక్కున లక్ష్మినారాయణులఁ దలఁచి మీరు
చొక్కి మీమీదంపతులు సుఖమున నుండరో ॥ ఉన్న ॥

భవరోగవైద్యునిపాదములు సేవించి
భువి రోగములఁ బాసి పొదలరో
తవిలి పదిదిక్కులు తానైనవానిఁ
గవిసి పొగడి దిక్కుగలిగి బ్రదుకరో ॥ ఉన్న ॥

తల్లిదండ్రీ నీతఁడే తగఁ జుట్టమీతఁడే
యెల్లగాఁ బుట్టించి పెంచేయేలి కీతఁడే
చల్లఁగా శ్రీవేంకటేశు శరణంటి మిదె మేము
కొల్లగా మీరెల్లా మమ్ము గుఱిగా వర్ధిల్లరో ॥ ఉన్న ॥ 441

మలహరి

కలిగినది యొక్కటే కమలాపతిసేవ
తెలుప కొంగిచ్చేను దిబ్బెము దోడికేను ॥ పల్లవి ॥

హరియే పరతత్వ మతఁడొక్కఁడే గతి
ధరలోన దేవతలెందరైనాఁ గలుగనీ
మురహరనామము మంచి యొక్కటే యెక్కుడు
యిరవైనమంత్రము లెన్నియైనా నుండనీ ॥ కలి ॥

౧. 'సాళంగనాట' పూ. ము. పా.

గోవిందుదాసులే పెక్కువఘను లిందరిలో
వేవేలుపెద్ద లటు వేలసంఖ్య లుండనీ
వైష్ణవసపువిష్ణుకైంకర్యమే సాధనము
యీవలనావల పుణ్యమెంతైనాఁ గలుగనీ ॥ కలి ॥

పట్టినశ్రీవేంకటేశుభక్తి యొక్కటే ఘనము
యిట్టే శాస్త్రజ్ఞాన మెట్లున్నాను
వొట్టినయాతనిముద్ర[౧] లొక్కటికి మూలము
యెట్టిలాంఛనము లిల నెన్నియైనా నుండనీ ॥ కలి ॥ 442

సామంతం

కంటి నిదే యర్థము ఘనశాస్త్రములు దవ్వి
నంటున నిందుకంటెను నాణె మెందూ లేదు ॥ పల్లవి ॥

మేఁటివైరాగ్యముకంటే మిక్కిలి లాభము లేదు
గాఁటపువిజ్ఞానముకంటే సుఖము లేదు
మీఁదైనగురువుకంటే మీఁద రక్షకుఁడు లేఁడు
దాటసంసారముకంటే పగ లేదు ॥ కంటి ॥

పరపీడసేయుకంటే పాపము మరెందు లేదు
పరోపకారముకంటే బహుపుణ్యము లేదు
విరతశాంతముకంటే నిజధర్మ మెందు లేదు
హరిదాసుఁడౌకంటే నట గతి లేదు ॥ కంటి ॥

కర్మసంగము మానుకంటేఁ దేజము లేదు
అర్మిలిఁ గోరికమానేయంతకంటే బుద్ధి లేదు
ధర్మపుశ్రీవేంకటేశుఁ దగిలి శరణుచొచ్చి
నిర్మలాన[౨] నుండుకంటే నిశ్చయము లేదు ॥ కంటి ॥ 443

౧. 'లొక్కటే' కావచ్చు. ౨. 'నుఁడు' రేకు.

గుజ్జరి

ఆతనినే నే కొలిచి నే నందితిఁ బో నిజసుఖము
శ్రీతరుణీపతి మాయాధవుఁడు[1]సృష్టియింతయును హరి
మూలము ॥పల్లవి॥

కోరుదుమా దుఃఖములు కోర కేతెంచు తముఁదామే
ఆరీతులనే సుఖములు యేతెంచు నందును విచార మంతేల
సారెకు దైవాధీనము లివి రెండు స్వయత్నములుగా వెవ్వరికి
కోరేటి దొకటే హరిశరణాగతి గోవిందుఁడే యింతకు మూలము ॥ఆత॥

కమ్మంటిమా ప్రపంచము గలిగీ స్వభావము—[2]అందుకది
యిమ్మల మోక్షము యీరీతులనే యీశ్వరుఁడిచ్చిన యిది గలుగు
కమ్మి యంతర్యామికల్పితంబు లివి కాదననవుననరా దెవ్వరికి
సమ్మతించి ఆసపడియెడి దొకటే సర్వలోకపతి[3]నిజదాస్యము ॥ ఆత ॥

సరి నెఱఁగుదుమా పోయినజన్మము సారెకు నేమేమి చేసితిమో
యిరవుగ నట్లా నీదఁటిజన్మముయెఱుకలు మఱపులు యిఁకనేలా
సిరతమై శ్రీవేంకటేశుఁడు తనయిచ్ఛ నిర్మించిన దిది యీదేహము
గరిమెల నాతనికైంకర్యమెపో కలకాలము మాకు కాణాచి ॥ఆత॥ 444

గుజ్జరి

దైవమ నీవే గతి మాతప్పులు పనిలేదు
శ్రీవల్లభుఁడవు నీవే చేకొని కావఁగదే ॥ పల్లవి ॥

[4]జనని నీమాయా, జనకుఁడవు నీవు,
జనులము నేమిందర మొకసంతతిబిడ్డలము
వొనరెడిదినభోగములు పూరేటిచనుఁబాలు
మునుకొను మానడవళ్లివి ముద్దులు మీ కివివో ॥ దైవ ॥

---

[1]. 'సిష్టి' రేకు. [2]. 'దానికది' అని అర్థము కావచ్చు. [3]. నిజ=తనయొక్క (అతనియొక్క) [4]. 'జనని నీమాయాజనకుఁడవు' పూ. ము పా.

ర॰ పశుపక్షిమృగాదులు తగ తోఁబుట్టుగులు
పురుటగుమాదేహంబులు వుయ్యాలతొట్టెలలు
మరిగినసంసారము బొమ్మరిండ్లయాట లివి
నిరతి మాయజ్ఞానంబు నీకే నవ్వులయ్యా ॥ దైవ ॥

ావులుఁబుట్టుగు లాడెడిసరి దాఁగిలిముచ్చిములు
భావపుటారంభంబులు బాలలీలగతులు
కైవశమందఁగ శ్రీవేంకటపతి నీదాస్యం బిది
మావంటివారికెల్లను నీమన్ననలాలనలు ॥ దైవ ॥ 445

పాడి

ంఱియు మఱియు నివె మాపనులు
మెఱసితి మిందే మిక్కిలిని ॥ పల్లవి ॥

రాయణునకు నమస్కారము
ధారుణీపతికిని దండము
శ్రీరమణునకునుఁ జేరి శరణ్యము
వారిధిశాయికి వరుస జోహారు ॥ మఱి ॥

ామకృష్ణులకు రచనలబంటను
దామోదరునకు దాసుఁడను
వామనమూర్తికి వాకిటిగొల్లను
సోమార్కనేత్రునిసారిదిలెంకను ॥ మఱి ॥

ోవిందునికే కొలువులు సేతుము
దేవోత్తముబడిఁ దిరుగుదుము
భావజగురునకు పంపునడతుము
శ్రీవేంకటపతి సేవింతుము ॥ మఱి ॥ 446

91 రేకు శ్రీరాగం

తప్పఁదోయవే దైవశిఖామణి
యిప్పుడు నీకృప నెనసితి నేను ॥ పల్లవి ॥

అనలముఁ బొడగని యటునిటు మిడుతలు
కినిసి యందు మగ్గినయట్లు
అనువగువిజ్ఞాన మాత్మ వెలుఁగఁగ
మొనసి యింద్రియములు మూఁగీ నాకు ॥ తప్పఁ ॥

అలిముఁ గమలము లటు వికసించిన
మెఱసి తుమ్మిదలు మించుగతి
తలి నాహృదయము తగవికసించిన
౧తఱమీ నజ్ఞానతమ మది నాకు ॥ తప్పఁ ॥

యీరీతి శ్రీ వేంకటేశ్వర యిన్నియు
నూరకే యుండఁగా నొదిఁగియుండె
నేరిచి నీభక్తి నిలుపఁగ మదిలో
చేర గతిలేక చిమిడీ నదివో ॥ తప్పఁ ॥ 447

రామక్రియ

మరలి మరలి జయమంగళము
సొరిది నిచ్చలును శుభమంగళము ॥ పల్లవి ॥

కమలారమణికిఁ గమలాక్షునకును
మమతల జయజయమంగళము
అమరజననికిని అమరవంద్యునకు
సుముహూర్తముతో శుభమంగళము ॥ మర ॥

౧. 'తఱుము' ధాతువు కావచ్చు.

జలధికన్యకును జలధిశాయికిని
మలయుచును శుభమంగళము
కలిమికాంత కాకలికివిభునికివి
సుఖవులయారతి శుభమంగళము ॥ మర ॥

చిత్త జుతల్లికి శ్రీవేంకటపతికి కి
మ త్తిల్లినజయం మంగళము
యిత్తలన త్తల యిరువురకాఁగిటి -
జొత్తులరతులకు శుభమంగళము ॥ మర ॥ 448

మాళవిగౌళ

చదువులోనే హరని జట్టిగొనవలెఁగాక
మదముగప్పినమీఁద మగుడ నది గలదా ॥ పల్లవి ॥

జడమతికి సహజమే సంసారయాతన యిది
కడు నిందులోఁ బరము గడియించవలెఁగాక
తొడరి గాలప్పుడు తూర్పెత్తక తాను
విడిచి మఱచిన వెనక వెదకితేఁ గలదా ॥ చదు ॥

భవబంధునకు విధిపాపపుణ్యపులంకె
తివిరి యిందునే తెలివి తెలుసుకోవలెఁగాక
అవల వెన్నెలలోనె అల్లునేరే ళ్లింతే
వివిరి విన్నటివునికి నేఁటికిఁ గలదా ॥ చదు ॥

దేహధారికిఁ గలదే తెగనియింద్రియబాధ
సాహసంబున భక్తి సాధించవలెఁగాక
యీహలను శ్రీవేంకటేశుదాసులవలన
వూహించి గతిగానక వొదిఁగితేఁ గలదా ॥ చదు ॥ 449

లలిత

కలది గలట్టే కర్మఫలంబులు
నిలిపితిమా నేము నిమ్మకుఁ బులుసు ॥ పల్లవి ॥

యెంత సేసినా యిహమున జీవికి
చెంత నజుఁడువ్రాసినకొలఁదే
వంతల ముంటికి వాఁడి వెట్టితిమా
కొంతతీపు చెఱకుకుఁ జల్లితిమా ॥ కల ॥

ఘనముగ బుద్ధులు గలపినదేహికి
మును నోఁచిననోముఫలంబే
నినుపుఁ౧టెంకాయకు నీరు నించితిమా
వొనర వేమునఁ జేఁదు నిచితిమా ॥ కల ॥

యిరవుగ శ్రీవేంకటేశుఁడే ప్రాణికి
కెరలి భాగ్య మొసఁగినయంతే
మరువమునకుఁ బరిమళము సేసితిమా
పెరిగేటియడవులు పెంచితిమా ॥ కల ॥ 450

లలిత

వెలుపలెల్ల తనలోనుగాక తను విడువదు వెడమాయా
నలువున యోగీంద్రులెల్ల మునునడచినమార్గంబు ॥ పల్లవి ॥

జీవము నిర్జీవముగాక సిద్ధించదు పరము
వావులెల్ల నొకవావిగాక మఱి వదలదు ప్రపంచము
భావంబెల్ల నభావముగాక పాయదు కర్మంబు
దైవజ్ఞులు మును నడచి రిదియపో తప్పనిమార్గంబు ॥ వెలు ॥

---

౧. 'టెంకాయ' పూ.ము.పా 'తెన్ + కాయ' అనుసహజవ్యుత్పత్తికి రేఫ అనుకూలము.

మాటలెల్లఁ గడమాటలుగాక మాయదు మలినంబు
కూటంబులు కాలకూటంబుగాక కొనకెక్కదు భవము
చాటుఁదృష్ణ లగచాటునఁబడక చాలదు సౌఖ్యంబు
తేటగా మును పెద్ద లివియుపో తేర్చినమార్గంబు ॥ వెలు ॥

గుణములెల్ల నిర్గుణముగాక తలకూడదు శాంతంబు
అనువున కనుపై అంతయుఁ దాఁగాక ఆనందము లేదు
ప్రణుతింపఁగ శ్రీ వేంకటరమణుని బహుళమహిమెల్లా
గణనకెక్కఁగా పురాతనులు మును కడకట్టినమతము ॥ వెలు ॥ 451

గౌళ

రెండుమూలికలు రేయిఁబగలు నున్నవి
అండదేహమం దొకటి ఆతుమలో నొకటి ॥ పల్లవి ॥

యిదివో ౧రసబద్ధము, యింద్రియములు మేనిలో
పదిలముగా నిలిపి బంధించుట
అదివో వేధాముఖ, మంతరంగపుమనసు
చెదరకుండాఁ జొనిపి శ్రీహరిఁదలఁచుట ॥ రెండు ॥

తారవిద్య గంటిమి; తగిలి నాసాగ్రమందు
మేరతో ద్రిష్టినిలిపి మేలుఁబొందుట
చేరువ సువర్ణవిద్య, చిత్తములోఁ బ్రణవము
ధీరత నాదమునేసిఁ దేవునిఁ బొగడుట ॥ రెండు ॥

పుటజయమాయ; నిట్టె పుణ్యపాపము లందులో
కుటిలపుఁగోరికల కొన దుంచుట
యిటులనే శ్రీ వేంకటేశుఁ డిందిరయును
అటు ౨ప్రకృతిపురుషులనుటొరవచ్చుట ॥ రెండు ॥ 452

---

౧. 'రసబంధము' కావచ్చు. ౨. ప్రకృతిపురుషులు + అనుట + ఒరవచ్చుట

92 రేకు నాట

నవనారసింహా నమో నమో
భవనాశితీర యహోబలనారసింహా ॥ పల్లవి ॥

సతతప్రతాపరౌద్రజ్వాలానారసింహా
వితతవీరసింహవిదారణా
అతిశయకరుణ యోగానందనరసింహా
మతి శాంతపుకానుగుమానినారసింహా ॥ నవ ॥

మరలి బీభత్సపుమట్టెమళ్లనరసింహా
నరహరి భార్గోటినారసింహా
పరిపూర్ణశృంగారప్రహ్లాదనరసింహా
సిరుల నద్భుతపులక్ష్మీనారసింహా ॥ నవ ॥

వదనభయానకపువరాహనరసింహా
చెదరనివైభవాలశ్రీనరసింహా
అదన శ్రీవేంకటేశ అందు నిందు నిరవైతి
పదివేలురూపములబహునారసింహా ॥ నవ ॥ 453

శంకరాభరణం

అంగనలాల మనచే నాడించుకొనెఁగాని
సంగతెఱిఁగిననెరజాణఁ డితఁడే ॥ పల్లవి ॥

వొడలులేనివాని ౧కొక్కుఁడే తండ్రాయఁగాని
తడయక పురుషోత్తముఁ డితఁడే
బడబాగ్ని జలధికిఁ బాయకల్లుఁడాయఁగాని
వెడలించె నమృతము విష్ణుఁ డితఁడే ॥ అంగ ॥

---

౧. 'కొక్కుచే' రేకు

పులిగూడుదిన్నవానిపొం దొక్కటే సేసెఁగాని
నలువంక లక్ష్మీనాథుఁ డితఁడే
చలికిఁ గోవరివానిసరుస బావాయఁగాని
పలుదేవతలకెల్ల ప్రాణబంధుఁ డితఁడే ॥ అంగ ॥

యెక్కడో గొల్లసతుల కింటిమగఁడాయఁగాని
తక్కకవెదకేపరతత్త్వ మితఁడే
మిక్కిలి శ్రీవేంకటాద్రిమీఁద మమ్ము నేలెఁగాని
తక్కక వేదముచెప్పేదైవమీతఁడే ॥ అంగ ॥ 454

లలిత

నీ వేలికవు మాకు; నీదాసులము నేము
ఆవల నితరుల నే మడుగఁబొయ్యేమా ॥ పల్లవి ॥

పసురమై వుండి యిచ్చీఁ బక్కనఁ గామధేనువు
యెసఁగి మానై వుండి యిచ్చీఁ గల్పవృక్షము
వెస రాయైవుండి యిచ్చీ వేడుకఁ జింతామణి
మసలని శ్రీపతివి మాకు నిచ్చే దరుదా ॥ నీవే ॥

గాలి యావటించి యిచ్చీఁ గారుమేఘము మింట
పీలి జీర్ణమై యిచ్చీ విక్రమార్కునిబొంత
కాలినపెంచై వుండి కప్పెర దివ్యాన్నమిచ్చీ
మైలలేని శ్రీపతివి మాకు నిచ్చు టరుదా ॥ నీవే ॥

అండనే కామధేనువ వాశ్రితచింతామణివి
పండినకల్పకమవు భక్తులకెల్లా
నిండిన శ్రీవేంకటేశ నీవు మమ్ము నేలితివి
దండిగా నమ్మితే నీవు దయఁజూచు టరుదా ॥ నీవే ॥ 455

ముఖారి

అక్కఱకొదగనియట్టియర్థము
లెక్క లెన్నియైనా నేమి లేకున్న నేమిరే ॥ పల్లవి ॥

దండితోఁ దనకుఁగానిధరణీశురాజ్యంబు
యెండెనేమి యది పండెనేమిరే
బెండుపడఁ గేశవునిఁ బేరుకొననినాలికె
వుండెనేమి వుండకుండెనేమిరే. ॥ అక్క ॥

యెదిరిఁ దన్నుఁ గానవియెడపులగుడ్డికన్ను
మొదలఁ దెఱచెనేమి మూసెనేమిరే
వెదకి శ్రీపతిసేవ వేడుకఁ జేయనివాఁడు
చదివెనేమి చదువు చాలించెనేమిరే ॥ అక్క ॥

ఆవల నెవ్వరులేనిఅడవిలోనివెన్నెల
కావిరిఁ గాసెనేమి కాయకున్ననేమిరే
శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ జేరనిధర్మములెల్ల
తోవల నుండెనేమి తొలఁగిననేమిరే ॥ అక్క ॥ 456

లలిత

పట్టినదెల్లా బ్రహ్మము
దట్టపుజడునికి దైవంబేలా ॥ పల్లవి ॥

ఘనయాచకునకు కనకమే బ్రహ్మము
తనువే బ్రహ్మము తరువలికి
యెనయఁ గాముకున కింతులే బ్రహ్మము
తనలోవెలిఁగేటితత్వం బేలా ॥ పట్టి ॥

ఆఁకటివానికి నన్నమే బ్రహ్మము
లోకమే బ్రహ్మము లోలునికి
కైకొని కర్మికి కాలమే బ్రహ్మము
శ్రీకాంతునిపైఁ జింతది యేలా ॥ పట్టి ॥

భువి సంసారికి పుత్రులె బ్రహ్మము
నవ మిందరి కిది నడచేది
యివలను శ్రీ వేంకటేశుదాసులకు
భవ మతనికృపే బ్రహ్మము ॥ పట్టి ॥ 457

గుండక్రియ

రూకలై మాడలై రువ్వలై తిరిగీని
దాకొని వున్నచోటఁ దా నుండ దదివో ॥ పల్లవి ॥

వొకరి రాజుఁజేసు నొకరి బంటుగఁ జేసు
వొకరి కన్నెకల వేరొకరికి నమ్మించు
వొకచోటనున్నధాన్య మొకచోట వేయించు
ప్రకటించి కనకమే భ్రమయించీ జగము ॥ రూక ॥

కొందరిజాశెలు నిండు కొందరికి సొమ్ములవు
కొందరి పుణ్యులఁజేసుఁ గొందరి పాపులఁజేసు
కొందరికొందరిలోన కొట్లాట పెట్టించు
పందెమాడినటువలెఁ బచరించు పసిఁడీ ॥ రూక ॥

నిగనిగమనుచుండు నిక్షేపమై యుండు
తగిలి శ్రీవేంకటేశుతరుణియై తా నుండు
తెగనిమాయై యుండు దిక్కు దెసయై యుండు
నగుతా మాపాల నుండి నటియించు బసిఁడీ ॥ రూక ॥ 458

93 రేకు గుండక్రియ

నే నేమిసేయుదును నీవు నాలోపలనుండి
శ్రీనాథుఁడవు నీచేఁత లింతేకాక ॥ పల్లవి ॥

తను వేమిసేయును తనువులోపలనున్న -
చెనఁటియింద్రియములచేఁతలుగాక
మన సేమిసేయును మనసులోపలనున్న -
నినుపుఁగోర్కులు చేసేనేరములుగాక ॥ నేనే ॥

జీవుఁ డేమిసేయును జీవునిఁ బొదుగుకున్న -
భావపుప్రకృతి చేసేపాపముగాక
చేవదేరఁ బుట్టు వేమిసేయు ముంచుకొన్నట్టి-
దైవపుమాయలోనిధర్మ మింతేకాక ॥ నేనే ॥

కాల మేమిసేయును గక్కన శ్రీవేంకటేశుఁ -
డేలి మన్నించేమన్నన యిదియేకాక
యేల యేల దూర నింక నెవ్వరు నేమిసేతురు
మేలిమి నినుఁ దలఁచి మెచ్చుటేకాక ॥ నేనే ॥ 459

బౌళి

[1]పొడవైన శేషగిరి బోయనాయఁడు
విడువ కిందరిఁ గాచు వెడబోయనాయఁడు ॥ పల్లవి ॥

పొలసి మీసాల పెద్దబోయనాయఁడు
మలిగి పీఁపునఁ గట్టేమంకుబోయనాయఁడు
పొలమురాజై [2]తిరిగేబోయనాయఁడు
వెలయ [3]మోటుననుండేవేఁటబోయనాయఁడు ॥ పొడ ॥

---

౧. ఇందు దశావతార సమన్వయము కలదు. ౨. 'తిరిగి' పూ. ము. పా.
౩. మోటు=స్తంభమా?

పొట్టిపొట్టియడుగులబోయనాయఁడు యెందుఁ
బుట్టుపగసాధించేబోయనాయఁడు
బొట్టులమెకమునేసేబోయనాయఁడు
పట్టపునెమలిచుంగుబలుబోయనాయఁడు

పొంచి శిగ్గెగ్గెఱఁగనిబోయనాయఁడు
మించి రాలమీఁదదాఁటేమెండుబోయనాయఁడు
అంచెల శ్రీవేంకటేశుఁడనేబోయనాయఁడు
పంచఁ గాలవేలములబలుబోయనాయఁడు ॥ పొడ ॥ 460

ముఖారి

౧వెదమంత్ర మిఁకనేల వేరువెల్లంకులు నేల
పుశమిధరుఁడు మాకు భువనౌషధము ॥ పల్లవి ॥

హరి యచ్యుతాయంటే నణఁగుఁ బాపములు
నరసింహా యనియంటే నాఁటినదుఃఖములు మాను
పురుషోత్తమాయంటేఁ బుండ్లు బూచులు మాను
పరమౌషధ మీతఁడే పాటింప మాకు ॥ వెద ॥

వాసుదేవ యనియంటే వదలు బంధములెల్లా
వాసికిఁ గృష్ణాయంటే వంతలరోగాలు మాను
శ్రీసతీశ యనియంటే చింతలిన్నియును మాను
గాసిదీర నితఁడేపో ఘనదివ్యౌషధము ॥ వెద ॥

గోవిందా యనియంటేఁ గూడును సంపదలు
యీవల మాధవయంటే నిహముఁ బరముఁ జేరు
దేవ నారాయణయంటే దేహము సుఖియై యుండు
శ్రీవేంకటేశుఁడే మాకు సిద్ధౌషధము ॥ వెద ॥ 461

---

౧. 'వేదమంత్ర' పూ.ము.పా. ప్రాసభంగము. గురుపూర్వ లఘుపూర్వ పాదకల్పన.

రామక్రియ

మహి నింతటివారువో మనవారు
బహుమహిమలవారు ప్రపన్నులు ॥పల్లవి॥

జయమంది జననపుజరామరణముల-
భయములేనివారు ప్రపన్నులు
క్రియలెల్ల నుడిగి మూఁగినకర్మపుటడవి
బయలుచేసినవారు ప్రపన్నులు ॥ మహి ॥

ధీరులై మాయాంధకారంబు నెదిరించి
పారఁదోలినవారు ప్రపన్నులు
సారమయ్యినసంసారసాగరము
పారముగన్నవారు ప్రపన్నులు ॥ మహి ॥

అంద నిన్నిటాఁ దనిసి యాసలెల్లాఁ దెగఁగోసి
పండినమనసువారు ప్రపన్నులు
దండిగా శ్రీవేంకటేశుదాసులై పరముతోవ
బండిబాట చేసినారు ప్రపన్నులు ॥ మహి ॥ 462

దేవగాంధారి

సర్వజ్ఞత్వము వెదకఁగనొల్లను సందేహింపఁగనొల్లను
సర్వజ్ఞుండును నాచార్యుండే సర్వశేషమే నాజీవనము ॥పల్లవి॥

యెఱఁగఁగనొల్లము విజ్ఞానపుగతి యెఱుకలు నే మిటుసోదించి
యెఱిఁగి యితరులను బోధించెదమనుయీపెద్దరికము నొల్లము
యెఱిఁగేటివాఁడును యాచార్యుండే, యెఱుకయు సర్వేశ్వరుఁడే
యెఱుకయు మఱపును మానివుండుటే యిదియేపో మావిజ్ఞానము
॥ సర్వ ॥

౧. 'సోధించి' రేకు,పూ.ము.పా.

చదువఁగనొల్లము సకలశాస్త్రములు సారెకుసారెకు[1]సోదించి
చదివి పరులతో యుక్తివాదములు జగడము గెలువఁగనొల్లము
చదివేటివాఁడును నాచార్యుండే, చదువును నాయంతర్యామే
చదువుకుఁ జదువమికియుఁ దొలఁగుటే, నానాసాత్వికభావమే నా
తెలివి ॥ సర్వ ॥

అన్నిటికిని నే నధికారిననెడియహంకారము నొల్లను
కన్నులఁజూచుచు [2]నందరితో నేఁ గాదని తొలఁగానొల్లను
మన్నన శ్రీవేంకటేశ్వరుకరుణను మాయాచార్యుఁడే అధికారి
వున్నరీతినే అస్తినాస్తులకు నూరకుండుటే నాతలఁపు ॥సర్వ॥ 463

బౌళి

ఇందిరానాథుఁ డిన్నిటి కితఁ డింతే
బందెలకర్మములాల పట్టుకురో మమ్మును ॥ పల్లవి ॥

యెఱిఁగి నేసినవెల్లా నీతనిమహిమలే
యెఱఁగక చేసినది యీతనిమాయే
తెఱఁగొప్ప రెంటికిని తెడ్డువంటివాఁడ నింతే
పఱచుఁగర్మములాల పట్టకురో మమ్మును ॥ ఇంది ॥

కాయములోపలివాఁడు ఘనుఁ డొక్కఁ డితఁడే
కాయ మీతనిప్రకృతికల్పిత మింతే
తోయరాక రెంటికిని తోడుపిడై తి నింతే
బాయటికర్మములాల పట్టకురో మమ్మును ॥ ఇంది ॥

యేలినవాఁడు శ్రీవేంకటేశుఁ డితఁ డొక్కఁడింతే
యేలికసానై పెంచేది యీతనిసతే
పోలి నే వీరిఁగొలిచేసూత్రపుబొమ్మ నింతే
పాలుపుఁగర్మములాల పట్టకురో మమ్మును ॥ ఇంది ॥ 464

1. 'బోధించి' పూ ము.పా. రేకు. 2. 'నందరితో నేఁ గాదని' పూ ము.పా

94 రేకు కన్నడగౌళ

బోధకు లెవ్వరు లేక భోగినైతిని
శ్రీధరుఁడే మాకు దిక్కు చింతింప నిఁకను ॥ పల్లవి ॥

పట్టి దిగంబరినై పాలే యాహారముచేసి
తొట్టినపంచేంద్రియములతోవ విడిచి
పుట్టితి సన్యాసినై బుద్దెఱిఁగినెఱఁగక
అట్టై నడుమ సంసారినైతి నేనూ ॥ బోధ ॥

గచ్చుల నన్ని మఱచి గాలే ఆవటించుకొని
అచ్చపుఁబరమయేకాంతసమాధి
నిచ్చలు నిద్రాభ్యాసనిర్మలయోగినైతి
కచ్చుపెట్టి మేలుకొని ఘనకర్మినైతి ॥ బోధ ॥

భావము పారవిడిచి బ్రహ్మాండమెల్ల నిండి
వేవేలుఁగోరికల వేడుకతోడ
జీవన్ముక్తుఁడనైతి శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ జేరి
ధావతు లిన్నియు మాని తన్మయుఁడనైతి ॥ బోధ ॥ 465

భైరవి

మొదలుండఁ గొనలకు మోచి నీళ్ళుపోయనేల
యెదలో నీవుండఁగా నితరములేలా ॥ పల్లవి ॥

నిగమమార్గముననే నడచేనంటే
నిగమములెల్లను నీమహిమే
జగములోకులఁ జూచి జరగెదనంటే
జగములు నీమాయ[౧]జనకములు ॥ మొద ॥

---

౧. 'జనితములు' కావచ్చు.

మనసెల్ల నడ్డపెట్టి మట్టున నుండేనంటే
మనసుకోరికలు నీమతకాలు
తనువు నింద్రియములు తగ గెలిచేనంటే
తనువు నింద్రియములు దైవమ నీమహిమ ॥ మొద ॥

యింతలోనిపనికిఁగా యిందు నందుఁ జొరనేల
చెంత నిండుచెరువుండ చెలమలేలా
పంతాన శ్రీవేంకటేశ పట్టి నీకే శరణంటి
సంతకూటాలధర్మపుసంగతి నాకేలా ॥ మొద ॥ 466

బౌళి

ఛీఛీ వోబదుకా సిగ్గులేనిబదుకా
వాచవికి బతిమాలి వడఁబడ్డబదుకా ॥ పల్లవి ॥

ఆసలకుఁ జోటు గద్దు అంతరంగాన నెంతైన
పీసమంతాఁ జోటు లేదు విరతికిని
యీసున సంసారమున కెందరైనాఁ గలరు
వోసరించి మోక్షమియ్య నొకరు లేరు ॥ ఛీఛీ ॥

భోగించ వేళ గద్దు పొద్దువొడవుఁగుంకును
వేగమే హరిఁదలచ వేళలేదు
వోగులలంపటమున కోపి కెంతైనాఁ గద్దు
యోగపుసత్కర్మాన కొకయింత లేదు ॥ ఛీఛీ ॥

యెదుట ప్రపంచాన కెఱు కెంతైనాఁ గద్దు
యిదివో యాత్మజ్ఞాన మించుకా లేదు
మది శ్రీవేంకటేశుఁడు మమ్ము నిట్టె కాచెఁగాని
[illegible]రి నానేరములు పాప మఱి లేరు ॥ ఛీఛీ ॥ 467

దేసాక్షి

సకలజీవులకెల్ల సంజీవి యీమందు
వెకలులై యిందరు సేవించరో యీమందు ॥ పల్లవి ॥

మూఁడులోకము లొక్కట ముంచి పెరిగినది
పోఁడిమి నల్లవికాంతిఁ బొదలినది
పేఁడుక కొమ్మలు నాల్గు పెనచి చేయివారినది
నాఁడే శేషగిరిమీఁద నాఁటుకొన్నమందు ॥ సక ॥

పదిగెలువేయింటిపాము గాచుకున్నది
కడువేదశాస్త్రముల గబ్బువేసేది
యెడయక వొకకాంత యెక్కుక వుండినది
కడలేనియంజనాద్రిగారుడపుమందు ॥ సక ॥

బలుశంఖుఁజక్రములబదనికె లున్నది
తలఁచినవారికెల్లఁ దత్వమైనది
అలరినబ్రహ్మరుద్రాదులఁ బుట్టించినది
వెలుఁగుతోడుత శ్రీవేంకటాద్రిమందు ॥ సక ॥ 468

గుండక్రియ

ముందటిజన్మములెల్లా ముంచెఁ బారుబడివడ్డి
యెందు చొచ్చినానుఁ బోనియ్య దీరుణము ॥ పల్లవి ॥

నుదుట వ్రాసినవ్రాలు నూరేండ్లపత్రము
పొదలు నాకర్మమే పూఁటకాఁపు
వెదకి సంసారము వెంటఁ బైతరవు
యిది యెందుచొచ్చినాఁ బోనియ్య దీరుణము ॥ ముంద ॥

పుట్టినప్పుడే తనువు భోగ్యమై నిలిచెను
జట్టిఁ గామినులపొందు సరియాఁకలు
నెట్టనయాహారములు నిచ్చనిచ్చ లంచాలు
దిట్టనై యెందు చొచ్చినాఁ దీర దీరుణము ॥ ముంద ॥

యెక్కువైన శ్రీవేంకటేశుమఱఁగు చొచ్చి
తెక్కుతోడ సలిగెలఁ దిరుగఁగను
అక్కరతో నప్పులెల్లా నవి మాకుఁ [1]దామచ్చి
చిక్కి యెందు చొచ్చినాఁ జేరు నీరుణము ॥ ముంద ॥ 469

దేసాళం

అన్నిటికిఁ గారణము హరియే ప్రపన్నులకు,
పన్నినలోకులకెల్ల ప్రకృతి కారణము ॥ పల్లవి ॥

తలఁపు గారణము తత్వవేత్తలకును
చలము గారణము సంసారులకును
ఫలము గారణము పరమవేదాంతులకు
కలిమి గారణము కర్మలకును ॥ అన్ని ॥

తనయాత్మ గారణము తగినసుజ్ఞానులకు
తనువే కారణము తగ జంతువులకు
ఘనముక్తి గారణము కడగన్నవారికెల్లా
కనకమే కారణము కమ్మినబంధులకు ॥ అన్ని ॥

దేవుఁడు గారణము తెలిసినవారికెల్లా
జీవుఁడు గారణము చిల్లరమనుజులకు
దేవుఁడు వేరే కాఁడు దిక్కు శ్రీవేంకటేశుఁడే
పావన మాతనికృప పరమకారణము ॥ అన్ని ॥ 470

---

౧. 'తాము+అచ్చి'.

95 రేకు లలిత

ఎక్కఁగా రాఁగా రాఁగా యిందాఁకాఁ దగులు
యిక్కువ శ్రీహరిమాయ నింకనెంతో తగులు ॥ పల్లవి ॥

తెగనికర్మమునకు దేహము దగులు
తగినదేహమునకు తరుణితో తగులు
సొగిసి యారెంటికి సుతు లొక్కతగులు
అగడాయఁ గనకము అన్నిటితో తగులు ॥ ఎక్కఁ ॥

యింతటిసంసారికి యి ల్లొక్కతగులు
బంతికి [౧]నందు గలిగె పాఁడిపంట తగులు
చెంత నీలఁపటానకు క్షేత్రము తగులు
సంతగూడేదాసదాసీజనులెల్లా దగులు ॥ ఎక్కఁ ॥

మొదల జీవుఁ డొక్కఁడే మోపులాయఁ దగులు
వదలవిబంధములు వడ్డివారెఁ దగులు
పుదుటిహముఁ బరము నొక్కయందె తగులు
అదె శ్రీవేంకటపతి యంతరాత్మ తగులు ॥ ఎక్కఁ ॥ 471

గుండక్రియ

ఎవ్వరివాఁడో యెఱఁగరాదు
అవ్వలివ్వలిజీవుఁ డాటలో పతిమే ॥ పల్లవి ॥

ధర జనించకతొలుత తనుఁ గానరాదు
మరణమందినవెనక మఱి కానరాదు
పురువడిదేహముతో నుండినయన్నాళ్లే
మరలుజీవునిబదుకు మాయవో చూడ ॥ ఎవ్వ ॥

౧. 'నందుఁ గలిగె' కావచ్చు.

యిహములో భోగించు నిందుఁ గొన్నాళ్లు
మహిమ పరలోకమున మలయుఁ గొన్నాళ్లు
తహతహలఁ గర్మబంధములఁ దగిలినయపుడే
అహహ దేహికిఁ బదుకులాటవో బదుకు ॥ ఎవ్వ ॥

సంతానరూపమై సాగు ముందరికి
కొంత వెవకటిఫలము గుడువఁ దాఁ దిరుగు
యింతటికి శ్రీవేంకటేశుఁ డంతర్యామి
బంతి నితనిఁగన్నబదుకువో బదుకు ॥ ఎవ్వ ॥ 472

శంకరాభరణం

ఎంత భక్తవత్సలుఁడ విట్టుండవలదా
వింతలు నీసుద్దులెల్లా వినఁబోతే నిట్టివే ॥ పల్లవి ॥

యిల నసురారియనేయీబిరుదు చెల్లె నీకు
బలివిభీషణాదులపాలికే చెల్లదు
కెలసి అవులే నీవు గెలుతు వెందరినైనా
తలఁచి చూడ నీదాసుల కోడుదువు ॥ ఎంత ॥

యింందరిపాలిటికిని యీశ్వరుఁడ వేలికవు
పందవై యర్జునుబండిబంట వైతివి
వందనకు నౌలే దేవతలకే దొరవు
అందపునీదాసులకు నన్నిటా దాసుఁడవు ॥ ఎంత ॥

కడుపులో లోకముకన్నతండ్రి విన్నిటాను
కొడుకవు దేవకికిఁ గోరినంతనే
తడవితే వేదములు తగిలేబ్రహ్మమవు
విడువనిమాకైతే శ్రీవేంకటాద్రిపతివి ॥ ఎంత ॥ 473

సాళంగనాట

రాముఁ డిదే లోకాభిరాముఁ డితఁడు
గోమున పరశురాముకోప మార్చెనటరే ॥ పల్లవి ॥

యీతఁడా తాటకిఁ జించె యీపిన్నవాఁడా
ఆతల సుబాహుఁ గొట్టి యజ్ఞముఁ గాచె
చేతనే యీకొమారుఁడా శివునివిల్లు విఱిచె
సీతకమ్మఁ బెండ్లాడె చెప్పఁ గొత్త గదవె ॥ రాముఁ ॥

మనకౌసల్యకొడుకా మాయామృగము నేసె
దనుజుల విరాధుని తానే చెఱిచె
తనుమాడె నేడుదాళ్ల తోడనే వాలి నడఁచె
యినకులుఁ డితఁడా యెంతకొత్త చూడరే ॥ రాముఁ ॥

యీవయసుతానే యాయెక్కువజలధి గట్టి
రావణు జంపి సీత మరలఁ దెచ్చెను
శ్రీవేంకటేశుఁ డితఁడా సిరుల నయోధ్య యేలె
కావున నాటికి నేఁడు కంటి మిట్టె కధరే ॥ రాముఁ ॥ 474

లలిత

ఏమి సేసినా నీరుణ మెట్టు వాసును
కామితఫలద వోకరుణానిధి ॥ పల్లవి ॥

చేరి కర్మములు నన్ను చెఱవట్టుకుండఁగాను
పేరువాడి వచ్చి విడిపించుకొంటివి
సారె తగవట్టె కాదా శక్తిగలవారెల్లా
నారయ దీనులఁ గంటే నడ్డమై కాతురు ॥ ఏమి ॥

అరులు పంచేంద్రియము లందు నిందు దియ్యఁగాను
వెరవుతోడ వెనక వేసుకొంటివి
పరగ నట్టేకాదా బలువులైనవారు
అరయఁ బేదలకైనఆపద మానుతురు ॥ ఏమి ॥

పలుజన్మములే నన్ను పరి అరికట్టుకోఁగా
తొలఁగఁదోసి నాకుఁ దోడైతివి
యెలమి శ్రీవేంకటేశ యిల శూరులైనవారు
బలుభయ మిందరికిఁ బాపుచుందురు ॥ ఏమి ॥ 475

ముఖారి

దైవముపుట్టించినట్టితనసహజమే కాక
కోవిదునికైనా జాలిగుణమేల విడుచు ॥ పల్లవి ॥

ఆరయఁ బంచదార నద్దుక తినఁబోతే
చేరరానిముష్టిగింజ చేఁదేల మాను
సారమైనచదువులు సారె సారెఁ జదివినా
గోరపుదుష్టునికి కోపమేల మాను ॥ దైవ ॥

నిప్పు దెచ్చి వొడిలోన నియమానఁ బెట్టుకొంటే
యెప్పుడును రాఁజుఁగాక యిది ౧యేల మాను
ముప్పిరిఁ బాతకుఁడైనమూఢుఁ డెన్నియాచారాలు
తప్ప కెంత సేసినాను దయ ౨యేల కలుగు ॥ దైవ ॥

యింటిలోనఁ గొక్కు దెచ్చి యిరవుగఁ బెట్టుకొంటే
దంటయై గోడలు వడఁదవ్వ కేలమాను
గొంటరై శ్రీవేంకటేశుఁ గొలువకుండినవాఁడు
తొంటిసంసా రవుఁగాక దొర యేఁటి కౌను ॥ దైవ ॥ 476

౧. ౨. 'యాల' రేకు.

96 రేకు నాట

ఇందులోనే కానవద్దా యితఁడు దైవమని
విందువలె నొంటిమెట్టవీరరఘురాముని ॥ పల్లవి ॥

యెందు చొచ్చె బ్రహ్మవర మిల రావణుతలలూ
కందువ రాఘవుఁడు ఖండించునాఁడు
ముందట జలధి యేమూల చొచ్చెఁ గొండలచే
గొందిఁబడఁ గట్టివేసి కోపగించేనాఁడు ॥ ఇందు ॥

యేడనుండె మహిమలు యిందరి కితఁడు వచ్చి
వేడుకతో హరివిల్లు విఱిచేనాఁడు
వోడక యింద్రాదు లెందు నొదిగి రీతనిబంటు
కూడఁబట్టి సంజీవికొండ దెచ్చేనాఁడు ॥ ఇందు ॥

జముఁ డెక్కడికిఁ బోయ సరయువులో మోక్ష-
మమర జీవుల కిచ్చె నల్లనాఁడు
తెమలి వానరులై యీదేవతలే బంట్లైరి
తిమిరి శ్రీవేంకటపతికి నేఁడు నాఁడు ॥ ఇందు ॥ 477

శంకరాభరణం

అలవటపత్రశాయివై నరూప మిట్టిదవి
కొలువై పొడచూపేవా గోవిందరాజా ॥ పల్లవి ॥

పడఁతులిద్దరిమీఁదఁ బాదములు చాఁచుకొని
వొడికపురాజసాన నొత్తగిలి
కడలేనిజనాభికమలమున బ్రహ్మను
కొడుకుఁగాఁ గంటి విదె గోవిందరాజా ॥ అల ॥

సిరులనొమ్ములతోడ శేషునిపైఁ బవళించి
సొరిది దాసులఁ గృపఁ జూచుకొంటాను
పరగుదైత్యులమీఁద పామువిషములే నీవు
కురియించితివిగా గోవిందరాజా ॥ అల ॥

శంకుఁజక్రములతోడఁ జాఁచినకరముతోడ
అంకెల శిరసుకిందిహస్తముతోడ
తెంకిని శ్రీవేంకటాద్రి దిగువతిరుపతిలో
కొంకక వరములిచ్చేగోవిందరాజా ॥ అల ॥ 478

ముఖారి

కంటే సులభ మిది; కానక యుంటే దుర్లభ:-
మింటిలోననే వున్న దిహముఁ బరమును ॥ పల్లవి ॥

హరిదాసులు మెట్టినక్కడే పరమపద-
మరయ నిందుకంటె నవల లేదు
తిరమై వీరిపాదతీర్థమే విరజానది
సొరిది నన్నిచోట్లు చూచినట్టే వున్నది ॥ కంటే ॥

మచ్చిక వైష్ణవులమాటలెల్లా వేదములు
యిచ్చల నిందుకంటే నింక లేదు
అచ్చట వీరిప్రసాద మమృతపానములు
అచ్చమైతెలిసేవారి కఱచేత సున్నది ॥ కంటే ॥

చెలఁగి ప్రపన్నుల సేవే విజ్ఞానము
ఫల మిందుకంటే మఱి పైపై లేదు
తలఁప శ్రీవేంకటేశుదాసులే యీతనిరూపు-
లెలమి నెదుట నున్నా రెఱఁగినవారికి ॥ కంటే ॥ 479

బౌళి

అరుదరుదు నీమాయ హరిహరీ
　అరసి తెలియరాదు హరిహరీ ॥ పల్లవి ॥

అనంతబ్రహ్మాండము లవె రోమకూపముల
　అనంతములై వున్నవి హరిహరీ
　పొనఁగి కుంగినపాక్కభూమి నీ వెత్తినది యే-
　మని నుతింతు నిన్ను హరిహరీ ॥ అరు ॥

పొదిగి బ్రహ్మాదులు నీబొడ్డున నేకాలము
　అదివో పుట్టుచున్నారు హరిహరీ
　పొదలి యీజీవులను పుట్టించేయీసామర్థ్యము
　అదన నేమనిచెప్పే హరిహరీ ॥ అరు ॥

పావనవైకుంఠము నీపాదమూలమం దున్నది
　ఆవహించేభక్తిచేత హరిహరీ
　శ్రీవేంకటాద్రిమీఁద చేరి నీ విట్టె వుండఁగా-
　నావల వెదకనేల హరిహరీ ॥ అరు ॥ 480

శ్రీరాగం

జడమతిరహం కర్మజంతురేకోఽహం
　జడధిశిలయాయ నమో[౧] పారసాక్షాయ ॥ పల్లవి ॥

పరమపురుషాయ నిజభక్తజనసులభాయ
　దురితదూరాయ సింధురహితాయ
　నరకాంతకాయ శ్రీనారాయణాయ తే
　మురహరాయ నమో నమో నమో ॥ జడ ॥

౧. ఇట్టి సంధులు ఈవాఙ్మయమునకు అలవాటైనవే.

నగసముద్ధరణాయ నందగోపసుతాయ
౧జగదంతరాత్మాయ సగుణాయ
మృగసరాంగాయ నిర్మితభవాండాయ స-
న్నగరాజశయనాయ నమో నమో ॥ జయ ॥

దేవదేవేశాయ దివ్యచరితాయ బహు-
భావనాతీతాయ పరమాయ
శ్రీవేంకటేశాయ జితదైత్యనికరాయ
భూవల్లభాయ నమో ౨పూర్ణకామాయ ॥ జయ ॥ 481

మలహరి

ఎన్నఁడు పక్వము గాదిదె యింద్రియభోగంబులచే
సన్నము దొడ్డునుఁ దోఁచీ సంసారఫలంబు ॥ పల్లవి ॥

తిత్తితో నూరేండ్లకును దేహము పండఁగఁబండఁగ
చిత్తం బెన్నఁడు పండక చిక్కెసు కసుఁగాయై
హొత్తులపుణ్యముఁబాపము పులుసును తీపై రసమున
సత్తు నసత్తునుఁ దోఁచీ సంసారఫలంబు ॥ ఎన్నఁ ॥

వెదవడి పుత్రులుపౌత్రులే విత్తులు లోలో మొలచియు
పొదిఁ గర్మపుపూ మారదు ౩పూపిందెయిన దిదే
తుద నిదె సుఖమును దుఃఖము తోలును గింజయి ముదురుక
చదురము వలయము తోఁచీ సంసారఫలంబు ॥ ఎన్నఁ ॥

వినుకలిచదువుల సదలో వేమరు మాఁగఁగఁ బెట్టిన
ఘనకర్మపుటొగ రుడుగదు కమ్మర పులిగాయై
మనుమని శ్రీవేంకటేశుకు మహి నాచార్యుఁడు కానుక
చనవున నియ్యఁగ వెలసెను సంసారఫలంబు ॥ ఎన్నఁ ॥ 482

౧. 'జగదంతరాత్మనే' అని యుండవచ్చు. ౨. ఇట్టిసంధు లీవాఙ్మయమునకు అలవాటైనవే. ౩. 'పూపిందె+అయినది' 'పూపిందయిన' పూ. ము. పా.

97 రేకు

లలిత

౧అమ్మేడి దొకటి ౨అసిమలోదొకటి
బిమ్మిటి నిండేటిపెద్దలమయ్యా ॥ పల్లవి ॥

సంగము మానక శాంతియుఁ గలుగదు
సంగలంపటము సంసారము
యెంగిలిదేహం బింతకు మూలము
బెంగల మిందేఁటిపెద్దలమయ్యా ॥ అమ్మె ॥

కోరికె లుడుగక కోపం బుడుగదు
కోరకుండ దిక్కావమనసు
క్రూరత్వమునకు కుదువ యీబ్రదుకు
పేరడి నేమిటిపెద్దలమయ్యా ॥ అమ్మె ॥

ఫలము లందితే బంధము వీడదు
ఫలముతో తగులు ప్రపంచము
యిలలో శ్రీవేంకటేశుదాసులము
పిలువఁగ నేమిటిపెద్దలమయ్యా ॥ అమ్మె ॥ 483

లలిత

అటువంటివాఁడువో హరిదాసుఁడు
అటమటాలువిడిచినాతఁడే సుఖి ॥ పల్లవి ॥

తిట్టేటిమాటలును దీవించేమాటలును
అట్టే ౩పరెవి తలఁచినాతఁడే సుఖి
పట్టిచంపేవేళను పట్టముగట్టేవేళ
అట్టు నిట్టు చలించనియాతఁడే సుఖి ॥ అటు ॥

౧. 'అమ్మేదొకటి' పూ.ము.పా. ౨. 'అసిమసంచి' ఆశ్వసంచి' కి వికృతియా?
౩. 'పరి+అవి'

చేరి పంచదారిడినఁ జేఁదు దెచ్చిపెట్టినాను
ఆరగించి తనివొందేయతఁడే సుఖి
తేరకాండ్లఁ జూచిన తెగరానిచుట్టముల
నారయ సరిగాఁజూచేయాతఁడే సుఖి ॥ అటు ॥

పొంది పుణ్యము వచ్చిన పొరిఁ బాపము వచ్చిన-
నందలిఫలమొల్లనియాతఁడే సుఖి
విందుగా శ్రీవేంకటాద్రివిభునిదాసులఁ జేరి
అందరానిపద మందిననాతఁడే సుఖి ॥ అటు ॥ 484

గుండక్రియ

ఎవ్వరు గర్తలు గారు యిందిరానాథుఁడే కర్త
నివ్వటిల్లాతనివారై నేమము దప్పకురో ॥ పల్లవి ॥

కర్మమే కర్తయైతే కడకు మోక్షము లేదు
అర్మిలి జీవుఁడు గర్తయైతేఁ బుట్టుగే లేదు
మర్మపుమాయ గర్త అయితే మరి విజ్ఞానమే లేదు
నిర్మితము హరి దింతే నిజమిదెఱఁగరో ॥ ఎవ్వ ॥

ప్రపంచమే కర్తయైతే పాపపుణ్యములు లేవు
వుపమ మనసు గర్తైఉంటే నాచారమే లేదు
కపటపు దేహములే కర్తలయితే చావు లేదు
నెపము శ్రీహరి దింతే నేరిచి బ్రదుకరో ॥ ఎవ్వ ॥

పలుశ్రుతులు గర్తలై పరగితే మేర లేదు
అల బట్టబయలు గర్తైతే నాధారము లేదు
యెలమి నిందరికిఁ గర్త యిదివో శ్రీవేంకటాద్రి-
నిలయపుహరి యింతే నేఁడే కొలువరో ॥ ఎవ్వ ॥ 485

బౌళి

ఇరవై నరుఁ డుండు ౧యెఱఁగనీ దీమాయ
తెరమఱఁగుమెకమువలె తిరుగు నీఁబ్రదుకు ॥ పల్లవి

అనిశమును దేహమున కన్నపానము లిడిన
యినుము గుడిచిననీరు యెందుకెక్కీనదో
గొనకొన్నమానినులకూటములసుఖము లివి
మనసుదాగినపాలు మట్టులేదెపుడు ॥ ఇర

వొడలఁబెట్టినసొమ్ము లొగిఁ దనకుఁ గానరా-
వదవిఁ గాసినవెన్నె లది కన్నులకును
వుడివోనిపరిమళము లొకనిమిషమాత్రమే
బెడిదంపుభ్రమతోడి పెనుగాలిమూఁట ॥ ఇర

చద్దిసంసారమున సరుస సుఖదుఃఖములు
యెద్దుయెనుపోతునై యేకంబు గావు
వొద్దికై శ్రీవేంకటోత్తముఁడు యింతలో
అద్దంపునీడవలె నాత్మఁ బొడచూపె ॥ ఇర ॥ 48

భైరవి

నీవేమి సేతువయ్య నీవు దయానిధి వందువు
భావించలేనివారిపాప మింతేకాని ॥ పల్లవి

పరమపద మొసఁగి పాపమడఁచేనని
చరమశ్లోకమునందు చాటితివి తొలుతనె
నిరతిని భూమిలోన నీవల్లఁ దప్పు లేదు
పరగ నమ్మనివారిపాప మింతేకాని ॥ నీవే

౧. 'యెఱఁగవి దీమాయ' వ్రా.ము.పా.

నీపాదములకు నాకు నెయ్యమైన ౧లంకెని
యేపున ద్వయార్థమున నియ్యకొంటివి తొలుత
దాపుగా నీవల్ల నింకఁ దప్పు లేదు యెంచిచూచి
పైపై నమ్మనివారిపాప మింతే కాని ॥ నీవే ॥

బంతిఁ బురాణములను భక్తసులభుఁడ వని
అంతరాత్మ నీమాట ఆడితివి తొలుతనే
ఇంతట శ్రీవేంకటేశ యేమి సేతువయ్య నీవు
పంతాన నమ్మనివారిపాప మింతేకాని ॥ నీవే ॥ 487

బౌళి

కాయమనేవూరికిఁ గంతలు తొమ్మిదియాయ
పాయక తిరిగాడేరు పాపపుతలారులు ॥ పల్లవి ॥

కాముఁడనియెడిరాజు గద్దెమీఁద నుండఁగాను
దీము గోపపుప్రధాని దిక్కులేలీని
కోమలపుజ్ఞానమెల్లాఁ గొల్లఁబోయ నాడనాడ
గామిడులై రింద్రియపుఁగాఁపులెల్లా నిదివో ॥ కాయ ॥

చిత్తమనేదళవాయి చింతలనేపౌఁజు వెట్టి
యిత్తలవిషయములు యెన్నికిచ్చిరి
తుత్తుములైరెకోరికెల దొండెము రేఁగఁగఁజొచ్చె
జొత్తుల వెరగుపడిచూచీఁ బుట్టుగులు ॥ కాయ ॥

బలుసంసారమనేటిభండారము ఘనమాయ
కలదీగి జవ్వనపుకైజీతము
యిలలో శ్రీవేంకటేశుఁ డింతలో జీవుఁడనేటి-
బలువుని రాజుఁ జేసి పాలించె నన్నును ॥ కాయ ॥ 488

౧. 'లంకె+అని'. 'లంకని' పూ.ము.పా.

98 రేకు సాళంగనాట

అట్టివేళఁ గలఁగనీ దదివో వివేకము
మట్టుపడితే శాంతము మఱి యేలా ॥పల్లవి॥

జడధులు పొంగినట్టు సందడించు నింద్రియములు
వొడలిలో జీవునికి నొక్కొక్కవేళ
బడబాగ్ని రేఁగినట్టు పైకొనీ ముంగోపము
వుడికించు మనసెల్ల నొక్కొక్కవేళా ॥అట్టి॥

ఆరయఁ గొండయెత్తినట్టు పేఁగా సంసారము
వూరక కలిమిలేము లొక్కొక్కవేళ
మేరలేనిచీఁకటియై మించును దుఃఖములెల్లా
వూరబలేనికర్మికి నొక్కొక్కవేళా ॥అట్టి॥

పెనుగాలి వీచినట్టు పెక్కుకోరికెలు ముంచు
పొనర నజ్ఞానికి నొక్కొక్కవేళ
యెనయఁగ శ్రీవేంకటేశుదాసుఁడై నదాఁకా
వునికిఁ బాయ విన్నియు నొక్కొక్కవేళా ॥అట్టి॥ 489

శంకరాభరణం

నెరవాది సాహసులు నిత్యశూరులు
దురితవిదూరులు ధ్రువాదులు ॥పల్లవి॥

తక్కక శ్రీహరిభక్తితాపలునేసి యెక్కిరి
చక్కఁగా వైకుంఠము సనకాదులు
వొక్కట విష్ణుకథలు వోడనేసుక దాఁటిరి
పెక్కుసంసారజలధి భీష్మాదులు ॥నెర॥

కడువిరక్తియనేటికత్తులనే నరకిరి
నడుమ భవపాశముల నారదాదులు
బడినే హరిదాసులపొంజులు గూడుకొనిరి
నుడివడ కిహమందే శుకాదులు ॥ నెర ॥

పరమశాంతములనేపట్టపేనుగులమీఁద
వరుసల నేఁగేరు వ్యాసాదులు
సిరుల శ్రీవేంకటేశుఁ జేరి సుఖముఁ బొందిరి
బెరసి దాస్యమున విభీషణాదులు ॥ నెర ॥ 490

గుజ్జరి

సంసారినైననాకు సహజమే
కంసారి నే నిందుకెల్లాఁ గాదని వగవను ॥ పల్లవి ॥

నరుఁడనైననాకు నానాసుఖదుఃఖములు
సరి ననుభవింపేది సహజమే
హరిని శరణాగతులైనమీఁదఁ బరాభవ-
మరయ నిన్నంటుననిఅందుకే లోఁగేను ॥ సంసా ॥

౧పుట్టిననాకుఁ గర్మపు౨పొంగుకు లోనైనవాఁడ
జట్టిగాఁ గట్టువడుట సహజమే
యిట్టే నీవారికి మోక్షమిత్తునన్ననీమాట
పట్టు ౩వోయీనోయని పంకించే నే నిపుడు ॥ సంసా ॥

మాయకులోనైననాకు మత్తుఁడనై యిన్నాళ్లు
చాయకు రానిదెల్లా సహజమే
యీయెడ శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నీవు
మోయరానినేను నీకు మోపని వీఁగేను ॥ సంసా ॥ 491

౧. కారకాన్వయ మంతగా సరిలేదు. ౨. 'పోఁగు' రేకు. ౩. 'వోయినో' రేకు, పూ.ము.పా.

సామంతం

ఇహమునుఁ బరమును యిందే వున్నవి
వహికెక్కఁ దెలియువారలు లేరు ॥ పల్లవి ॥

చట్టువంటి దీచంచలపుమనసు
కొట్టులఁబడేది గుటిగాదు
దిట్ట వొరులు బోధించినఁ గరఁగదు
పట్టఁబోయితే పసలేదు ॥ ఇహ ॥

చిగురువంటి దీజీవశరీరము
తగుళ్ల పెక్కులు తతి లేదు
తెగనిలంపటమే దినమునుఁ బెనచును
మొగము గల దిదే మొనయును లేదు ॥ ఇహ ॥

గనివంటిది యీఘనసంసారము
తనిసితన్నినాఁ దగ లేదు
ఘనుఁడగుశ్రీవేంకటపతి గావఁగ
కొనమొద లేర్పడె కొంకే లేదు ॥ ఇహ ॥ 492

సాళంగం

నేరిచిబ్రదికేవారు నీదాసులు
నేరమిఁ బాసినవారు నీదాసులు ॥ పల్లవి ॥

కామముఁ గ్రోధము రెంటిఁ గాదని విడిచి మంచి-
నేమము వట్టినవారే నీదాసులు
దోమటిఁ బాపపుణ్యాలఁ దుంచివేసి చూడఁగానే
నీమాయ గెలిచినారు నీదాసులు ॥ నేరి ॥

కిక్కిరించినయాసలఁ గిందవేసి మోక్షము
నిక్కి నిక్కి చూచేవారు నీదాసులు
వెక్కసపుభక్తితోడ వెఱపు మఱపు లేక
నెక్కొన్నమహిమవారు నీదాసులు ॥ నేరి ॥

అట్టె వేదశాస్త్రములఅర్థము దేటపఱచి
నెట్టుకొని మించినారు నీదాసులు
యిట్టె శ్రీవేంకటేశ యితరమార్గములెల్లా
నెట్టువడఁ దోసినారు నీదాసులు ॥ నేరి ॥ 493

ముఖారి

ఇందిరాపతిమాయలు యింతులు సుండీ
మందలించి హరిఁ గొల్చి మనుదురుగాని ॥ పల్లవి ॥

అతివలచూపులే ఆయాలు దాఁకీఁ జుండీ
జితమైనపులకలఁ జిల్లులౌఁజుండీ
రతిపరవశములు రాఁగినమూర్ఛలు సుండీ
మతిలోఁ దప్పించుక మనుదురుగాని ॥ ఇంది ॥

మెఱయించేచన్నులే మించుఁబెట్టుగుండ్లు సుండీ
మెఱుఁగుమోవులే మచ్చుమేపులు సుండీ
మఱి మంచిమాటలు మాయపుటురులు సుండీ
మఱవక తప్పించుక మనుదురుగాని ॥ ఇంది ॥

బలుసంసారపుపొందు పాముతోడిపొత్తు సుండీ
వెలలేనివలపులు విషము సుండీ
యెలమితో శ్రీవేంకటేశ్వరుమఱఁగు చొచ్చి
మలయుచు నొలయుచు మనుదురుగాని ॥ ఇంది ॥ 494

99 రేకు శ్రీరాగం

తెలిసిన బ్రహ్మోపదేశ మిదే
సులభ ౧ మనుమ నిదే చూచీఁగాక ॥పల్లవి॥

పుట్టించినహరి పూరి మేపునా
గట్టిగా రక్షించుఁగా కతఁడు
కట్టడిజీవుఁడు కానక నోళ్లు
తెట్టఁదెరువునకు తెఱచీఁ గాక ॥ తెలి ॥

అంతరాత్మ తనునట్టే మఱచేనా
చింత లోఁ బెరరేఁచీఁగాక
పంతపుజీవుఁడు భ్రమసి సందుసుడి
దొంతులు దొబ్బుచుఁ దూరీఁగాక ॥ తెలి ॥

నొసల వ్రాసినవి నోమించుఁగా కతఁ-
డెసగినశ్రీవేంకటేశ్వరుఁడు
విసుగక జీవుఁడు వీరిఁడిమాయల -
నసురుసురయి తా నలసీఁగాక ॥ తెలి ॥ 495

బౌళి

కనినవాఁడాఁ గాను కాననివాఁడాఁ గాను
పొనిఁగి వారులకై తే బోధించే నేను ॥పల్లవి॥

ధరణిఁ గర్మము గొంత తగినజ్ఞానము గొంత
సరికి సరే కావి నిశ్చయము లేదు
వారిమె యెంచిచూచితే నొకటివాఁడాఁగాను
సరవి దెలియ కేమో చదివేము నేము ॥ కని ॥

౧. 'మనుచు' కావచ్చు.

యీతల నిహము గొంత యింతలోఁ బరము గొంత
చేతులు రెండు చాఁచే చిక్కుటలేదు
యీ తెరువులో నొకటి నేరుపరచుకోలేను
కాతరాన కతలెల్లా గఱచితి నేను ॥ కని ॥

దైవిక మొకకొంత తగుమానుషము గొంత
చేవలుచిగురువలెఁ జేసేను
యీవల శ్రీవేంకటేశుఁ డిది చూచి నన్నుఁ గాచె
భావించలేక యిన్నాళ్ళు భ్రమసితి నేను ॥ కని ॥ 496

సాళంగనాట

మంచినవేడుకతోడ మొక్కుటగాక
కంచములోపలికూడు కాలఁదన్న నేఁటికి ॥ పల్లవి ॥

వేదార్థములు నీవేవిహరించినసుద్దులే
కాదని అవునని కొన్ని వాదములేల
యేది నీవు సేసినాను యిన్నియును నియ్యకోలే
సోదించనేఁటికి యందు సొట్టు లెంచనేఁటికి ॥ మంచి ॥

కర్మము లిన్నియును నీకైంకర్యసాధనాలే
అర్మిలిఁ దారతమ్యము లడుగనేల
నిర్మితము నీ దింతే నెరసు లెంచంగనేల
ధర్మమందు నింక గజదంతపరీక్షేఁటికి ॥ మంచి ॥

భక్తియింతా నొక ౧ ఘంటాపథము నీశావలే
యుక్తిఁ బాత్రాపాత్రములు యూహించనేల
ముక్తికి శ్రీవేంకటేశ మూలము నీపాదములు
సక్తులయి నమ్ముటగాక చలపదమేఁటికి ॥ మంచి ॥ 497

౧. 'ఘంటాపథముఃనిశావలె' పూ.ము.పా. 'నీసేవలే' అనుటకు 'నీశావలే' వ్యావహా

దేసాళి

అంచితపుణ్యులకైతే హరి దైవ మవుఁగాక
పంచమహాపాతకులభ్రమ వాప వశమా ॥ పల్లవి ॥

కాననియజ్ఞానులకు కర్మమే దైవము
ఆనినబద్ధులకు దేహమే దైవము
మాననికాముకులకు మగువలే దైవము
పానిపట్టి వారివారిభ్రమ మాన్పవశమా ॥ అంచి ॥

యేమీ నెఱఁగనివారి కింద్రియములు దైవము
దోమటిసంసారి కూరదొర దైవము
తామసులకెల్లాను ధనమే దైవము
పామరుల బట్టినట్టిభ్రమఁ బాపవశమా ॥ అంచి ॥

ధర నహంకారులకు తాఁదానే దైవము
దరిద్రుఁడైనవానికి దాత దైవము
యిరవై మాకు శ్రీవేంకటేశుఁడే దైవము
పరులముంచినయట్టిభ్రమఁ బాపవశమా ॥ అంచి ॥ 498

మలహరి

ఎట్టయినాఁ జేయుము యిఁక నీచిత్తము
కిట్టిననీసంకీర్తనపరుఁడ ॥ పల్లవి ॥

కొందరు జ్ఞానులు కొందరు భక్తులు
కొందరు వైరాగ్యకోవిదులు
యిందరిలో నే నెవ్వఁడఁ గా నిదె
సందడి హరి నీశరణాగతుఁడ ॥ ఎట్ట ॥

జపితలు గొందరు శాస్త్రులు గొందరు
ప్రపత్తిఁ గొందరు బలువులు
వుపమించఁగ [1]ని న్నొకఁడాఁ గా నిందు
కపురుల నీడింగరీఁడ నేను ॥ ఎట్టు॥

ఆచార్యపురుషులు అవ్వలఁ గొందరు
యేచినసమయులై యేర్పడిరి
కాచేటిశ్రీవేంకటపతి నే నైతే
తాచి నీదాసులదాసుఁడను ॥ ఎట్టు ॥ 499

రామక్రియ

ఒక్కఁడే అంతర్యామి వుపకారి చేపట్టు
తక్కినవి యిన్నియును తలఁపు రేఁచెడిని ॥ పల్లవి ॥

యెఱుఁగుమీ జీవుఁడా యింద్రియాలు సొమ్ము గావు
గుఱియై మాయలలోనఁ గూడించే వింతె
మఱవకు జీవుఁడా మనసు చుట్టము గాదు
తెఱఁగొప్ప ఆసలానే తిప్పెడి దింతె ॥ ఒక్క ॥

తెలుసుకో జీవుఁడా దేహమును నమ్మరాదు
వలసితే నుండుఁ బోవు వన్నెవంటిది
తలఁచుకో జీవుఁడా ధనము దనిచ్చ గాదు
పలులంపటములచేఁ బరచెడి దింతె ॥ ఒక్క ॥

సమ్మతించు జీవుఁడా సంసార మొకజాడ గాదు
బిమ్మటి పొద్దొకజాడ పెనచు నింతె
యిమ్మల శ్రీవేంకటేశుఁ డితనిమూలమే యింత
నెమ్మిఁ దానే గతియంటే నిత్యమవు నింతే ॥ ఒక్క ॥ 500

---

1. 'నేనొకఁడా' కావచ్చు.

100 రేకు శంకరాభరణం

శతాపరాధములు సహస్రదండన లేదు
గతి నీవని వుండఁగ కావకుండరాదు ॥పల్లవి॥

తలఁచి నీకు మొక్కఁగా దయఁజూడకుండరాదు
కొలిచి బంటననఁగా కోపించరాదు
నిలిచి ¹భయస్తుఁడనై నీయెదుట దైన్యమే
పలుకఁగఁ గావకుండఁ బాడిగాదు నీకు ॥శతా॥

శరణు చొరఁగ నీకు సారె నాజ్ఞ వెట్టరాదు
సరిఁ బూరి గరవఁగ చంపరాదు
అరయ జగద్రోహినౌదు నైనా నీనామము
గరిమె నుచ్చరించఁగఁ గరఁగక పోదు ॥శతా॥

దిక్కు నీవని నమ్మఁగా దిగవిడువఁగరాదు
యెక్కువ నీలెంకఁగాఁగా యేమనరాదు
తక్కక శ్రీవేంకటేశ తప్పులెల్లాఁ జేసి వచ్చి
యిక్కడ నీదాసినైతి నింకఁదోయరాదు ॥శతా॥ 501

పాడి

ఎదుట నెవ్వరు లేరు యింతా విష్ణుమయమే
వదలక హరిదాసవర్గమైనవారికి ॥పల్లవి॥

ముంచిననారాయణమూర్తులే యీజగమెల్ల
అంచితనామములే యీయక్షరాలెల్లా
పంచుకొన్న శ్రీహరిప్రసాద మీరుచులెల్లా
తెంచివేసి మేలు దాఁ దెలిసేటివారికి ॥ఎదు॥

౧. భయహస్తుఁడ' పూ ము.పా. భయస్థుఁడు, భయస్తుఁడు=భయముగలవాడని వ్యవహారము.

చేరి పారేటినదులు శ్రీపాదతీర్థమే
భారపుయీ ౧ భూమెతఎపాదరేణువే
సారపుఁగర్మములు కేశవునికైంకర్యములే
ధీరులై వివేకించి తెలిసేటివారికి ॥ ఎదు ॥

చిత్తములో భావమెల్లా శ్రీవేంకటేశుఁడే
హత్తినప్రకృతి ౨ యెల్లా నాలసిమాయే
మత్తిలి యీతనికంటే మరి లే దితరములు
తిత్తిదేహపుబ్రదుకు తెలిసేటివారికి ॥ ఎదు ॥ 502

లలిత

ఏల మోసపోయిరొకో యెంచి యీకాలపువారు
బాలకృష్ణునిబంట్లై బ్రదుకవద్దా ॥ పల్లవి ॥

పసులఁగాచేవాని బ్రహ్మ నుతించెనంటేను
దెసల దేవుఁడేయని తెలియవద్దా
సిసువు గోవర్ధనాద్రి చేతఁబట్టి యెత్తెనంటే
కొస రీతనిపాదాలే కొలువవద్దా ॥ ఏల ॥

నరునికి విశ్వరూపున్నతిఁ జూపెనంటేను
నరహరి యితఁడని నమ్మవద్దా
పరగఁ జక్రముచేత భానుని నడికెనంటే
సొరి దీతని శరణుచొఱవద్దా ॥ ఏల ॥

అందరుసురలలోన నగ్రపూజ గొన్నప్పుడే
చెంది యీతనికృపకుఁ జేరవద్దా
అంది శ్రీవేంకటేశుఁ డట్టె ప్రత్యక్షదైవమంటే
విందులఁ బరులసేవ విడువవద్దా ॥ ఏల ॥ 503

---

౧. 'భూమితవి' పూ.ము.పా. 'భూమి + అతవి' ఇట్టిసంధు లీవాఙ్మయమున కొల్లలు
౨. 'యెల్లా' రేకు

శుద్ధవసంతం

ఇంతటిదైవమవు మాకు నీటు నీవు గలుగఁగ
యెంతవారమో భాగ్య మేమిచెప్పే దిఁకను ॥ పల్లవి ॥

తలకొని వొకకొంతధనము గనినవాఁడు
వెలలేనిగర్వముతో విఱ్ఱవీఁగీని
బలువుతో వొకరాజుఁబట్టి కొలిచినవాఁడు
సలిగెతో నాకెవ్వరుసరి యనీని ॥ ఇంత ॥

వింతగా నొకపరుసవేది చేతఁగలవాఁడు
యెంతవారిఁ గైకోఁడు యెక్కుడంటాను
పొంత నొకమంత్రము పంపుసేయించుకొనేవాఁడు
అంతటికి గురుఁ[1]డంటానని మురిసీని ॥ ఇంత ॥

యెగువ నొకదుర్గము నెక్కుక యేలేవాఁడు
పగవారిఁ గైకొనక బలువయ్యీని
[2]అగపడి శ్రీవేంకటాద్రిమీఁదనున్ననిన్నుఁ
దగ నమ్మినట్టివాఁడ ధన్యుఁడ నేను ॥ ఇంత ॥ 504

బౌళి

సుఖమును దుఃఖమును జోడుకోడెలు
అఖిలముఁగన్నవారు అడ్డమాడ రెపుడు ॥ పల్లవి ॥

యెందాఁకా సంసార మెనసి తాఁ జేసేను
అందాఁకా లంపటము లవి వోవు
కందువ జీవుఁడు భూమిఁ గాయ మెన్నాళ్ళు మోఁచె
అందుకొన్నతనలోనియాసలూఁ బోవు ॥ సుఖ ॥

౧. 'అంటానని' లోని 'అని'కి ఇక్కడ అర్థము పొసగుట లేదు. ౨. అగవడి = ప్రత్యక్షమై కావచ్చు.

అప్పటిఁ దనకు లోలో నాఁక లెంతగలిగినా
తప్పక అందుకుఁ దగ దాహముఁ బోదు
అప్పు దనమీఁద మోచి అదె యెన్నాళ్లు వుండె
ముప్పిరి వడ్డివారక మూలసుండినాఁ బోదు ॥సుఖ॥

దైవముపై భక్తిలేక తనకు నెన్నాళ్లుండే
దావతి కర్మపుపాటు తనకుఁ బోదు
శ్రీవేంకటేశ్వరునిసేవ దన కెప్పు డబ్బె
వోవరి సందలిమేలు వొల్లనన్నాఁ బోదు ॥సుఖ॥ 505

సాళంగం

మొఱవెట్టెదము మీకు మొగసాలవాకిటను
మఱఁగుచొచ్చితి మీకు మమ్ముఁ గావరో ॥పల్లవి॥

యేపున మనసనియేటిమా పెంపుడు[1] లేడు
పాపమనేయడవిఁ బడినది
రాపున హరికింకరపువేఁటకాండ్లాల
పైపైని మా కింకఁ బట్టియ్యరో ॥మొఱ॥

అంచెల మావిజ్ఞానమనెడి కామదేనువు
పంచేంద్రియపుదొంపిఁ బడినది
మించి వైకుంఠానకేఁగే మేటితెరువరులాల
దించక యెత్తెత్తి వెళ్లఁదియ్యరో ॥మొఱ॥

అండనే మోహాంధకారమనెడిమాదిగ్గజము
దండి[2] మీదయనేటివోఁదానఁ బడెను
నిండి శ్రీవేంకటేశుఁడనేటిమావటీనిచేత
గండికర్మపుకంబానఁ గట్టించరో ॥మొఱ॥ 506

౧. 'లేడి' కావచ్చు, ౨. 'దయయనేటి' కావచ్చు.

1-వ అనుబంధము

అకారాదిగ రాగ, సంకీర్తనసంఖ్యాసూచి

రాగములు	సంకీర్తన సంఖ్యలు
ఆహిరి	24, 29, 30, 50, 59, 67, 78, 89, 90, 101, 111, 113, 119 122, 145, 162 166, 182, 188, 211, 212, 215, 218, 219, 221, 229, 234, 249, 263, 315, 337, 341, 346, 359, 364 382, 387, 399
కన్నడగౌళ	14, 65, 71, 79, 163, 178, 194, 225, 257, 270, 272 282, 298, 313, 336, 342 355, 465
కాంబో(భో)ది	16, 135, 177, 244, 307, 401
కురంజి	267
కేదారగౌళ	130
గుండక్రియ	6, 18, 32, 49, 77, 128, 152, 153, 168, 302, 331, 362, 402, 430, 458, 459, 469, 472, 485
గుజ్జరి	108, 114, 391, 398, 408, 444, 445, 491
గౌళ	31, 69 452
ఛా(చా)యానాట	310

రాగములు		సంకీర్తనసంఖ్యలు
భైరవి	...	58. 117, 186. 199, 290, 297, 322, 416, 466, 487
మలహరి	....	141, 227, 274, 311, 405, 431, 435, 442, 482, 499
మాళవి	..	11, 120, 155, 271, 414, 421
మాళవిగౌళ	...	209, 449
ముఖారి	....	19, 26, 51 56, 83, 125, 132, 134, 158, 159, 189, 190, 191. 203, 204, 217, 228, 233, 248, 251, 264, 278, 286, 293, 294. 304, 320, 325, 333, 354, 368 412, 456, 461, 476, 479 494
రామక్రియ	....	74, 84, 187. 376, 379, 380, 394, 396, 410 420, 423, 448, 462, 500
లలిత	....	43, 45, 46, 94, 106, 154, 156, 174, 175, 180 255, 268, 291, 349, 371, 378, 381, 409, 415, 417. 422, 433, 439, 450, 451, 455, 457, 471, 475, 483, 484, 503
వరాళి	....	15, 73, 105, 109, 133, 143, 147, 184, 222, 224, 250, 273, 275, 328, 392
వసంతం	....	356

2-వ అనుబంధము

అకారాదిగ సంకీర్తన, రాగ, సంఖ్యాసూచి

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
అంగడి నెవ్వరు	శ్రీరాగం	241
అంగనలాల	శంకరాభరణం	454
అంచితపుణ్యుల	దేసాక్షి	498
అంటఁబారి	ఆహిరి	122
అంతరంగమెల్లా	శుద్ధవసంతం	437
అంతయునీవే	పాడి	385
అంతర్యామీ	లలిత	381
అందరికాధార	సామంతం	351
అందరిబ్రదుకులు	పాడి	335
అక్కడనాపాట్లు	ఆహిరి	90
అక్కఅకొాదగని	ముఖారి	456
అటుగుడువు	సామంతం	142
అటువంటివాఁడు	లలిత	484
అట్టివేళఁగ	నాళంగనాట	489
అణురేణు	శ్రీరాగం	365
అతఁడేసకల	సామంతం	353
అతనికెట్ల	సామంతం	369
అతిదుష్టుఁడ	ఆహిరి	73
అతిశయమగు	లలిత	154
అదిగాక	శ్రీరాగం	40
అదినాయపరాధ	మాళవి	271
అదివో అల్లదివో	శ్రీరాగం	23

సంకీర్తనమొదలు	రాగము	సంకీర్తనసంఖ్య
ఏమి సేతు	కాంబోది	401
ఏమి సేయఁగ	ఆహిరి	221
ఏమి సేయ	సామంతం	55
ఏమి సేయువార	వరాళి	250
ఏమి సేసినా	లలిత	475
ఏమీనతుఁగ	బౌళి	403
ఏమీ నెఱఁగని నా	ముఖారి	286
ఏమీ నెఱఁగనిమమ్ము	ఆహిరి	162
ఏమో తెలిసెఁగా	భూపాళం	123
ఏల పొరలేవు	ముఖారి	189
ఏల మోసపోయి	లలిత	503
ఏలవచ్చి	భూపాళం	299
ఏల సమకొను	ఆహిరి	145
ఏవం శ్రుతి	సామంతం	4
ఒక్కఁడే అంతర్యామి	రామక్రియ	500
ఒప్పులై నొప్పులై	దేసాక్షి	149
ఓహో డేండేం	రామక్రియ	396
కంటిని	సామంతం	443
కంటే సులభ	ముఖారి	479
కటకటా జీవుఁడా	పాడి	350
కటకటా దేహంబు	కన్నడగౌళ	178
కటకటాయిటు	సామంతం	239
కడగనుటే	పాడి	268
కడలుడిపి	శుద్ధవసంతం	226
కడుఁ జంచల[illegible]	గుండక్రియ	152
కడునడుసు	ముఖారి	251

'శ్రీరా' అను పెదతిరుమలాచార్యుల రేకులోని

అధ్యాత్మ కీర్తనలు

౧ సామంతం

ఇన్నిటికి మూలము యీతనిరూపు
యెన్నఁగ నుపమలకు నిరవైనట్లుండె ॥ పల్లవి ॥

కమలనాభునికి కప్పురకాపు మేన
సముచితముగఁ బైపై చాఁతినపుడు
అమృతముదచ్చేవేళ నట్టే మేనఁ దుంపుర్లు
తమితోడ నిండుకొని దట్టమైనట్లుండె ॥ ఇన్ని ॥

దైవశిఖామణికి తట్టుపుణుఁగు మేనను
చేవమీర నించి సేవసేసేయప్పుడు
వేవేలుగా యమునలో వేమారు నీఁదులాడఁగా
కావిరి కాళిమ నిండాఁగప్పినయట్టుండె ॥ ఇన్ని ॥

అలమేలుమంగతోడ నట్టే శ్రీవేంకటపతి-
కెలమితో సొమ్ముపెట్టి యెంచినపుడు
కులికి గొల్లెతలను కూడఁగా గుబ్బలమీఁదఁ
గలపసపెల్లా వచ్చి కమ్ముకొన్నట్లుండె ॥ ఇన్ని ॥ 1

---

౧. ఈ పాటలన్నీ స్వామిమజ్జనమును వర్ణించినవే. ఆస్నానవేళ స్వామిలో అక్కడక్కడ కనబడిన శృంగారరేఖలు, అధ్యాత్మమునకును సహజములే.

''కమలాకుచచూచుకకుంకుమతో, నియతారుణితాతులనీలతనో'' ''కుచోన్నతే కుంకుమరాగశోణే'' ల వంటివే.

దేసాళం

ఇందుకేకాఁబోలు నీవు యిట్టే యవధరించేవు
కందువ లన్నియు నీమై గనియైనట్లుండె ॥ పల్లవి ॥

హరి నీవు కప్పురకా పవధరించేవేళ
విరివిగా నిందరు భావించి చూచితే
తరుణులనవ్వులెల్లా దట్టమై నీమేనిమీఁద
పెరిగిపెరిగి యట్టే పేరినయట్లుండె ॥ ఇందు ॥

భువనేశ నీవు తట్టుపుణుఁగు చాఁతుకొనఁగ
యివల నీదాసులెల్లా నెంచిచూచితే
కవగూడి నీసతులకనుచూపులెల్లాను
తివిరి నీమేనిమీఁద తిరమైనట్లుండె ॥ ఇందు ॥

శ్రీవేంకటేశ నీచెలి యలమేల్మంగతో
తావున మెరసేది నేఁ దలఁచితేను
కోవరపుగొల్లెతలగుబ్బలకుంకుమనిగ్గు
వేవేలయి నీయం దచ్చువేసినయట్టుండె ॥ ఇందు ॥ 2

శంకరాభరణం

చేతులెత్తి మొక్కరమ్మ చేరి యారతెత్తరమ్మ
యేతులే బూమెల్లా నిండె నీదేవదేవునికి ॥ పల్లవి ॥

తతిగొని పన్నీటిధారలు పై నించినించి
సతముగాఁ బెద్దలు మజ్జనమార్చఁగా
అతివలచనుఁగొండ లంగము లొత్తినందుకు
యితవులై తోఁచె నేఁడు యిందిరాపతికి ॥ చేతు ॥

కప్పురపుధూళి మేనఁ గలయఁగ గంపెఁదేసి
నెప్పున సందుసందుల నిగిడించఁగా
చొప్పులెత్తి గొల్లెతలచూపులు దాఁకినకుమ్మె-
లప్పు డన్నియునుఁ గప్పె నందువల్ల హరికి ॥ చేతు ॥

తట్టుపుణుఁ గలఁది యందపుటలమేలుమంగ-
నట్టే వురముమీఁద నమరించఁగా
నెట్టనఁ బచ్చిసేసిననెలఁతలచేఁతలలో
చిట్టకములెల్లాఁ గప్పె శ్రీవేంకటపతికి ॥ చేతు ॥ 3

బౌళి

ముగురువేలుపులకు మూల మీతఁడు
జిగిమీరి నెదుటను సేవించరే ॥ పల్లవి ॥

అంచలఁ బన్నీటిబిందె లందుకొని యిందరును
వించి మజ్జనము దేవునికిఁ జేయఁగా
వంచి సముద్రముమీఁద వానలు గురిసినట్టు
పొంచి యన్నిటాను ఉప్పొంగుచున్నాఁడు ॥ ముగు ॥

పచ్చకప్పురము మేనఁ బలుమారు మెత్తఁగాను
తచ్చి పున్నమచంద్రుఁడే తానై వున్నాఁడు
అచ్చపుఁదట్టుపుణుఁగు ఆమీఁదఁ బుయ్యఁగాను
నిచ్చఁ గల్పకతరువునీడయై వున్నాఁడు ॥ ముగు ॥

అలమేలుమంగతోడ నన్నిసొమ్ములు నించఁగా
పలుపంచవన్నెలసంపద యైనాఁడు
యెలమి శ్రీవేంకటేశుఁ డిన్నిటాఁ బ్రతాపించి
తలికి పుణ్యాలకెల్లా గురియైనాఁడు ॥ ముగు ॥ 4

లలిత

మహిమెల్లాఁ దొప్పఁదోఁగె మజ్జనవేళ
సహజశృంగారాలు జడిసె శ్రీపతికి ॥ పల్లవి ॥

ముత్తేలవానలెల్ల ముంచి కురిసినయట్టు
హత్తి పన్నీట జలకమాయ హరికి
తత్తరానఁ దెల్లమొయిలు తనుఁ బొదిగినయట్లు
కొత్తగాఁ గప్పురకాపు గుప్పిరి దేవునికి ॥ మహి ॥

నీలపుఁబేరులెల్లా నిండాఁ గట్టినయట్టు
తేలఁ దట్టుపుణఁగు మెత్తిరి పతికి
ఆలరిమెఱుఁగుఁదీగె లలముకొనినయట్టు
కోలుముందై సొమ్ములెల్లా గుప్పిరి విష్ణునికి ॥ మహి ॥

పెక్కునవరత్నములు పెద్దరాసి వోసినట్టు
యెక్కువదండలు గట్టిరి మూరితికి
వొక్కట నలమేలుమంగ నురమునఁ గట్టిరిదె
చిక్కనినవ్వులు మించె శ్రీవేంకటేశునకు ॥ మహి ॥ 5

మలహరి

ఏకతాన వున్నవాఁడు యిదివో వీఁడె
చేకొని మొక్కరో మీరు చేతులెత్తి యిపుడు ॥ పల్లవి ॥

మంచిమంచిపన్నీట మజ్జన మవధరించి
పంచమహావాద్యాలతో పరమాత్ముఁడు
అంచలఁ గప్పురకాపు అంగముల మెత్తుకొని
కొంచక నిలుచున్నాఁడు గోణాముతోడను ॥ ఏక ॥

తట్టుపుణుఁగామీఁద దట్టముగ నించుకొని
తెట్టలై వేదనాదాల దేవదేవుఁడు
గుట్టుతోడ సొమ్ములెల్లా(?)గుచ్చికుచ్చి కట్టుకొని
వెట్టదీర సురట్ల విసరించుకొంటాను ॥ ఏక ॥

తనిసి యలమేల్మంగఁ దాళిగాఁ గట్టుకొనె
వెనుకొని యిదెవో శ్రీవేంకటేశుఁడు
మునుకొని యారగించి మూఁడులోకములు మెచ్చ
చనవరిసతులతో సరసమాడుతాను ॥ ఏక ॥ 6

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల ప్రెస్, తిరుపతి. కా. 2,000.